

Feodor Mihailovici Dostoievski

Dublul

Poem petersburghez

Capitolul I.

Nu bătuse încă ora opt dimineața, când Iakov Petrovici Goliadkin, subșef de birou cu gradul de consilier titular *, se trezi dintr-un somn adine, căscă prelung, se întinse și abia după aceea deschise ochii mari. Rămase câteva clipe nemișcat în așternut, ca omul care nu e sigur dacă este treaz sau mai doarme încă, dacă e înconjurat de o lume reală, sau rătăcește în sfera plăsmuirilor încâlcite ale unor vise. Treptat, simțurile domnului Goliadkin se dezmoțiră și începură să recepteze mai precis și mai limpede impresiile obișnuite ale existenței sale cotidiene. Ca niște vechi cunoștințe, îl priveau pereții odăiței sale modeste, de un verde-murdar, îmbâcsiți de praf și de fum, scrinul din lemn de mahon, scaunele vopsite în roșu, imitând același lemn, biroul dat și el cu vopsea roșie, divanul turcesc îmbrăcat în mușama de culoare roșietică cu floricele verzui și, în sfârșit, hainele pe care le dez-brăcase aseară în grabă, aruncându-le vraise pe divan. O zi cenușie de toamnă, mohorâtă și tristă, îl privi prin fereastra năclăită cu o schimă atât de acră și ursuză, încât domnul Goliadkin nu mai avu îndoieli că nu se află într-o împărăție din basme, de peste nouă mări și nouă țări, ci se regăsi cu toată certitudinea în orașul Petersburg, capitala țării, și anume – în strada Șestilavoșnaia, la etajul trei al unei case mari, solide, în propria sa locuință. Făcând această constatare importantă, domnul Goliadkin închise iar ochii, strângând convulsiv pleoapele, regretând oarecum ultimul vis și dorind vag reîntoarcerea lui, măcar pentru o singură clipă. Dar în clipa următoare sări brusc din pat, prinzând probabil firul ideii în jurul căreia se învârtiseră până atunci gândurile lui incoherente și în care nu reușise deocamdată să facă ordinea cuvenită. După ce sări din pat, alergă la oglinjoara rotundă de pe scrin. Deși chipul cam somnoros, cu ochii miopi și cu țeasta aproape pleșuvă, care i se înfățișă în oglindă, nu-i oferă cine știe ce privilegii deosebită, mai ales că la prima vedere nici nu putea atrage în mod special atenția nimănui, posesorul lui rămase totuși foarte mulțumit de

imaginea din oglindă. „Urâtă treabă ar fi, își zise domnul Goliadkin cu jumătate glas, urâtă treabă ar fi, dacă tocmai astăzi aş arăta altfel decât se cuvine, dacă intervenea ceva neprevăzut – bunăoară să-mi fi răsărit pe faţă un coş, o bubuliţă caraghioasă, ori să mă fi pocnit cine ştie ce altă pacoste; deocamdată însă, toate par să fie în perfectă ordine; totul merge strună.” Fericit că totul merge strună, domnul Goliadkin puse oglinda la loc şi, așa cum era, desculţ şi în ținuta sumară de peste noapte, alergă la fereastră şi se apucă să cerceteze, cu un aer preocupat, curtea spre care dădeau ferestrele locuinței sale. Și ceea ce zări el în curte îl mulțumi, probabil, pe deplin, căci pe faţă i se aşternu un zâmbet satisfăcut. Apoi, după ce mai întâi își vârî discret capul după despărțitura de scânduri în cămăruța lacheului său Petruška² și se convinse că acesta nu era acolo, se apropie tiptil de birou, descuie un sertar, cotrobăi în colțul din fund și scoase, în sfârșit, de sub un maldăr de hârtii îngălbenite și tot felul de mărunțișuri inutile, un portofel verde, uzat, îl deschise încetisor, și, căscând cu grijă despărțitura cea mai ascunsă, privi încântat conținutul. Se pare că și teancul de bancnote verzi, cenușii, albastre, roșii și de felurite alte culori îl privi, la rândul său, cu o încuviințare complice, căci domnul Goliadkin așeză tacticos portofelul deschis pe masă și, cu fața radiind, de bucurie, își frecă mâinile în semn de negrăită mulțumire. În sfârșit, scoase mângâietorul teanc de bancnote și, pentru a suta oară în ultimele două zile numai, se apucă să numere banii, pipăind de câte două-trei ori fiecare foiță între degetul mare și cel arătător. „Șapte sute cincizeci de ruble în asiguate 1 șopti el abia perceptibil terminând în sfârșit numărătoarea. Șapte sute cincizeci de ruble... E o sumă! O sumă frumoșică și, orice s-ar spune, destul de agreabilă! Continuă el cu glas tremurător și ușor moleșit de plăcere, strângând pachetul în mâini și zâmbind cu înțeles. Ba a? Zice că este o sumă cât se poate de plăcută 1 Plăcută pentru orișicine! Aș vrea să văd omul pentru care această sumă să nu însemne ceva? O sumă ca asta îl poate sălta pe om departe de tot.” „Dar ce-o fi cu Petruška? Se alarmă domnul Goliadkin, iar a dispărut!” Rămânând în aceeași ținută matinală, își vârî pentru a doua oară capul după paravan. Nici de data aceasta nu-l descoperi în cămăruță pe servitor, ci zări doar samovarul care clocotea furios pe dușumea, amenințând în orice clipă să-și iasă din sărite, s-o ia razna, și bolborosind în limbajul lui ciudat, sâsâit și gălgâit, nu se știe ce anume, dar care ar fi vrut, probabil, să-i spună domnului Goliadkin: Ia-mă odată de aici, omule! Nu vezi că fierb și sunt gata de mult?

„Lua-l-ar naiba! Se necăji domnul Goliadkin, dobitocul ăsta puturos e în stare să-l scoată pe om din țâțâni; pe unde o fi umblând?” Indignat la culme, și pe bună dreptate, ieși în antreiașul îngust care ducea spre culoar, întredeschise ușa și-l zări pe servitorul său înconjurat de o adunătură de slugi și gură-cască. Petruška vorbea, ceilalți ascultau. Cum se vede, nici subiectul conversației, și nici faptul că se adunase acolo atâta lume la taclale nu-i plăcură de loc domnului Goliadkin. Își strigă îndată omul și se reîntoarce în odaie extrem de nemulțumit, ba chiar indispus. „Dobitocul ăsta e în stare să-l vândă pe om pentru o nimica toată, dar mai ales pe stăpânul său, își zise el în gând; și m-a

vândut, sunt sigur că m-a vândut, pun rămășag ca m-a vândut pentru o para chioară. Ei...?”

— Mi-au adus livreaua, domnule.

— Îmbrac-o și înfățișează-te imediat!

Petrușka își puse livreaua și, zâmbind prosteste, se înfățișă în camera stăpânului. Arăta foarte ciudat. Îmbrăcat într-o livrea verde, uzată, cu fireturi roase de vreme, croită, probabil, pentru o statură cu cel puțin un arșin mai înaltă decât Petrușka, ținea în mâini o pălărie tot cu fireturi și cu pene verzi, iar pe șold îi atârna caraghios un paloș în teacă de piele. Și, în sfârșit, pentru întregirea imaginii, Petrușka, credincios obiceiului său de a umbla neglijent, ca la el acasă, era și de data aceasta desculț. Domnul Goliadkin îl măsură din cap până în picioare, îl examina apoi de jur împrejur și rămase, probabil, mulțumit de echipamentul lui Petrușka. Livrea fusese închiriată, desigur, pentru o împrejurare foarte solemnă. Se mai putuse observa cu acest prilej că, în tot timpul examenului, atât de minuțios, Petrușka își privea stăpânul cu negrăita curiozitate, urmărindu-i cu interes toate mișcărilor, ceea ce părea a-l stânjeni grozav pe domnul Goliadkin.

— Și cupeul?

— A sosit și cupeul.

— L-ai închiriat pentru toată ziua?

— Pentru toată ziua. Costă douăzeci și cinci de ruble, în asigurate.

— Dar cizmele?

— Sunt gata și cizmele.

— Nătărăule! Nu știi să spui „gata, să trăiți”? Adu-le încoace!

Exprimându-și satisfacția pentru faptul că cizmele îi vin bine, domnul Goliadkin ceru să i se pregătească cele necesare pentru spălat și bărbierit și să i se servească ceaiul. După ce se bărbieri cu multă grijă și se spală la fel de meticulos, înghiți dintr-o sorbitură ceaiul și se apucă apoi de partea cea mai importantă – îmbrăcatul cu tot dichisul cuvenit: își puse o pereche de pantaloni aproape noi; apoi un plastron cu năsturași de bronz, o vestă cu floricele în culori vii, foarte plăcute; își legă la gât o cravată pestriță de mătase și, la urmă, îmbracă redingota de uniformă, de asemenea nou-nouță și periată cu grijă. În timp ce se îmbrăca, își privi de câteva ori, cu admirație, cizmele, săltând mereu ba un picior, ba celălalt, încântat de model; murmură mereu ceva sub nas, clipind șiret la un gând al său tăinuit. De altfel, în dimineața aceea, domnul Goliadkin părea foarte distrat, de vreme ce aproape că nici nu observă privirea și mimica ironică a lui Petrușka, și nici strâmbăturile pe care le făcea acesta pe seama sa, în timp ce-l ajuta să se îmbrace. În sfârșit, complet îmbrăcat și pus la punct, domnul Goliadkin își vâri portofelul în buzunar, aruncă o ultimă privire exigentă asupra ținutei lui Petrușka – între timp acesta își încălțase cizmele, fiind și el complet echipat – și constatând, astfel, că totul este în perfectă ordine și că, deci, nu mai era nici un motiv de zăbovit, se alarmă brusc, și, cu inima ticăind năprasnic, alergă afară și coborî în goană scările. Un cupeu albastru de piață, cu niște blazoane vechi pe ușă, trase huruind în fața

intrării principale. Făcând cu ochiul birjarului și câtorva gură-cască, Petruška își instala stăpânul în cupeu; sări apoi pe scărița de la spate și, cu o voce nefirească, abia stăpânindu-și râsul prostesc, strigă: „Dă-i drumu!” Cupeul se puse în mișcare majestuos, și, cu un zgomot infernal, zdrăngănind și trosnind din toate încheieturile și balamalele pe caldarâmul străzii, o luă spre bulevardul Nevski. În momentul când vehiculul albastru ieși pe poartă afară în stradă, domnul Goliadkin se puse pe un chicotit molcom, aproape fără glas, frecându-și mâinile scurt și apăsând, ca omul mucalit, care, izbutind să joace o festă grozavă, se amuză copios în sinea lui. Curând, însă, accesul de veselie cedă locul unei expresii ciudate de îngrijorare, care întunecă fața domnului Goliadkin. Cu toate că vremea era închisă și umedă, el coborî amândouă geamurile cupeului; începea să scruteze cu grijă, în dreapta și în stânga, chipurile trecătorilor, și, de îndată ce surprindea vreo privire îndreptată spre dansul, arbora un aer grav și ceremonios. La o intersecție, înainte de a coti de pe Liteinaia spre Nevski, îl izbi o senzație neplăcută și, cu strâmbătura ghinionistului care se pomenește călcăt brusc pe bătătură, se trase speriat în colțul cel mai întunecos al trăsुरii. Zărise doi funcționari de la departamentul său, doi tineri colegi de birou. Cei doi funcționari, la rândul lor, se arătară —• după cum i se păru domnului Goliadkin —• foarte surprinși, văzându-l pe colegul lor de serviciu în acest echipaj; ba unul din ei avu chiar neobrăzarea să-l arate cu degetul, iar celălalt pare-se că îl și strigă pe domnul Goliadkin pe nume, ceea ce, în plină stradă, era, desigur, cu totul deplasat. De aceea, eroul nostru se trase în fundul cupeului și nu răspunse. „Ce derbedei! Îi judecă el în gând. Și ce mare lucru, mă rog? Un ins oarecare în trăsura; a avut nevoie omul de trăsura, și și-a luat omul o trăsura. Ia, niște mizerabili! Îi cunosc eu – niște pușlamale care ar merita să li se tragă câteva la spate! Nu sunt în stare de nimic altceva decât să joace rișca, când iau leafa, și să umble teleleu. Le-aș fi spus eu câteva vorbulețe, numai că...” Domnul Goliadkin nu-și mai isprăvi gândul, rămânând trăsunit. O pereche de cai iuți, tătărești, pe care o cunoștea prea bine, înhămați la o trăsura elegantă, întrecea din dreapta careta lui. Domnul din trăsura, zărind întâmplător chipul domnului Goliadkin, oare avusese imprudența să-și scoată capul pe fereastra cupeului, rămase și el, se vede, uimit de întâkiirea aceasta surprinzătoare, căci, aplecându-se cât putea, privi intrigat și extrem de curios în colțul ferit în care eroul nostru se grăbise să se ascundă. Domnul din trăsura era Andrei Filippovici, șeful serviciului la care lucra și domnul Goliadkin, în calitate de subșef de birou. Domnul Goliadkin, văzând că Andrei Filippovici l-a recunoscut fără doar și poate, că îl privește cu ochi mari drept în față și că, prin urmare, nu mai era chip să se ascundă, roși până în vârful urechilor. „Să-l salut, ori ba? Să-i dau un semn de viață, sau nu? Să mă dau pe față, sau nu? Se frământa eroul nostru. Ori să mă prefac că eu nu sunt eu, ci altcineva – unul care, să zicem, seamănă cu mine, și să rămân, deci, indiferent? Adică, nu sunt eu, și pace! Își spunea domnul Goliadkin, în timp ce cu mima ridica automat pălăria, descoperindu-se în fața lui Andrei Filippovici și salutându-l fără a-și lua ochii de la el. Eu... Eu...

Numai așa, șoptea el, abia mișcându-și buzele învinețite. Eu... Nimic, nici gând; de fapt, eu nu sunt eu, Andrei Filippovici; nici pe departe nu sunt eu, să știți!” Curând, însă, trăsura depăși cupeul și puterea magnetică a privirii șefului încetă. Cu toate acestea, domnul Goliadkin continua să roșească, zâmbind și bâiguind ceva sub nas... „Am fost un nătărău că nu i-am spus nimic, chibzui el, în sfârșit, mai limpede; trebuia să-i spun cu toată demnitatea, hotărât și răspicat: că adică, așa și pe dincolo, Andrei Filippovici, sunt și eu invitat la masă, și asta-i tot!” Dar aducându-și aminte imediat de fâstăceala sa, eroul nostru se făcu și mai roșu la față, încruntă sprâncenele și aruncă o privire plină de sfidare spre colțul din stânga al cupeului – o privire aprigă, menită să-i prefacă în pulbere și scrum pe toți dușmanii săi. În sfârșit, străfulgerat de o inspirație subită, trase șnurul legat de cotul birjarului, opri cupeul și porunci să întoarcă înapoi pe Liteinaia. Îi veni în cap că trebuie negreșit, și chiar acum, îndată, probabil pentru liniștea lui personală, să comunice ceva absolut important și de un interes presant medicului său, Krestian Ivanovici. Și cu toate ca îl cunoscuse pe Krestian Ivanovici de abia de curând, vizitându-l doar o singură dată săptămâna trecută pentru o consultație neînsemnată – un doctor, se spune, e ca și un confesor, și ar fi deci o prostie să se ascundă lui, în timp ce, pentru doctor, este o datorie să-și cunoască pacientul. „Așa vor decurge lucrurile, oare? Se întrebă în gând eroul nostru, coborând din cupeu la intrarea unei case cu patru etaje de pe Liteinaia, în dreptul căreia își oprise trăsura. Oare e bine ce fac? N-o să par nepoliticos? E potrivit momentul? Și, adică, de ce nu? Continua el să-și frământa creierul, urcând scara cu răsuflarea tăiată și căutând să-și stăpânească bătăile inimii, care luase obiceiul de a se agita la toate scările străine. Și, adică, de ce nu? Îi spun ce am, și nu-i nimic condamabil în asta... Ar fi o prostie să mă ascund. Uite așa, îmi iau aerul că eu, mă rog... Nimic, că eu... Adică, numai așa, numai în treacăt... Și o să priceapă omul că așa este.”

Chibzuiind astfel, domnul Goliadkin urcă până la etajul doi și se opri în dreptul apartamentului cinci, pe ușa căruia era bătută o frumoasă placă de alamă cu următoarea inscripție:

Krestian Ivanovici Rut enspitz Doctor în Medicină și Chirurgie.

Oprindu-se, eroul nostru se grăbi să-și impună o fizionomie de rigoare, degajată, fără a fi însă lipsită de oarecare amabilitate, și se pregăti să tragă de șnurul clopoțelului. În timp ce se pregătea să tragă de șnurul clopoțelului, îi veni subit și foarte oportun gândul dacă n-ar fi cumva mai bine să treacă mâine, deoarece nu-l zorea nimic și nimeni să facă această vizită neapărat astăzi. Auzind însă chiar atunci pași pe scară, domnul Goliadkin schimbă pe loc noua lui hotărâre și, cu aerul cel mai decis, sună la ușa lui Krestian Ivanovici.

Capitolul II.

Krestian Ivanovici Rutenspitz, doctor în medicină și chirurgie, un bărbat corpulent, deși destul de înaintat în vârstă, înzestrat cu niște sprâncene stufoase și favoriți groși, cu un început de că-runțeață în păr și cu niște ochi

sclipitori, ageri și expresivi, a căror privire pătrunzătoare era suficientă, probabil, ea singură, ca să alunge toate bolile, împodobit și cu o decorație impunătoare, ședea în dimineața aceea în cabinetul său, într-un fotoliu comod, sorbea din cafeaua preparată și servită personal de soția sa, fuma o țigară de foi și scria rețete pacienților pe care îi consulta. După ce prescrie cuvenitul flaconaș de mixtură unui bătrânel suferind de hemoroizi și îl conduse pe acest bătrânel suferind prin ușa laterală, Krestian Ivanovici se așeză în fotoliul său, în așteptarea pacientului următor. Intră domnul Goliadkin.

Krestian Ivanovici nu se aștepta, desigur, și nici nu dorea, probabil, să-l vadă apărând pe domnul Goliadkin, deoarece păru cam surprins, și fața lui, fără să vrea, luă o expresie ciudată, s-ar putea spune chiar nemulțumită. Și deoarece, la rândul său, domnul Goliadkin aproape totdeauna își pierdea cumpătul în momentul cel mai nepotrivit, când trebuia să abordeze în fața cuiva o chestiune personală, și de data aceasta, neavând pregătită dinainte cea dintâi frază, oare în asemenea ocazii constituia un adevărat obstacol, se fâstâci groaznic, bâigui ceva nedeslușit – un fel de scuză probabil, și, neștiind ce să mai facă, luă un scaun și se așeză. Aducându-și aminte însă că se așezase fără să fie poftit, își dădu seama de greșeala gravă pe oare o comisese împotriva regulilor de politețe și de bonton și, ca s-o repare, sări ca ars de pe scaunul pe care se așezase fără a fi invitat. Revenindu-și puțin, avu pe loc sentimentul vag că făcuse două gafe dintr-o dată și, drept urmare, se decise fără întârziere și pentru a treia, încercând să se justifice: mormăi ceva zâmbind, roși, se zăpăci iar, tăcu promițător, dar în cele din urmă se așeză definitiv și nu se mai urni din loc, asigurându-se, pentru orice eventualitate, prin acea privire sfidătoare, oare, în gândul lui, avea o teribilă forță de a desființa, de a nimici, făcându-i praf și pulbere pe toți dușmanii știuți și neștiuți ai domnului Goliadkin. Unde mai pui că privirea aceasta mai exprima și deplina independență a domnului Goliadkin, arătând limpede că domnul Goliadkin nu e cu nimic mai prejos de ceilalți, că el își vede de-ale sale, că e de capul lui ca și toți ceilalți, că el e cu totul de bască și că, în orice caz, nu se bagă, nu se amestecă... Krestian Ivanovici tuși, scoase un hm! Evident, în semn de aprobare și acord deplin pentru toate astea, și, fixându-l pe domnul Goliadkin cu o privire scrutătoare, interogativă, rămase în așteptare.

— Eu, Krestian Ivanovici, încep domnul Goliadkin zâmbind, am venit să vă deranjez pentru a doua oară și acum, pentru a doua oară, îndrăznesc să vă rog a binevoi... Domnul Goliadkin, evident, nu găsea cuvintele trebuincioase.

— Hm... Da! Făcu Krestian Ivanovici, slobozind din piept o dâră de fum și punând trabucul pe scrumieră. Trebuie totuși să-mi urmezi recomandările și să respecti întocmai ceea ce ți-am prescris; ți-am explicat, doar, că tratamentul dumitale constă în a-ți schimba felul de viață, deprinderile... Sunt indicate: distracții cât mai variate, întâlniri cu prietenii și cunoscuții, chiar și la un pahar de vin; nu trebuie să fii un adversar atât de aprig al băuturii; adică să cauți compania unor oameni de viață.

Domnul Goliadkin, cu același zâmbet pe față, se grăbi să arate că, după cum i se pare, el duce o viață normală, la fel cu ceilalți, distracțiile lui sunt ca și ale celorlalți... Că el, desigur, poate să meargă și la teatru, pentru că dispune, ca și ceilalți, de mijloace, că ziua și-o petrece la serviciu, iar serile acasă; că, de fapt, el... Mă rog; ba adăugă, în treacăt, și faptul că, după cum i se pare, nu este ou nimic mai prejos decât ceilalți; că acasă la el ocupă un apartament întreg și că, în sfârșit, îl are și pe Petrușka. Aci domnul Goliadkin se poticni.

— Hm, regimul acesta de viață nu este tocmai potrivit, și aș vrea să te întreb altceva. Mă interesează, în general, dacă îți place o societate agreabilă, dacă obișnuiești să iei parte la câte o petrecere... Dacă duci, adică, și acum o viață retrasă, tristă, sau ai început să te distrezi, să petreci?

— Eu, Krestian Ivanovici...

— Hm... Ziceam, îl întrerupse doctorul, că ai nevoie de o schimbare radicală a felului de viață de până acum; ar trebui întrucâtva să-ți forțezi caracterul. (Krestian Ivanovici accentua cuvântul „forțezi”, zăbovind asupra-i cu înțeles.) Să nu te ferești de petreceri; să te duci la câte un spectacol, la club și, în orice caz, să te împrietenești și cu băutura. Nu e de loc bine să stai singur cuc, închis în casă... Pentru dumneata nu e de loc bine.

— Eu, Krestian Ivanovici... Mie îmi place liniștea, bâigui domnul Goliadkin, privindu-l, la rândul său, cu înțeles pe Krestian Ivanovici și căutând, evident, cuvântul cel mai potrivit pentru a-și exprima gândul. În locuința mea suntem numai eu și Petrușka... Vreau să spun, servitorul meu, Krestian Ivanovici. Vreau să spun, Krestian Ivanovici, că îmi urmez drumul meu, drumul meu propriu, Krestian Ivanovici. Îmi văd de-ale mele, sunt de capul meu și, pe cât mi se pare, nu depind de nimeni. Eu, Krestian Ivanovici, mai ies și la plimbare...

— Poftim?... Da! Să zicem că astăzi n-ar fi nici o plăcere să te plimbi; e cam urât afară.

— Întocmai, Krestian Ivanovici. Eu, Krestian Ivanovici, deși sunt un om modest, după cum am avut mi se pare onoarea să vă explic, dar am un drum al meu, aparte, Krestian Ivanovici. Drumul vieții e larg... Vreau... Vreau să spun, Krestian Ivanovici... Iertați-mă, Krestian Ivanovici, nu prea sunt iscusit la vorbă.

— Hm... Spuneai...

— Spuneam să mă iertați, Krestian Ivanovici, pentru faptul că, precum mi se pare, nu sunt iscusit la vorbă, preciza domnul Goliadkin pe un ton oarecum ofensat, zăpăcindu-se și încurcându-se tot mai mult. În această privință, eu, Krestian Ivanovici, nu sunt ca alții, adăugă el surâzând cam ciudat, și nu mă pricep să vorbesc mult; n-am învățat să ticluiesc cuvântări meșteșugite.

În schimb, eu, Krestian Ivanovici, acționez; în schimb, acționez, Krestian Ivanovici!

— Hm... Și cum acționezi... Mă rog? Întrebă Krestian îvanovici. Urmă o scurtă pauză. Doctorul îl privi pe domnul Goliadkin oarecum surprins și nedumerit. La rândul său, și domnul Goliadkin îl privi pe doctor cu oarecare suspiciune, uitându-se la el pieziș.

— Eu, Krestian îvanovici, reluă domnul Goliadkin pe același ton jignit, dar și întrucâtva iritat de faptul că doctorul se încapă-țânează atâta să nu-l înțeleagă; eu, Krestian îvanovici, prefer liniștea și nu sunt ahtiat după taclalele lumii din saloane. La ei, acolo, vreau să zic, în lumea mare, Krestian îvanovici, trebuie să știi să lustruiești parchetul cu pingeluța... (aci, domnul Goliadkin își frecă de câteva ori pingeaua de podea); acolo se cere așa ceva; să știi să faci calambururi... Și să ticluiești complimente galante... Asta se cere acolo, la ei. Eu n-am învățat așa ceva, Krestian îvanovici, nu știu să umblu cu astfel de tertipuri; n-am avut timp pentru așa ceva. Sunt un om simplu, fără pretenții și mofturi, și nici lustru de fațadă nu am. În această privință, Krestian îvanovici, eu depun armele; le depun, zic, în această privință. Domnul Goliadkin rosti toate acestea, firește, cu un aer care dădea a înțelege limpede că eroul nostru nu regretă cătuși de puțin că depune armele în această privință și că n-a învățat nici un fel de tertipuri, ba din contra. Krestian îvanovici îl asculta ou ochii în pământ și cu o schimă foarte neplăcută pe față, ca și cum ar fi avut o presimțire proastă. După tirada domnului Goliadkin, se așternu o tăcere destul de lungă și semnificativă.

— Mi se pare că ai cam deviat de la subiectul nostru, rosti, în sfârșit, Krestian îvanovici cu glas scăzut, mărturisesc că nu prea te-am înțeles bine.

— Nu sunt meșter la vorbă, Krestian Ivanovici; am mai avut adineauri onoarea să vă raportez, Krestian îvanovici, că nu sunt meșter la vorbă, repetă domnul Goliadkin, de data aceasta cu accente hotărâte și aspre.

— Hm...

— Krestian îvanovici! Reîncepu domnul Goliadkin tărăgănat, pe un ton solemn și grav, subliniind prin mici pauze fiecare punct al expunerii sale. Krestian îvanovici! Intrând aici, am început prin a-mi cere scuze; acum repet același lucru și vă cer încă o dată o clipă de îngăduință. Eu, Krestian îvanovici, n-am ce să vă ascund; după cum știți, sunt un om modest, mic; spre fericirea mea, însă, nu-mi pare de loc rău că sunt un om mic; dimpotrivă, Krestian îvanovici; și, ca să știți totul, mă și mândresc de faptul că nu sunt un om mare, ci mic. Nu sunt un intrigant, mă mândresc și cu asta. Nu umblu cu ascunzișuri, ci acționez deschis, fără ocolișuri; și cu toate că aș putea, la rândul-mi, să fac rău altora – și încă cum aș mai putea – foarte mult rău, știu și cui și cum să fac acest rău, Krestian îvanovici, dar nu vreau să mă murdăresc și, în acest sens, mă spăl pe mâini. În acest sens, zic, mă spăl pe mâini, Krestian îvanovici! Domnul Goliadkin făcu o pauză plină de înțeles. Vorbise cu elan și cu o blândă înflăcărare.

— Eu, Krestian îvanovici, merg drept, continuă eroul nostru, acționez pe față, fără ocolișuri, pentru că le disprețuiesc și le las pe seama altora. Nu caut să umilesc pe cei care poate că sunt mai însemnați decât noi... Vreau să spun –

decât mine și alții, Krestian îvanovici, n-am vrut să spun: și dumneavoastră. Nu-mi plac jumătățile de vorbă; ticăloșia fățarnicilor mă dezgustă; urăsc calomnia și bârfa. Port mască numai la mascaradă, nu-mi pun mască în fiecare zi, față de oameni. Dar vreau să vă întreb un lucru, Krestian îvanovici, cum v-ați răzbuna pe dușmanul dumneavoastră, pe cel mai aprig dușman – pe unul pe care l-ați considera astfel? Încheie pe neașteptate domnul Goliadkin, aruncând lui Krestian îvanovici o privire provocatoare.

Domnul Goliadkin rostise toate acestea cu convingere, limpede și răspicat, cumpănind fiecare cuvânt și scontând un efect sigur; și totuși, se uita cu neliniște, cu mare neliniște, cu foarte mare neliniște la Krestian îvanovici. Cu ochii țintă în ochii lui, aștepta încordat, cu o nerăbdare chinuitoare, abia stăpânită, răspunsul lui Krestian îvanovici. Spre dezamăgirea și disperarea totală a domnului Goliadkin, însă, Krestian îvanovici bolborosi ceva sub nas, își trase apoi fotoliul mai aproape de birou și, pe un ton sec, politicoș de altfel, mormăi ceva ce ar fi vrut să însemne că timpul lui este prețios, că unele lucruri, e drept, nu prea a reușit să le înțeleagă, că este gata să facă tot ce-i stă în putere, dar că nu se poate ocupa de unele chestiuni care nu sunt direct legate de medicină. Punând apoi mâna pe condei, trase o foaie de hârtie, tăie din ea o fâșae în formă de rețetă și declară că va prescrie îndată ceea ce trebuie.

— Ba nu! Nu trebuie, Krestian îvanovici! Nu trebuie de loc! Strigă domnul Goliadkin, ridicându-se tulburat de pe scaun și apucându-l pe Krestian Ivanovici de mâna dreaptă, nu este de loc nevoie de așa ceva, Krestian Ivanovici...

Dar în timp ce articula aceste cuvinte, se petrecu o schimbare ciudată cu domnul Goliadkin. În ochii sad cenușii scapără o fulgerare stranie, buzele îi tremurară, toți mușchii, toate trăsăturile feței se schimonosiră în contracții spasmodice. Tremura din tot corpul. Supunându-se primului impuls, domnul Goliadkin reținuse mâna lui Krestian Ivanovici, și acum stătea încremenit, nevenin-du-i să creadă că o făptuise chiar el și așteptând acum o nouă inspirație pentru ceea ce ar urma să mai facă.

Atunci se petrecu o scenă curioasă.

Oarecum surprins, Krestian Ivanovici rămase și el pentru moment pironit locului în fotoliul său, uitându-se buimac la domnul Goliadkin, care, la rândul-i, îl privea tot atât de buimac. Dar iată că, în sfârșit, Krestian Ivanovici izbuti să se ridice în picioare, ținându-se ușor de cuta hainei domnului Goliadkin, și acum stăteau față în față, amândoi nemișcați, holbându-se unul la altul. În clipa următoare, de altfel, într-un mod cu totul straniu, interveni și cealaltă mișcare a domnului Goliadkin. Buzele-i tremurară, bărbia i se săltă și eroul nostru izbucni neașteptat în hohote de plâns. Plângând în sughițuri, care făceau să-i tresară capul ca la un copil, și lovindu-se în piept cu mâna dreaptă, iar cu cea stângă ținându-se de reverul hainei lui Krestian Ivanovici, domnul Goliadkin încerca să vorbească vrând cu tot dinadinsul să explice ceva, dar nu izbuti să scoată nici un cuvânt. Și abia atunci Krestian Ivanovici izbuti să-și revină din uimirea care îl imobilizase.

— Dar, te rog, iiniștește-te... Ia loc! Zise el în sfârșit, încercând să-l așeze pe domnul Goliadkin în fotoliu.

— Am dușmani, Krestian Ivanovici, am dușmani; niște dușmani primejdioși, care au jurat să mă distrugă... Împărtăși domnul Goliadkin în șoaptă înfricoșată.

— Cum se poate, nu te gânde la așa ceva, lasă asta! Ce fel de dușmani? Să nu vorbim despre dușmani! Să-ți iasă asta din cap. Șezi, șezi, stăruie Krestian Ivanovici, izbutind să-l așeze pe domnul Goliadkin în fotoliu.

Domnul Goliadkin se lăsă așezat, fără a-și lua privirile de la Krestian Ivanovici. Krestian Ivanovici, cu aer preocupat și vădit nemulțumit, începu să se plimbe prin cabinet de la un capăt la altul. Se așternu o tăcere lungă.

— Va sunt recunoscător, Krestian Ivanovici, nespun de recunoscător, și-mi dau prea bine seama de tot ce-ați făcut acum pentru mine. N-am să uit câte zile voi avea bunăvoința dumneavoastră, Krestian Ivanovici, zise în cele din urmă domnul Goliadkin, ridicându-se de pe scaun cu un aer ofensat.

— Ei, asta-i acum, încetează! Ajunge, îți spun! Puse capăt cu asprime Krestian Ivanovici acestei efuziuni tot atât de neașteptate a domnului Goliadkin, reaşezându-l în fotoliu. Hai, spune, ce te frământă? Povestește-mi necazurile dumitale, îl luă Krestian Ivanovici mai cu binișorul, despre ce dușmani vorbești, și ce se întâmplă la dumneata acolo?

— Nu, Krestian Ivanovici, să lăsăm asta acum, răspunse domnul Goliadkin coborând privirea în pământ, mai bine să lăsăm asta până una, alta... Să amânăm deocamdată... Să așteptăm un alt moment... Un moment mai prielnic, Krestian Ivanovici, când totul va fi dat în vileag și masca va cădea de pe fețele unora și se vor dezvălui anumite lucruri. Acum însă, deocamdată bineînțeles, după cele întâmplate între noi... Cred că veți fi de acord și dumneavoastră, Krestian Ivanovici... Dați-mi voie să vă salut, Krestian Ivanovici, încheie domnul Goliadkin, ridicându-se de data aceasta grav și cu toată hotărârea de pe fotoliu și punând mâna pe pălărie.

— De... Cum dorești... Hm... (și după o scurtă pauză): în ce mă privește, te rog să mă crezi că tot ce-mi stă în puteri... Și îți doresc sincer binele...

— Vă înțeleg, Krestian Ivanovici, vă înțeleg acum, vă înțeleg prea bine... În orice caz, vă rog să mă scuzați că v-am deranjat, Krestian Ivanovici.

— Hm... Nu asta am vrut să spun. De altfel, cum vrei. Urmează mai departe tratamentul prescris...

— Am să urmez tratamentul așa cum mi-ați spus, Krestian Ivanovici. Am să-l urinez, și medicamentele am să le procur de la aceeași farmacie... În zilele noastre, Krestian Ivanovici, e mare lucru să fii farmacist...

— Poftim? Adică în ce sens?

— În sensul cel mai obișnuit, Krestian Ivanovici. Vreau să spun, că lumea de astăzi...

— Hm...

— Când orice băiețandru – și nu numai cei de la farmacie – își dă aere în fața unui om onorabil...

— Hm... Ce vrei să spui cu asta?

— Vreau să spun, Krestian Ivanovici, despre o anumită persoană... O cunoștință de-a noastră comună, Krestian Ivanovici, de pildă, despre Vladimir Semionovici...

— AL.

— Da, Krestian Ivanovici! Și eu unul cunosc persoane, Krestian Ivanovici, care nu prea vor să se țină de obiceiul cam înrădăcinat la noi și spun uneori adevărul verde în ochi.

— A!... Cum adică?

— Uite așa; de altfel e o chestiune, ca să zicem așa, subsidiară; se pricep uneori, la o adică, să servească un hap cu dulceață de coacăze.

— Poftim? Ce să servească?

— Un hap cu dulceață de coacăze, Krestian Ivanovici, vorba ceea. Se pricep uneori, la momentul potrivit, să felicite, de pildă, pe cineva; există și oameni din aceștia, Krestian Ivanovici.

— Să felicite?

— R-Da, să felicite, Krestian Ivanovici, cum a făcut zilele trecute un bun cunoscut al meu...

— Un bun cunoscut al dumitale?... Hm! Și adică cum? Se interesă Krestian Ivanovici, privindu-l atent pe domnul Goliadkin.

— Precum am zis, un bun cunoscut de-al meu a felicitat cu ocazia avansării la gradul de asesor pe un alt bun cunoscut și prieten totodată, cum se spune – un prieten la cataramă. A venit vorba și i^a servito. „Sunt, adică, foarte fericit, zice, că am prilejul a vă adresa, Vladimir Semionovici, felicitări, sincerele mele felicitări cu ocazia avansării. Și sunt ou atât mai fericit, cu cât astăzi, după cum știe toată lumea, nu mai există bătrâne vrăjitoare.” Aci domnul Goliadkin dădu din cap ștregărește și, cu ochii mijiiți, îl privi șiret pe Krestian Ivanovici...

— Hm... A spus deci...

— A spus-o, Krestian Ivanovici, a spus-o și în aceeași clipă s-a uitat la Andrei Filippovici, la unchiul omului nostru, al lui Vladimir Semionovici. Dar la urma urmei ce mă interesează pe mine, Krestian Ivanovici, că el a fost avansat asesor? Prea puțin îmi pasă! Gândiți-vă însă că și-a pus în cap să se însoare, când nu i-a căzut încă nici cașul de la gură, să-mi fie iertat c-o spun, un papă-lapte acolo. Exact așa i-am spus: dați-mi voie, zic, Vladimir Semionovici!... Acum știți totul; dați-mi voie să plec.

— Hm...

— Da, Krestian Ivanovici, și^a acum, zic, dați-mi voie să plec.

Și, pe îoc, ca să prind Joi iepuri deodată, îi servesc cavalerului chestia cu bătrânele și mă adresez apoi Klarei Olsufievna (lucrurile s-au petrecut alaltăieri la Olsufi Ivanovici), care tocmai cân-tase o romanță sentimentală; zic, adică, „ați binevoit să cântați cu mult sentiment, numai că nu toată lumea vă ascultă sincer, din toată inima”. Am dat a înțelege clar, pricepeți, Krestian Ivanovici, am

dat a înțelege clar că interesul lor nu este atât pentru dânsa, cât mai ales pentru alte cele...

— Aha! Și el...?

— A înghițit hapul, Krestian Ivanovici, vorba ceea...

— Hm...

— Da, Krestian Ivanovici. I-am spus și bătrânului; așa și pe dincolo, zic, Olsufi Ivanovici, îmi dau seama cât sunt de îndatorat față de dumneavoastră, apreciez din plin binefacerile și bunăvoința dumneavoastră, pe care mi le-ați arătat aproape de când eram copil. Dar deschideți ochii, Olsufi Ivanovici. Uitați-vă, zic, mai bine! Eu lucrez cinstit și deschis, Olsufi Ivanovici.

— Așa, va să zică!

— întocmai, Krestian Ivanovici. Așa stau lucrurile...

— Și el?

— Ce era să facă el, Krestian Ivanovici? A bâiguit ceva acolo – și că pe tine te cunosc, adică, și că excelența-sa e un om mărinimos și bun – și dă-i, și dă-i tot așa înainte... La ce te poți aștepta de la un om bătrân și ramolit?

— Așa, va să zică!

— Da, Krestian Ivanovici. Cam toți suntem așa, ce mai! E bătrân rău! Cu un picior în groapă! Vorba ceea, mâine-poimâine dă ortul popii; ei, dar cum aude o bârfeală muierească oarecare, e numai ochi și urechi; fără el nu se poate...

— Bârfeală ai zis?

— Da, Krestian Ivanovici, au scornit niște bârfeli. Și-au vârât coada și ursul nostru, și nepotul său, papă-lapte al nostru; s-au luat după niște palavragioaice bătrâne, bineînțeles, și au ticluit totul. Ei bine, ce credeți că au născocit ei ca să ucidă un om...?

— Să ucidă un om?

— Da, Krestian Ivanovici, să ucidă un om; să-l ucidă moralicește. Au răspândit despre el... Vorbesc tot despre persoana pe care o cunosc bine...

Krestian Ivanovici dădu din cap.

— Au răspândit despre el zvonul... Mărturisesc că mi-e și rușine să spun, Krestian Ivanovici...

— Hm...

— Au răspândit zvonul, cum că el ar fi dat în scris că o să se însoare, că este logodit în toată legea... Și ce credeți, Krestian Ivanovici, cu cine?

— Deh!

— Cu bucătăreasa, cu o nemțoaică de condiție proastă, de la care ia prânzuri acasă: oa să nu-și plătească datoriile, adică, îi oferă mâna.

— Așa spun ei?

— Vă închipuiți, Krestian Ivanovici! O nemțoaică mizerabilă și păcătoasă, o nemțoaică nerușinată, Karolina Ivanovna, dacă cunoașteți...

— Mărturisesc că în ce mă privește...

I – Vă înțeleg, Krestian Ivanovici, vă înțeleg prea bine și îmi dau perfect de bine seama...

— Spune-mi, te rog, unde stai acum?

— Unde stau acum, Krestian Ivanovici?

— Da... Aș vrea... Ai trăit* mi se pare...

— Am trăit, Krestian Ivanovici, am trăit; am trăit și înainte. Cum să nu fi trăit? Răspunse domnul Goliadkin, cu un răs chicotit, punându-l pe Krestian Ivanovici în încurcătură cu acest răspuns.

— Dar nu nuai înțeles bine; am vrut, la rându-mi...

— Și eu am vrut, Krestian Ivanovici, la rându-mi, și eu am vrut, continuă răsând domnul Goliadkin; dar cum văd, Krestian Ivanovici, am zăbovit prea mult la dumneavoastră. Sper că-mi permiteți acum... Să vă salut...

— Hm...

— Da, Krestian Ivanovici, vă înțeleg; vă înțeleg acum perfect, zise eroul nostru oarecum pozând în fața lui Krestian Ivanovici. Așadar, îngăduiți-mi să vă spun bună ziua.

Cu aceste cuvinte, eroul nostru își trase scurt și hârșăit picior la picior, își lipi călcâiele și se înclină ceremonios, după care părăsi încăperea, lăsându-l pe Krestian Ivanovici în mare nedumerire. Coborî scara zâmbind și frecându-și mâinile fericit. Jos, la scară, trase adânc în piept aerul curat, simțindu-se complet liber;

* În vorbirea uzuală rusă cuvântul a trăi înseamnă și a sta cu domiciliul, a locui. În cazul de față, expresia improprie a trăi trebuie păstrată pentru justificarea răspunsului și a comportării lui Goliadkin, caracteristice evoluției psihice a personajului.

Era gata să se considere omul cel mai fericit din lume și să pornească direct la departament, când, deodată, trase la soară, huruind, un cupeu albastru; la vederea echipajului, își reaminti totul... Petrușka deschise portiera. O senzație ciudată și foarte neplăcută puse brusc stăpânire pe domnul Goliadkin și sângele-i năvăli pentru un moment în obraz. În clipa când dădu să pună piciorul pe scărița cupeului, simți ca un fel de împunsătură de ac în ceafă. În aceeași clipă, întoarse capul și privi spre ferestrele lui Krestian Ivanovici. Nu se înșelase! Krestian Ivanovici se uita prin geam, mângâindu-și favoriții cu mâna dreaptă și-l cerceta cu mult interes pe eroul nostru. ' „Doctorul acesta e un prost, gândi domnul' Goliadkin intrând în cupeu, tare prost. S-o fi pricepând el să-și trateze bine bolnavii, dar... E prost de dă în gropi.” Domnul Goliadkin se așeză, Petrușka zbieră; „Dă-i drumu!” și cupeul porni iar spre bulevardul Nevski.

Capitolul III.

În dimineața aceea, domnul Goliadkin desfășură o activitate febrilă. Ajuns pe Nevski, porunci vizitiului să oprească în fața galeriilor Gostinnâi Dvor. Sărind din cupeu, eroul nostru, însoțit de Petrușka, alergă sub arcade și intră de-a dreptul într-un magazin de bijuterii. Se vedea după înfățișarea domnului Goliadkin că este copleșit de griji și de nenumărate treburi. Târgui un serviciu complet de masă și unul de ceai în valoare de peste o mie cinci sute de ruble în asigurate; își alese apoi un portțigaret filigranat și cu totul original ca formă și o

trusă completă de bărbierit cam de aceeași valoare; se tocni apoi pentru alte câteva obiecte plăcute și utile totodată; isprăvind cu alegerea, domnul Goliadkin făgădui să treacă negreșit chiar a doua zi, ori să trimeată eventual chiar astăzi după cumpărăturile făcute, își notă numărul magazinului și, ascultând cât se poate de atent rugămintea negustorului să-i avanseze un aconto, promise să trimeată în timp util și acontul necesar. Foarte grăbit și preocupat, își luă rămas bun de la negustorul nedumerit și porni de-a lungul șirului de prăvălii, urmărit de o mulțime de prăvăliași, întorcând mereu capul spre Petrușka și căutând atent un alt magazin. Se abătu în treacăt pe la un zaraf și schimbă o bancnotă mare în altele mai mici, și, cu toate că pierdu ceva la acest schimb, ieși de acolo extrem de mulțumit, deoarece își simțea portofelul doldora de bani, ceea ce îl încânta nespuse. În sfârșit, se opri la o prăvălie de stofe pentru costume de damă. Reținu și aici mărfuri pentru o sumă considerabilă, promițând negustorului să treacă mai târziu; își notă numărul magazinului și, la aluzia pentru aconto, repetă același răspuns – că va veni și acontul în timp util. Vizită apoi alte câteva prăvălii în care târgui numeroase obiecte, în unele cazuri insistând mult asupra prețului, căutând să obțină o reducere, plecând din magazin și reîntor-cându-se o dată, și încă o dată, și așa de vreo câteva ori – într-un cuvânt, dovedi un zel prodigios. De la Gostinnai Dvor eroul nostru se deplasă la un magazin vestit de mobilă, unde își alese mobilier pentru șase camere, admiră o măsuță de toaletă de damă, modernă, foarte elegantă – ultimul cuvânt al modei, și, asigurându-l pe negustor că va trimite negreșit după cumpăratură, părăsi magazinul fără a uita, bineînțeles, să promită și avansul la timp, după care mai trecu și pe la alte magazine, târguind câte ceva. Într-un cuvânt, era limpede că avea griji până peste cap. În cele din urmă, toate acestea începură, pare-se, să-l cam plictisească pe domnul Goliadkin. Ba încă nu se știe de ce și prin ce împrejurare, simți pe neașteptate și un fel de muștrări de cuget. N-ar fi vrut în ruptul capului să-l întâlnească acum pe Andrei Filippovici, bunăoară, și nici chiar pe Krestian Ivanovici. Dar iată că orologiul din turn bătău ora trei. Când se instala definitiv în cupeu, domnul Goliadkin constată că din toate târguielile pe care le făcuse în dimineața aceea se afla în posesia unei perechi de mănuși și a unui flaconaș de parfum în valoare totală de o rublă și jumătate, în bancnote. Întrucât domnul Goliadkin mai avea timp destul până la programul următor al zilei, porunci vizitiului să oprească lângă un restaurant vestit de pe bulevardul Nevski, despre care până atunci știa numai din auzite. Coborî din cupeu și intră să ia o gustare, să mai răsuflă și să mai adaste un anumit timp.

După ce luă o gustare frugală, ca omul care se așteaptă la o masă copioasă, cu alte cuvinte după ce îmbucă ceva ușor sorbind și un păhărel de rachiu, numai ca să-și astâmpere puțin foamea, domnul Goliadkin se așeză comod în fotoliu și, aruncând o scurtă privire în jurul său, puse mâna preocupat pe un ziar subțirel de nuanță naționalistă *. Parcurse câteva rânduri, apoi se ridica, să privească în oglindă, controlându-și ținuta; se duse la fereastră ca să vadă dacă îl așteaptă cupeul. Apoi se așeză iar și luă ziarul în mână.

Evident, eroul nostru era tare emoționat. Se uită la ceas și văzând că e abia trei și un sfert și că, deci, mai are de așteptat destul, și chibzuind totodată că nu era frumos să stea așa, fără să consume oeva, domnul Goliadkin ceru să i se aducă o ciocolată, pentru care, de altfel, nu simțea nici un fel de poftă în momentul acela. După ce-și bău ciocolata, încredințându-se că timpul a mai înaintat, se duse să achite consumația. Deodată cineva îl bătu pe umăr.

Se întoarse și-i văzu pe cei doi colegi de serviciu pe care îi mai întâlnise în dimineața aceea pe Liteinaia – doi tinerei și ca vârstă, și ca grad. Eroul nostru nu întreținea cu ei cine știe ce relații de prietenie, dar nici nu se dușmăneau. De ambele părți raporturile acestea se mențineau în limitele bune-cuviințe obișnuite, fără a da loc la relații mai strânse. În momentul de față însă, întâlnirea era cu totul inoportună și-l indispușe pe domnul Goliadkin. Încruntă ușor sprâncenele și rămase o clipă încurcat.

— Iakov Petrovici, Iakov Petrovici! Îl asaltară cei doi impiegați. Prin ce împrejurare...?

— A! Dumneavoastră sunteți, domnilor! Îi întrerupse domnul Goliadkin, jenat și chiar puțin scandalizat de mirarea celor doi funcționari și totodată de tonul prea familiar cu care i se adresară; căută, de altfel, contrar firii sale, să se arate cât mai volubil și mai degajat. Ați dezertat, domnilor? He, he, he!... Iar pentru a nu-și știrbi cu nimic din prestigiu prin conversația aceasta cu niște funcționari imberbi, și ținând să rămână în limita raporturilor cuvenite, încercă să-l bată pe unul din ei pe umăr, dar aerul de superioritate condescendentă pe care voi să-l afișeze cu acest prilej nu-i reuși de loc și gestul său, care trebuia să fie schițat cu respectarea anumitor limite, a apărut cu totul nefiresc și caraghios.

— Ei, dar ursul nostru ce mai face? Își păzește scaunul...?

— Despre care urs e vorba, Iakov Petrovici?

— Ia nu vă mai prefaceți că nu știți cui i se zice la noi ursul... Domnul Goliadkin râse și se întoarse să-și ia restul de la chelner. Vorbesc de Andrei Filippovici, domnilor, continuă el, terminând cu chelnerul, și adresându-se de data aceasta cu o înfățișare gravă celor doi funcționari. Impiegații își făcură cu ochiul.

— E la birou, și a întrebat de dumneata, Iakov Petrovici, răspunse unul dintre ei.

— E la birou, bai? Foarte bine, n-are decât să stea acolo, domnilor. Și ziceți c-a întrebat de mine, hai?

— A întrebat, Iakov Petrovici. Dar ee-i cu dumneata? Parfumat, ferchezuit, de o eleganță...

— De, domnilor, cum să vă spun! Dar să lăsăm asta, răspunse domnul Goliadkin, privind într-o parte cu un surâs înțepenit pe față. Acest surâs ciudat al domnului Goliadkin îi făcu pe cei doi impiegați să izbucnească în râs. Domnul Goliadkin se bosumflă.

— Trebuie să vă spun, domnilor, prietenește, rosti după o scurtă tăcere eroul nostru, ca și cum (fie ce o fi) s-ar fi hotărât să destăinuie impiegaților ceva

foarte important, mă cunoașteți cu toții, domnilor, nu-i așa? Dar m-ați cunoscut până acum numai sub un singur aspect. Nu e oazul să căutăm vina, deși, în parte, mărturisesc, vina este și a mea.

Domnul Goliadkin strânse buzele și se uită cu înțeles la cei doi impiegați. Tinerii schimbară iar priviri.

— Până în prezent, domnilor, de fapt, nu m-ați cunoscut. Nu e timpul și locul potrivit pentru explicații. Voi euta să vă spun câte ceva pe scurt și în treacăt. Unii oameni, domnilor – există și astfel de oameni – detestă ocolurile și poartă măști numai la mascarade. Există oameni oare nu sunt de părere că principala îndeletnicire și menire a omului este să știe a lustrui parchetul și pingelele. Există și astfel de oameni, domnilor, care nu vor susține că sunt cât se poate de fericiți și că duc o viață plină numai pentru că, bunăoară, poartă pantaloni bine croiți. Există, în sfârșit, oameni cărora nu le place să țopăie și să se fâțâie de colo până colo ou aerul că se află în treabă, să se gudure și să se lingusească, dar, mai ales, domnilor, să-și bage nasul unde nu le fierbe oala... Domnilor, v-am spus aproape totul; permiteți-mi, dar, să mă retrag...

Domnul Goliadkin tăcu. Pe deplin satisfăcuți în așteptările lor, cei doi impiegați izbucniră în hohote de râs insolent. Domnul Goliadkin se aprinse.

— Râdeți, domnilor, râdeți, dar vom trăi și vom vedea! Îi puse el la punct ou aerul omului atins în sentimentul demnității sale personale, luându-și pălăria și dând să plece.

— Mai mult, domnilor, adăugă el adresându-li-se pentru ultima oară, vă spun mai mulți amândoi sunteți cu mine între patru ochi. Iată, domnilor, principiile mele, linia mea de conduită: n-am reușit – mă țin tare și rabd; am reușit – mă țin dârz, nu mă las; și în orice caz nu sap pe nimeni. Nu sunt intrigant - și mă mândresc cu asta. N-aș fi bun pentru funcția de diplomat. Se mai spune, domnilor, că vânatul aleargă singur spre vânător. Este adevărat și sunt gata s-o recunosc. Dar cine-i vânătorul, domnilor? Și cine-i vânatul? Rămâne de văzut, domnilor!

Domnul Goliadkin se întrerupse cu subînțeles și cu un aer extrem de grav, important și enigmatic, cu alte cuvinte, arcuindu-și sprâncenele și strângând buzele la maximum, salută pe cei doi impiegați și părăsi localul, lăsându-i pe aceștia în culmea uimirii.

— Încotro mergem? Întrebă cam aspru Petrușka, plictisit, probabil, de atâta așteptare în frig. Încotro mergem P întrebă el pe domnul Goliadkin întâlnindu-i privirea cumplită, nimicitoare, cu care eroul nostru se înarmase de două ori în dimineața aceea și la care recurgea acum pentru a treia oară coborând scara.

— Spre podul Izmailovski.

— Podul Izmailovski! Dă-i drumu!

„Nu se așază la masă decât pe la ora patru și ceva, sau chiar pe la cinci, chibzuia domnul Goliadkin, n-o fi prea devreme? De altfel, aș putea sa ajung și mai devreme; e vorba doar de un prânz intim, într-un cerc de familie. Aș putea să vin sans-façons *, ca între niște oameni onorabili, cum se spune. Și de ce,

adică, n-aș putea să vin și eu sans-façons? Și ursul nostru spunea că totul va fi sans-façons; prin urmare, și eu...” Astfel chibzuia domnul Goliadkin, și cu toate acestea devenea din ce în ce mai neliniștit. Era limpede că se pregătise pentru ceva foarte important, ca să nu zicem mai mult; perora în sinea lui, gesticula cu mâna dreaptă, se uita mereu prin fereastra cupeului, încât, văzându-l astfel pe domnul Goliadkin, nimeni n-ar fi spus că merge să ia masa într-un cerc intim de familie, sans-façons, cum se spune între oameni onorabili. În sfârșit, ajungând aproape de podul Izmailovski, domnul Goliadkin indică o anumită casă;

* Fără ceremonii (fr.).

Cupeul pătrunse huruind pe poartă și se opri în fața intrării corpului principal. Zărind un chip de femeie la fereastra de la etaj, domnul Goliadkin îi trimise o beza. De altfel, nu prea își dădea seama ce face, pentru că în clipa aceea era literalmente mai mult mort decât viu. Coborî din cupeu palid, zăpăcit; urcă treptele de la intrare, își scoase pălăria, încercă automat să-și controleze ținuta, și, cu un tremur ușor sub genunchi, porni pe scară în sus.

— Olsufi Ivanovici e acasă? Îl întrebă el pe servitorul care-i deschisese.

— Acasă, să trăiți, adică nu este acasă, să trăiți.

— Cum adică? Ce-i cu tine, frățioare? Eu —• eu vin la masă, frățioare. Că doar mă cunoști!

— Cum să nu vă cunosc, să trăiți! Am ordin să nu vă primesc.

— Ce... Ce spui, omule?... Greșești, desigur. Sunt eu, doar. Sunt invitat, măi frate; invitat la masă – aruncă din mers domnul Goliadkin, lepădându-și mantaua și manifestând intenția hotărâtă de a pătrunde în interior.

— Iertați-mă, nu se poate. Am ordin să nu vă primesc; mi s-a poruncit să nu vă dau drumul înăuntru. Așaf să știți!

Domnul Goliadkin păli. În aceeași clipă ușa spre interior se deschise și apăru Gherasimâci, bătrânul valet al lui Olsufi Ivanovici.

— Auziți, Emelian Gherasimovici, dumnealui vrea să intre, iar eu...

— Iar dumneata, Alexeici, ești un prost. Treci înăuntru, și trimite-mi-l pe ticălosul de Semionâci. Nu e voie, zise el politicoș, dar hotărât, adresându-se domnului Goliadkin. Nu puteți intra. Vă roagă să-i scuzați, dar dumnealor nu pot să vă primească.

— Chiar așa au spus, că nu pot să mă primească? Întrebă nehotăit domnul Goliadkin. Scuză-mă, Gherasimâci. Dar de ce nu se poate să intru?

— Hotărât, nu se poate. Am anunțat; mi s-a spus: cere scuza că, adică, nu pot să vă primească.

— Dar de ce? Cum vine asta? Cum adică,...

— Permiteți, permiteți L.,

— Dar ce înseamnă asta? Nu se poate! Anunță-mă... Cum vine asta? Sunt invitat la masă...

— Permiteți, permiteți!... '

— Bine, să zicem că mi se cer scuza, așa mai merge; și totuși, cum vine asta, Gherasimâci, ce înseamnă asta, Gherasimâci?

— Faceți loc, permiteți, faceți loc! Zise Gherasimâci, dându-l hotărât la o parte pe domnul Goliadkin, pentru a face loc să treacă doi domni, care tocmai intrau în vestibul.

Cei doi musafiri erau Andrei Filippovici și nepotul său Vladimir Semionovici. Amândoi îl priviră nedumeriți pe domnul Goliadkin, care, schimbând fețe-fețe, stătea aiurit lângă perete. Andrei Filippovici voi să-i spună ceva, dar domnul Goliadkin între timp se hotărâse: părăsea vestibulul lui Olsufi Ivanovici cu ochii în pământ, cu un surâs încremenit pe fața-i descompusă pe care se întipărise o profundă dezorientare.

— Trec mai târziu, Gherasimâci, să lămuresc lucrurile; sper ca totul să fie lămurit la timp, băigui el din prag.

— Iakov Petrovici, Iakov Petrovici!... Se auzi din urmă glasul lui Andrei Filippovici.

Domnul Goliadkin tocmai ajunsese la primul palier. Se întoarse brusc spre Andrei Filippovici.

— Ce doriți, Andrei Filippovici? Zise el pe un ton destul de energetic.

— Ce-i cu dumneata, Iakov Petrovici? Prin ce împrejurare?...

— Uite așa, Andrei Filippovici. Am venit într-o chestiune personală. E o chestiune strict personală, Andrei Filippovici.

— Poftim?

— E un lucru care privește viața mea personală, Andrei Filippovici, și cred că nu contravine cu nimic raporturilor mele oficiale.

— Ce amestec au aici raporturile oficiale?... Ce-i cu dumneata, domnule?

— Nimic, Andrei Filippovici, absolut nimic; o copilă obraznică și atâta tot...

— Cum... Cum?! Andrei Filippovici părea uluit. Domnul Goliadkin, care vorbea de jos, de pe palier, se uita la Andrei Filippovici cu niște ochi, de parcă era gata să-l sugrume. Observând privirea uluită a șefului său, făcu aproape involuntar un pas înainte. Andrei Filippovici se trase înapoi. Domnul Goliadkin urcă încă o treaptă. Andrei Filippovici se uită neliniștit în jurul său. Atunci domnul Goliadkin începu să arce repede, sărind peste două trepte deodată. Dar Andrei Filippovici sări și mai repede, refugiindu-se înăuntru și trântind ușa după el. Domnul Goliadkin rămase singur. Ochii i se împăienjeniră. Era complet aiurit și stătea dus pe gânduri, într-o postură stupidă, încercând parcă săjși aducă aminte despre un caz tot atât de absurd întâmplat nu demult. „Deh”, șopti el cu un zâmbet silit. De jos se auziră voci și pași urcând scara, probabil, ai unor musafiri, invitați de Olsufi Ivanovici. Revenindu-și puțin în fire, domnul Goliadkin se grăbi să-și ridice cât mai sus gulerul de raton și, la adăpostul lui, porni cu pași mărunți și nesiguri, grăbindu-se și po-ticnindu-se, pe scară în jos. Simțea că-l părăsesc puterile și-i înțepenește tot corpul. Era atât de absorbit în gândurile lui, înoât, ajun-gând la ieșire, nu-și mai așteptă trăsura, ci traversă curtea murdară până la cupeu. Ajungând la cupeu, și pregătindu-se să urce, domnul Goliadkin simți o dorință nestăpânită să intre în pământ, ori să se ascundă într-o gaură de șarpe cu

trăsură cu tot. Simțea că tot ce este suflare omenească în casa lui Olsufi Ivanovici îl privește acum prin toate ferestrele apartamentului. Știa de asemenea că, dacă va întoarce capul, va muri -fie loc, negreșit.

— Și tu, de ce râzi, idiotule? Se răsti el la Petrușka, care se pregătea să-l ajute să se urce în cupeu.

— De ce să râd? Nici gând; încotro mergem acum?

— Mergem acasă, dă-i drumul...

— Dă-i drumu acasă! Strigă Petrușka, luându-și locul pe scărița din spate.

„Ce gătlej de cioroi 1” gândi domnul Goliadkin. Intre timp, cupeul ajunsese dincolo de podul Izmailovski. Deodată, eroul nostru trase cu putere de șnur și strigă birjarului să întoarcă imediat înapoi. Birjarul întoarse trăsură și peste câteva minute intră iar în curtea lui Olsufi Ivanovici. „Ce faci, nătărăule, ce faci? Întoarce!” zbieră domnul Goliadkin. Ca și cum s-ar fi așteptat la acest ordin, birjarul, fără a scoate o vorbă, făcu ocolul curții prin fața intrării principale și, luând-o iar spre poartă, ieși în stradă.

Domnul Goliadkin nu se mai duse acasă, ci, trecând de podul Semionovski, porunci birjarului să apuce pe o străduță laterală și să oprească lângă un tractir modest după înfățișare. Coborând din cupeu, eroul nostru îi plăti birjarului și în felul acesta scăpă, în sfârșit, de echipajul său. Porunci lui Petrușka să plece acasă și să-l aștepte, iar el intră în local, ceru un separeu și comandă masa. Se simțea foarte prost; în capul lui totul se învălmășise. Se plimbă îndelung prin încăpere, după care se așeză pe un scaun și-și sprijini fruntea în palmă, silindu-se să-și adune gândurile și să se concentreze cât de cât asupra situației imposibile în care se afla, încercând să găsească o soluție.

Capitolul IV.

Ziua onomastică a Klarei Olsufievna, fiica legitimă a consilierului de stat Berendeiev – binefăcătorul de odinioară al domnului Goliadkin – zi solemnă, a fost sărbătorită printr-o masă magnifică, fastuoasă, cu numeroși invitați; o masă cum nu s-a mai pomenit de mult în interioarele locuințelor de slujbași din preajma podului Izmailovski; o masă îmbelșugată, care putea fi asemuită mai curând cu un ospăț al lui Balthazar decât cu oricare altă masă, oricât de bogată și copioasă; o masă, care, prin strălucirea, luxul, eticheta și manierele alese ale comensalilor evoca splendorile babiloniene; o masă cu șampanie Clicquot, cu stridii și fructe exotice de la magazinele Eliseev și Miliutin, cu participarea a numeroase făpturi durdulii și cu reprezentarea largă a tablei rangurilor; această zi solemnă care a fost marcată, deci, printr-un festin nu mai puțin solemn, s-a încheiat printr-un splendid bal familial, redus ca proporții și totuși neînchipuit de strălucitor prin bunul-gust, instrucțiunea și ținuta invitaților. Admit că au loc și alte baluri asemănătoare, firește, dar ele sunt foarte rare. Aceste baluri, care seamănă mai mult cu niște reuniuni ocazionale de familie, pot avea loc numai în unele case, cum ar fi, de pildă, casa consilierului de stat Berendeiev. Și încă mă îndoiesc că toți consilierii de stat ar putea să ofere asemenea baluri. O, de ce nu sunt născut poet! Bineînțeles, un

poet cel puțin de talia unui Homer sau a lui Pușkin; un talent mai mic n-ar ajunge. Aș fi zugrăvit, negreșit, o, cititorule, în culo- il l rle ceie mai vii și cu trăsături largi de penei, ziua aceasta arhisolemnă. Dar aș începe poemul meu ou ospățul, evocând mai ales momentul emoționant și măreț totodată, momentul magnific, când a fost ridicată prima cupă în cinstea reginei serbării. I-aș fi zugrăvit, în primul rând, pe acești comeseni cufundați într-o cucernică tăcere a așteptării care semăna mai mult cu o perlă a elocinței demosteniene decât cu tăcerea. L-aș fi înfățișat apoi pe Andrei Filippovici, cel mai în vârstă dintre invitați, având chiar un anumit drept de întâietate, împodobit cu păr cărunt impunător și cu ordine potrivite acestei venerabile podoabe, care, ridicându-se de pe scaun, a înălțat deasupra capului o cupă de vin scânteietor și spumos – vin adus anume dintr-o țară îndepărtată ca să fie degustat numai în asemenea clipe, un vin ce pare mai degrabă nectar divin decât licoarea viței de vie. I-aș fi înfățișat pe invitați și pe fericiții părinți ai reginei serbării, care și-au ridicat de asemenea cupele, după exemplul lui Andrei Filippovici, ațintind asupra-i ochii plini de așteptare. Aș fi arătat cum acest Andrei Filippovici, pomenit atât de des, a lăsat mai întâi să-i cadă o lacrimă în cupă și apoi a rostit un toast vibrant cu felicitări și urări și a băut în sănătatea sărbătoritei...

Mărturisesc însă, recunosc sincer, că n-aș fi fost totuși în stare să descriu întreaga atmosferă festivă și, mai ales, clipa să oând însăși regina serbării, Klara Olsufievna, împurpurându-se de fericire și nevinovăție ca un trandafir de primăvară, copleșită de emoție, s-a lăsat galeș în brațele mamei sale drăgăstoase, cum ochii mamei înduioșate s-au umplut de lacrimi și cum a izbucnit cu acest prilej fericit și tatăl însuși, consilierul de stat Olsufi Ivanovici, un bătrân venerabil, anchilozat la picioare în serviciul îndelungat al statului și recompensat de soartă pentru atare râvnă printr-o avere frumoasă – ceva capital, o căscioară, câteva moșioare și o fiică frumoasă – cum a izbucnit el în hohote de plâns, „ ca un copil, și a pomenit printre lacrimi că excelența-sa este un om mărinimos. N-aș fi fost capabil, ce mai, n-aș fi fost în stare să zugrăvesc nici elanul general, înălțător, al unor inimi înduioșate, care a cuprins întreaga asistență imediat după această clipă impresionantă – elan care s-a manifestat cu prisosință, fie chiar și prin faptul că un tânăr impiegtat (care în acele momente semăna mai mult cu un consilier de stat decât cu un impiegtat la registratură) a lăcrimat și el ascultându-l pe Andrei Filippovici. Nici Andrei Filippovici nu mai semăna în ^ceasta clipă solemnă cu un consilier de colegiu și șef de secție departamentală, ci părea cu totul altul... N-aș putea să spun cum anume, dar în orice caz nu mai semăna cu un consilier de colegiu. Părea mult superior! In sfârșit. O, Doamne! De ce nu posed secretul stilului înalt, pregnant, al marelui stil, ca să descriu toate aceste momente sublime și pilduitoare ale existenței umane, create parcă anume pentru a demonstra cum triumfă uneori virtutea asupra neloyalității și liberalismului, asupra viciului și zavistiei! Nu voi spune nimic, ci prin tăcerea mea, care va fi mai grăitoare decât orice elocință, voi atrage atenția dumneavoastră asupra acestui tânăr radios ce pășește abia în a douăzeci și șasea primăvară a vieții sale fericite – asupra lui

Vladimir Semionovici, nepotul lui Andrei Filippovici, care se ridică, la rândul său, în picioare și rostește, la rândul său, un toast, în timp ce se ațintesc asupra-i ochii înlăcrimați ai părinților celei ce poate fi numită regina serbării, privirile pline de mândrie ale lui Andrei Filippovici, ochii pudici ai reginei însăși, ochii entuziasmați ai invitaților, ba chiar și privirile decent invidioase ale câtorva tineri colegi ai acestui june strălucit. Nu voi spune nimic, deși mi-ar fi greu să nu remarc că totul la acest tânăr, care seamănă mai mult cu un bătrân decât cu un june, bineînțeles în sensul cel mai favorabil pentru el – totul, începând de la bujorii din obraji și până la gradul de asesor pe care-l poartă, totul în această clipă solemnă părea că ar vrea să spună spre luare-aminte: „Iată până la ce trepte înalte îl poate înălța virtutea pe om!” Nu voi căuta să descriu cum, în sfârșit, Anton Antonovici Setoșkin, șef de birou la un alt departament, fost coleg cu Andrei Filippovici și într-o vreme și cu Olsufi Ivanovici, totodată și prieten vechi al casei și nașul Klarei Olsufievna – cum acest, bătrânel cu plete albe, la rândul său, ridicând un toast, a cântat cocoșește și a rostit stihuri vesele; cum această eludare foarte cuviincioasă a conveniențelor, fie-ne îngăduit să ne exprimăm astfel, a înveselit până la lacrimi întreaga societate și cum însăși Klara Olsufievna, din îndemnul părinților, l-a sărutat pentru această voioșie și amabilitate. Voi spune doar atât: că în cele din urmă, invitații, care după un asemenea prânz în mod firesc trebuiau să se simtă între ei ca niște frați, se ridicară de la masă; că apoi bătrânii și oamenii cu greutate, după o scurtă pauză folosită în conversații prietenești, ba și pentru unele, bineînțeles, foarte decente și amabile intimități, trecură cu un aer grav și preocupat într-o altă încăpere și, fără a pierde din timpul prețios, împărțindu-se pe echipe, pătrunși de sentimentul propriei lor demnități, se așezară în jurul unor mese cu postav verde; cum doamnele, luând loc în salon, deveniră deodată toate foarte amabile și vorbărețe, abordând în discuții animate cele mai variate subiecte; că, în sfârșit, însuși venerabilul amfitrion, care șina pierdut uzul picioarelor în serviciul credincios al statului și s-a ales cu compensațiile pomenite, veni să se plimbe printre musafiri, rezemat în cărji și susținut de o parte și de alta de Vladimir Semionovici și de Klara Olsufievna, și cum stăpânul casei deveni deodată tot atât de amabil și de hotărât să improvizeze un mic și modest bal, tre-când peste obligația de a suporta noi cheltuieli; că în acest scop a fost delegat un tinerel priceput și descurcăreț (același care la masă semăna mai mult cu un consilier de stat decât cu un june) să aducă o orchestră de muzicanți; că sosiră și muzicanții în număr impresionant, unsprezece inși, și că, în sfârșit, la ora opt și jumătate fix a răsunat melodia îmbietoare ia cadrilului francez, urmat apoi de felurite alte dansuri... Mai este oare nevoie să vă spun că pana mea este neputincioasă, prea slabă și tocită pentru a descrie precum s-ar cuveni balul improvizat prin amabilitatea extraordinară a venerabilei gazde? De altfel, cum aș putea, vă întreb, cum aș putea eu, un povestitor modest al unor aventuri ale domnului Goliadkin, ce-i drept, foarte curioase în felul lor – cum aș putea să descriu acest amestec neobișnuit și discret de frumusețe, strălucire, bună-creștere, voioșie, amabilitate gravă și

gravitate amabilă, exuberanță, bucurie, toate jocurile și râse-tele tuturor acestor doamne, neveste de înalți funcționari, care semănau mai mult cu niște zâne deoat cu niște doamne pur și simplu – vorbind într-un sens absolut favorabil lor – cu umerii și fețele lor alb-trandafirii, cu taliile lor diafane, cu piciorușele zglobii-jucăușe, homeopatice – ca să ne exprimăm într-un stil ales. Cum aș putea, în sfârșit, să vi-i descriu pe acești cavaleri slujbași, străluciți, veseli și gravi, tineri și vârstnici, vioiși și decent melancolici, fumători de pipe în pauzele dintre dansuri într-o încăpere mică, retrasă, cu tapete verzi sau alții care nu fumează în pauze pipe – cavaleri purtând absolut toți grade și nume respectabile – cavaleri pătrunși de simțul eleganței, curtoaziei și al demnității personale; cavaleri care vorbesc cu doamnele prin excelență în limba franceză, iar dacă spun ceva și în rusește, folosesc numai expresii alese, complimente și fraze profunde; cavaleri care poate numai în fumoaie își permit unele abateri moderate de la acest limbaj select, sau unele fraze amicale de intimitate amabilă, ca de pildă: „ai fost grozav, măi Petka, fir-ai să fii, la polcă”, sau: „cum văd, măi Vasea, fir-ai să fii, ți-ai făcut mendrele cum ai vrut cu dameza aia a ta”. Dar pentru toate acestea, o, cititorule, după cum am avut onoarea să-ți explic mai sus, pana mea rămâne neputincioasă și de aceea prefer să tac. Să ne întoarcem mai bine la domnul Goliadkin, singurul erou adevărat al povestirii noastre absolut adevărate. Trebuie spus că în momentul de față el se află într-o situație foarte ciudată, ca să nu spunem mai mult. Și el e prezent aici, domnilor, adică nu chiar în plin bal, ci în imediata apropiere, participă oarecum dinafară, ca să zicem așa, el, domnilor... Mă rog... Nimic; cu toate că știe el ce știe și că e de capul lui, în clipa aceasta, totuși, se află pe un drum nu tocmai drept; se află în momentul de față – aproape că nici nu știm cum s-o formulăm – oricât de ciudat ar fi, dar se află în vestibulul scării de serviciu a locuinței lui Olsufi Ivanovici. Și faptul că se află aici n-ar fi încă nimic – a intrat, și atâta tot. Ci stă, domnilor, ascuns într-un colțișor nu prea cald, dar mai întunecos, ferit de un dulap imens și de niște draperii vechi, între tot felul de vechituri și mobilă deteriorată, ascuns pentru un timp și obser-vând cum decurg lucrurile în general, în calitate de spectator impasibil. Deocamdată nu face altceva, domnilor, decât să observe; ar putea să intre și el, domnilor... de ce să nu intre, adică? N^are decât să facă un pas și să intre; și va intra, desigur, nestânjenit. Deocamdată însă, stând așa aproape peste două Ore în frig, adăpostit după dulap și draperie, între tot felul de boarfe, vechituri și mobilă stricată, invocă drept justificare o frază din discursul regretatului ministru francez Villele⁵, fie-i țarina ușoară, că, adică, „totul vine la timp pentru cel ce știe să aștepte”. Domnul Goliadkin întâlnește cândva fraza aceasta într-o cărțuție oarecare, acum însă își aduse aminte de ea la momentul potrivit. În primul rând, fraza se potrivea de minune la situația în care se afla el în acel moment, în al doilea rând, ce nu-i poate veni în cap omului care așteaptă o dezlegare fericită a necazurilor sale, stând aproape de trei ceasuri imobilizat într-un vestibul, în întuneric și frig? Citind, după cum s-a spus, la un moment foarte potrivit fraza fostului ministru francez Villele, domnul Goliadkin își aduse aminte totodată,

nu se știe prin ce curioasă asociație, și de fostul vizir turcesc Marțimiriss, precum și căe frumoasa contesă Luiza, a căror istorie o citise de asemenea într-o carte. Apoi îi veni în minte că iezuiții își făcuseră chiar o regulă de conduită din a considera toate mijloacele valabile, când e vorba ca omul să-și atingă scopul propus. Încurajat oarecum de aceste precedente istorice, domnul Goliadkin își spuse în gând că toți acești iezuiți erau, de fapt, niște gugumani nemaipomeniți,. Toți până la unul; că el îi bagă pe toți în cofă, numai o clipă să rămână oficiul gol (încăperea spre care ducea intrarea de serviciu prin vestibulul în care se afla el acum); și uite așa, ca să crape de necaz toți iezuiții, pornește deodată și intră direct, mai întâi din oficiu în sufrageria mică, pe urmă în camera -unde se joacă cărți și, de acolo, drept în salon, unde se dansează acum polca. Va intra, negreșit va intra; orice s-ar întâmpla, el intră; se strecoară, și gata; nimeni nu va băga de seamă; iar mai departe, știe el ce are de făcut. În situația aceasta, așadar, îl găsim noi, domnilor, în momentul de față pe eroul povestirii noastre absolut adevărate, deși foarte greu ne-ar fi să explicăm ce se petrece în capul și în sufletul lui acum. De fapt, până în antreu și la scară știuse el să ajungă, pentru că, de c; e adică n-ar fi putut să ajungă, de vreme ce toți știu să ajungă; mai departe, însă, nu îndrăznea să meargă, era evident că nu îndrăznea... Și nu pentru că n-ar fi avut curaj în general, ci pentru că nu voia el, pentru că prefera să procedeze discret.

— Să rămână neobservat; iată-l, deci, așteptând cu răbdare momentul prielnic, pe care îl așteaptă, domnilor, îl așteaptă de două ore și jumătate. Și de ce, adică, n-ar aștepta? Și Villele a așteptat. „Da ce spun eu Villele! Cugeta domnul Goliadkin. Ce-mi pasă mie de Villele? Ce^ar fi, adică, să... Să pătrund chiar acum?... Vai de capul tău, prăpăditule! Șopti domnul Goliadkin, ciupindu-se cu degetele înțepenite de obrazul amorțit de frig, mare guguman mai ești! Goliadka7 ce ești! Că și numele te aratiijl ce poți, nenorocitul...” De altfel, această apreciere prea puțin măgulitoare, dar și foarte înduioșătoare pe seama propriei sale persoane, în clipa de față, i-a venit oarecum în treacăt, fără un gând anume. Iată-l însă tresărind și făcând un pas înainte – sosise momentul; oficiul se golise, nu mai era nimeni acolo; domnul Goliadkin văzu toate acestea prin fereastră. În doi pași ajunse la ușă și puse mâna pe clanță. „Să intru sau să nu intru? Ei, ce fac, intru ori ba? Intru... De ce să nu intru? Îndrăzneala învinge totul!” încurajându-se astfel.

Erroul nostru se retrase deodată, cu totul pe neașteptate, în draperiei. „Ba nu, gândi el, s-ar putea să vină cineva! Exact, au și venit! Ce naiba am căscat gura, când nu era nimeni? Era foarte simplu, intram, și gata!... Dar cum s-o faci, când firea nu te lasă! Păcătoasă fire! Ce înclinare ticăloasă! M-am speriat ca o găină. Atâta știm, să ne speriem, asta e! Ca să facem o ticăloșie, ne pricepem, firește: de asta suntem capabili oricând. Și acum, stai aci ca o momâie, că altceva nu meriți! Ce bine era să fiu acum acasă, la o ceșcuță de ceai... Simt o poftă grozavă de o ceșcuță de ceai. Dacă mă întorc prea târziu, te pomenești că Petrușka iar începe să mormâie. Ce-ar fi să plec acasă? Las naibii toate astea! Plec, și gata!” Rezolvându-și în felul acesta, cu cea mai mare

hotărâre, situația, domnul Goliadkin se smuci brusc din loc, ca și cum l-ar fi împins un resort invizibil și se repezi înainte; în doi pași se pomeni în oficiu, își lepădă mantaua, scoase pălăria, vâri toate astea într-un colț, își controla în grabă ținuta și privi în jurul său; apoi... Apoi trecu în mica sufragerie, de acolo pătrunse și în încăperea următoare, se strecură aproape neobservat printre mesuțele cu jucători absorbiți de combinațiile lor pasionante; pe urmă... pe urmă... Aci domnul Goliadkin nu mai știe ce se petrece în jurul său și se pomeni din senin în salonul de dans.

Ca un făcut, în momentul acela nu se dansa. Doamnele se plimbau prin sală în mici grupuri pitorești. Bărbații se adunau în cercuri, ori se foiau prin sală, angajând partenere pentru dansurile următoare. Domnul Goliadkin nu observă nimic din toate astea. Nu o vedea decât pe Klara Olsufievna; lângă ea stăteau Andrei Filippovici, Vladimir Semionovici, vreo doi, trei ofițeri și alți câțiva tineri de asemeni foarte interesanți, care promiteau să ajungă departe sau se și afirmaseră, judecând după prima impresie... Mai zări încă pe cineva... Sau, mai bine zis, nu mai văzu pe nimeni. Nu se mai uită la nimeni... Purtat de același imbold care îl mânase să apară nepoftit la un bal străin, merse înainte, fără să se mai oprească; se izbi în drum de un consilier, călcându-l pe picior; agăță cu vârful cizmei rochia unei venerabile bătrâne, sfâșiindu-i dantela, împinse un servitor cu tava în mână, mai îmbrânci din mers pe careva și, fără să observe toate acestea, sau, mai bine zis, observându-le oarecum în ansamblu, tangențial, fără să se uite la nimeni, tot înaintând mereu, se pomeni deodată în fața Klarei Olsufievna. În aceeași clipă, domnul Goliadkin simți o dorință aprigă să dispară fulgerător, să se facă nevăzut, să intre în pământ, dar ce-și face omul singur nici dracul nu poate să desfacă. Nimic nu se mai putea îndrepta. Așadar, ce-i mai rămânea să facă decât să-și urmeze deviza: Nu reușești? Țin-te și rabdă! Reușești? Țin-te iarăși, țin-te bine, nu te lăsa! Căci domnul Goliadkin, se știe, nu era un intrigant sau meșter de a lustrui parchetul cu pingeaua... Așa a fost să fie. De altfel, și iezuiții și-au cam vârat coada aici... Dar domnul Goliadkin n-avea acum vreme de ei! Tot ce se aflase până atunci în plină mișcare în sală – vorbind, discutând, râzând – deodată, ca prin farmec, amuți și lumea începu să se adune în jurul domnului Goliadkin. De altfel, domnul Goliadkin părea că nu vede și nu aude nimic, nici nu era în stare să privească... Pentru nimic în lume n-ar fi cutezat să privească; lăsa ochii în jos și rămase astfel cu privirea ațintită în podea, dându-și în gând euvântul de onoare să-și tragă neapărat un glonte în cap chiar în noaptea aceea. O dată cu acest legământ, domnul Goliadkin se pomeni zioându-și: „Fie ce-o fi!” și, deodată, spre surprinderea sa, prinse grai.

Domnul Goliadkin începu prin a aduce cuvenitele felicitări și urări. Cu felicitările, eroul nostru se achită destul de onorabil; dar când ajunse la urări, se poticni. Știa el că, dacă se poticnește, toate se duc dracului. Ceea ce se și întknplă – se poticni și se fâstâci... Se fâstâci și se făcu roșu la față; se făcu roșu la față și-și pierdu cumpătul; își pierdu cumpătul și-și ridică ochii; își ridică ochii și-și roti privirea în jur; își roti privirea în jur și... Încremeni... Toată

lumea aștepta în tăcere; unii, care stăteau mai de o parte, începură să șușotească; alții, mai din apropiere, izbucniră în râsete. Domnul Goliadkin se uită cu ochi umili, pierduți, la Andrei Filippovici. Acesta îl străfulgera pe domnul Goliadkin cu o privire, care, dacă eroul nostru nu ar fi fost cu totul distrus, l-ar fi nimicuit, desigur, pentru a doua oară – dacă acest lucru ar fi fost cu putință. Tăcerea se prelungea.

— E o chestiune particulară, care privește viața mea personală, Andrei Filippovici, bâigui abia perceptibil domnul Goliadkin, mai mult mort decât viu; o chestiune care nu are nici o legătură cu relațiile mele de serviciu, Andrei Filippovici...

— Să-ți fie rușine, domnule, să-ți fie rușine! Strecură printre dinți Andrei Filippovici, cu o mină ce exprima culmea indignării; o luă de braț pe Klara Olsufievna și întoarse spatele domnului Goliadkin.

— Niare de ce să-mi fie rușine, Andrei Filippovici, răspunse aproape în șoaptă domnul Goliadkin, plimbându-și privirea chinuită pe fețele celor din jur, pierdut cu desăvârșire și căutând în toată această mulțime consternată un mijloc de a-și salva situația socială.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, domnilor! Se întâmplă! Se poate întâmpla oricui, murmura domnul Goliadkin, urnindu-se încetitor din loc și dând să iasă din cercul mulțimii. I se făcu loc să treacă. Eroul nostru izbuti, în sfârșit, să răzbată prin două-trei rânduri de oaspeți mai curioși care îl priveau nedumeriți. Fatalitatea, da, fatalitatea îl împingea. Domnul Goliadkin simțea și el cum îi dă mereu ghes fatalitatea. Ce n-ar fi dat el să se afle acum, fără să fi contravenit regulilor bune-cuviințe, pe vechiul său locșor din antreiașul de lângă scara de serviciu! Întrucât însă așa ceva părea cu neputință, căută să se strecoare undeva într-un colț mai retras, unde să stea discret, modest și cuviincios, fără să se amestece în vorbă, fără să atragă atenția cuiva, dar totodată câștigându-și simpatia și bunăvoința musafirilor și a gazdei. De altfel, domnul Goliadkin simți un tremur își o moliciune ou totul neobișnuite sub genunchi; avu senzația că pământul îi fuge de sub picioare, că se clatină și se prăbușește. În sfârșit, ajunse până la un colț mai ferit și rămase acolo ca un observator străin, oarecum impasibil; își sprijini mâinile pe spetezele a două scaune, luându-le astfel în deplină stăpânire și se strădui pe oât se putea să-i privească senin și limpede pe oaspeții lui Olsufi Ivanovici din preajma sa. Cel mai aproape stătea un ofițer înalt și chipeș, în fața căruia domnul Goliadkin se simți ca o gânșanie neînsemnată.

— Aceste două scaune, domnule locotenent, sunt rezervate: unul pentru Klara Olsufievna, iar celălalt – pentru prințesa Cevcehanova, care tocmai dansează; le păzesc pentru dumnealor, domnule locotenent, bâigui domnul Goliadkin cu răsufarea tăiată, privindu-l implorator pe locotenent. Acesta schiță un zâm-bet nimicitor și-i întoarse spatele în tăcere. În urma acestui eșec, eroul nostru se gândi să-și încerce norocul în altă parte, adresându-se direct unui consilier de vază, care purta o decorație impunătoare. Dar consilierul îl măsură cu o privire atât de glacială, înoât domnul Goliadkin avu senzația că un

șuvoi de apă rece se abătu asupra-i, scaldându-l din oap până în picioare. Potolit, domnul Goliadkin hotărî de aci încolo să tacă mai bine, să nu angajeze discuții cu nimeni, ca să-i convingă pe cei din jur că e și el om la fel cu toți ceilalți și că situația lui, pe cât se pare, X87 este cel puțin tot atât de onorabilă. În acest scop, își pironi ochii în faldurile redingotei de uniformă; curând, însă, înălță capul și se apucă să examineze pe un domn cu o înfățișare foarte respectabilă. „Domnul acesta poartă perucă, reflecta acum domnul Goliadkin, dar dacă-i scoți peruca, rămâne cu capul chel, chel ca palma mâinii mele.” Făcând această importantă descoperire, domnul Goliadkin se gândi că dacă emirii arabi și-ar lepăda turbanul verde pe care îl poartă pe cap, în semn de înrudire cu profetul lor Mohamet, ar rămâne și ei cu capetele ca niște bile. Apoi, printr-o asociație deosebită de idei, probabil, în legătură cu reprezentările lui despre turci, gândul îi alunecă și la papucii turcești, amintindu-i totodată că Andrei Filippovici poartă încălțări care seamănă mai mult cu niște papuci. Domnul Goliadkin începuse, evident, să se obișnuiască cu situația în care se afla. „Dacă ar cădea acum candelabrul acesta, mihi în capul domnului Goliadkin un gând teribil, dacă s-ar desprinde din tavan și s-ar prăbuși în mijlocul adunării, eu m-aș repezi îndată s-o salvez pe Klara Olsufievna, iar după ce aș salva-o, i-aș spune: «Nu vă neliniștiți, stimată duduie; nu-i nimic, eu v-am salvat». Pe urmă...” aci domnul Goliadkin își întoarse privirea, căutând-o pe Klara Olsufievna, și-l zări pe Gherasimâci, bătrânul camerier al iui Olsufi Ivanovici. Gherasimâci, cu aerul cel mai serios, protocolar, ba chiar solemn se îndrepta spre locul unde stătea domnul Goliadkin. Domnul Goliadkin tresări și se încruntă, din pricina unui presentiment vag și cât se poate de neplăcut. Rotindu-și automat privirea prin sală, simți un imbold puternic s-o ia din loc și să se strecoare binișor pe lângă pereți, cât mai departe de primejdie; uite-așa, să se facă nevăzut, ca un om pe care nu-l privesc toate astea, ca și cum n-ar fi fost tocmai el cel în cauză. Dar înainte ca eroul nostru să se fi hotărât să întreprindă ceva, Gherasimâci se și postă în fața lui.

— Ascultă, Gherasimâci, zise eroul nostru zâmbind, ar fi bine să dai drdin... Vezi acolo, luminarea aceea din candelabru... Poate să cadă pe capul cuiva, Gherasimâci; ar trebui, deci, să dai ordin să fie fixată mai bine; căci o să cadă negreșit, crede-mă, Gherasimâci...

— Luminarea? Nici o grijă, luminarea e înfiptă bine și stă drept; dar pe dumneavoastră vă cheamă cineva dincolo.

— Cine poate să mă cheme, Gherasimâci?

— Asta n-o mai știu, cine anume. Un trimis din partea cuiva. A întrebat: „Aici se află Iakov Petrovici Goliadkin?”

Chemați-I, zice, pentru o chestiune importantă și urgentă.' Asta-i.

— Cred că greșești, Gherasimâci; sunt convins că greșești, Gherasimâci.

— Mă îndoiesc...

— Ba nu, Gherasimâci, să nu te îndoiești; nu e cazul de loc să te îndoiești, Gherasimâci. Nimeni nu întreabă de mine, Gherasimâci, n-are cine să întrebe de mine, iar eu sunt aici la mine, adică la locul meu, Gherasimâci...

Domnul Goliadkin trase adânc aerul în piept și privi în jurul său. Poftim! Toată lumea din salon se întorsese spre el, numai ochi și urechi, într-o așteptare solemnă. Bărbații se îmbulzeau să ajungă cât mai aproape și să vadă mai bine. Ceva mai departe, doamnele șușoteau îngrijorate. Stăpânul casei apăru și el în preajma domnului Goliadkin și, cu toate că după înfățișarea sa nu se putea spune că, la rându-i, participă direct și nemijlocit la peripețiile domnului Goliadkin – deoarece totul se petrecea într-o manieră foarte delicată – eroul povestirii noastre își dădu prea bine seama că sosise clipa hotărî-toare. Domnul Goliadkin văzu limpede că sosise momentul loviturii îndrăznețe, momentul demascării tuturor dușmanilor săi. Domnul Goliadkin era tulburat la culme. Domnul Goliadkin simți elanul unei inspirații subite clocotindu-i în piept și, cu vocea tremurătoare și solemnă, își reluă discursul adresat lui Gherasimâci care rămăsese lângă el în așteptare.

— Nu, prietene, nu mă cheamă nimeni. Te înșeli. Voi spune mai mult: te-ai înșelat și azi-dimineață încercând să mă convingi... Îndrăznind să mă convingi, zic (domnul Goliadkin ridică glasul), că Olsufi Ivanovici, binefăcătorul meu din timpuri imemorabile, și care, aș putea spune, mi-a fost ca un părinte, ar putea să-mi închidă ușa casei sale în clipele de cea mai mare și mai solemnă bucurie familială pentru inima lui de tată. (Mulțumit de sine, domnul Goliadkin plimbă prin sală o privire pătrunsă de emoție. Lacrimi îi sclipiră pe gene.) Repet, dragă prietene, încheie eroul nostru, te-ai înșelat, te-ai înșelat amarnic, crunt, de neiertat...

O clipă magnifică. Domnul Goliadkin simți că vorbirea lui produsese o impresie formidabilă, fără greș. Și domnul Goliadkin rămase cu privirea plecată modest, așteptând îmbrățișările lui Olsufi Ivanovici. Musafirii păreau mișcați și nedumeriți; până și neînduplecatul și cumplitul Gherasimâci se poticni, încercând să spună „mă îndoiesc”... Deodată, însă, orchestra cea fără de inimă inundă salonul cu larma stridentă a unei polci săltărețe. Totul se năruí, se duse ca pe apă. Domnul Goliadkin tresări, Gherasimâci se trase înapoi și mulțimea din sală tălăzui ca marea involburată. Vladimir Semionovici își luă zborul, con-ducând-o pe Klara Olsufievna în fruntea perechilor; îi urmă frumosul locotenent, ținând-o de mână pe principesa Cevcehanova. Spectatorii entuziasmați se strânseră roată ca să-i admire pe dansatorii de polcă, acest dans nou, la modă pe atunci, și care îi pasiona pe toți până la nebunie. Domnul Goliadkin fusese uitat un timp. Deodată, se produse o tulburare, o zăpăceală și o agitație generală; muzica amuți... Intervenise o întâm-plare extraordinară. Amețită de dans, abia respirând, cu obrajii arzând și pieptul săltând de emoție, Klara Olsufievna căzu în fotoliu, sleită de puteri. Toate inimile se avântară spre această ființă încântătoare, cu toții se grăbeau să-i exprime admirație și recunoștință pentru deliciul oferit, și, deodată... În fața ei apăru domnul Goliadkin. Domnul Goliadkin era palid și tulburat la culme; părea și el la capătul puterilor —• abia se mișca. Pe față i se așternuse un zâmbet vag; ținea mâna dreaptă întinsă rugător. Klara Olsufievna, surprinsă de această apariție neașteptată, nu apucă să-și tragă mâna și, în mod automat, se ridică la

invitația domnului Goliadkin. Domnul Goliadkin se clătină o dată, a doua oară, își săltă apoi piciorușul și făcu un fel de compliment, apoi izbi cu tocul în parchet, apoi se poticni... Vroise și el să danseze cu Klara Olsufievna. Klara Olsufievna scoase un țipăt; toată lumea se repezi să-i elibereze degetele din mâna domnului Goliadkin și, într-o clipă, eroul nostru fu împins de mulțime cel puțin la zece pași depărtare de ea. În jurul lui, de asemenea, se formase un cerc. Se auzi țipătul isteric a două bătrâne, pe care domnul Goliadkin era cât pe-aci să le răstoarne în retragerea sa. Se iscă o zăpăceală nemaipomenită: toată lumea întreba, striga, comenta. Orchestra tăcu. Eroul nostru se învârtea în cercul său și, cu un zâmbet înțepenit pe buze, mormăia în neștire ceva sub nas, ceva care ar fi vrut să însemne probabil „de ce nu, adică, doar este o polcă, cel puțin așa i se pare, un dans nou și foarte interesant, creat pentru plăcerea doamnelor... Dar dacă așa stau lucrurile, el este gata, poftim, să consimtă”. Dar se pare că nimeni nu mai cerea consimțământul domnului Goliadkin. Eroul nostru simți cum o mână îi prinse brațul, alta i se propti ușor în spate și că este purtat astfel cu o deosebită grijă într-o anumită direcție. În sfârșit, băgă de seamă că merge de-a dreptul spre ușă. Domnul Goliadkin ar fi vrut să spună ceva, să întrepreadă ceva... Ba nu, nu mai dorea nimic. Singura lui reacție a fost un răs chicotit, cu totul mașinal. Simți apoi că cineva îi pune mantaua, că-i îndeasă pe cap pălăria până peste ochi; că se află, în sfârșit, în antreu, în întuneric și în frig, apoi pe scară. Poticnindu-se la un moment dat, i se păru că se prăbușește în abis; ar fi vrut să țipe, dar se pomeni afară. Simți un val de aer rece și se opri locului; în aceeași clipă, izbucniră iarăși sunetele orchestrei. Atunci domnul Goliadkin își aminti subit tot ce se întâmplase; avu senzația că puterile-i amortite îi revin brusc, cu maximă intensitate. Se smulse din locul în care stătuse înfipt până atunci și porni în goană undeva spre aer, spre libertate, încotro vedea cu ochii.

Capitolul V.

Toate orologiile din Petersburg care arată și vestesc curgerea vremii bătuseră de miezul nopții, când domnul Goliadkin o luă în neștire pe cheiul canalului Fontanka, în apropiere de podul Tzmailovski, căutând să scape de dușmani, de persecuții, de grindina bobârnacelor ce-i ținteau țeasta, de țipetele bătrânelor speriate, de ofurile și ahurile femeilor și de privirile nimicitoare ale lui Andrei Filippovici. Domnul Goliadkin era distrus – distrus cu desăvârșire, în adevăratul sens al cuvântului, și dacă mai păstrase în clipa aceea capacitatea de a fugi, aceasta se datora, desigur, unui miracol de care, la urma urmelor, avea el însuși motive să se îndoiască și în care refuza să mai creadă. Era o noapte îngrozitoare, o noapte de noiembrie, umedă, păcloasă, cu ploaie mărunță și fulgi de zăpadă; o noapte aducătoare de dureri de măsele, guturaiuri, friguri, anghine, febre de tot felul, într-un cuvânt, bogată în darurile unui noiembrie petersburghez. Vântul șuiera pe străzile pustii, stârnind valuri turbate pe apa întunecată a Fontankăi până pe deasupra belciugelor cheiului și încercând cu furie rezistența felinarelor scheletice, înșirate de-a lungul trotuarului, care, la rândul lor, țineau isonul acestui urlet cu scârțâitul lor

subțire, pătrunzător; era un interminabil și pătrunzător concert de scrâșnete și tânguiri, atât de cunoscut oricărui locuitor al capitalei. Ploua și ningeă. Trâmbele de ploaie, repezite de rafalele vântului, izbeau aproape orizontal, ca dintr-un furtun de incendiu, împungând și plesnind obrazul bietului domn Goliadkin cu mii de țepi și de șfichiuri usturătoare. În tăcerea nopții, întreruptă din când în când de huruitul îndepărtat al unei trăsuri, de urletul vântului și de scârțâitul felinarelor, răsuna trist clipocitul și murmurul apei ce se scurgea de pe acoperișuri, marchize, cornișe și din burlane pe granitul trotuarului. De jur împrejur nu se vedea țipenie de om; de altfel, era și firesc pe o vreme ca asta. Așadar, singur domnul Goliadkin, singur cu deznădejdea sa, rătăcea în pași mărunți și zoriți pe o astfel de vreme pe cheiul Fontankăi, cu mersu-i țopăit și trepădat, grăbindu-se să ajungă cât mai repede în apartamentul lui din strada Șestilavoșnaia, de la etajul trei al casei în care locuia.

Cu toate că ploaia și ninsoarea – toată această izbucnire a stihiilor de nedescris, căreia nu i se poate găsi un nume când se dezlănțuie vifornița sub cerul de noiembrie al Petersbur-gului – se năpustiră năprasnic asupra domnului Goliadkin, complet distrus de atâtea nenorociri, izbindu-l fără cruțare, fără pic de răgaz, pătrunzându-l până la oase, orbindu-l și răsucin-du-l în toate părțile, abătându-l din drum și zăpăcindu-l – și, ca un făcut, toate acestea veniră laolaltă și, desigur, în înțelegere cu toți vrăjmașii săi, lovindu-l dintr-o dată ca să încununeze acea zi, seară și noapte pline de groază; cu toate acestespdomnul Goliadkin rămânea aproape insensibil și la această ultimă dovadă de ur-gisire din partea destinului, într-atât fusese de zguduit și de copleșit de tot ce i se întâmplase cu câteva minute în urmă la domnul consilier de stat Berendeiev! Dacă un observator anonim, cu totul străin de cauză, l-ar fi privit cum aleargă desperați și abătut, s-ar fi pătruns și el de nemaipomenita grozăvie a nenorocirilor domnului Goliadkin și ar fi spus, negreșit, că domnul Goliadkin făcea acum impresia unui om care vrea să scape, să se ascundă undeva, să fugă de el însuși. Și, într-adevăr, așa era. Mai mult: în acest moment, domnul Goliadkin nu numai că voia să fugă de el însuși, dar ar fi vrut să dispară cu totul, să treacă în neființă, să se prefacă în pulbere. Nu lua seama la nimic; nu auzea, nu pricepea nimic din ceea ce se petrecea în preajma lui și privea în jur, ca și cum pentru el n-ar fi existat aievea nici amintirea cumplită a încercărilor din acea seară, nici acest drum lung în noapte, nici ploaia, nici zăpada, nici vântul, nici furia stihiilor dezlănțuite. Un galoș, desprinzându-se din cizma dreaptă, a rămas înfundat în noroiul și în zăpada, trotuarului, dar domnul Goliadkin nici nu s-a gândit să se întoarcă pentru a-l căuta și nici n-a băgat de seamă că l-a pierdut. Era atât de zdruncinat, încât, de câteva ori, neluând în seamă cele ce se petrec în jur, copleșit doar de gândul recentei, groaznicei sale prăbușiri, se oprise brusc, incremenit, în mijlocul trotuarului, cu senzația limpede că moare, că dispăre cu totul în acele clipe; apoi se smucea din loc, ca un nebun, și pornea iar, în fugă; fugea fără să se uite înapoi, ca și cum ar fi vrut să scape de urmărirea unei nenorociri și mai groaznice... Într-adevăr, era într-o situație înspăimântătoare!... În cele din

urmă, sleit de puteri, domnul Goliadkin se opri, sprijinindu-se de parapetul cheiului, ca un om căruia i-a venit deodată sângele pe nas, și rămase așa, cu privirea pironită în valurile tulburi ale Fontankăi. Nimeni n-ar putea să spună cât timp anume a stat el astfel aplecat deasupra undelor negre. Se știe doar că în acel moment domnul Goliadkin ajunsese în culmea deznădejzii și a descumpănirii, cu inima sfâșiată și atât de chinuită, cu sufletul atât de istovit și golit de ultimele rămășițe de rezistență, încât uitase totul: și podul Izmailovski, și strada Șestilavoșnaia, și prezentul nemilos... Într-adevăr, nu-i mai păsa de nimic: faptul se consumase, afacerea fusese încheiată, decizia iaprobată și semnată; ce mai putea face? Deodată... Tot trupul i se înfiora; fără voie, sări doi pași în lături. Privi neliniștit în jur; nu era nimeni, nu se vedea nimic extraordinar – și totuși... Și totuși, avu senzația că cineva stătuse cu o clipă înainte aici, alături de el, tot așa, rezemat de grilajul parapetului și – lucru ciudat!

— Îi și spusese ceva, îi vorbise cu glas repezit, sacadat, ceva nu prea deslușit, dar despre lucruri foarte cunoscute, foarte apropiate și care îl priveau direct. „Ce-i asta? Mi s-a năzărit? Zise domnul Goliadkin uitându-se încă o dată în jur. Dar unde mă aflu? Eh! Eh!” făcu el, clătinând din cap, și scrută îngrozit pâcla deasă a nopții; căuta încordat să pătrundă cu privirea-i mioapă întunecimea vrăjmașă. Dar nu văzu nimic deosebit, privirea lui nu surprinse nimic neobișnuit. Totul părea în

Ordine, așa cum era firesc să fie; acum ninge cu fulgi mari și deși; la o distanță de douăzeci de pași nu se mai vedea nimic; scrâșnetul felinarelor răsuna și mai jalnic, iar vaietele vuitului semănau cu tânguirile unui cerșetor îndărătnic, care se ține scai de tine, implorând un gologan, ca să-și cumpere un codru de pâine. „Eh-e-e! Dar ce-i cu mine?” clătină iar din cap domnul Goliadkin pornind din nou la drum și uitându-se mereu în jurul său. Și totuși o senzație nouă i se furișă treptat în suflet, punând stăpânire pe întreaga făptură a domnului Goliadkin: nu era nici tristețe, nici frică... Un tremur febril îl scutură din cap până în picioare. O senzație insuportabilă! „Ei, dar nu-i nimic, murmură el, ca să-și mai dea curaj, nu-i nimic; poate că, într-adevăr, nu s-a întâmplat nimic ireparabil și n-a fost pătată onoarea nimănui. Poate că așa a fost să fie, continua el fără să-și dea seama ce spune, poate că totul se va aranja cu timpul cât se poate de bine, nimeni nu va avea de ce să se plângă și se va dovedi la urmă că toți în felul lor au avut dreptate.” Vorbind astfel și încurajându-se prin aceste cuvinte, domnul Goliadkin se mai îndreptă din spate, scutură fulgii de zăpadă care formaseră o crustă albă pe guler, pe pălărie, pe manta, pe cravată, pe cizme și peste tot; dar nu putuse înlătura sentimentul ciudat de neliniște, tulbure și persistent, simțindu-i tot mai mult apăsarea. Undeva în depărtare se auzi o bubuitură de tun. „Ce timp păcătos, gândi eroul nostru, pe o vreme ca asta e pericol de inundație! S-o fi ridicat prea mult nivelul apei!” Nu apucă domnul Goliadkin să spună ori numai să gândească aceasta, când zări silueta unui om venind din direcția opusă, întârziat probabil ca și el din cine știe ce motive. Ce poate fi mai simplu și mai

firesc decât apariția unui trecător în stradă, fie chiar și pe vreme urâtă. Dar nu se știe de ce, pe domnul Goliadkin faptul acesta firesc și simplu avu darul să-l zăpăcească, să-l tulbure groaznic, ba să-l înfricoșeze chiar. Nu că s-ar fi temut de apariția unui răufăcător, deși s-ar putea întâmpla și asta... „De altfel... Cine poate ști ce-i cu acest trecător întârziat, îi trecu prin cap domnului Goliadkin, poate că și el... Poate că tocmai el este tartorul... Că, doar, n-o fi umblând așa, fără rost, o fi urmărind el ceva, înadins mi-a ieșit în cale ca să se lege de mine.” Se prea poate că domnul Goliadkin n-a gândit întocmai așa, ci a avut numai senzația fugară și foarte neplăcută a acestor lucruri. Dar nu era timp de gândit sau de simțit; trecătorul se afla la doi pași. Ca întotdeauna, domnul Goliadkin se grăbi să arboreze aerul său obișnuit în asemenea cazuri, care voia să spună limpede că el, Goliadkin, nici gând, că el, mă rog, este de capul lui și-și vede de drum, că trotuarul este destul de larg și e loc de trecere pentru toți, și că doar el, Goliadkin, nu se leagă de nimeni. Și deodată se opri brusc, lovit parcă de trăsnet, încremenit ca o stană de piatră, pentru ca: în clipa următoare să se întoarcă privind țintă în urma trecătorului care tocmai îl depășise – să se întoarcă, de parcă ar fi fost răsucit pe loc de o mână nevăzută, cum ar întoarce o rafală de vânt girueta. Trecătorul se pierdea în viitoarea viforniței. Se grăbea, ca și domnul Goliadkin, era îmbrăcat ca și el, încotoșmănat din cap până în picioare și mergea în același pas trepădat, mărunț, puțin șontăcăit, pe trotuarul Fontankăi. „Ce-i asta?” șopti contrariat domnul Goliadkin, schițând un zâmbet neîncrezător și tresărind imediat din tot corpul. Fiori reci îi străbătură spinarea. Între timp, trecătorul se mistui în pânza deasă a ninsorii și nu i se mai auziră pașii; dar domnul Goliadkin, nemișcat, continua să privească în urma lui. Treptat, își reveni în fire. „Dar ce-i asta, gândi el cu ciudă, ce-i cu mine, am înnebunit?” Se întoarse și-și urmă drumul cu pași mărunți, tot mai grăbiți, și căutând să nu mai cugete la nimic; încercă chiar să închidă ochii. Dar iată că, prin larma viscolului iarăși îi ajunse la ureche zgomotul unor pași apropiați Tresări și deschise ochii. În fața lui, la vreo douăzeci de pași, zări iar silueta unui omuleț care se apropia. Omulețul era grăbit, zorea și el în pași mărunți; distanța se micșora cu repeziciune. Domnul Goliadkin putu chiar să vadă și fața acestui nou trecător întârziat – îi văzu fața și scoase un strigăt de uimire și de groază; picioarele i se muiară. Era același trecător pe care îl întâlnise și-l urmărise cu privirea cu vreo zece minute în urmă și care acum, cu totul neașteptat, îi apărea iarăși în față. Dar aceasta nu era singura ciudățenie care îl izbise pe domnul Goliadkin, căci uluirea domnului Goliadkin era de așa natură, încât se opri, scoase un strigăt, dădu să spună ceva, apoi se repezi să-l ajungă din urmă pe necunoscut, ba și strigă ceva, voind, probabil, să-l oprească neapărat. Necunoscutul, într-adevăr, se opri la vreo zece pași de domnul Goliadkin și întâmplarea făcu să se nimerescă sub lumina felinarului celui mai apropiat, astfel încât putea fi văzut bine; se opri, se întoarse cu fața spre domnul Goliadkin și așteptă preocupat și nerăbdător să audă ce-i spline acesta. „Scuzați, mi Se pare ca am greșit”, bâigui cu glas tremurător eroul nostru. Înciudat, necunoscutul se întoarse în tăcere și-și văzu de drum,

grăbindu-se parcă să recâştige cele două secunde pierdute din pricina domnului Goliadkin. Cât despre domnul Goliadkin, începu să tremure tot, genunchii i se îndoiră și se așeză gemând pe borna de la marginea trotuarului. Avea și de ce să fie atât de tulburat. Acum necunoscutul i se păru foarte cunoscut. Asta n-ar fi fost încă nimic. Dar îl și recunoscuse pe acest om, îl cunoștea parcă bine de tot. Il văzuse de multe ori, și mai demult, și foarte recent; dar unde? Poate chiar ieri? Și nici asta n-ar fi fost cine știe ce important, adică faptul că domnul Goliadkin îl văzuse de multe ori, ba chiar foarte de curând. De altfel, nu găseai nimic deosebit, aproape nimic deosebit în acest om – la prima vedere nu atrăgea în mod special atenția nimănui. Era un om ca toți oamenii, un om cumsecade, firește, ca toți oamenii cumsecade, și poate că avea și el anumite însușiri destul de remarcabile – într-un cuvânt, era un om la fel ca și ceilalți. Domnul Goliadkin nu simțea nici ură, nici dușmănie, nici măcar cea mai mică animozitate față de acest om, ba s-ar putea spune chiar dimpotrivă – și totuși (faptul cel mai extraordinar) și totuși pentru nimic în lume n-ar fi vrut să-l întâlnească, nici pentru toate comorile din lume, dar mai ales să-l întâlnească în împrejurări ca acestea, de acum. Mai mult: domnul Goliadkin îl cunoștea foarte bine pe omul acesta; știa și cum îl cheamă, cunoștea și numele acestui om; și totuși n-ar fi voit, pentru nimic în lume, chiar și pentru cele mai neprețuite comori, să-i spună pe nume, să consimtă a recunoaște, că adică, poftim, îl cheamă uite așa, că numele tatălui său e cutare și numele de familie este cutare. N-aș putea spune cât a durat starea aceasta de uluire a domnului Goliadkin și cât anume a stat el pe borna trotuarului – lucrul acesta îmi scapă; știu însă că, revenindu-și puțin în fire, domnul Goliadkin sări ca ars și porni în goana mare, fără să se mai uite înapoi; respirația i se tăia; picioarele i se împleticeau, se poticni de două ori și era cât pe ce să cadă, cu care prilej și cealaltă cizmă a domnului Goliadkin rămase văduvită de galoșul respectiv. În cele din urmă, domnul Goliadkin încetini puțin pasul, ca să-și mai tragă sufletul, privi scurt în juru-i și constată că străbătuse, fără să observe, toată Fontanka, trecuse de podul Anicikov, parcursese o parte din Nevski și se afla acum la intersecția acestuia cu Liteinaia. Domnul Goliadkin coti după colț, pe Liteinaia. În clipa aceea era în situația omului care s-a pomenit călcând pe marginea unei prăpăstii fără fund și care simte că malul abrupt începe să i se miște sub picioare, pornind la vale, și, după o ultimă clătinare, se năruie, trăgându-l în abis, iar nenorocitul nu are nici forță, nici prezență de spirit să se tragă înapoi, să-și ia ochii de la hăul căscat; bezna îl atrage și omul sare, în cele din urmă, în prăpastie, grăbindu-și singur pieirea. Domnul Goliadkin știa, simțea, ba era absolut sigur că pe drum trebuia să i se mai întâmple ceva rău, că trebuia să se abată pe capul lui și o altă nenorocire, că va întâlni iarăși, de pildă, pe acest necunoscut al său; dar – lucru ciudat – părea că el însuși caută de fapt, că dorește această întâlnire, că oi considera inevitabilă și se roagă numai ca toate acestea să se termine cât mai repede, pentru ca situația lui să se lămurească odată într-un fel, indiferent cum, dar cât mai repede. Și totuși, continua să alerge fără oprire, ca împins de o forță

străină, căci înlăuntru, în tot corpul său, simțea o sfârșeală de moarte; nu era în stare să cugete la nimic, deși gândurile i se agățau de orice, ca niște scaieți. Un câțel rătăcit, ud learcă și tremurând de frig, se luă după domnul Goliadkin, alergând alături, zorit și el, cu coada între picioare și cu urechile pleoștite, privindu-l din când în când cu sfială și cu înțelegere. Un gând, cine știe de oând uitat – amintirea unei întâmplări de demult – răsări acum în capul domnului Goliadkin, izbindu-i creierul ca un ciocănaș și săcâindu-l, un gând de care nu reușea să scape., O jigodie de câțeluș”, repeta șoptit domnul Goliadkin, fără a participa mintal la sensul cuvintelor sale. Iată însă că la cotitura spre strada Italiană îl zărește iar pe necunoscutul de adineauri. Acum însă, necunoscutul nu-i mai venea în întâmpinare, ci mergea în aceeași direcție, alergând, ca și el, numai la câțiva pași înaintea lui. Ajunseră în strada Șestilavoșnaia. Domnul Goliadkin simți că i se taie răsuflarea. Necunoscutul se opri drept în fața casei în care locuia și domnul Goliadkin. Se auzi clopoțelul și, aproape în aceeași clipă, scârțâitul zăvorului. Portița se deschise, necunoscutul se aplecă și dispăru înauntru. Cam în același moment ajunse și domnul Goliadkin în fața porții și pătrunse în gang cu iuțeala unei săgeți. Fără să ia în seamă bombănelile portarului, alergă în curte, gâfâind și zări îndată pe ciudatul necunoscut, pe care-l pierduse pentru o clipă din ochi. Necunoscutul se strecură repede prin ușa intrării care ducea la locuința domnului Goliadkin. Domnul Goliadkin se repezi în urma lui. Scara era întunecoasă, umedă și murdară. Pe toate palierele și cotiturile locatarii îngrămădiseră tot felul de vechituri, încât un om străin, nimerind pe această scară pe întuneric, trebuia să piardă cel puțin o jumătate de oră, ferindu-se să nu-și frângă picioarele și blestemând, o dată cu scara, și pe cunoscuții săi care stăteau într-o casă atât de incomodă. Dar tovarășul de drum al domnului Goliadkin părea să fie un obișnuit al casei, căci se descurca ușor și urca fără zăbavă, vădind o perfectă cunoaștere a terenului. Domnul Goliadkin îl ajungea din urmă; ba, de câteva ori, pulpana mantalei necunoscutului îl lovi chiar peste nas. Inima domnului Goliadkin aproape încetă să mai bată. Misteriosul omuleț se opri drept în fața ușii apartamentului domnului Goliadkin, bătu și (ceea ce, în alte împrejurări, l-ar fi mirat nespuse pe domnul Goliadkin) Petrușkâ părea să-l aștepte, căci nu se culcase; deschise ușa imediat și-l urmă cu lumina aprinsă în mână pe omul care intrase. Leșin-du-și cu totul din fire, eroul povestirii noastre se năpusti și el în apartamentul său; fără să-și scoată mantaua și pălăria, străbătu culoarul și se opri ca trăsnet în pragul camerei sale. Toate presimțirile domnului Goliadkin se adevărară pe deplin. Tot ceea ce bănuise el, tremurând de groază, se petrecea aievea. Răsuflarea i se opri și-i amețea. Necunoscutul ședea pe patul lui, îmbrăcat ca și el cu mantaua, cu pălăria pe cap, și, zâmbind vag, cu ochii ușor mijiți îl salută prietenește cu o ușoară înclinare a capului. Domnul Goliadkin vru să strige, dar nu izbuti; să protesteze într-un fel oarecare, dar nu avu putere. Părul i se făcu măciucă în cap; aproape leșinat de groază, domnul Goliadkin se prăbuși pe un scaun. Avea și de ce: îl recunoscuse foarte bine pe acest prieten nocturn. Prietenul său nocturn nu era altul decât el

însuși – domnul Goliadkin, un alt domn Goliadkin, dar absolut identic cu el – într-un cuvânt, ceea ce s-ar chema dublul său sub toate aspectele...

Capitolul VI.

A doua zi, la ora opt fix, domnul Goliadkin se deșteptă în patul său și întâmplările extraordinare din ajun, ca și aventurile aproape neverosimile din noaptea aceea nemaipomenit de monstruoasă, îi răsăriră brusc în închipuire și în memorie în toată grozăvia lor. Această diabolică răutate a dușmanilor săi și, mai ales, ultima dovadă a acestei răutăți înghețară inima domnului Goliadkin. Și totuși cele întâmplate păreau atât de ciudate, atât de nefirești, de neînchipuit, absurde și imposibile, încât era greu, într-adevăr, să dai crezare că s-ar fi petrecut aieva. Domnul Goliadkin ar fi fost gata el însuși să le considere o nălucire absurdă, o tulburare de moment a închipuirii, o eclipsă de luciditate a minții, dacă, din fericire, n-ar fi cunoscut din amara experiență a vieții până unde îl poate duce uneori răutatea pe om, unde poate să ajungă uneori înverșunarea unui dușman care se răzbună în numele onoarei și al ambiției. De altfel, și mădularele frânte de oboseală ale domnului Goliadkin, capul buimac, durerile în șale și guturaiul violent erau tot atâtea dovezi palpabile care veneau să confirme veracitatea plimbării nocturne din ajun, deci în bună parte și a tot ce se întâmplase în timpul acestei plimbări. De altfel, domnul Goliadkin mai știa de multă vreme că cei de acolo uneltesc mereu și pun ceva la cale împotriva-i, că au pe altcineva în loc. Și totuși, stând și chibzuind mai bine, domnul Goliadkin hotărî să tacă, să se supună și să nu protesteze deocamdată. „Poate că au vrut doar să mă sperie; când vor vedea însă că eu... Nimic... Că nu protestez de loc, că mă plec și suport resemnat totul, poate că atunci vor da înapoi, vor da înapoi singuri, chiar ei cei dintâi vor da înapoi.”

Așa cugeta domnul Goliadkin, în timp ce zăcea lungit în pat, întinzându-și mădularele frânte și așteptând, răbdător de astă dată, apariția obișnuită a lui Petrușka. Așteptă astfel, fără să-l strige, mai bine de un sfert de oră; îl auzea pe indolentul Petrușca trebăluind în jurul samovarului și totuși nu se hotăra să-l cheme. Mai mult: domnul Goliadkin părea că se și teme acum să dea ochi cu servitorul său. „Dumnezeu știe, își zicea el, Dumnezeu știe ce-o fi crezând acest ticălos despre toate astea. Tace el, ce-i drept, dar cine știe ce o fi în capul lui.” Dar iată că se auzi ușa scârțâind și se ivi, în sfârșit, Petrușka, cu o tavă în mână. Domnul Goliadkin îl privi pieziș, cu sfială, așteptând încordat ce va urma, ce va spune servitorul său în legătură cu o anumită împrejurare cunoscută. Petrușka însă nu catadicsi să rostească nici un cuvânt. Părea și mai ursuz, și mai posomorit, și mai acru ca <le obicei, uitându-se pe sub sprâncene; toată înfățișarea lui trăda cea mai mare nemulțumire; nu binevoi să se uite măcar o dată la stăpânul sau, să spună, acolo, o vorbă, măcar în treacăt, așa, ca sănl înțepe, cel puțin, pe domnul Goliadkin; așeză pe masă tot ce adusese, făcu roată împrejur și plecă tăcut în cămăruța sa. „Știe, știe, știe totul, canalia 1” șopti domnul Goliadkin așezându-se la ceai. Dar nu mai făcu nici o încercare să-l descoasă pe servitorul său, deși Petrușka își mai găsi de oâteva ori de lucru prin cameră. Domnul Goliadkin era profund deprimat.

Gândul că va trebui să plece îndată la birou i se păru acum insuportabil. Presimțea că acolo îl așteaptă o mare neplăcere. „Uite așa, te duci, gândea el, te duci, și nici prin cap nu-ți trece că dai acolo peste cine știe ce năpastă! N-ar fi mai bine să mai zăbovesc, să mai aștept până una, alta? Facă ei ce-or vrea acolo. Rămân mai bine acasă, îmi vin în fire, chibzuiesc totul cât se poate de bine, îmi adun puterile, prind o clipă prielnică și pic pe» neașteptate în mijlocul lor, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.” Cugetând la toate astea, domnul Goliadkin fuma pipă după pipă. Timpul zbura; orele erau aproape nouă și jumătate. „E nouă și jumătate, gândi domnul Goliadkin, ar fi prea târziu să pornesc acum. De altfel, nici nu mă simt bine, ce mai – sunt bolnav, bolnav de-a binelea, e absolut sigur că sunt bolnav; cine ar putea să spună că nu sunt bolnav? Niei' n-ar trebui să-mi pese! Iar dacă s-or gândi să trimită pe careva să mă vadă, n-are decât să poftească! Ce-o să-mi facă? Sunt răcit, mă doare spatele, tușesc, am guturai; în sfârșit, n-am voie să ies pe o vreme ca asta, și pace; s-ar putea să cad la pat lovit de o boală foarte gravă, să mor chiar; mai ales astăzi, când mortalitatea este atât de ridicată...” Cu aceste justificări categorice, domnul Goliadkin izbuti, în sfârșit, să-și împace conștiința, potolindu-și muștrările de cuget ce nu-i dădeau pace și înlăturând anticipat posibilitatea unei săpuneli din partea lui Andrei Filippovici pentru neglijență în serviciu. În general, eroului nostru îi plăcea în asemenea împrejurări să se justifice în propriii săi ochi prin tot felul de argumente peremptorii, care îi împăcau pe deplin conștiința tulburată. Așadar, liniștindu-și conștiința, își luă iarăși luleaua, și-o umplu tacticos, o aprinse cu grijă și trase fumul cu nesaț... În aceeași clipă, însă, se ridică dintr-o săritură din pat, aruncă pipa pe masă, se bărbieri, se aranja grăbit, își puse uniforma, luă niște hârtii și alergă la slujbă. Domnul Goliadkin intră în birou sfios, cu sentimentul vag și tulbure că trebuie să i se întâmple ceva foarte neplăcut – era o presimțire cu totul inconștientă, nedeslușită, dar penibilă și a-păsătoare. Se așeză timid pe locu-i obișnuit, lângă șeful de birou, Anton Antonovici Setoșkin. Fără sa se uite la nimeni și la nimic care l-ar fi putut distra, își vârî nasul în teancul de hârtii aflate înaintea-i, căutând să pătrundă conținutul corespondenței ce urma s-o lucreze. Hotărâse, făcuse legământ, să se țină cât mai departe de tot ce ar putea constitui o provocare, de tot ce l-ar putea compromite, să evite orice tatonări indiscrete, orice fel de glume, orice întrebare în doi peri sau aluzie necuviincioasă la seara din ajun; hotărâse chiar să evite până și frazele obișnuite de politețe pe care le adresa colegilor săi de birou, întrebându-i de sănătate etc. Tactica aceasta se dovedi însă curând cu totul insuportabilă pentru el. În chestiunile care îl priveau direct, neliniștea necunoașterii îl chinuia întotdeauna mai mult decât cunoașterea însăși a faptului oricât de grav. De aceea, cu tot cuvântul dat și în ciuda hotărârii ferme de a nu acorda atenție nimănui și de a rămâne deoparte, orice s-ar întâmpla, domnul Goliadkin ridica din când în când, pe furiș, capul și trăgea cu coada ochiului în dreapta și în stânga, cercetând chipurile colegilor și încercând să ghicească dacă nu trădează cumva ceva nou, ceva deosebit, în legătură cu persoana lui și

ținut ascuns din cine știe ce motive perfide. Bă- uia că trebuie să existe vreo legătură între cele întâmplare în ajun și tot ce se petrece acum în jurul său. În sfârșit, nemaiputând suporta această chinuitoare incertitudine, începu să dorească o ieșire din necunoaștere, o soluție oarecare, fie chiar și cea înafavorabilă pentru el – nu-i mai păsa...!

— Dar cât mai rapidă, ca să scape odată. Perfidia soartei: nici n-apucă domnul Goliadkin să manifeste această dorință ascunsă, și iată că îndoielile lui fură împrăștiate brusc, dar într-un chip foarte ciudat și, în orice caz, cu totul neașteptat.

Ușa ce dădea spre camera vecină scârțâi încet, prelung și sfios; era ca și cum ar fi anunțat că face loc unei persoane cu totul neînsemnate și o figură, de altfel, prea bine cunoscută domnului Goliadkin, apăru modestă în fața mesei la care lucra eroul nostru. Să nu vă închipuiți cumva că, pentru a vedea toate acestea, domnul Goliadkin a trebuit să-și ridice capul – nicidecum! I-a fost de ajuns o singură ochire piezișă și scurtă, ca o clipire, ca să afle totul, ca să înțeleagă absolut totul, până la cel mai mic detaliu. Copleșit de rușine, își vârî nasul în hârtii exact în scopul pentru care își vâră capul în nisipul fierbinte un struț urmărit de vânător.

Noul venit se înclină adânc în fața lui Andrei Filippovici, după care se auzi un glas oficial și totodată binevoitor al superiorului; așa obișnuiesc să vorbească toți șefii, din toate serviciile publice, cu subalternii nou-numiți. „La loc, uite aici, zise Andrei Filippovici, arătând slujbașului nou venit spre masa lui Anton Antonovici – aici, în fața domnului Goliadkin, îți dăm imediat și de lucru.” încheind procedura de instalare a noului funcționar prin-tr-un gest de îndemn amabil, dar și autoritar totodată, Andrei Filippovici se cufundă îndată în studierea vrafului de hârtii de pe biroul său.

Domnul Goliadkin se hotărî, în sfârșit, să ridice ochii și dacă nu leșină pe loc e numai pentru că presimțise dinainte totul, pentru că o intuiție profund intimă anticipase asupra cunoașterii lucrurilor care se întâmplau acum. Cea dintâi mișcare a domnului Goliadkin a fost să privească repede în jur, ca să vadă dacă ceilalți funcționari nu șușotesc între ei, dacă nu se pune cumva la cale vreo glumă de birou ocazională, dacă nu surprinde vreun semn de uimire pe fața cuiva, sau, în sfârșit, dacă n-a căzut nimeni sub masă de spaimă. Spre mirarea domnului Goliadkin, însă, nu văzu nimic din toate astea. Comportarea domnilor colegi ai domnului Goliadkin îl înmărmurea. Părea de necrezut. Tăcerea aceasta surprinzătoare avu darul să¹ înfricoșeze pe domnul Goliadkin. Faptele vorbeau de la sine, nu Jăsau loc îndoielii; cazul era ciudat, nemaipomenit, monstruos. Orice semn de surprindere sau de tulburare ar fi fost absolut justificat. Toate acestea, bineînțeles, trecură doar ca o sclipire de fulger prin capul domnului Goliadkin, în timp ce tot trupu-i înfiorat se perpelea în para unui foc nevăzut. Avea și de ce, sărmanul. Omul care se așezase în fața domnului Goliadkin era spaima domnului Goliadkin, era rușinea domnului Goliadkin – era coșmarul de aseară al domnului Goliadkin, într-un cuvânt, era însuși domnul Goliadkin, dar nu acel domn Goliadkin care ședea acum pe

scaun cu gura căscată și cu condeiul înțepenit în mână; nu acela care îndeplinea funcția de ajutor al șefului său de birou; nu acela care avea obiceiul să se strecoare discret și să se piardă în mulțime; în sfârșit, nu cel ce avea un mers ce părea a spune: „nu vă atingeți de. Mine, că nici eu nu vă voi atinge”, sau: „nu mă atingeți, nici eu nu vă ating” – nu, omul acesta era un alt domn Goliadkin, absolut altul, dar și întru totul asemănător celui dintâi: avea aceeași statură, aceeași conformație, aceeași îmbrăcăminte, aceeași chelie – într-un cuvânt, nu-i lipsea nimic, dar absolut nimic, pentru o asemănare perfectă, încât, dacă-i puneai alături, nimeni, dar absolut nimeni n-ar fi avut curajul să hotărască care anume dintre

\par ei este adevăratul Goliadkin și care este Goliadkin cel fals, care este cel vechi și care este cel nou, care este originalul și care copia.

Eroul nostru se afla acum, dacă e posibilă o asemenea comparație, în situația omului pe socoteala căruia s-ar amuza un ghiduș obraznic îndreptând pe furiș asupra lui reflexul unei oglinjoare. „Ce-i asta, visez cumva, se frământa el, e realitate, sau continuarea celor de aseară? Cum se poate una ca asta? Prin ce împrejurare? Cine a permis angajarea unui asemenea funcționar? Cu ce drept? Oare dorm, sau sunt treaz?” Domnul Goliadkin încercă să se ciupească, ba avu chiar intenția să ciupească și pe vecinul său de alături... Nu, nu era vis. Ce mai!... Simți că-l trec toate nădușelile, că se petrece cu el ceva nemaipomenit, extraordinar și, culmea nenorocirii, ceva cu totul scandalos, căci domnul Goliadkin începuse să-și dea seama cât de ridicolă era situația de a constitui un caz nemaipomenit de soiul acesta. Apoi începu să aibă îndoieli chiar și asupra propriei sale existențe și, cu toate că se aștepta la orice, dorind el însuși ca totul să se rezolve într-un fel oarecare, eliberându-l de chinul îndoielilor și al frământărilor, felul cum venea această rezolvare acum depășea, desigur, orice închipuire. Rămase copleșit, pradă unor chinuri insuportabile. Erau clipe când simțea că pierde orice capacitate de înțelegere, orice putere de a gândi. Revenindu-și din asemenea clipe, băga de seamă că în mod automat și inconstient își poartă condeiul pe hârtia din fața lui. Nemaivând încredere în ceea ce face, verifica, recitind, ceea ce scrisese, dar nu mai înțelegea nimic. Deodată, celălalt domn Goliadkin, care rămăsese în tot timpul acesta calm și rezervat, se ridică și di6păru prin ușa biroului de alături cu o hârtie în mână. Domnul Goliadkin privi cu bănuială în jurul său, dar nu observă nimic deosebit; domnea liniștea obișnuită de totdeauna; nu se auzea decât scârțâitul penițelor, foșnetul filelor întoarse și o conversație potolită undeva dincolo de biroul lui Andrei Filippovici. Domnul Goliadkin ridică ochii spre Anton Antonovici și, întrucât fizionomia eroului nostru oglindea probabil tot zbuciumul său lăuntric, în deplină corespondență cu tâlcul împrejurărilor și, deci, într-o anumită privință atrăgea atenția, bunul Anton Antonovici lăsă condeiul din mână și-l întrebă îngrijorat de starea sănătății.

— Eu, Anton Antonovici, slavă Domnului, bâigui domnul Goliadkin. Eu, Anton Antonovici, mă simt cât se poate de bine; eu, Anton Antonovici, acum...

Mă rog... N-am nimic, adăugă el, nehotărât, ezitând încă să-și deschidă inima superiorului său imediat, al cărui nume îl repeta atât de des.

— Da? Mi s-a părut că ești cam suferind; de altfel, nici n-ar fi de mirare, se poate întâmpla oricui! Bântuie tot felul de epidemii. Știi...

— Da, Anton Antonovici, știu că bântuie tot felul de epidemii... Eu, însă, Anton Antonovici, nu despre asta... Continuă domnul Goliadkin cu ochii țintă în ochii lui Anton Antonovici, căci, să vedeți, Anton Atonovici, nici nu știu cum să vă... Adică vreau să spun că nu știu cum să vă prezint această chestiune, cum să încep, Anton Antonovici...

— Poftim? Nu te... Știi... Trebuie să-ți mărturisesc că nu te înțeleg prea bine; explică-te mai clar, în ce privință te simți încurcat, zise Anton Antonovici, simțindu-se, la rândul-i, pus oarecum în încurcătură, întrucât băgase de seamă că ochii lui Goliadkin se umpleau de lacrimi.

— Cum să vă spun... Să vedeți, Anton Antonovici... Aici... Aici avem un funcționar, Anton Antonovici...

— Ei, și mai departe! Tot nu te înțeleg.

— Vreau să spun, Anton Antonovici, că a venit aici un funcționar nou.

— Exact, avem un funcționar nou, cu numele la fel cu al dumitale, Goliadkin.

— Cum? Strigă domnul Goliadkin.

— Am spus: îl cheamă tot Goliadkin, omonimul dumitale. Nu cumva ți-e frate?

— Nu, Anton Antonovici, eu...

— Ca să vezi! Și eu credeam că ți-e rudă apropiată. Știi, există unele asemănări, aerul de familie, ca să zic așa.

Domnul Goliadkin, înlemnit de uimire, rămase o clipă fără grai. Cum e posibil să vorbească cineva cu atâta ușurință despre un lucru atât de monstruos, atât de extraordinar, un lucru cu totul nemaipomenit, un lucru care l-ar ului până și pe observatorul cel mai impasibil: să vorbească despre o asemănare oarecare, despre un aer de familie, când realitatea e atât de izbitoare, ca și cum te-ai vedea în oglindă!

— Ți-aș da un sfat, Iakov Petrovici, continuă Anton Antonovici, mai bine du-te și consultă un medic. Am impresia că nu prea arăți bine. Mai ales ochii... Știi, au o expresie cam neobișnuită.

— Nu. Anton Antonovici, eu mă simt, desigur... Adică vreau să vă într-eb: cum e cu acest funcționar?

— Ce anume?

— N-~~a~~ți observat, Anton Antonovici, ceva neobișnuit la el... Ceva izbitor din cale-afară?

— Cum adică? Nu înțeleg!

— Vreau să spun, adică, Anton Antonovici, o asemănare extraordinară cu cineva, de pildă, cu mine. Ați spus chiar adineauri, Anton Antonovici, ceva despre aerul de familie, ați făcut în treacăt o remarcă... Știți, se întâmplă

uneori ca doi frați gеме/ii să semene ca două picături de apă, încât nici nu-i poți deosebi! La asta mă refeream.

— Hm! Făcu Anton Antonovici, reflectând puțin și arătându-se oarecum uimit de această împrejurare neașteptată. Cam așa este 1 Bine zici, asemănarea este izbitoare, într-adevăr, și ai perfectă dreptate; • yitr-adevăr, îi poți confunda, continuă el căseând tot mai mult ochii. Știi, Iakov Petrovici, asemănarea este uluitoare, fantastică, cum șjar zice, adică ce mai – leit dumneata... Ai băgat de seamă, Iakov Petrovici? Am vrut chiar să te întreb, dar, mă crezi, nu prea am dat atenție la început. E un miracol, un adevărat miracol! Ia spune, Iakov Petrovici, dumneata mi se pare că nai ești de pe aici?

— Nu.

— Nici el nu este de prin părțile astea. O fi din aceleași meleaguri cu dumneata. Mama dumitale, dacă-mi îngădui să întreb, unde a locuit mai mult?

— Ați spus... Ați spus, Anton Antonovici, că nu e de pe aici?

— Exact. Nu-i de prin partea locului. Ca să vezi, ce întâm-plare ciudată! Continuă din ce în ce mai animat guralivul Anton Antonovici, pentru care orice prilej de a se mai întinde la vorbă cu cineva era o adevărată sărbătoare; întrjadevăr, poate stârni curiozitatea oricui; ca să vezi, treci uneori pe lângă om, dai peste el, îl înghiontești, și nu bagi de seamă. De altfel, nu-ți face griji. Se întâmpla. Să-ți povestesc cum s-ia întâmplat, de pildă, cu mătușa mea dinspre partea mamei; înainte de a muri se văzuse și ea în dublu...

— Eu însă, iertați-mă că vă întrerup, Anton Antonovici, eu, Anton Antonovici, aș fi vrut să aflu ce-i cu acest funcționar, prin ce împrejurare, adică, a apărut aici?

— Păi, a venit în locul defunctului Semion Ivanovici, pe locul rămas vacant: s-a declarat un loc vacant și omul a fost numit. Ca să vezi, bietul Semion Ivanovici, se zice că a lăsat trei copii nevârstnici. Văduva lui, cică, a fost pe la excelența-sa, i-a căzut la picioare implorând ajutor. Se aude însă, deși ea nu vrea să spună, că i-ar fi rămas totuși și ceva bănișori de la răposatul, dar îi ascunde...

— Eu însă, Anton Antonovici, aș vrea să știu cu ce drept...

— Adică? Ei, da! Nu-ți mai bate capul cu asta. Iți spun: să n-ai nici o grijă. E o soluție oarecum provizorie. Ce-ți pasă? N-ai de ce să te necăjești! Harul înțelepciunii Celui de sus. Zi: voia Domnului, și pace. Dacă așa a vrut Dumnezeu, ar fi păcat să crâcnești. Căci dumneata, Iakov Petrovici, pe cât îmi este dat să înțeleg, n-ai nici o vină aci. Câte minuni nu se întâmplă pe lume! Dărnicia naturii-mame nu poate fi cuprinsă cu mintea; nimeni nu poate să te tragă la răspundere pentru asta și nici nu te va trage. Și pentru că veni vorba, să-ți dau un exemplu: cred că ai auzit despre, cum le zice, frații siamezi, gemenii lipiți unul de altul spate în spate – trăiesc, mănâncă și dorm împreună; câștigă, cică, la bani, nu glumă!

— Dați-mi voie, Anton Antonovici...

— Te înțeleg, te înțeleg! Ei, dar ce să-i faci? Fii pe pace! Ți-o spun, pentru că așa cum văd eu lucrurile, n-ai de ce să te frământă. Sigur. E și el un

funcționar ca și toți ceilalți, și, pe cât se pare, un om de treabă; îl cheamă, cică, Goliadkin; nu-i de prin părțile noastre; are, cică, gradul de consilier titular. Excelența-sa personal a stat de vorbă cu dânsul; cică a știut să se prezinte foarte bine!

— Foarte bine?

— Da-a-a! A știut să dea toate explicațiile necesare, să aducă argumentele trebuincioase; cică ar fi spus, să vedeți, excelențavoastră, n-am avere și nici alte mijloace de trai, aș vrea să am o slujbă mai ales sub înalta dumneavoastră autoritate și sub înțeleaptă dumneavoastră conducere... Mă rog, și toate cele cuvenite, a adus-o bine din vorbă. Pare să fie un om deștept. S-a prezentat, bineînțeles, cu o recomandatie; nu se poate să fi venit fără recomandatie.

— Și cine, mă rog... Adică, vreau să spun, cine anume și-a vârât coada în această treabă scandaloasă?

— Păi, se zioe că cineva cu mare trecere; se zice că excelența-sa și cu Andrei Filippovici au zâmbit chiar.

— Au zâmbit excelența-sa și cu Andrei Filippovici?

— Da-a; au zâmbit și au spus că foarte bine și că din partea lor n-au nimic împotriva, numai să fie un slujbaș conștiincios...

— Și – și, mai departe? Mă faceți să prind curaj, Anton Antonovici, dar vă implor – cum a fost mai departe?

— Dă-mi voie, mi se pare că iar nu prea te... Adică, da; mă rog, nu-i nimic; un caz obișnuit. Atâta îți spun: nu te neliniști, căci la mijloc nu e nimic îngrijorător pentru dumneata...

— Ba nu. Eu, adică, vreau să vă întreb, Anton Antonovici, dacă excelența-sa n-au mai adăugat nimic... În legătură cu mine, de pildă? /

— Ei, bineînțeles! Adică vreau să spun că nu, desigur, n-au spus nimic; poți fi absolut liniștit. Știi, faptul în sine, firește, e bătător la ochi și de la început... Da, uite, eu, de pildă^ la început aproape că n-am observat nimic. Nici nu știu, zău, cum se face că n-am băgat de seamă, până când nu mi-aK atras atenția dumneata. De altfel, poți fi absolut liniștit. Nimic special, dar absolut nimic n-au spus... Adăugă bunul Anton Antonovici, ridi-cându-se de pe scaun.

— Dar £u, Anton Antonovici...

— Acum te rog să mă scuzi. Am pălăvrăgit atâta, uitând că mă așteaptă o lucrare urgentă și importantă. Trebuie s-o termin.

— Anton Antonovici! Se auzi glasul amabil și totodată autoritar al lui Andrei Filippovici, excelența-sa a întrebat de dumneata.

— Da, da, Andrei Filippovici, mă duc îndată. Și Anton Antonovici, apucând un dosar gros de corespondență, se duse grăbit mai întâi la Andrei Filippovici, iar apoi trecu în cabinetul excelenței-sale.

„Dar cum vine asta? Gândi domnul Goliadkin. Așa va să zică stau lucrurile! Iată cum devine cazul va să zică! Eh-he, vânt nou adie, așadar... Nu e rău, nu e rău de loc; înseamnă că lucrurile au căpătat o întorsătură bună de

tot – își zicea eroul nostru, frecându-și mâinile și neputând sta locului de bucurie. E ceva cu totul firesc, deci; nimic anormal. Ei bine, cam așa se termină^ de obicei toate: grozăviile cele mai cutremurătoare, în cele din urmă, se dovedesc a fi fost o nimica toată. Într-adevăr, toată lumea tace mâlc – nici un cuvânt, stau hoțomanii la mesele lor și își văd de treburi. Perfect! Îmi plac oamenii de treabă, i-am stimat întotdeauna și sunt gata oricând să-i privesc cu cea mai mare dragoste și considerație... Și totuși, când mă gândesc că și dumnealui, acest Anton Antonovici... Parcă ce încredere aș putea să am în el: un om bătrân și cam șubred. Cel mai important și grozav lucru este însă că excelența-sa n-a spus nimic, n-a dat nici o atenție. Și foarte bine! Aprob! Numai că, de ce se mai bagă și Andrei Filippovici ăsta cu zâmbetele lui? Ce-l privește? Sforar bătrân! Mereu mi se pune în cale, mereu caută să-mi taie drumul, ca o pisică neagră; totdeauna se pune de-a curmezișul și contra omului; de-a curmezișul și contra...”

Domnul Goliadkin mai privi o dată în jur, recăpătându-și speranțele, încercă totuși neliniștea tulbure pe care i-o provoca un gând depărtat, un gând rău. Ba la un moment dat îi veni chiar să se dea cumva bine pe lângă ceilalți funcționari, s-o ia înainte, să încerce o aluzie (la ieșirea de la serviciu sau chiar și acum, pretextând vreo chestiune de birou) și, între ialtele, să arunce o vorbă în treacăt, că, adică, așa și pe dincolo, ca să vedeți, domnilor, ce asemănare izbitoare, ce coincidență stranie, ce farsă stupidă – adică să-și bată joc el singur de toată întâmplarea aceasta și să sondeze astfel cât de mare este primejdia. Căci nu degeaba se spune că prin zăvoaie cu apă lină stau la pândă dracii, conchise în gând eroul nostru. Dar pornirea aceasta n-a fost de-cât o ispitire de cuget, căci domnul Goliadkin își luă seama la timp, răzgândindu-se pe loc. Ar fi însemnat să meargă prea departe și să-și pună singur juvățul la gât. „Ce fire păcătoasă! Își zise el, lovindu-și ușor fruntea cu palma. Te-ai și aprins bucuros și nu mai poți de fericire! Suflet naiv ce ești! Ia să așteptăm mai bine, Iakov Petrovici, să mai răbdăm și să mai așteptăm!” Și totuși, cum am mai spus, sufletul domnului Goliadkin se umplu de speranță, el având sentimentul că învie din morți. „Ce să spun – chibzuia el – parcă mi s-a luat o povară grea de o tonă din piept! Ca să vezi numai ce încurcătură! Când colo, sipetul cu încuietorea cea secretă se deschidea simplu de tot. Are dreptate Krîlov. Are perfectă dreptate... E deștept foc acest Krîlov, și mare fabulist! Cât despre ăsta, n-are decât să-și facă serviciul în voie, să și-l facă sănătos, numai să nu-și bage nasul unde nu-i fierbe oala și să nu se lege de alții; lasă-l să-și facă serviciul – sunt de acord și aprob!” între timp, ceasurile se scurgeau și, pe nesimțite, sosi ora patru. Programul zilei în instituție se terminase; Andrei Filippovici puse mâna pe pălărie pregătindu-se de plecare și, oa de obicei, toți îi urma ră exemplul. Domnul Goliadkin mai zăbovi puțin, atât cât îi trebuia ca să iasă în urma tuturor. Ieșind în stradă ultimul, după ce toți ceilalți se împrăștiaseră în toate direcțiile, el se simți ca în paradis, astfel încât putu chiar să se abată din drumu-i obișnuit și să facă o plimbare pe Nevski. „Ca să vezi ce înseamnă soarta, își spunea eroul nostru, ce întorsătură neașteptată! Și timpul a cam

luat-o razna, a dat și un geruleț, vor apărea și săniuțele. Cât despre ger – gerul îi priește rusului! Se împacă bine omul nostru cu gerul! Mi-e drag rusul! Uite că a și nins, prima fulguire, cum spune vânătorul; grozav ar fi să întâlnești acum un iepure pe această nea! Tiii, ce grozav ar fi! Dar nu-i nimic!”

Așa se manifesta entuziasmul domnului Goliadkin în timp ce undeva, în adâncul creierului, mai stăruia un vag presentiment, oare nu-l indispucea prea tare; simțea doar o strângere de inimă pe care nu reușea s-o împrăști. „Mai nimerit ar fi, cred, să așteptăm să sune ceasul și abia atunci ne vom bucura din plin. De fapt, ce sja întâmplat? Căci, dacă stai să te gândești bine, nici nu s-a întâmplat cine știe ce! Mă rog, să vedem, să cântărim bine. Da, să chibzuim, tinere prieten, să chibzuim. Un om, să zicem, la fel cu tine, adică, un om care-ți seamănă leit. Și ce-i cu asta? Așa a fost să fie! Să țip, să urlu? Și ce-mi pasă mie, în definitiv! Nu mă privește. Stau frumușel deoparte, privesc și fluier, asta-i tot! Așa am hotărât, și atâta tot! N-are decât să-și facă serviciul! Mă rog, o fi ciudat, o fi nemaipomenit; ca niște frați siamezi, zic ei... Și ce-i cu asta? Mai întâi, ce amestec au aici siamezii? Și apoi, chiar dacă ar fi, să zicem, gemeni; câți oameni mari n-au avut atâtea și atâtea ciudățenii! O știm chiar din istorie că vestitul Suvorov cânta cocoșește... Bineînțeles, o făcea din motive politice. Și marile căpetenii de oști... Dar ce-mi pasă mie de marile căpetenii? Eu sunt eu și asta-i tot; nu vreau să cunosc pe nimeni și de la înălțimea onestității mele îl privesc cu dispreț pe dușman. Nu sunt intrigant și mă mândresc cu asta. Onest, nepătat, sincer, îngrijit, plăcut, blând...”

Deodată domnul Goliadkin își curmă șirul gândurilor și începu să tremure ca varga; închise chiar ochii pentru o clipă. Sperând totuși că obiectul spaimei sale e doar o nălucire, redeschise ochii și privi pieziș în dreapta sa. Nu, nu era o nălucire!... Alături de el țopăia cu pași mărunți noua sa cunoștință din dimineața aceea, surâzând și căutându-i ochii, de parcă ar fi așteptat ocazia să intre în vorbă. Dar conversația întârzia. Făcură așa, alături, vreo cincizeci de pași. Domnul Goliadkin se străduia să-și înfunde cât mai mult capul în guler și să-și ascundă fața, îndesându-și pălăria până peste ochi. Și parcă anume, ca jignirea să fie cât mâi adâncă, până și mantaua, ba și pălăria însoțitorului său erau la fel, de parcă ar fi fost ale domnului Goliadkin.

— Stimate domn, rosti în sfârșit eroul nostru, căutând să vorbească aproape în șoaptă și fără a-”4 privi însoțitorul, dacă nu mă înșel, avem drumuri diferite... Ba chiar sunt convins de asta, adăugă el după o scurtă pauză. În sfârșit, sunt convins că m-ai înțeles pe deplin, spuse el cu destulă severitate, drept încheiere.

— Aș dori, se hotărî în sfârșit să deschidă gura însoțitorul domnului Goliadkin, aș dori... Vă rog să fiți mărinimos și să mă scuzați... Nu prea știu oui să mă adresez... Împrejurările. Spei că-mi veți ierta îndrăzneala – am avut chiar impresia că dintr-o pornire umană mi-ați acordat astăzi o mare atenție, mi-ați arătat mult interes. In ce mă privește, am simțit chiar din primul moment o atracție deosebită față de dumneavoastră... Aci domnul Goliadkin îi

ură în gând noului său coleg să se ducă naibii. Dacă aş putea îndrăzni să sper, Iakov Petrovici, că mă veți asculta cu îngăduință...

— Ne... ne aflăm aici... Să mergem mai bine la mine, propuse domnul Goliadkin, o să traversăm îndată Nevski, o să ne fie mai ușor de mers pe partea cealaltă, pe urmă o s-o luăm prin ulicioară... E mai bine s-o luăm prin ulicioară.

— Foarte bine. Cum binevoii dumneavoastră. S-o luăm și prin ulicioară, răspunse cu sfială docilul însoțitor al domnului Goliadkin, voind parcă să arate prin tonul răspunsului său că nici n-sar avea altă alegere și că în situația lui este mulțumit să meargă și prin ulicioară. Cât despre domnul Goliadkin, acesta pur și simplu nu mai înțelegea ce se petrece cu el. Nu-i venea să-și creadă ochilor. Nu-și revenise încă din uimire.

Capitolul VII

Își veni puțin în fire pe scară, în fața ușii apartamentului său. „Vai, ce dobitoc sunt! Se ocări el în gând. De ce l-am adus aici? Îmi pun singur ștreangul de gât. Ce-o să zică Petrușka când o să ne vadă împreună? Să-l vezi acum ce-o să îndrăznească, ticălosul, să-și închipuie, bănuitor cum este...” Nu mai era însă timp pentru lamentări. Domnul Goliadkin bătu la ușă, Petrușka îi deschise și se apuca îndată să scoată mantaua musafirului și a stă-pânului. Domnul Goliadkin îl cerceta cu coada ochiului, încercând, dintr-o privire scurtă, piezișă, sări ghicească gândurile. Spre surprinderea lui însă, văzu că servitorul său nu numai că nu manifestă nici un fel de mirare, ci, dimpotrivă, părea că se așteptase la așa ceva. Tot oam lupește se uita Petrușka și acum, nu-i vorbă, dar așa avea el obiceiul să privească – cu ochii într-o parte, de parcă s-ar fi pregătit să sfâșie pe cineva... „I-o fi vrăjit cineva pe toți astăzi? Se întrebă în gând eroul nostru. Le-o fi dat târ-coale vreun diavol! S-a întâmplat ceva cu totul neobișnuit astăzi cu oamenii ăștia, fără doar și poate! Dracu să mă ia, dacă mai pricep ceva! Ce chin, Dumnezeule!” Tot gândindu-se și chibzuind-astfel, domnul Goliadkin își conduse musafirul în camera sa și-l pofti amabil să ia loc. Musafirul părea extrem de încurcat, se fâstâcea mereu și urmărea umil toate mișcările gazdei sale, cău-tându-i mereu privirea, ca să-i ghicească astfel intențiile. Toate gesturile sale trădau o stare extremă de umilință, deprimare și supunere, încât, dacă este permisă comparația, el amintea în clipa aceea un om care, neavând haine proprii, s-ar fi îmbrăcat ou hainele altuia: mânecile îi erau prea scurte, talia îi ajungea până aproape de subsuori și bietul om ba trăgea de vestuța scurtă, ba se ferea din drumul celorlalți, ba încerca să se ascundă undeva, ba căuta ochii celor din jur și trăgea cu urechea dacă nu se face cumva vreo aluzie la starea lui jalnică, dacă nu-și bate cineva joc de el, dacă nu se simt jenați ceilalți din cauza lui – și mereu roșea sărmanul, își pierdea cumpătul și suferea din cauza orgoliului rănit... Domnul Goliadkin își puse pălăria pe pervazul ferestrei; din cauza unei mișcări neîndemânatică, pălăria căzu jos. Musafirul se repezi îndată s-o ridice, scutură praful de pe ea și o așeză grijuliu la loc, iar pe a sa o puse jos, lângă scaunul pe marginea căruia se așeză umil. Acest fapt de mică importanță avu întrucâtva darul să-i deschidă

ochii domnului Goliadkin: înțelese că omul are nevoie de dânsul și de aceea nu-și mai bătuse capul cum să înfiripeze o convorbire, lăsându-l pe oaspe să-o facă singur, după cum era și cazul, de altfel. Dar musafirul nu se hotărâse nici el să facă primul pas, fie din sficiune ori jenă, fie că aștepta, din politețe, să înceapă mai întâi gazda – era greu de spus. În clipa aceea apăru Petrușka și se opri în prag cu privirea ațintită în partea opusă aceleia în care se aflau musafirul și stă-pânul său.

— Porunciți să iau două porții de mâncare? Întrebă el degajat, cu vocea cam răgușită.

— Eu... Eu nu știu... Dumneata... Da, bineînțeles, două, ia două porții, drăguțele.

Petrușka ieși. Domnul Goliadkin își privi musafirul. Acesta roși până în vârful urechilor. Domnul Goliadkin avea o inimă bună, și, sub imboldul bunătații sale sufletești, formulă îndată în gând următoarea teorie: „Bietul om, e doar prima lui zi de serviciu; cine știe câte o fi avut el de îndurat la viața lui! Poate că tot avutul lui se reduce la straiile astea destul de curățate, de altfel, și nu are nici o lețcaie în buzunar pentru masă. Tare-i năpăstuit, sărmanul 1 Ei, dar nu-i nimic; poate că-i mai bine așa...”

— Scuză-mă că... Înnopeu domnul Goliadkin, îngăduie-mi să te întreb: cum te cheamă...?

— Eu... Eu. Mă cheamă Iakov Petrovici, răspunse aproape șoptit musafirul, ca și cum s-ar fi jenat sau i-ar fi fost rușine și ar fi vrut să ceară iertare că-l cheamă și pe el Iakov Petrovici.

— Iakov Petrovici! Repetă eroul nostru cam încurcat, nefiind în stare să-și ascundă tulburarea.

— Da, întocmai... Tizul dumneavoastră, confirmă umil musafirul domnului Goliadkin, îndrăznind să schițeze un surâs și să spună o vorbă mai glumeață. Dar se trase imediat înapoi pe scaun, luând o înfățișare serioasă și oarecum jenat, fiindcă observase că gazdei nu-i prea ardea de glumă.

— Hm... Dă-mi voie să te întreb, cărei împrejurări datorez onoarea...

— Cunoscând mărinimia și virtuțile dumneavoastră, îl întrerupse repede musafirul, tot cu glas timid însă și săltându-se puțin pe scaun, am îndrăznit să mă adresez dumneavoastră și să cer... Solicitudine și ocrotire... Încheie musafirul, silindu-se, probabil, să găsească o formulare mai potrivită și să aleagă cuvinte care să nu pară prea lingușitoare și umile, pentru a nu-și răni orgoliul, dar nici prea îndrăznețe, încât să pară că-și tratează gazda pe picior de neîngăduită egalitate. În general, am putea spune că musafirul domnului Goliadkin se comporta ca un cerșetor plin de demnitate, în frac peticit și cu hrisovul de noblețe în buzunar, dar nedepins încă să întindă mâna cum trebuie.

— Mă pui în încurcătură, răspunse domnul Goliadkin exami-nându-și hainele, rotindu-și apoi ochii prin cameră, cuprinzându-l în această privire și pe musafir, cum aș putea eu... Adică, vreau să spun, în ce fel anume aș putea să-ți fiu de folos?

— Eu, Iakov Petrovici, am simțit din primul moment o mare simpatie pentru dumneavoastră și, să mă iertați mărinimos, mi-am pus nădejdea în dumneavoastră – am îndrăznit să nădăjduiesc, Iakov Petrovici. Eu... Eu mă simt stingher pe aici, Iakov Petrovici, sunt sărac, am avut foarte mult de suferit, Iakov Petrovici, și sunt de puțin timp aici. Aflând că, pe lângă minunatele dumneavoastră calități sufletești înnăscute, sunteți tizul meu...

Domnul Goliadkin își încruntă sprâncenele.

— Sunteți omonimul meu, și sunteți originar de pe aceleași meleaguri ca și mine, așa că m-am hotărât să mă adresez dumneavoastră și să vă arăt situația dificilă în care mă aflu.

— Bine, bine; nici nu știu, zău, ce să-ți spun, răspunse jenat domnul Goliadkin, lasă, mai vorbim noi după masă...

Musafirul se înclină. Petrușka aduse prânzul, puse tacâmurile pe masă – și oaspele împreună cu gazda începură să mănânce. Prânzul dură puțin; se grăbeau amândoi: gazda – pentru că nu prea se simțea în apele lui și, în plus, din pricină că mâncarea era proastă, iar el ar fi vrut să-și ospăteze oaspele oum se cuvine, arătându-i că nu trăiește în mizerie; la rândul său, musafirul se simțea tare jenat și se încurca mereu. După ce luă o felie de pâine și o mână, nu mai îndrăzni să întindă mâna și pentru a doua felie; se jena să ia bucățile mai bune, și susținea într-una că nu-i e de loc foame, că masa a fost excelentă și că, în ceea ce-l privește, este pe deplin mulțumit și recunoscător până la sfârșitul zilelor sale. După ce isprăviră de mâncat, domnul Goliadkin își aprinse pipa și oferă musafirului o altă pipă, rezervată anume pentru vizita vreunui prieten; apoi se așezară față în față și oaspele începu să-și povestească viața.

Povestirea domnului Goliadkin-junior ținu cam trei-patru ore. Istoria peregrinărilor sale era alcătuită, de altfel, dintr-o serie de întâmplări cu totul neinteresante, dintre cele mai meschine – fie-ne îngăduit să ne exprimăm astfel. Era vorba despre un serviciu undeva la o Curte de Apel gubernială, despre procurori și președinți, despre niște intrigi de birou, despre imoralitatea și ticăloșia unui funcționar, despre o inspecție, despre schimbarea neașteptată a șefului și despre faptul că domnul Goliadkin-se-cundul a avut de suferit absolut fără nici o vină; apoi despre o mătușă bătrână, Pelagheia Semionovna; cum, din cauza unor intrigi țesute de dușmanii lui, a rămas fără slujbă și a trebuit să vină pe jos până la Petersburg; cum a rătăcit fără căpătâi și a cunoscut cea mai neagră mizerie la Petersburg; cum a căutat multă vreme, dar fără succes, un serviciu oarecare și, nemaiaivând nici un ban, a rămas aproape în stradă, mâncând pâine uscată stropită cu lacrimi, dormind pe scânduri; și cum, în sfârșit, cineva dintre cunoscuții săi, un om mai inimos, a intervenit pentru el, recomandându-l să fie numit într-un post vacant. Povestind toate acestea, musafirul domnului Goliadkin plângea și-și ștergea lacrimile cu o batistă albastră, cadrilată, ce semăna mult cu o mușama, încheindu-și povestirea, musafirul îi mărturisi deschis domnului Goliadkin că nu numai că nu are deocamdată din ce trăi și nu are unde să se instaleze omenește, dar că nu are nici cu ce să-și facă o uniformă; căci, adăugă el, n-a avut nici bani ca

să-și cumpere încălțăminte, iar redingota de uniformă a împrumutat-o de la cineva pentru un timp scurt.

Domnul Goliadkin era mișcat, era profund înduioșat. Și cu toate că povestea musafirului său era o poveste dintre cele mai banale și nu părea prin nimic remarcabilă, fiecare cuvânt al istorisirii îi mersese drept la inimă ca un balsam tămăduitor. Căci asoultând-o, domnul Goliadkin începu să uite de propria sa fră-mântare, de îndoielile sale din ultimul timp, simțind o bucurie liberatoare; își spuse în gând că fusese un neghiob. Totul era atât de firesc! Ce rost mai avea să se frământa și să facă atâta zarvă! Mă rog, există, într-adevăr, o împrejurare delicată la mijloc, dar nu-i nici o nenorocire: ea nu poate să arunce o umbră asupra renumelui cuiva, să-i rănească amorul propriu, sau să-i compromită cariera, când omul n[^]are nici o vină, când se vede limpede că nu-i decât un capriciu al naturii. Pe de altă parte, musafirul îi solicita ocrotirea, musafirul plângea, musafirul învinuia soarta și părea atât de sincer, vorbind fără răutate, fără viclenie; părea atât de umil și nenorocit, ba și rușinat chiar, da – da, părea că se rușinează, se jenează, deși, poate, din alte motive, din pricina acestei asemănări cu totul străinii a chipului său cu cel al gazdei. Se purta atât de cuviincios, străduindu-se vizibil să-i fie pe plac gazdei, și avea privirea omului ros de remușcări, de conștiința vinovăției sale în fața unui semen al său. Când venea, bunăoară, vorba despre o chestiune oarecare, discutabilă, musafirul se declara îndată de acord cu părerea domnului Goliadkin. Iar dacă adopta cumva din greșeală o părere contrarie părerii domnului Goliadkin și băga de seamă mai apoi că se abătuse de la dramul cel drept, căuta îndată să-și repare greșeala, explicân, du-se și lămurind că, de fapt, el înțelege lucrurile exact ca și gazda lui, gândește la fel ea și dânsul și vede totul exact prin prisma vederilor gazdei. Într-un cuvânt, musafirul făcea toate eforturile să anticipeze și „să intuiască” gândul domnului Goliadkin, înoât, în cele din urmă, domnul Goliadkin hotărî că musafirul său trebuie să fie un om foarte agreabil în toate privințele. Intre timp, se servi ceaiul; trecuse de ora opt. Domnul Goliadkin era în cea mai bună dispoziție, se înveselise de-a binelea și, înviorat, își dădu frâu liber, angajându-se, în sfârșit, într-o conversație dintre cele mai amuzante și însuflețite cu musafirul său. În clipele de bună dispoziție, domnului Goliadkin îi plăcea uneori să povestească lucruri interesante. La fel și acum: îi povesti musafirului o mulțime de întâmplări din viața capitalei; îi vorbi despre distracțiile, plăcerile și frumusețile ei; despre teatre și cluburi; despre tabloul lui Briullov⁸ și despre isprava a doi engleji care veniseră din Anglia la Petersburg anume ca să vadă grilajul Grădinii de Vară și îndată după ce-l văzură, plecară înapoi; despre serviciul său, despre Olsufi Ivanovioi și despre Andrei Filippovici; despre propășirea neîncetată a Rusiei, unde „A literelor floare azi tot mai viu străluce”,

Despre o anecdotă citită recent în Severnaia pcela; că în India e un șarpe boa, înzestrat cu o putere extraordinară; în sfârșit, despre baronul Brambeus⁹ etc, etc. Într-un cuvânt, domnul Goliadkin era pe deplin mulțumit, în primul rând, pentru că se simțea cât se poate de liniștit; iar în al doilea rând, nu numai că

nu se mai temea de dușmanii săi, ci era gata să-i provoace pe toți, chiar acum, la lupta decisivă; în al treilea rând, pentru că el însuși apărea în rolul unei persoane oare acorda ocrotire și deci făcea un bine. E drept că undeva, în adâncul sufletului, îi mai stăruie parcă simțământul vag că nu este totuși pe deplin fericit în această clipă, că îi mai roade inimia un viermișor mic de tot. Îl chinuia nespus amintirea seratei din ajun de la Olsufi Ivanovici. Ce n-ar fi dat el acum ca să nu fi existat unele momente din cele întâmplate aseară 1 „Dar nu-i nimic 1” conchise în sfârșit eroul nostru și hotărî ferm în sinea lui să se comporte de aci încolo foarte bine și să nu mai cadă în asemenea greșeli. Întrucât domnul Goliadkin își dăduse acum drumul și devenise deodată aproape pe deplin fericit, se gândi că ar fi momentul să se bucure puțin de viață și să facă un chefuleț. Petrușka fu trimis să cumpere rom și se improviza un punch. Gazda și musafirul goliră câte un pahar, apoi încă unul. Musafirul devenea tot mai simpatic și, la rândul său, dădu repetate dovezi de sinceritate și exuberanță, participând viu la mulțumirea sufletească a domnului Goliadkin și bucurându-se de bucuria lui, văzând în el pe adevăratul și singurul său binefăcător. Luând un condei și o foaie de hârtie, îl rugă pe domnul Goliadkin să nu se uite la ceea ce scrie și, după ce isprăvi, îi întinse gazdei sale hârtia. Era un catren sentimental, scris, de altfel, într-un stil emfatic, caligrafiat admirabil, compus, probabil, chiar de simpaticul musafir. Stihurile sunau astfel:

Chiar dacă tu mă vei uita, Eu nu te voi uita pe tine; Nicicând, orice s-ar întâmpla, Nu mă uita nici pe mine!

Ou ochii plini de lacrimi, domnul Goliadkin își îmbrățișa oaspele și, emoționat la culme, îi împărtăși și unele secrete și intimități, care se refereau mai ales la Andrei Filippovici și Klara Olsufievna. „Ce mai, noi doi o să ne înțelegem de minune, Iakov Petrovici, îi spunea eroul nostru musafirului său, o să fim uniți, Iakov Petrovici, ca peștele cu apa, ca doi frați buni; noi amândoi, dragă prietene, vom face cauză comună; vom fi șmecheri, dragul meu, vom fi șmecheri și la rândul nostru vom urzi în contra lor intrigi... În contra lor... Tot în contra lor vom țese intrigi. Să nu te încrezi în ei. Căci te cunosc doar, Iakov Petrovici, îți cunosc și firea; îndată te apuci să spui totul, suflet candid ce ești! Tu, frățioare, să te ferești de ei.” Musafirul se declara absolut de acord și cu lacrimi în ochi îi mulțumea domnului Goliadkin. „Știi ceva, lașa, continuă domnul Goliadkin cu voce tremurată și molesită, rămâi la mine, dragă prietene, pentru un timp, sau chiar pentru totdeauna. Vom trăi în bună înțelegere. Ce zici, ai? Nu te necăji și nu te revolta împotriva faptului că între noi a intervenit o asemenea împrejurare ciudată: e păcat să crâcnești, frate; dacă așa a vrut natura! Natura-mună este darnică, așa să știi, frate lașa! Ți-o spun, fiindcă te iubesc; te iubesc ca pe un frate. Iar noi doi, dragă lașa, vom proceda cum știm noi; vom urzi, la rândul-ne, cu toată șiretenia, și vom arăta de ce suntem în stare.” Ajunseră, în sfârșit, la al treilea și la al patrulea pahar de punch și atunci domnul Goliadkin avu sentimentul a două stări deodată: pe de o parte – aceea a unui om care e foarte fericit, iar pe de altă parte – a unui om care nu se

mai poate ține pe picioare. Musafirul, bineînțeles, fu invitat să doarmă la el. Improvizară un culcuș din două rânduri de scaune. Domnul Goliadkin al doilea, să-i zicem – junior, declară că sub acoperișul unei case prietenești dormi bine și pe dușumea, că, în ceea ce-l privește, este gata să doarmă supus și recunoscător unde s-o nimeri; că acum se simte ca în rai și că, în sfârșit, multe nenorociri și amărăciuni i-a fost dat să încerce în viața lui, multe a văzut și multe a îndurat și cine știe câte îl mai așteaptă și în viitor? Poate că mai avea destule de îndurat. Domnul Goliadkin-senior protestă energic, căutând să-i demonstreze că omul trebuie să-și pună speranța în Dumnezeu. Musafirul se declară de acord, spunând și el că singura nădejde este Dumnezeu. Aci domnul Goliadkin-senior dădu întrucâtva dreptate turcilor, care și în timpul somnului apelează la Dumnezeu. Apoi, în dezacord, de altfel, cu unii învățați în ceea ce privește unele calomnii născocite împotriva profetului turc Mohamet și recunoscându-i acestuia, într-un anumit sens, meritul de mare politician, domnul Goliadkin ajunse la o descriere foarte interesantă a unei bărbierii algeriene despre care citise la rubrica „Diverse” dintr-o publicație oarecare. Musafirul și gazda râseră cu poftă de naivitatea turcilor; de altfel, fură nevoiți să-și aducă prinosul admirației forței fanaticismului lor, exaltat de opium... În sfârșit, musafirul începu să se dezbrace, iar domnul Goliadkin trecu în cămăruța de alături, pe de o parte dintr-o delicatețe firească – că, adică, te pomenești că sărmanul n-are nici măcar o cămașă ca lumea pe el și n-ar fi bine, deci, să-l pună într-o situație umilitoare pe acest om mult încercat de nenorociri, iar pe de altă parte, ca să inițieze o apropiere în raporturile sale cu Petrușka, câștigându-l sufletește, înveselindu-l și, de va fi posibil, spunându-i câteva cuvinte amabile, și astfel toată lumea să fie fericită și să nu rămână pe masă nici strop de sare vărsată. Trebuie spus că domnul Goliadkin tot mai simțea o oarecare jenă față de Petrușka.

— Eu zic, Piotr, să te culci acum, zise cu blândețe domnul Goliadkin intrând în cămăruța servitorului său; culcă-te și dormi, iar mâine la opt mă trezești. Ai înțeles, Petrușka?

Domnul Goliadkin i se adresase cu o extraordinară blândețe și cu multă prietenie. Dar Petrușka tăcea. Cotrobăia lângă patul său și nici nu se întoarse cu fața spre stăpân, ceea ce ar fi trebuit să facă în virtutea celui mai elementar respect.

S- Mă auzi, Piotr? Continuă domnul Goliadkin. Acum cul-ca^te și dormi, iar dimineața să mă trezești, Petrușka, la ora opt; mă înțelegeți?

— Știi doar, ce mai! Mormăi sub nas Petrușka.

— Așa, Petrușka; o spun numai așa, ca să te știi și pe tine liniștit și fericit. Acum cu toții suntem fericiți și vreau ca și tu să fii liniștit și fericit. Ei, îți doresc noapte bună. Dormi, Petrușka, dormi; cu toții trebuie să muncim... Tu, frățioare, vezi, să nu-ți închipui cumva...

Domnul Goliadkin se opri. „Oare nu e prea mult, gândi el, oare nu am mers prea departe? Așa mi se întâmplă întotdeauna – mă cam întrec cu măsura.” Eroul nostru se întoarse de la Petrușka foarte nemulțumit de el

însuși. De altfel, îl jigniseră grosolănia și lipsa de înțelegere a lui Petrușka. „Îi vorbești frumos, îi faci onoarea, tu, stăpân, îi spui o vorbă bună, iar el – n-iare nici un pic de simțire, e ca o buturugă, își zicea domnul Goliadkin; dar așa sunt ei toți, firi ticăloase!” Clătinându-se ușor, reintră în camera sa și văzând că musafirul se și culcase, se așeză lângă acesta. „Recunoaște, totuși, lașa, începu el în șoaptă și aproape moțâind, recunoaște, pezevenchiule, că ești cam vinovat față de mine! Căci, trebuie să-ți spun, tizule, știi, tu...” continuă el pe un ton familiar, încercând să glumească cu oaspele său. În sfârșit, urându-i prietenește noapte bună, domnul Goliadkin se duse la culoare. Între timp, musafirul începu să sforăie. Domnul Goliadkin se întinse și el în patul său și, chicotind șugubăț, șopti: „Ești cam afumat azi, amice, Iakov Petrovici, păcătosule, Goliadka ce ești – până și numele așa te arată! Și ce te bucuri atâta, mă rog? Parcă te văd cum iar ai să te pleoștești mâine, smior-caitule; nici nu mai știu ce să mă fac cu tine!” O senzație destul de ciudată puse stăpânire pe întreaga făptură a domnului Goliadkin, un fel de îndoială sau căință. „Ai cam exagerat, prietene, gândea el, ești amețit, și te doare capul; te-ai cherchelit, ce mai... Și iar n-ai putut să te stăpânești, gugumanule! Ai pălăvrăgit oa o muiere și mai vrei s-o faci pe șiretul, zevzecule. Firește, iertarea și uitarea jignirilor sunt dovezi de mare virtute, și totuși, nu-i de loc bine! Asta e!” Domnul Goliadkin se ridică din pat, luă luminarea și se duse tiptil să-l mai vadă o dată pe musafirul adormit. Rămase multă vreme lângă dânsul, profund în-gândurat. „Nesuferită priveliște! Adevărată bătaie de joc!”

Într-un târziu, domnul Goliadkin se culcă. Capul îi vâjâia, trosnea, tiuia. Încetul cu încetul, îl fură ațipeala... Încercă să mai cugete, să-și aducă aminte un lucru foarte interesant, să rezolve în gând ceva foarte important, o chestiune extrem de delicată și dificilă, dar nu izbuti. La urmă, somnul biruitor puse stăpânire pe trupu-i moleșit și eroul nostru adormi, așa cum adorm de obicei oamenii nedepriși cu băutura și care, ocazional, au golit cinci pahare cu punch la o petrecere colegială.

Capitolul VIII.

A doua zi, domnul Goliadkin se deșteptă, ca de obicei, la ora opt; trezindu-se, își aduse aminte de întâmplările din ajun, își aduse aminte și se strâmbă scârbit. „Am cam luat-o razna aseară și am sărit peste cal, mi se pare, neghiob ce sunt!” gândi el, ridi-cându-se în capul oaselor și privind spre culcușul musafirului său. Mare-i fu însă mirarea când nu-l mai văzu în cameră nu numai pe musafir, dar nici așternutul în care îl culcase! „Ce-i asta? Sări aproape țipând domnul Goliadkin. Ei, drăcie! Ce-o mai îi însemnând și această nouă aiureală?” în timp ce domnul Goliadkin, nedumerit și cu gura căscată, stătea cu privirea ațintită spre locul gol, ușa scârțâi și intră Petrușka cu serviciul de ceai pe tavă. „Dar unde-i, unde-i?” bâigui eroul nostru cu vocea stinsă și arătând cu degetul spre locul unde știa că dormise peste noapte musafirul. Petrușka mai întâi nu catadicsi să răspundă nimic, nici nu se uită măcar la stăpânul său, ci întoarse privirea în lături, spre colțul din dreapta, încât și domnul Goliadkin se simți îndemnat să privească în colțul acela din

dreapta. Apoi, după o scurtă tăcere, Petruška anunță cu glas răgușit și aspru că „domnul nu este acasă”.

— Ce vorbești, nenorocitul! Păi nu sunt eu stăpânul tău? Uită te la mine, Petruška! Bâigui domnul Goliadkin, sufocându-se, cu ochii holbați la servitorul său.

Petruška nu-i răspunse, dar îi aruncă o privire care îl făcu pe domnul Goliadkin să roșească până în vârful urechilor – o privire plină de cea mai jignitoare dezaprobare, o adevărată ocară. Domnul Goliadkin simți că se pierde, cum se spune. În sfârșit, Petruška raportă că celălalt s-a sculat acum o oră jumătate și, îjeyrârid să aștepte, a plecat. Răspunsul părea verosimil, conținea, desigur, adevărul; era limpede că Petruška nu mințea, că privirea lui jignitoare ca și cuvântul celălalt pe care-l folosise erau doar urmarea acelei împrejurări ticăloase prea bine știute, și totuși simțea vag că e ceva necurat la mijloc și că soarta îi mai pregătește o surpriză nu tocmai plăcută. „Bine, o să vedem, reflectă el. O să vedem ce-o să se mai întâmple. Voi căuta să dezleg la timp și această enigmă... Doamne, Dumnezeule! Se lamenta el la urmă, de ce l-oi fi invitat la mine acasă, ce rost avea și cum de am putut să fac una ca asta? Ca să vezi, singur îmi vâr capul în lațul lor tâlhăresc! Singur, cu mâna mea, îmi pun ștreangul de gât. Așa-ți trebuie, cap sec ce ești! Nu te poți stă-pâni să nu îndrugi vrute și nevrute; te-ai așternut la palavre ca un băiețandru oarecare, ca un conțopist, ca un derbedeu, ca un neisprăvit, ca un gură-spartă oarecare, ca o cârpă, o zdreanță putredă oarecare, intrigantule, palavragiule!... Dumnezeule! Mi-a scris și versuri, canalia, mi-a făcut și declarații cu efuziuni de dragoste și de prietenie! Cum naiba să fac... Cum să procedez mai civilizată ca să-i arăt nemernicului cumva așa, mai delicat, ușa, dacă se întoarce? Există, bineînțeles, tot felul de maniere și procedee. Uite așa și așa, adică, ou leafa mea modestă... Sau să-l sperii cumva, că, adică, ținând seama de faptul că așa și pe dincolo, mă văd nevoit să-ți atrag atenția că trebuie să suportăm juma-juma și chiria, și masa, iar banii să-i dăm înainte. Hm! Nu merge, dracu să-l ia, nu e bine așa! Mă pune într-o lumină proastă și nici nu-i delicat! Sau, mai bine, să procedez așa: să-l învăț pe Petruška să-i facă puțină mizerie, să-l neglijeze cumva, să-i spună vreo grosolanie, și în felul acesta să fie silit să plece? Să-i fac să se ia la hartă... Nu, lua-l-ar naiba! Nici așa nu merge! E și primejdios pe de o parte, iar pe de altă parte, din-tr-un anumit punct de vedere, nu e bine de fel! Hotărât lucru • – nu e bine! Și dacă nu mai vine? Iarăși nu e bine, ba e chiar rău de tot. Am pălăvrăgit cam mult aseară!... I-am spus prea multe! E cum nu se poate mai rău! Cine m-a pus să mă bag într-o încurcătură ca asta! Sunt un om de nimic! Să nu fiu în stare să-mi vâr în cap o dată pentru totdeauna ce și cum! Să nu fiu în stare să-mi înfig un șurub în creier! Dar dacă vine și renunță el singur? Unde-i norocul acela! Tare aș dori să vină; mult aș da să vină...”

Astfel chibzuia domnul Goliadkin, sorbin-du-și ceaiul și uitându-se mereu la pendula din perete. „E nouă fără un sfert; trebuie să plec. Ce-o să se întâmple, Doamne, ce-o să se întâmple? Aș vrea să știu ce anume se ascund© în dosul acestei intrigi – să zicem scopul, intențiile și toate dedesubturile. Bine ar fi să

aflu ce anume urmăresc oamenii aceștia și cu ce au de gând să înceapă.” Nemaiputând suporta această incertitudine, domnul Goliadkin aruncă pipa neterminată, se îmbracă și se grăbi la serviciu cu intenția fermă să-i surprindă pe uneltitori, să se convingă personal de primejdia care-l paște. Căci exista asemenea primejdie: știa el prea bine că exista această primejdie. „Vedem noi îndată. Cum stau lucrurile, își spuse domnul Goliadkin, lepădându-și mantaua și galoșii în vestibul, las-că dibuim noi acuși firul urzelilor și vedem la fața locului. Ce și cum.” Hotărât să acționeze astfel, eroul nostru își controla ținuta, arboră un aer grav și oficial, dar în clipa când dădu să intre în camera de alături, se ciocni chiar în ușă cu bunul său cunoscut și prieten de ieri. Domnul Goliadkin-junior păru să nu-l observe pe domnul Goliadkin-senior, deși se întâlniseră față în față. Domnul Goliadkin-junior era, probabil, extrem de ocupat și de grăbit; avea un aer atât de oficial și de preocupat, încât văzându-l, oricine ar fi spus: „O fi având vreo însărcinare specială.”

— A, îmi pare bine că te văd, Iakov Petrovici! Zise eroul nostru, apucându-l pe musafirul de aseară de braț.

— Mai pe urmă, mai pe urmă, scuză-mă, vorbim mai târziu, strigă domnul Goliadkin-junior, dând să treacă înainte.

— Bine, dar dă-mi voie să te întreb: dacă nu mă înșel, dumneata, Iakov Petrovici, ai vrut...

— Poftim? Explică-te mai repede. Și musafirul de aseară al domnului Goliadkin, neavând încotro și parcă în silă, se opri și-și apropie urechea chiar la nasul domnului Goliadkin.

— Vreau să-ți spun, Iakov Petrovici, că mă surprinde felul cum mă întâmpini... Nu m-aș fi așteptat de fel.

— Orice lucru cere respectarea unor anumite forme. Prezintă-te la secretarul excelenței-sale, adresează-te apoi domnului director al cancelariei. Soliciți ceva...?

— Nici nu știu ce să spun, Iakov Petrovici! Sunt pur și simplu uluit, Iakov Petrovici! Îmi face impresia că nu mă recunoști sau că-ți place să glumești în virtutea înclinației dumitale înnăscute spre ghidușii.

— A, dumneata erai! Zise domnul Goliadkin-junior, ca și cum abia atunci l-ar fi recunoscut pe domnul Goliadkin-senior; dumneata erai? Ei, cum te-ai odihnit? Și domnul Goliadkin-junior schiță un surâs – un surâs oficial, protocolar, deci nu tocmai așa ir cum se cuvenea (în orice caz, îi datora oarecare recunoștința domnului Goliadkin-senior), zâmbind, așadar, oficial și protocolar, adăugă că, în ceea ce-l privește, este încântat că domnul Goliadkin s-a odihnit bine; schițând apoi din cap un fel de salut, bătu pe loc câțiva pași mărunți, privi în dreapta și în stânga, își lăsă apoi privirea în jos, trase cu coada ochiului spre ușa laterală și, șoptind grăbit că este chemat pentru niște însărcinări speciale, dispăru în camera de alături.

— Asta-i bună!... Își spuse eroul nostru, stupefiat... Asta-i bună! Așa stau lucrurile, va să zică!... Domnul Goliadkin simți deodată un fior în spate. De altfel, își spuse el în gând, continuându-și drumul spre birou, de altfel am

spus eu mai demult că așa o să se întâmple; am presimțit eu mai demult că omul ăsta are anumite însărcinări speciale și chiar ieri spuneam că negreșit omul acesta a fost trimis aici cu un ordin special...

— Ai terminat, Iakov Petrovici, lucrarea de ieri? Îl întreba Anton Antonovici Setoșkin pe domnul Goliadkin, când acesta se așeză pe locul său la birou. O ai aici?

— E aici, șopti domnul Goliadkin privind-l năuc pe șeful său.

— Foarte bine. Te-am întrebat, fiindcă Andrei Filippovici s-a interesat de două ori de această lucrare. O fi cerut-o, poate, excelența-sa...

— Am terminat-o încă...

— Bine, bine.

— Eu, Anton Antonovici, dacă nu mă înșel, mi-am făcut întotdeauna datoria; am cea mai mare grijă de lucrările pe care mi le încredințează superiorii, le execut cu conștiinciozitate și la timp.

— Da. Și ce vrei să spui cu asta?

— Eu... Nimic, Anton Antonovici. Am vrut doar să explic, Anton Antonovici, că eu... Am vrut, adică, să spun, că uneori răutatea și invidia nu cruță pe nimeni, urmărindu-și oribila hrană zilnică...

— Iartă-mă, dar nu prea înțeleg ce vrei să spui. Adică, la cine faci aluzie?

— Adică, am vrut numai să spun, Anton Antonovici, că mie-mi place să merg de-a dreptul, că disprețuiesc ocolișurile; că nu sunt intrigant și că, dacă mi-este îngăduit să mă exprim așa, pot să mă mândresc pe drept cuvânt...

— Da. Așa este, desigur, și, pe cât îmi este dat să judec, consider absolut just ceea ce spui dumneata; dar dă-mi voie să-ți atrag atenția, Iakov Petrovici, că într-o societate de oameni binecrescuți, nu sunt îngăduite aluziile insolente; sunt gata să tolerez, bunăoară, orice bârfeli pe la spate – căci cine nu este bârfit pe la spate!

— Dar nu permit să mi se spună obrăznicii drept în față, așa să știi, domnul meu. Eu, domnul meu, am îmbătrânit în slujba statului și nu voi îngădui la bătrânețe să mi se spună obrăznicii. >

— Dar eu nu... Anton Antonovici, să vedeți, Anton Antonovici, mi se pare că dumneavoastră, Anton Antonovici, nu m-ați înțeles bine. Să am iertare, Anton Antonovici, dar în ceea ce mă privește, socot drept o cinste...

— Atunci, îngăduiți, să avem și noi iertare. Am învățat așa cum era pe vremea noastră. Și e prea târziu să începem după moda voastră cea nouă. Am dovedit, mi se pare, destulă pricepere până acum în slujba patriei. După cum știi și dumneata, domnul meu, am câpătat și medalia de merit după un sfert de veac de serviciu credincios...

— Știu, Anton Antonovici, și-mi dau prea bine seama de asta. Dar vorbeam despre cu totul altceva, Anton Antonovici, vorbeam despre mască...

— Care mască?

— Adică... Mi-e teamă să nu înțelegeți iarăși într-altfel sensul, adică tâlcul spuselor mele, așa cum ați binevoit să vă exprimați chiar dumneavoastră, Anton Antonovici. Eu dezvolt doar tema, adică las la o parte

ideea, Anton Antonovici, că în ziua de astăzi sunt destui oameni care poartă mască și că este greu să-l recunoști pe omul care poartă mască...

— Ba eu cred că nu e chiar atât de greu; uneori, e chiar foarte ușor; nici n-ai nevoie să cauți prea departe pentru a-l găsi.

— Ba nu, Anton Antonovici, știți, eu vorbesc despre mine, despre mine însumi vorbesc, că eu, de pildă, nu port mască, decât atunci când e nevoie de așa ceva, adică la carnaval sau la câte o serată, în sens direct vorbind, dar că nu port mască zilnic, față de oameni, adică, vorbind într-alt sens, într-un sens mai ascuns. Asta am vrut să spun, Anton Antonovici.

— Bine, bine, să lăsăm deocamdată asta; de altfel nici n-am timp, zise Anton Antonovici, ridicându-se de pe scaun și strân-gând niște hârtii pentru a le prezenta excelenței-sale; iar chestiunea dumitale, cred eu, nu va întârzia să fie lămurită în timp

Util. Vei vedea atunci și dumneata cine este de vină și pe cine trebuie să acuzi și, în sfârșit, te rog să mă scutești pe viitor de explicațiile și presupunerile dumitale personale dăunătoare serviciului...

— Dar, Anton Antonovici, începu domnul Goliadkin pălind și uitându-se uluit în urma șefului de birou care se depărta; mie, Anton Antonovici, nici prin gând... „Bine, dar ce-i asta? Își muncea creierul eroul nostru rămas acum singur. Ce vânt bate aici și ce înseamnă bazaconia asta nouă?” Chiar în clipa când domnul Goliadkin, cu totul descumpănit, aproape distrus, se pregătea să rezolve această nouă enigmă, se auzi în camera de alături o zarvă neobișnuită; deodată, ușa se deschise și Andrei Filippovici, care intrase cu câteva minute înainte la excelența-sa, apăru gâfâind în prag și-l strigă pe domnul Goliadkin. Bănuind despre ce era vorba și nevrând să-l facă pe Andrei Filippovici să aștepte, domnul Goliadkin sări ca ars de la locul său și, ca de obicei, începu să se agite groaznic, pentru a pune în ordine dosarul necesar, aranjându-și totodată și ținuta pentru a intra imediat în urma dosarului și a lui Andrei Filippovici în cabinetul excelenței-sale. Deodată, aproape pe sub cotul lui Andrei Filippovici care rămăsese în ușă, țâșni în cameră cu sufletul la gură de râvnă și alergătură domnul Goliadkin-junior, și țopăi cu pași hotărâți și cu un aer preocupat de-a dreptul spre domnul Goliadkin-senior, care numai la așa ceva nu se așteptase...

— Hârtiile, Iakov Petrovici, lucrarea... O cere excelența-sa, este gata? Întrebă zorit, cu jumătate de glas prietenul domnului Goliadkin-senior. Andrei Filippovici te așteaptă...

— Știu și fără să mi-o spui dumneata că mă așteaptă, zise tot atât de grăbit și în șoaptă domnul Goliadkin-senior.

— Nu asta vreau să spun, Iakov Petrovici, ci altceva; eu, Iakov Petrovici, vreau să-ți spun cu totul altceva; eu, Iakov Petrovici, aș vrea cu toată simpatia, din toată inima să-ți dau o mână de ajutor.

— Fă bine, te rog, și scuteștenmă de asta. Dă-mi voie, dă-mi voie...

— Pui hârțiile într-o mapă, nu-i așa, Iakov Petrovici, iar pagina a treia o marchezi cu un cartonaș, Iakov Petrovici...

— Dar dă-mi voie, te rog...

— Uite aici e o pată de cerneală, Iakov Petrovici. ai văzat pata de cerneală...?

Andrei Filippovici îl strigă pentru a doua oară pe domnul Goliadkin.

— Vin îndată, Andrei Filippovici; numai să... Uite aici... domnule, dumneata înțelege când ți se spune rusește?

— Mai bine cu un briceguț, Iakov Petrovici, lasă-mă s-o 'fac eu: nu pune mâna, Iakov Petrovici, lasă-mă pe mine – o rad îndată cu briceagul...

Andrei Filippovici îl strigă pentru a treia oară pe domnul Goliadkin.

— Dar dă-mi voie, unde vezi dumneata pată de cerneală? Nu există nici un fel de pată!

— O pată destul de măricică, uite-o! Adică, dă-mi voie, parcă aici am văzut-o; lasă-mă... Lasă-mă pe mine, Iakov Petrovici, o rad repezător cu briceguțul; vreau să te ajut, Iakov Petrovici, s-o rad cu briceagul... Din toată inima... Uite așa, și acum sântern gata...

Cu totul pe neașteptate, după o luptă scurtă, aproape fulgerătoare, domnul Goliadkin-junior învinse rezistența domnului Goliadkin-senior, puse stăpânire pe dosarul cerut de excelența-sa și, în loc să radă pretinsa pată cu briceagul și să-l ajute cu gândul curat – cum îl asigurase perfid pe domnul Goliadkin-senior – vâri repede dosarul subsuoară și din două sărituri ajunse lângă Andrei Filippovici, care nu observase nici el, după cum nu observaseră nici toți ceilalți, matrapazlâcul său și dispăru împreună cu acesta în cabinetul directorului. Domnul Goliadkin-senior rămase încrămențit cu briceagul în mână, în poziția omului care se pregătește să radă o pată de pe o hârtie oficială...

Eroul nostru nu prea își dădea încă seama de noua lui situație. Nu apucase încă să-și vină în fire. Simțise lovitura, dar înclina încă să creadă că a fost o zăpăceală de moment. Deodată însă, simțindu-și inima sfâșiată de un chin groaznic, se smulse din locul său și se repezi spre cabinetul directorului, implorând între timp cerul ca lucrurile să se aranjeze cumva în bine, să se constate că totul n-a fost decât așa, că n-a fost, mă rog... Nimic. În anticamera cabinetului excelenței-sale se întâlni cu Andrei Filippovici și ou omonimul său. Veneau de la excelența-sa: domnul Goliadkin se dădu în lături. Andrei Filippovici, vesel și bine dispus, povestea ceva. Omonimul domnului Goliadkin-senior zâm-bea și el, trepădând servil, la o distanță cuviincioasă, în urma lui Andrei Filippovici și șoptindu-i ceva la ureche cu un aer admirativ; Andrei Filippovici dădea mereu din cap, extrem de

Binevoitor. Eroul nostru pricepu dintr-o dată totul. Lucrarea sa (după cum află el mai târziu) aproape că întrecuse toate așteptările excelenței-sale și fusese prezentată în termen, la momentul potrivit. Excelența-'sa a rămas foarte mulțumit. Se spunea că excelența-sa i-a și mulțumit domnului Goliadkin-junior, i-a mulțumit călduros, adăugind că nu-i va uita zelul și devotamentul și

că-l va avea în vedere când se va ivi prilejul... Firește că primul lucru pe care ar fi putut să-l facă domnul Goliadkin era să protesteze, să protesteze din răspuțeri, cu toată vehemența. Disperat, ou fața de o paloare cadaverică, se repezi el spre Andrei Filippovici. Dar Andrei Filippovici, aflând că este vorba de o chestiune personală a domnului Goliadkin, refuză să-l asculte, declarând că n-are o clipă liberă nici pentru nevoile sale personale.

Tonul sec și refuzul categoric îl uluiră pe domnul Goliadkin. „Poate că-i mai bine s-o iau pe altă cale... Să mă adresez mai întâi lui Anton Antonovici.” Din nefericire pentru domnul Goliadkin, Anton Antonovici lipsea din birou, fiind ocupat cu niște treburi în altă parte. „Să știi că nu degeaba mi-a cerut să-l scutesc de orice explicații și discuții! Gândi eroul nostru. Acum văd încotro ținte coțcarul bătrân! Dacă e așa, îmi iau îndrăzneala și mă duc sări implor pe excelența-sa.”

Livid la față, cu capul complet aiurit, neștiind ce să întreprindă, domnul Goliadkin se lăsă frânt pe un scaun. „Era mult mai bine dacă toate astea s^ar fi întâmplat numai așa... Își spunea el chinuit. Într-adevăr, un caz atât de tenebros părea absolut neverosimil. In primul rând era absurd, iar în al doilea rând nici nu era posibil. Mi s^a năzărit, probabil, ori s-a întâmplat cu totul altceva și nu ceea ce părea a fi aievea; sau poate că am fost chiar eu la excelența-sa... Și m-oi fi luat cumva eu însumi drept un altul... Intmun cuvânt, e ceva cu totul imposibil.”

Dar în clipa în care domnul Goliadkin decise că e ceva cu totul imposibil, năvăli în cameră ca o vijelie domnul Goliadkin-junior, cu hârtii în amândouă mâinile și cu o mapă subsuoară. Spunându-i câteva cuvinte strict necesare lui Andrei Filippovici, schimbând câteva vorbe cu un alt slujbaș, adresând o amabilitate unui al treilea și mai zăbovind într-o conversație prietenească cu alți doi colegi, domnul Goliadkin-junior, neavând, probabil, vreme de pierdut, se pregăti să părăsească biroul; spre norocul domnului Goliadkin-senior, se opri în fața ușii și schimbă câteva cuvinte ou un grup de funcționari tineri, care tocmai intraseră. Domnul Goliadkin-senior se repezi la dânsul. Observând manevra domnului Goliadkin-senior, domnul Goliadkin-junior se uita îngrijorat în jurul său, căutând pe unde ar putea s-o șteargă. Dar eroul nostru îl și apucase de mânecă pe musafirul său de aseară. Funcționarii care se aflau în preajma celor doi consilieri titulari se dădură în lături, așteptând curioși să vadă ce se va mai în-tâmpla. Domnul Goliadkin-senior înțelegea prea bine că în momentul de față opinia generală nu-i este favorabilă; înțelegea prea bine că se uneltește ceva împotriva lui și de aceea, cu atât mai mult, era momentul să se dovedească tare. Clipa era hotărâtoare.

— Ei? Făcu domnul Goliadkin-junior privindu-l provocator pe domnul Goliadkin-senior.

Domnul Goliadkin-senior abia mai sufla.

— Nici nu știu, domnul meu, începu el, cum vei putea să-ți explici purtarea ciudată față de mine.

— Așa! Și mai departe? Aici domnul Goliadkin-junior se uită în juru-i, făcând mucalit cu ochiul funcționarilor de lângă ei, în semn că acum începe comedia.

— Procedeele dumitale insolente și nerușinate, domnul meu, față de mine, în oazul de față, te demască și mai bine... Decât tot ce aș putea să-ți spun. Să nu te bazezi pe jocul dumitale: e destul de minor..., i; i

— Și acum, Iakov Petrovici, spune-mi cum te-ai odihnit? Zise Goliadkin-junior, ou privirea ațintită în ochii domnului Goliadkin-senior.

— Cum îți permiți, domnule? Îngăimă consilierul titular complet zăpăcit; sper că vei găsi de cuviință să-ți schimbi tonul...

— Bombonelule! Făcu domnul Goliadkin-junior, schițând o strâmbătură destul de necuviincioasă la adresa domnului Goliadkin-senior; apoi, deodată, cu totul pe neașteptate, simulând un gest de efuziune amicală, îl ciupi ghiduş de obrazul bucălat. Eroul nostru se supără foc... Prietenul domnului Goliadkin-senior, observând că preopinentul său tremură tot de nervi, că se roșise ca racul și nu mai poate să scoată o vorbă – că a ajuns, deci, în culmea furiei și ar putea să treacă și la un atac direct, se grăbi să i-o ia cu neobrăzare înainte. Ciupindu-l încă de vreo două ori de obraz și gâdilându-l de vreo două ori sub bărbie – după ce se mai juca în felul acesta câteva secunde cu adversarul său mut și înnebunit de furie, domnul Goliadkin-junior, spre hazul de nedescris al tinerilor din jurul lor, îl mai bătu o dată cu o revoltătoare nerușinare peste burtică și-i spuse cu un zâmbet veninos și perfid: „tjșurel, ușurel, ăinice! Ia seama, Iakov Petro* vie! Ce zici, prietene, Iakov Petrovici, o facem pe șmecherii noi doi? Acționăm cu viclesug? Uneltim împreună?” Apoi, înainte ca eroul nostru să-și fi revenit cât de cit de pe urma ultimului atac, domnul Goliadkin-junior (după ce mai schiță, în prealabil, un zâmbet grațios adresat spectatorilor) luă aerul unui om extrem de ocupat și grăbit, arboră o expresie rigidă și oficială, lăsă privirea în jos și, aruneând cu importanță „o însărcinare specială”, își trase capul între umeri, se încovoie, zvârli scurt din piciorușul său drept și, în pas trepădat, dispăru în camera de alături. Eroului nostru nu-i venea să-și creadă ochilor și nici nu era încă în stare să se dezmeticească...

În sfârșit, își reveni. Pricepând deodată că este pierdut, oarecum desființat într-un anumit sens, că s-a compromis și că s-a lăsat dezonorat, că a fost umilit și terfelit în prezența unor persoane străine, că a fost trădat și batjocorit în mod perfid chiar de acela pe care abia ieri îl socotise cel mai bun și mai de nădejde prieten al său, că suferise un fiasco lamentabil, domnul Goliadkin se rezezi după adversarul său. Nu se mai sinchisi nici de martorii care asistaseră la batjocorirea sa. „Sunt înțeleși între ei, își zise el, sunt cu toții o apă și un pământ și toți sunt porniți împotriva mea.” Dar după ce făcu vreo zece pași, eroul nostru văzu că urmărirea este zadarnică și de aceea se întoarse. „Las-că nu scapi tu de mine, gândi el, o să cazi tu odată și odată sub o 'surcoupe, și o să plătești atunci cu vârf și îndesat.” Stăpânit de un calm inverșunat și de cea mai energică hotărâre, domnul Goliadkin trecu la biroul său și se trăati pe scaun. „Nu scapi I” zise el încă o dată. Acum nu mai putea fi

vorba de o apărare pasivă oarecare: mirosea a ofensivă energică și cine l-a văzut pe domnul Goliadkin în acea clipă, roșind și abia stăpânindu-și tulburarea, vârându-și penița în călimară și scriind furios, acela putea să-și dea seama că lucrurile nu vor rămâne aici și nici nu se vor încheia printr-o soluție oarecare de moment. El zămisli o hotărâre în adâncul creierului, făcu legământ în adâncul inimii că o va aduce la îndeplinire. La drept vorbind, nu prea știa nici el ce anume trebuie să facă, mai bine zis, nu știa chiar de loc; acest aspect al problemei, însă, n-avea nici o importanță. „In secolul nostru, impostorii și nerușinații, domnule, nu pot avea câștig de cauză. Impostorii și nerușinații, domnul meu, ajung la spânzurătoare. Singurul Grișka Otrepiev¹⁰, impostorul, a izbutit oarecum să înșele poporul întunecat, dar nu pentru multă vreme.”

Cu toată referirea la această din urmă împrejurare, domnul Goliadkin decise totuși să aștepte până când masca va cădea definitiv de pe obrazul anumitor persoane și se vor dezvălui anumite lucruri. Pentru aceasta trebuia în primul rând să aștepte terminarea orelor de serviciu; până atunci, eroul nostru hotărî să nu întreprindă nimic. Iar după ce se vor termina orele de serviciu, el va lua o anumită măsură. După ce va lua această măsură, el va ști ce are de făcut mai departe, va ști cum să-și desfășoare tot planul de acțiune, ca să sfarme cornul trufiei și să strivească șarpele care roade țărână în furia neputinței sale. Dar domnul Goliadkin nu va îngădui să fie tratat ca o zdreanță pentru șters cizmele pline de noroi. El nu putea admite așa ceva, și mai ales în cazul de față. Dacă nu intervenea această ultimă batjocură, poate că s-ar mai fi înduplecat puțin eroul nostru, călcându-și pe inimă; poate că ar fi acceptat să treacă cu vederea, să se mai îmbuneze și să nu protesteze prea violent; ar fi încercat o discuție, aducând pe tapet pretențiile sale. ar fi demonstrat că este în dreptul său; apoi, ar mai fi cedat puțin, și încă puțin poate ar mai fi cedat; după aceea, ar fi acceptat totul și, în cele din urmă, mai ales dacă partea adversă ar fi recunoscut formal că el este în dreptul său – la urmă de tot poate că s-ar fi împăcat, ba s-ar fi înduioșat chiar puțin; sau, poate.

— Cine știe – poate că s-ar fi născut de aici o prietenie nouă, trainică, o prietenie înflăcărată, și mai deplină decât cea de ieri, îneât această nouă prietenie ar fi pus cu totul în umbră, în sfârșit, neplăcerea asemănării supărătoare a două persoane, în așa fel, îneât cei doi consilieri titulari să fie deplin mulțumiți și să trăiască în pace și bună înțelegere până la vârsta de o sută de ani etc, etc. Și, ca să fim sinceri de tot: domnul Goliadkin începu chiar să regrete oarecum faptul de a fi sărit să se apere, să-și afirme dreptul ou atâta dârzenie, din care pricină i s-a tras toată această neplăcere. „Dacă și-ar exprima regretul, gândea domnul Goliadkin, dacă ar recunoaște că fusese doar o glumă, l-aș ierta; mai mult, l-aș ierta și dacă ar mărturisi-o în public. Dar să mă calce în picioare ca pe o otreapă – așa ceva nu pot îngădui. Am avut eu de-a face și cu oameni mai ceva decât el și tot nu m-am lăsat călcat în picioare; cu atât mai mult, nu pot să îngădui așa ceva unui om imoral. Nu sunt o zdreanță; eu, domnule, nu sunt o zdreanță!” într-un cuvânt, eroul nostru luase o hotărâre. „Numai dumneata ești de vină, domnule!” Cât despre hotărârea lui,

era categorică și neclintită: să protesteze și iar să protesteze, cu toată vehemența, până la ultima energie. Iată ce fel de om era el! N-ar fi îngăduit nici în ruptul capului să fie jignit, cu atât mai puțin să fie călcat în picioare ca o zdreanță, și încă de cine, adică – de un om absolut imoral. Totuși, nu putem fi absolut siguri și nu punem mâna în foc. Poate că dacă cineva ar fi vrut, de pildă, dacă cineva și-ar fi pus în gând să-l transforme cu tot dinadinsul pe domnul Goliadkin într-o zdreanță, cine știe, ar fi reușit poate, și ar fi făcut-o fără să întâmpine vreo rezistență ori să se expună vreunui pericol (domnul Goliadkin o simțea el însuși câteodată); am fi avut de-a face atunci cu o zdreanță și nu cu domnul Goliadkin – cu o zdreanță ticăloasă, murdară, și totuși nu o zdreanță oarecare; ar fi fost o zdreanță cu orgoliu și ambiție, ar fi fost o zdreanță însuflețită de elanuri și sentimente; și cu toate că ambițiile și sentimentele lui ar fi fost modeste, inofensive și ascunse undeva între cutele ei murdare, ar fi fost totuși o zdreanță cu ambiție și sentimente...

Orele se scurgeau chinuitor de încet; în sfârșit, bătu ora patru. În câteva clipe, toți se ridicară de la birouri și porniră în urma șefului spre ieșire. Domnul Goliadkin se strecoară prin mulțime; ochii lui veghează ca să nu-i scape din câmpul de vedere o anumită persoană. În sfârșit, o zărește strecurându-se abil și țopăind după obiceiul său ticălos pe lângă slujitorii de la garderobă ca să fie servit înaintea celorlalți. Momentul era hotărâtor. Făcându-și cu greu drum prin mulțime, de teamă să nu întârzie, domnul Goliadkin, la rându-i, se agită ca să-și capete mantaua. Dar fu servit mai întâi amicul și prietenul domnului Goliadkin, pentru că și aici el izbuti, în virtutea năravului său mârșav, să câștige atenția și bunăvoința slujitorilor, șoptind, lingușind, bârfind și gudurându-se pe lângă ei.

Punându-și mantaua, domnul Goliadkin-junior aruncă o privire ironică, sfidătoare spre domnul Goliadkin-senior, făcându-i fățiș în necaz cu nerușinarea ce-l caracteriza; privi apoi în jurul său și trepădă în pași mărunți – probabil, pentru a face o impresie favorabilă – pe lângă ceilalți funcționari, aruncând o vorbă unuia, schimbând o șoaptă cu altul, lingușindu-se pe lângă un al treilea, surâzând unui al patrulea, strângând mâna unui al cincilea și pomi voios să coboare scara. Domnul Goliadkin-senior se repezi în urma lui și, spre marea sa mulțumire, izbuti să-l ajungă pe ultima treaptă; îl apucă de gulerul mantalei. Domnul Goliadkin-junior păru cam surprins și privi în jurul său perplex.

— Ce înseamnă asta? Șopti el, în sfârșit, cu glasul pierit.

— Domnule, dacă te consideri un om onorabil, sper că-ți aduci aminte de raporturile noastre prietenești de aseară, rosti eroul nostru. >

— A, da, desigur. Așadar, te-ai odihnit bine?

Furia paraliza pentru o clipă limba domnului Goliadkin-senior.

— M-am odihnit eu bine, să n-ai nici o grijă... Dar îngădu-ie-mi să-ți spun, domnule, că jocul dumitale e prea încâlcit...

— Cine poate să spună una ca asta? O spun dușmanii mei! Răspunse răstit acela care se dădea drept domnul Goliadkin, reușind totodată să se

elibereze din strânsoarea slabă a mâinilor adevăratului domn Goliadkin. Eliberându-se, el se repezi în stradă, privi în dreapta și în stânga, și, zărind o birjă, sări în ea din mers și într-o clipă dispăru din ochii domnului Goliadkin-senior. Rămas singur în stradă, consilierul titular privi deznădăjduit în juru-i, dar nu mai era nici o birjă prin apropiere. Dădu să alerge în urmărirea trăsurii dispărute, dar simți că i se înmoaie picioarele. Cu fața descompusă și gura întredeschisă, complet distrus, se zgribuli, sprijinindu-se neputincios de un stâlp de felinar și rămase astfel timp de câteva minute în mijlocul trotuarului. Totul părea pierdut pentru domnul Goliadkin...

Capitolul IX.

Totul părea să fie împotriva domnului Goliadkin, până și natura i se arăta vrăjmașă. Dar el rămânea în picioare dârz și neînving. Își dădea seama că nu era încă învins. Se simțea în stare să înfrunte primejdia și era gata de luptă. După ce își mai reveni din buimăceală, își frecă mâinile cu atâta energie și fermitate, încât, fie și numai după înfățișarea domnului Goliadkin, oricine putea să-și dea seama că el nu va ceda în ruptul capului. De altfel, primejdia era vădită și foarte apropiată; domnul Goliadkin n-avea de loc îndoieli în această privință. Întrebarea era însă, cum să facă față acestei primejdii? O clipă îl ispiti chiar un gând destul de precis: „Că adică, n-ar fi mai bine să lase totul baltă, pur și simplu să se dea la o parte și atâta tot? Și ce, dacă? Se întâmplă ceva? Nimic. Rămân deoparte, ca și cum n-aș fi eu, chibzuia domnul Goliadkin, nu dau nici o importanță, las să treacă totul pe lângă mine; nu sunt eu, și pace! Când s-o vedea singur, cu ale lui, poate că renunță și el; mai încercă, mai dă târcoale, canalia, o dată, de două ori, și până la urmă se lasă păgubaș. Asta e l II dau gata cu blândețea și smerenia mea. De altfel, care este acea primejdie? Despre ce primejdie poate fi vorba? Aș vrea să-l văd pe acela care mi-ar dovedi că există în toată afacerea aceasta vreo primejdie! O chestie banală! Un caz dintre cele mai simple și obișnuite...!” Aci însă^ domnul Goliadkin simți cum vorbele îi amortiră în gură; se dojeni aspru pentru acest gând; ba se învinui de lașitate și josnicie pentru gândul acesta; și totuși nu izbuti să înainteze nici cu un pas în lămurirea situației sale. Simțea că trebuie neapărat să ia o hotărâre imediată, absolut necesară și că ar fi dat mult ca să-i sugereze cineva această hotărâre. Cum s-o ghicească? De altfel, nici n-avea timp pentru așa ceva. Deocamdată, ca să nu-și piardă vremea, sări într-o birjă; trebuia să ajungă cât mai repede acasă. „Ei, cum te mai simți acum? Își zicea el. Cum binevoiești să te mai simți acum, stimate Iakov Petrovici? Ce te faci acum? Ce^ai de gând să faci acum, om de nimic ce ești, canalie ce ești! Te-ai lăsat să ajungi într^un hal fără de hal, și acum te vâicărești, acum bocești oa o muiere!” Așa își bătea joc de el însuși domnul Goliadkin, scuturat de hurducăturile birjei hodorogite. In acele clipe, simțea o plăcere profundă, aproape voluptoasă de a sp chinui, de a-și zgândări rănile. „Dacă ar fi să apară acum, gândea el, un magician, să zicem, sau mi s^ar propune cumva pe cale oficială: sacrifică-ți, Goliadkin, un deget de la mâna dreaptă, și suntem chit, totul s-ar putea aranja; nu va mai exista un alt Goliadkin și vei fi fericit, doar că îți va lipsi un deget – m-aș fi lipsit, zău, de

un deget; l-aș fi dat să mi-l taie fără crâcnire, fără să clipesc. Ei, drăcie! Strigă domnul Goliadkin în culmea disperării. De unde naiba mi-au venit toate astea pe cap? Ce mina trebuie, și de ce tocmai asta a trebuie să mi se întâmple, numaidecât asta și nu alta; de ce, adică, nu se putea să fie altceva! Și ce bine era înainte, toată lumea se simțea mulțumită, fericită; ba mi-a trebuie neapărat să mă pomenesc și cu o belea! Dar la ce-mi folosește toată vorbăria asta, eând, de fapt, trebuie să acționez.”

Și astfel, aproape decis să acționeze într-un fel, domnul Goliadkin intră în apartamentul său, puse mâna hotărât pe lulea și, pufăind cu înverșunare, zvârlind în dreapta și în stânga rotocoale de fum, se porni agitat să măsoare camera de la un capăt la celălalt. Intre timp, Petrușka pune masa pentru prânz. În sfârșit, domnul Goliadkin se decise definitiv; aruncă pipa, își puse mantaua și, declarând că nu mănâncă acasă, părăsi în grabă apartamentul. Pe scară îl ajunse din urmă găfâind Petrușka, adu-cându-i pălăria pe care o uitase. Domnul Goliadkin luă pălăria, voi să se justifice cumva în fața lui Petrușka, pentru ca acesta să nu-și închipuie cine știe ce – ca să vezi, adică, cum s-a întâmplat de și-a uitat boierul pălăria etc. Întrucât însă Petrușka nici nu voi să se uite la el, plecând imediat înapoi, domnul Goliadkin se lăsă păgubaș, nu mai dădu nici un fel de explicații, își puse pălăria pe cap și coborî scara în goană, nutrind speranța și murmurându-și că, poate, lucrurile se vor aranja cumva de la sine, deși simțea cum îl trec fiorii din creștet până în tălpi; ieși în stradă, luă o birjă și zbură la Andrei Filippovici. „N-ar fi mai bine, totuși, să aștept până mâine? Gândi domnul Goliadkin cu mâna pe șnurul clopoțelului de la ușa locuinței lui Andrei Filippovici. În definitiv, ce anume aș putea să-i spun? Nimic deosebit. Chiar că n^aș avea să-i spun nimic deosebit. E un caz fără importanță; într-iadevăr, când stai să te gândești bine, e un lucru cu totul lipsit de importanță, dar absolut lipsit de importanță, un fleac, adică aproape ca și un fleac... Ca să vezi cum începe să devină oazul...” Și, deodată, domnul Goliadkin trase de șnur și clopoțelul zbârnâi strident. Înlăuntru se auzi zgomot de pași... Aci, domnul Goliadkin își blestemă graba și îndrăzneala. Neplăcerile recente, despre care domnul Goliadkin aproape că uitase din cauza preocupărilor din urmă, precum și ciocnirea cu Andrei Filippovici îi reînviară acum în memorie, în toată grozăvia lor. Era însă prea târziu să dea înapoi și s-o ia la fugă: ușa se deschisese. Spre norooul domnului Goliadkin, i se spuse că Andrei Filippovici n-a mai trecut pe acasă de la serviciu și că ia masa în altă parte. „Știu unde ia masa: lângă podul Izmailovski ia masa”, gândi eroul nostru, fericit la culme. La întrebarea feciorului cum să fie anunțat, răspunse că, adică, lasă, drăguțele, că adică eu, drăguțele, trec mai târziu, după care, destul de voios și sprinten, coborî scara. Ieșind în stradă, luă hotărârea să dea drumul trăsurii, și plăti birjarul, iar când acesta îi ceru și un supliment – că adică, am așteptat, domnule, destul de mult și n-am cruțat calul pentru înălțimea-voastră, i-a dat un pitac, ba i l-a dat chiar cu multă plăcere, continuându-și apoi drumul pe jos.

„Chestiunea, într-adevăr, se prezintă astfel, cugeta domnul Goliadkin, încât nu poate fi lăsată așa în nici un caz; pe de altă parte, dacă stai să te gândești bine, dacă te gândești bine de tot, ce rost ar avea, de fapt, să fac atâta caz? Chiar așa, zău, și insist asupra acestui punct: ce rost mai are să bat pragurile, să intervin; de ce să-mi bat capul, să alerg, să mă zbat, să mă chinuiesc și să mă omor atâta? Mai întâi că ceea ce avea să se întâmple s-a întâmplat – e un fapt împlinit și n-ai cum să mai îndrepti lucrurile... N-ai cum să le îndrepti, firește! Dar să ne gândim și așa: apare un om, vine cu protecție și cu recomandatii suficiente, că este, adică, un funcționar capabil, cu o conduită bună, atâta doar că e sărac și a avut de suferit tot felul de neplăceri în urma unor intrigării. Dar sărăcia nu este un viciu. Iată, deci, că toate astea nu mă privesc de fel. Chiar așa, zău, ce-s toate prostiile astea? S-a întâmplat, s-a nimerit, însăși natura a potrivit în așa fel, ca omul acesta să semene leit, ca două picături de apă, ou un alt om, mă rog, copie fidelă a celuilalt: e un motiv să nu fie primit din pricina asta în serviciu la acest departament?! Dacă așa a vrut soarta, dacă soarta este aceea care a rânduit totul, dacă nimeni nu-i de vină decât oarba Fortuna – este oare un motiv ca omul acesta să fie aruncat ca o zdreanță, împiedicat să ia o slujbă?... Cum rămâne atunci cu dreptatea? Doar este un om sărac, fără nici un sprijin, timorat; te doare inima când te gândești la toate acestea; mila și compătimirea te îndeamnă să-i dai o mână de ajutor! Nimic de zis, grozavi ar fi fost șefii noștri într-adevăr, dacă ar fi judecat așa cum judec eu, cap sec ce sunt! Mare prost mai sunt! Pentru zece căpățâni seci ar ajunge, atâta prostie e în capul meu uneori! Nu, nu! Și au procedat bine, și bravo lor că au ocrotit pe un biet nenorocit... Dar să presupunem, de pildă, că suntem gemeni cu adevărat, că așa nenam născut, frați gemeni sadea, căci se putea să fie și așa – da, da! Și ce-i cu asta? Mare nenorocire? Bineînțeles că nu! Funcționarii se vor obișnui... Iar oamenii din afară, care ar intra în departament, n-ar socoti, desigur, faptul în sine jignitor sau nepotrivit într-un fel oare. Dimpotrivă. Aș zice că e de-a dreptul înduioșător; că e o idee sublimă: că Dumnezeu, adică, a creat două făpturi întru totul asemănătoare, iar șefii generoși, văzând în aceasta semnele proniei cerești, i-au ocrotit în instituția lor pe cei doi gemeni. Bineînțeles, continuă domnul Goliadkin, trăgând aerul adânc în piept și coborând puțin vocea, bineînțeles... ar fi fost, bineînțeles, mult mai bine dacă nu se întâmpla acest lucru înduioșător și dacă pronia cerească nu se apuca să încurce lucrurile cu tot felul de gemeni... Afurisită treabă! La ce bun sunt toate astea? Ce atâta nevoie extraordinară, neapărată și urgentă de așa ceva?! Doamne, Dumnezeule! Poți jura că dracul și-a vârat coada în toată afacerea asta! De altfel, s-a și văzut ce pramatie de omuleț se ascunde sub înfățișarea asta a lui înșelătoare: are un caracter mizerabil, e un ticălos, o lichea, un lingău, un netrebnic, un fluieră-vânt, un Goliadkin păcătos! Cine știe ce-ar mai fi în stare să facă! Te pomenești că derbedeul ăsta, prin purtările lui rușinoase, mă compromite pe mine! Și acum, stai cu ochii în patru și ai grijă de el! Mare pacoste pe capul meu! Dar de ce, adică? Nici n-ar trebui să-mi pese! Ce-are a face! Să zicem că e un ticălos, mă

rog, n-are decât; în schimb, celălalt e un om cinstit. Și va fi el un ticălos, iar eu am să rămân un om cinstit. Și toată lumea va spune: băgați de seamă, acest Goliadkin e un ticălos, nu-l luați în seamă; și nu cumva să-l confundați cu celălalt Goliadkin – un om cinstit, cuminte și blând, un om de treabă, silitor și de nădejde, devotat serviciului și dierrm să fie avansat în grad; așa va spune toată lumea! Bine, bine... Dar dacă... Dar dacă el încurcă lucrurile pe-acolo, dacă lumea o să ne confunde! Te poți aștepta la orice de la el 1 Dumnezeu mare!... Se dă drept celălalt, ticălosul, și gata – îl dă în lături ca pe o zdreanță, și nici nu se uită că omul nu este o zdreanță. Doamne, Dumnezeu! De ce-o fi venit nenorocirea asta pe capul meu...?”

Cugetând astfel și căinându-se, eroul nostru alerga la voia în-tâmplării, fără să știe pe unde și încotro merge. Își reveni puțin pe Nevski, și numai după ce se izbi de un trecător cu atâta putere, încât văzu stele verzi. Fără să ridice capul, bâigui o scuză, și abia după ce trecătorul, care îi adresase câteva cuvinte nu tocmai măgulitoare, se depărtase mult, domnul Goliadkin scoase nasul ca să vadă unde se află. Constatând că se află chiar lângă restaurantul în care zăbovise înainte de a pleca la masa sărbătorească a lui Olsufi Ivanovici, eroul nostru simți deodată că-i ghiorăie mațele și își aduse aminte că nu prânzise încă, iar o invitație la masă nu-l aștepta de nicăieri; așadar, fără a-și mai pierde timpul prețios, urcă grăbit scara și intră în restaurant ca să îmbrace ceva la repezeală, fără să întârzie prea mult. Restaurantul era cam scump și prețurile destul de pipărate, dar de astă dată amănuntul acesta nu-l opri pe domnul Goliadkin; de altfel, acum nici n-avea timp să dea atenție unor asemenea nimicuri. În sala cea mare, puternic luminată, în fața bufetului încărcat cu tot felul de gustări din cele preferate ca aperitiv de oamenii care se respectă, se îmbulzeau o mulțime de consumatori. Bufetierul abia prididea să umple paharele, să servească, să primească banii. Domnul Goliadkin își așteptă rândul și întinse apoi modest mâna spre tava cu pateuri. Luând un pateu și întoreându-se cu spatele la public, își măncă pateul cu multă poftă, după oare se apropie iarăși de tejghea, depuse grijuliu farfurioara și, cunoscând prețul, scoase o monedă de zece copeici de argint și o puse și pe aceasta pe tejghea, căutând să prindă privirea vânzătorului ca să înțeleagă, adică, „poftim banii pentru pateul consumat” etc.

— Datorați o rublă și zece copeici, îi spuse scurt bufetierul. Domnul Goliadkin îl privi mirat.

— Cu mine vorbești?... N[^]am consumat decât un singur pateu.

— Ați servit unsprezece, preciza cu glas sigur vânzătorul.

— Dumneata... Cred că... Eu cred că greșești... N-am luat, mi se pare, decât un singur pateu.

— Am numărat bine: ați servit unsprezece bucăți. Trebuie să plătiți tot ce-iați consumat; la noi nu se dă nimic pe gratis.

Domnul Goliadkin rămase perplex. „Ce vrăjitorie o mai fi și asta, ce se petrece cu mine?” se întrebă el. Dar bufetierul aștepta plata; în jurul domnului Goliadkin se adună lume; dpmnul Goliadkin vârî mâna în buzunar ca să scoată

rubla cerută și să scape cât mai repede de situația penibilă în care se pomenise. „Fie și așa, fie și unsprezece, își zise el, roșu ca racul. Nu-i mare lucru dacă s-au consumat unsprezece pateuri! I-a fost omului foame și a mâncat unsprezece bucăți; să-i fie de bine! Ce atâta mirare și haz...?” Deodată, domnul Goliadkin simți împunsătura unei priviri; ridică ochii și află pe loc dezlegarea misterului și a vrăjitoriei; lucrurile se lămureau simplu de tot... În pragul ușii ce dădea spre sala de alături, aproape în spatele bufetierului și drept în fața domnului Goliadkin, în ușa pe care eroul nostru o luase până atunci drept oglindă, stătea un omuleț, stătea chiar el, domnul Goliadkin în persoană, dar nu vechiul domn Goliadkin, adică vechea noastră cunoștință – eroul povestirii noastre, ci noul domn Goliadkin, celălalt domn Goliadkin. Celălalt domn Goliadkin se afla probabil într-o dispoziție excelentă, deoarece îi zâmbea domnului Goliadkin-întâiul, îi făcea semne din cap și clipea mereu, țopăia pe loc și se uita la el cu niște ochi după care se vedea limpede că la o adică el se va face nevăzut în camera de alături, iar de acolo va dispărea prin intrarea de serviciu, încât... Orice urmărire ar fi zadarnică. Ținea în mână un rest din pateul al zecelea pe care îl vâri în gură chiar în văzul domnului Goliadkin, plescăind din limbă de plăcere. „Uite că mi s^a substituit, ticălosul! Gândi domnul Goliadkin, roșind până la urechi de rușine, nici nu-i pasă de publicitate! L-o fi văzut cineva? Pare-se că nu-l observă nimeni...” Domnul Goliadkin lepădă rubla de argint pe tejghea, de parcă i-ar fi fript degetele și, fără să mai observe zâmbetul destul de impertinent al bufetierului – un zâmbet de triumf și plin de conștiința puterii nezdruncinate – își croi drum prin mulțime și părăsi în cea mai mare grabă restaurantul. „Bine că, cel puțin, nu m-a compromis mai rău! Își zise el. Ba ar trebui să-i mai fiu și recunoscător timarului și să mulțumesc soartei că lucrurile s-au oprit aici și că totul s-a terminat cu bine. E drept că bufetierul a fost cam obraznic. Dar ce poți să-i pretinzi, dacă se simțea omul în dreptul lui! I se cuvenea o rublă și zece copeici, așa că era în dreptul lui. Dar de ce mai era nevoie să spună că «la noi nu se dă nimic pe gratis!» S-ar fi convenit să fie ceva mai politicoasă, bătăranul!” Toate acestea și le spuse în gând domnul Goliadkin în timp ce cobora scara. Ajungând însă la ultima treaptă, se opri brusc, ținut locului. Sângele-i năvăli în obraz și ochii i se umplură de lacrimi: se simți dureros rănit în amorul său propriu. Rămase așa, oa o stană de piatră, cam o jumătate de minut, apoi izbi năprasnic cu piciorul în pardoseala peronului, ajunse dintr-un salt în stradă și pomi în goana mare drept acasă, în Șestilavoș-naia, fără să se uite înapoi, abia suflând, dar parca fără să simtă oboseala. Ajuns acasă, nu-și scoase nici măcar mantaua – contrar obiceiului său de a se face comod imediat – și nici nu-și întinse mai întâi mâna spre pipă, ci se așeză îndată la birou, trase mai aproape călimara, luă un plic și hârtie de corespondență, apucă pana și cu mâna tremurătoare din cauza emoției copleșitoare scrise următoarea misivă: „Stimate domn, Iakov Petrovici.

N-aș fi pus mâna pe condei, dacă împrejurările și persoana dumitale, domnul meu, nu m-ar fi silit s-o fac. Crede-mă că numai nevoia mă obligă să

am cu dumneata această explicație și de aceea te rog în primul rând să nu vezi în acest demers al meu vreă intenție ofensatoare, domnule, ci să-l consideri o Urmare necesară a circumstanțelor care în prezent ne leagă.” „Mi se pare că e destul de bine, decent, politicos, deși nu fără oarecare fermitate și hotărâre... N-ar avea de ce să se supere. În sfârșit, sunt în dreptul meu”, reflectă domnul Goliadkin, recitind aceasta introducere.

„Apariția dumitale neașteptată și destul de stranie, domnul meu, în noaptea aceea furtunoasă, după cunoscuta manifestare brutală și necuviincioasă a inamicilor mei – al căror nume nici nu-l menționez dintr-un dispreț total față de ei – a fost germenul tuturor neînțelegerilor care există în prezent între noi. Iar dorința dumitale stăruitoare, domnul meu, de a te introduce cu tot dinadinsul în sfera existenței mele și a tuturor relațiilor mele de viață, întrece până și limitele impuse de cea mai elementară politețe și de normele de comportare în societate. Este inutil, cred, domnul meu, să-ți reamintesc aici despre insolența de a fi pus stăpânire, domnul meu, pe dosarul lucrat de mine, precum și de a fi uzurpat numele meu onorabil, cu scopul de a-ți câștiga lauda superiorilor – laudă pe oare nu ai meritat-o. Este inutil, cred, de asemenea să-ți reamintesc aici și despre faptul precuge-tat și ofensator de a te fi eschivat de la orice exploziație ce se impunea în mod necesar în acest caz. În sfârșit, deși n-aș vrea să omit nimic, nu mai amintesc aici nici despre ultima și, aș putea spune, foarte ciudata comportare pe care ai avut-o în localul restaurantului. Nu regret cătuși de puțin pierderea nejustificată a unei ruble de argint; dar nu pot să nu-mi exprim profunda indignare la amintirea acestui atentat împotriva onoarei meș, domnule, cu atât mai mult, cu cât odioasa întâmplare s-a petrecut în prezența unor persoane, deși necunoscute mie, dar de condiție absolut onorabilă...” „Oare nu merg prea departe? Se opri domnul Goliadkin. Nu e prea tare? N-o să pară oare prea ofensatoare această aluzie la condiția onorabilă, de pildă?... Dar nu face nimic! Trebuie să dovedesc aci fermitate de caracter. Deși, la urmă de tot, pentru a mai îndulci tonul, aș putea să-l mai dreg cu ceva măgulitor. Să încerc.” „Nu mi-aș fi permis, domnul meu, să te obosesc ou această sorisoare, dacă nnaș ij fost convins că sentimentele dumitale nobile, franchețea și cinstea dumitale sufletească îți vor sugera mijloacele necesare pentru a remedia toate erorile și a restabili situația de până acum.

Însuflețit de speranță, îmi permit să rămân convins că nu-mi vei lua în nume de rău misiva și că nu vei refuza o explicație scrisă îa. Această chestiune, prin aducătorul prezentei.

În așteptare, rămân, domnul meu, sluga dumitale preaplecată, I. Goliadkin”

— Va să zică așa! Foarte bine. Am făcut-o și pe asta; a trebuit să ajungem la explicații scrise. Și cine-i de vină? Numai el: el m-a pus în situația de a-i cere explicații scrise. În ce mă privește, sunt în dreptul meu...

Domnul Goliadkin reciti încă o dată scrisoarea, o împături, o puse în plic și îl lipi, după care îl strigă pe Pe. Trus. Ka. Petrușka apăru, ca de obicei, cu fața somnoroasă și foarte ursuz.

— Uite, drăguțule, scrisoarea asta... Înțelegi? Petrușka tăcea.

— O iei și o duci la departament; îl cauți acolo pe funcționarul de serviciu, secretarul gubernial Viahrameiev. El e astăzi de serviciu. Înțelegi?

— Înțeleg.

— • Înțeleg! Nu știi să spui: înțeleg, să trăiți! Întrebi de funcționarul Vahrameiev și-i spui, că, adică, așa și așa, că adică, stăpânul meu vă salută și vă roagă să binevoiți a căuta în registrul departamental de adrese: unde locuiește consilierul titular Goliadkin?

Petrușka nu scoase nici o vorbă, dar domnului Goliadkin i se păru că-i surprinse un zâmbet.

— Așadar, Piotr, întrebi de adresă, ca să afli unde, adică, locuiește funcționarul cel nou Goliadkin.

— Am înțeles.

— Afli adresa și duci scrisoarea la această adresă; ai înțeles?

— Înțeles.

— Dacă acolo. Acolo unde duci scrisoarea, domnul acela căruia o să-i predai scrisoarea, adică domnul Goliadkin... De ce râzi, neghiobule?

— Eu? De ce să rid? Parcă ce mă privește! Pentru alde noi, nimic nu e de răs...

— Va să zică... Dacă domnul acela te întreabă, adică, ce mai faci stăpânul tău, cum o mai duce; că, adică, va încerca... Să te descoasă cumva, tu să taci și să răspunzi, cum că, adică, stăpânul meu e bine, mă rog... Și că așteaptă, adică, un răspuns scris de mâna dumneavoastră. Ai înțeles?

— Înțeles, să trăiți.

— Ii spui, va să zică: stăpânul meu, adică... Mă rog... E bine sănătos și se pregătește să plece într-o vizită; iar de la dumneavoastră, adică, așteaptă un răspuns scris. Ai înțeles?

— Înțeles.

— Hai, du-te.

„Poftim, mai trebuie să-mi bat capul și cu neghiobul ăsta! Dumnealui râde! Dar ce era de răs, mă rog? Am ajuns la mare ananghie; uite la ce ananghie am ajuns eu. Dar poate că totul se va sfârși cu bine... Acum păcătosul ăsta, sunt sigur, va pierde două ceasuri încheiate cu drumul, cine știe pe unde o să umble! Nici nu-ți mai vine să-l trimiți undeva. Ce nenorocire! ... Mare pacoste pe capul meu 1...”

Dându-și prea bine seama de nenorocirea ce se abătuse asupra lui, eroul nostru se decise pentru un rol pasiv de două ore, în așteptarea lui Petrușka. Aproape o oră se plimbă prin cameră, fumând, apoi lăsă pipa și luă o carte; apoi se întinse pe divan, după care se apucă iarăși de fumat; pe urmă începu iar să alerge prin cameră. Simțea nevoia să mai chibzuiască, dar nu era în stare s-o facă, gândurile refuzau hotărât să se lege într-un lanț cât de cât închegat.

Între timp, agonia stării lui pasive atinse ultima Umită și domnul Goliadkin hotărî să treacă la acțiune. „Petrușka se întoarce cam peste o oră, socoti el, aș putea să las cheia la portar, iar eu să mă duc și... Să cercetez personal terenul, ca să văd cum stau lucrurile în ceea ce mă privește.” Fără a pierde nici o clipă, grăbindu-se să cerceteze personal terenul în chestiunea ce îl privea direct, domnul Goliadkin își luă pălăria și ieși din apartament; încuie ușa de la intrare, trecu pe la portar, îi înmână cheia împreună cu o piesă de zece copeici de argint – în ultimul timp domnul Goliadkin devenise neobișnuit de galanton – și porni încotro știa el. Domnul Goliadkin merse pe jos, mai întâi spre podul Izmailovski. Făcu acest drum într-o jumătate de ceas. Ajungând la țintă, intră drept în curtea unei case cunoscute și se uită spre ferestrele locuinței consilierului de stat Berendeiev. Afară de cele trei ferestre drapate cu perdele roșii, celelalte erau întunecate. „Precum se vede, astăzi Olsufi Ivanovici nu are oaspeți, își făcu socoteala domnul Goliadkin. Sunt acasă cu toții, desigur.” Rămânând astfel câțva timp în curte, eroul nostru voi să ia pe loc o hotărâre. Dar hotărârea aceasta nu avea sorti să se concretizeze, căci domnul Goliadkin, răzgândindu-se probabil, dădu din mână a pagubă și se întoarse în stradă. „Nu, nu aici trebuia să vin. Ce rost avea, ce pot să fac aici?... Mai bine să... Să cercetez chestiunea personal.” Luând această nouă hotărâre, domnul Goliadkin porni spre departament. Trebuia să parcurgă o distanță apreciabilă, pe străzi era noroi și ninge cu fulgi mari și deși. Se pare însă că în clipa aceea pentru eroul nostru nu mai existau piedici. E drept că avea să ajungă ud; și plin de noroi, „dar cel puțin scopul va fi atins”, într-adevăr, domnul Goliadkin se apropia de țintă. Silueta întunecoasă a unui edificiu public imens se profila în fața lui. „Ia stai! Gândi el; de fapt, unde mă duc și ce caut aici? Să zicem că o să aflu unde stă; între timp, Petrușka s-o fi întors, probabil, cu răspunsul. Degeaba îmi pierd timpul prețios, degeaba mi-am pierdut atâta timp prețios. Dar nu4 nimic, mai pot săândrept greșeala. N-ar fi bine să trec, totuși, pe la Vahrameiev? Ba nu! Mai bine mai pe urmă... Ca să vezi! De fapt, nici n-ar fi trebuit, nu era de loc nevoie să plec de acasă. Tocmai eu! Cu firea asta a mea păcătoasă! Năravul dracului – caut s-o iau cumva mereu înainte, fie că este, fie că nu este nevoie... Hm... Cât o fi ceasul? O fi nouă. S-ar putea ca Petrușka să se fi întors și să nu mă fi găsit. Mare prostie am făcut, să plec tam-nisam de acasă... Ce aiureală, Doamne!”

Recunoscând sincer, așadar, că făcuse o mare prostie, eroul nostru porni în mare grabă spre locuința sa, în strada Șestilavoș-naia. Ajunse acasă frânt de oboseală. Află de la portar că Petrușka nu se înapoiase încă. „Eram sigur! Gândi eroul nostru. E trecut de ora nouă, și tot n-a venit. Ce canalie! O fi intrat iar în vreo crâșmă să se îmbete! Dumnezeu mare! Ce zi păcătoasă mi-a fost dat să trăiesc, Doamne! Ce soartă nefericită!” Cugetând astfel și căinându-se, domnul Goliadkin își deschise ușa apartamentului său, aprinse o luminare, se dezbracă, fuma o pipă, apoi, istovit, sleit de puteri, distrus, flămând și necăjit se întinse pe divan, așteptând întoarcerea lui Petrușka. Luminarea pâlpâia

trist, împrăștiind pe pereți umbre tremurătoare... I Domnul Goliadkin privi cât privi, se frământă cât se frământă și, în cele din urmă, adormi buștean.

Se trezi târziu de tot. Luminarea fumegea: arsesse până la capăt și era gata să se stingă. Domnul Goliadkin sări din pat, se scutură de buimăceală și își aduse aminte totul. De după paravan se auzea sforăitul gros al lui Petrușka. Domnul Goliadkin alergă la fereastră – nu se vedea nici o luminiță nicăieri. Deschise un gemuleț – o liniște mormântală; cufundat în somn, orașul părea neînsuflețit. Să fi fost ora două sau trei noaptea; exact: ceasul de perete din cămăruță se opinti și bătu de două ori. Domnul Goliadkin se repezi în cămăruță.

După multe eforturi, izbuti să-l trezească pe Petrușka și să-l facă să se ridice în capul oaselor. În clipa aceea, lumânarea se stinse. Trecură vreo zece minute până când domnul Goliadkin izbuti să găsească altă luminare și s-o aprindă – timp suficient ca Petrușka să adoarmă iar. „Canalie ce ești, brută nesimțită ce ești, mormăi domnul Goliadkin, zgâlțâindu-l din nou; nu te scoli odată, ticălosule? N-o să te trezești odată, nenorocitul?” Cam după o jumătate de oră de eforturi stăruitoare, domnul Goliadkin izbuti să-l trezească și să-l readucă pe servitorul său în simțire, scoțându-l din cămăruță. Abia atunci văzu eroul nostru că Petrușka era, cum se zice, beat turtă, abia se mai ținea pe picioare.

— Nemernicule! Strigă domnul Goliadkin, tâlharule! M-ai nenorocit! Dumnezeule mare, ce-o fi făcut el cu scrisoarea? Dar dacă a nimerit cumva... Cine naiba m-a pus s-o scriu? Ce nevoie aveam să scriu! Păi sigur, om cu amor propriu! Mi-am dat drumul, ca prostul! Eu și amorul propriu! Na-ți amor propriu, nenorocitul, ticălosule; poftim amor propriu! Haide, vorbește! Ce-ai făcut cu scrisoarea, tâlharule? Cui ai dat-o...?

— N-am dat nimănui nici o sorisoare; nici n-am avut în mână vreo sorisoare... Asta-i!

Disperat, domnul Goliadkin își frângea mâinile.

— Ascultă Piotr... Ascultă-mă puțin, ascultă aici ce-ți spun...

— Ascult...

— Unde ai fost? Răspunde...

— Unde am fost?... La niște oameni cumsecade! Asta e!

— Dumnezeule mare! Unde ai fost mai întâi? Te-ai dus la departament?

Ascultă, Piotr, poate că ești beat?

— Eu – beat? Să mă trăsnească pe loc... am pus o picătură. Zău.

— Nu-i nimic dacă ești beat... Am întrebat așa, într-o doară; foarte bine că ești beat; eu... Mă rog... Nu zic nimic, Petrușka... Poate că ai uitat deocamdată, nu se poate să nu-ți amintești totul. Încearcă să-ți aduci aminte, ai fost la Vahrameiev, la funcționarul acela – ai fost sau n-ai fost?

— Nici n-am fost, și nici n-am auzit de un funcționar cu numele ăsta. Să mă trăsnească Dumnezeu!

— Ascultă, Piotr! Să știi, Petrușka, că eu... Nimic... Vezi doar că nu zic absolut nimic... Ce mare lucru! Afară e frig, umezeală; ei, ai băut și tu, ca omul,

un păhăruț-două, nu face nimic... Nu mă supăr. Am băut și eu astăzi... Spune, încearcă să-ți aduci aminte: ai fost la funcționarul Vahrameiev?

— Să mă trăsnească pe loc, uite așa, zău, spun drept, am fost, cum să nu... Chiar acum...

— Foarte bine, Petrușa, foarte bine că ai fost. Vezi doar că nu mă supăr... Ce mare lucru, continuă eroul nostru, străduin-du-se să-l îmbuneze pe servitor, bătându-l pe umăr și zâmbindu-i; ei, și ai tras puțin la măsca, băiete, puținel... De un pitac sau de zece? Șmecherule! Nu-i nimic, vezi doar că nu mă supăr... Nu mă supăr, măi băiete, nu mă supăr...

— Voia dumneavoastră, numai că eu nu sunt șmecher... Am fost pe la niște oameni cumsecade... Eu nu sunt șmecher și n-am fost niciodată șmecher...

— Bine, lasă asta, Petrușca! Ascultă, Piotr: doar nu-ți spun nimic, nu te-am făout șmecher ca o vorbă de ocară. Ți-am spus-o în semn de înțelegere, nu m-am gândit la nimic rău. Asta înseamnă, Petrușa, să-i faci o plăcere omului, e ca și cum i-ai spune că este un juvăț, că-i dat naibii, că este un flăcău pe care n. u-l duci cu una, cu două, care nu se lasă păcălit. Unora le place așa ceva... Dar să lăsăm asta! Să-mi spui tu, Petrușa, des-ohis și sincer, ca unui prieten... Ai fost la funcționarul Vahrameiev? Ți-a dat adresa?

— Mi-a dat și adresa, și adresa mi-a dat-o. Ce om de treabă! Și stăpânul tău, zice, e om de treabă, un om foarte de treabă, zice; transmite-i, zice, salutări, stăpânului tău, zice, mulțumește-i și spune-i, că eu, adică, îl iubesc, așa să știi, că, adică, îl stimez pe stăpânul tău! Pentru că, zice, dumneata, adică stăpânul tău, zice, Petrușa, este un om de treabă, zice, și tu ești, zice, un om de treabă, Petrușa – asta-i...

— Doamne, Dumnezeu! Î dar adresa, adresa, păcătosule; Iuda ce ești! Ultimele cuvinte domnul Goliadkin le rosti aproape în șoaptă.

— Și adresa... Mi-a dat și adresa.

— Ți-a dat-o? Și unde stă acel Goliadkin, funcționarul acela Goliadkin, consilier titular?

— Păi, zice, Goliadkin locuiește în strada Șestilavoșnaia. Cum ajungi, zice, pe Șestilavoșnaia, pe partea dreaptă, urci scara la etajul trei. Acolo, zice, stă Goliadkin...

— Ticălosule! I strigă, în sfârșit, eroul nostru, ieșindu-și din fire. Tălharule! Păi asta sunt eu; tu-mi spui despre mine. Acela însă e un alt Goliadkin; e vorba despre celălalt Goliadkin, neisprăvitule!

— Cum credeți! Mie îmi este totuna! Dacă vreți așa – să fie și așa...!

— Dar scrisoarea, scrisoarea...

— Care scrisoare? N-a fost nici o scrisoare, nici n-am văzut vreo scrisoare.

— Ce-ai făcut cu scrisoarea pe care ți-am dat-o eu, dobito-cule?!

— Am dat-o, am dat scrisoarea. Salută-l, zice, și mulțumește-te-i; un om de treabă este, zice, stăpânul tău. Salută-l, zice, din partea mea pe stăpânul tău...

— Cine a spus asta? Goliadkin a spus-o?

Petrușka tăcu un pic și zâmbi larg, uitându-se țintă în ochii stăpânului său.

— Ascultă, tâlharule! Începu domnul Goliadkin sufocându-se și nemaiputând să-și stăpânească furia. Ce mi-ai făcut? Ce mi-ai făcut tu I M-ai omorât, asasinule! M-ai nenorocit, Iuda ce ești I

— Voia dumneavoastră, puteți spune ce vreți I Puțin îmi zise cu hotărâre Petrușka, retrăgându-se în bârlogul lui.

— Vino-ncoa! Vino, vino, tâlharule!...

_ Nu vin, acum nu mai vin la dumneavoastră. Nici că-mi pasă I Mă duc la oamenii mei cumsecade... Oamenii cumsecade trăiesc cinstit, oamenii cumsecade trăiesc fără minciuni și nu umblă cu două fețe, niciunul din ei nu este în doi...

Domnul Goliadkin simți că-i îngheață mâinile și picioarele și i se taie respirația...

— Așa să știți, continuă Petrușka, niciunul din ei nu este dublu, nu-l înșală pe Dumnezeu și pe oamenii cinstiți...

Pasă I

— Ești beat, ticălosule! Du-te și te culcă acum, tâlharule! Mai vorbim noi mâine, bâigui cu glasul stins domnul Goliadkin. Cât despre Petrușka, acesta mai monnăi ceva, apoi se auzi trân-tindu-se pe pat, încât patul trosni din toate încheieturile, căscă prelung, se întinse și adormi imediat, ca un prunc, cufundat, cum s-ar zice, în somnul nevinovăției. Domnul Goliadkin era mai mult mort decât viu. Purtarea lui Petrușka, aluziile lui foarte ciudate, deși cam ocolite, pentru care n-iavea cum să se supere, mai ales că erau făcute de un om beat și, în general, întorsătura aceasta primejdioasă pe care o luară lucrurile – toate acestea îl zguduiră profund pe Goliadkin. „Niaiba m-a pus să-l iau în răspăr în toiul nopții, zise eroul nostru, tremurând din tot corpul, de parcă ar fi fost greu bolnav. Ce mi-o fi venit să mă întind la vorbă cu un om beat! La ce te poți aștepta de la un om beat! Orice vorbă pe care o scoate din gură e o minciună sfruntată. Și totuși, ce-o fi vrut să spună, canalia, cu toate apropourile astea ale lui? Dumnezeule mare! Ce mi-a trebuit să ticluiesc scrisori, guguman ce sunt, sinucigaș tâmpit ce sunt! Nu era mai bine să mă fi stăpânit? Nu, firește că nu, trebuia să-mi dau drumul! Sigur! În halul în care te găsești, ca o vechitură, la un pas de pierzanie și, poftim, avem și noi ambiție, că adică, dați-mi voie, am fost atins în sentimentul cinstei mele personale, adică, ai sărit să-ți salvezi onoarea primejduită, sinucigaș sinistru ce ești!”

Așa se căina în gând domnul Goliadkin, stând pe divan și neîndrăznind să se clintească din loc, de frică. Deodată privirea lui se opri asupra unui obiect care îi atrase irezistibil atenția. De teamă să nu fie o închipuire, o halucinație, întinse mâna spre obiectul oare îi reținuse atenția, cu nemărginită speranță, cu sfială și curiozitate. Nu, nu era o iluzie! Nu se înșela! Era o scrisoare, o scrisoare adevărată, da, firește, era o scrisoare și-i era adresată chiar lui... Domnul Goliadkin luă scrisoarea de pe masă. Inima îi bătea gata să spargă pieptul. „Nimeni altul decât ticălosul ăsta al meu a adus-o, gândi el, a adus-o, a

pus-o pe masă și a uitat de ea; cu siguranță că așa s-a întâmplat; sunt convins că exact așa s-a întâmplat.” Sorisoarea era din partea funcționarului Vahrameiev, tânărul coleg și într-o vreme prieten al domnului Galiadkin. „De altfel, le-am presimțit toate astea, gândi eroul nostru, am presimțit și tot ce va cuprinde această scrisoare...” Iată cuprinsul ei:

: 1 „Stimate domn, Iakov Petrovici!

Omul dumitale e beat și nu poți înțelege nimic de la el; de aceea, prefer să-ți răspund în scris. Mă grăbesc să-ți aduc la cunoștință că însărcinarea pe care mi-ai încredințat-o, și anume de a transmite persoanei cunoscute de noi scrisoarea dumitale, o voi îndeplini întocmai. Această persoană, foarte binecunoscută de dumneata – care mi-a înlocuit un prieten și al cărei nume prefer să-l omit (pentru că n-aș vrea să denigrez inutil reputația unui om absolut nevinovat) – locuiește împreună cu noi, în casa Karolinei Ivanovna, în camera unde locuia, pe vremea când stăteai și dumneata cu noi, un ofițer de infanterie din Tambov, aflat în trecere prin capitală. De altfel, persoana aceasta o poți întâlni oricând printre oamenii cinștiți și cu inima curată, ceea ce nu s-ar putea spune și despre alții. Relațiile mele cu dumneata am de găod să le întrerup începând de astăzi; nu mai putem rămâne în relațiile de prietenie și bună înțelegere de până acum; de aceea, te rog, domnul meu, ca, îndată după primirea acestei scrisori sincere din partea mea, să-mi trimiți două ruble pentru bricele de fabricație străină pe care ți le-am vândut, dacă îți aduci aminte, acum șapte luni pe datorie, pe timpul când locuiai încă împreună cu noi la Karolina Ivanovna, pe care o respect și o stimez. Procedez în felul acesta, pentru că dumneata, după spusa unor oameni serioși și inteligenți, ți-ai pierdut simțul demnității și reputația de om onorabil și ai devenit primejdios pentru moralitatea unor oameni inocenți și necontaminați, întrucât unele persoane se complac să trăiască pe-alături de adevăr și dreptate și toate spusele lor sunt false, iar înfățișarea cuviincioasă este suspectă. Iar în ce privește onoarea Karolinei Ivanovna, care mai întâi, ca întotdeauna, a avut purtări foarte morale, iar în al doilea rând este o femeie cinstită și în plus neprihănită, deși cam înaintată în vârstă, dar în schimb dintr-o familie străină de bune condiții – se vor găsi destui oameni capabili să-i ia apărarea oriunde și oricând, fapt asupra căruia unele persoane m-au rugat să-ți atrag atenția în această scrisoare, între altele, vorbind totodată și în numele meu personal. În orice caz. Vei afla despre tot ce trebuie în această privință, la timp, dacă n-ai aflat încă, cu toate că te-ai compromis groaznic, după spusa unor oameni serioși și inteligenți, în toate părțile capitalei și, prin urmare, ai fost în măsură, domnul meu, să culegi în diferite locuri informații corespunzătoare despre dumneata.

În încheierea scrisorii mele, țin să te anunț, domnul meu, că persoana cunoscută, al cărui nume omit să-l menționez aici din motive nobile și cu totul explicabile, persoana aceasta se bucură de respectul și stima oamenilor cumsecade; unde mai pui, că are un caracter plăcut și vesel, are succese atât în serviciu cât și în rândul oamenilor cumsecade, este statornic în cuvântul dat

și în relațiile de prietenie și nu jignește în lipsă pe acei pentru care în văzul lumii afișează sentimente de prietenie. Rămân, în orice caz, sluga dumitale prea plecată N. Vahrameiev”

P. S. Te sfătuiesc să-l dai afară pe servitorul dumitale: e un bețivan și-ți dă, probabil, destule griji și bătaie de cap. Ia-l pe Evstafi, care pe vremuri a fost în serviciul nostru și în prezent n-are nici o ocupație. Servitorul dumitale de astăzi însă nu numai că este un bețiv, dar e și hoț, pentru că săptămâna trecută a vândut Karolinei Ivanovna un funt de zahăr bucăți cu preț redus, ceea ce nu putea să facă, socot eu, decât furându-te în ascuns, câte puțin, în diferite ocazii. Îți scriu asta, dorindu-ți numai binele, cu toate că unele persoane nu știu decât să jignească și să înșele pe ceilalți, dar mai ales pe oamenii cinstiți și buni; unde mai pui că-i vorbesc de rău pe la spate prezentându-i exact pe dos; și o fac numai din invidie și pentru că nu pot să se considere la rândul lor ca atare.

V.”

După ce isprăvi de citit scrisoarea lui Vahrameiev, domnul Goliadkin rămase câțva timp nemișcat pe divanul său. O lumină nouă începu să mijiească prin pâcla deasă și misterioasă care îl învăluia de două zile încoace. Părea că eroul nostru începe în sfârșit să se dumirească... Încercă să se ridice de pe divan ca să-și mai revină, și să facă câțiva pași prin cameră, pentru a-și limpezi și aduna ideile destrămate, pentru a se concentra asupra subiectului binecunoscut și a reflecta apoi cu sânge rece la situația sa. Dar recăzu sleit de puteri pe divan, în poziția în care se aflase. „Ce-i drept, toate acestea le cam presimțisem eu dinainte; și totuși, cum se poate ca el să-mi scrie astfel și care este adevăratul tâlc al vorbelor sale? Să zicem că tâlcul l-am prins; dar ce scop o fi urmărind? Să fi spus clar și precis, uite așa și așa, va să zică, trebuie făcut cutare și cutare lucru, și m-aș fi conformat. După cum văd, însă, lucrurile iau acum o altă întorsătură, o întorsătură foarte neplăcută! De s-ar face mai curând ziua, ca să pot trece mai repede la acțiune! Ei, acum știu ce am de făcut. Că adică, așa și așa, spun eu, admit rezoanele și accept considerentele dumitale, dar onoarea nu mi-o vând; în ceea ce privește... Mă rog; dar ia să vedem, ce amestec are totuși, ce caută aici persoana aceea prea bine știută, individul acela dezagreabil? Și de ce anume și-o fi vârât nasul și aici? Ah, de-ar veni odată ziua de mâine! Ar fi în stare până atunci să mă terfelească, să mă împoaște cu noroi, căci ei, acolo, fac tot timpul intrigi și completează împotriva mea I Principalul este să nu-mi pierd timpul, și chiar acuma, de pildă, ar fi cazul, până una-alta să le scriu o scrisoare în care să strecor deocamdată că, adică, uite așa și așa, și că sunt de acord, adică, cu cutare și cutare lucru. Iar mâine dis-de-diminează s-o expediez eu personal, cât mai devreme să... Asta... pe de altă parte, să acționez împotriva lor, ca să le-o iau puișorilor înainte... Vor să mă tăvălească în noroi... Asta vor ei... Asta l”

Domnul Goliadkin trase în fața lui o coală de hârtie, luă pana și ticlui următoarea misivă – răspuns la scrisoarea secretarului gubernial Vahrameiev: „Stimate domn, Nestor Ignatievici.

Cu profundă uimire și cu mâhnire în suflet am citit scrisoarea dumitale atât de jignitoare pentru mine, deoarece mi-am dat seama că, referindu-te la unele persoane de rea-credință și lipsite de bun-simț, m-ai vizat pe mine. Constat cu amărăciune ce repede, cu cât succes și ce rădăcini adânci a prins calomnia îndreptată împotriva situației, onoarei și a bunului meu renume. Cu atât mai trist și mai jignitor apare acest fapt, cu cât până și oamenii cei mai cinstiți, cu vederi realmente nobile, și, îndeosebi, înzestrați cu firi deschise și oneste, nesocotesc interesele unor oameni de onoare, se leapădă de ei și se atașează, în virtutea celor mai bune însușiri sufletești, unor paraziți, unor elemente de rea-credință și primejdioase, care, din nefericire, s-au răspândit în număr atât de mare în vremurile noastre grele și lipsite de orice temeuri morale, în încheiere, te anunț că în ceea ce privește datoria amintită de două ruble argint, voi considera drept obligația mea sacrosanctă de a o ține la dispoziția dumitale integral.

Cât despre aluziile dumitale, domnul meu, la o anumită persoană de sex feminin, la intențiile, calculele și proiectele acestei persoane, țin să-ți fac cunoscut, domnule, că nu le-am înțeles decât foarte vag și că toate aceste aluzii mi-au rămas absolut neclare. Permite-mi, onorate domn, să-mi păstrez nepătat renumele meu onest și intactă noblețea sentimentelor mele. În orice caz, sunt gata să mă cobor până la o explicație personală, preferind siguranța discuției directe celei prin corespondență, declarând în plus că sunt gata să ajung la diferite înțelegeri amiabile, reciproce bineînțeles. În acest scop, te rog, stimate domn, să transmiți persoanei sus-menționate că sunt gata pentru pertractări personale și, în plus, să-i ceri să binevoiască a fixa data și locul întrevederii. Cu durere în inimă am citit, domnul meu, aluziile cum că te-aș fi jignit, trădând prietenia noastră de altădată și făcând aprecieri nefavorabile despre dumneata. Atribui toate acestea unei neînțelegeri, unei calomnii ticăloase, invidiei și răutății acelor pe care, cu drept cuvânt, aș putea să-i numesc fără exagerare dușmanii mei cei mai înverșunați. Dar ei nu știu, probabil, că inocența este puternică prin ea însăși, prin însuși faptul că este inocență, că nerușinarea arogantă și familiaritatea neobrăzată a unor persoane, mai devreme sau mai târziu, își vor atrage stigmatul înfierării generale și că aceste persoane vor cădea pradă propriei lor putreziciuni și perversități. În încheiere, te rog, stimate domn, să transmiți acestor persoane că pretențiile lor ciudate și dorința năstrușnică, meschină și josnică de a scoate pe alții din spațiul ocupat de ei prin prezența lor pe lumea aceasta, luându-le locul, sunt demne de dezaprobare, dispreț și compătimire, ba și de ospiciu de nebuni; mai mult, că asemenea raporturi sunt strict interzise de legile în vigoare, ceea ce, după părerea mea, este absolut just, căci fiecare trebuie să se mulțumească cu locul pe care îl ocupă. Există o limită în toate, și, dacă este vorba de o glumă, gluma aceasta este nerușinată, mai mult – este absolut imorală, pentru că, îmi permit să vă asigur, stimate domn, că ideile mele expuse mai sus în ce privește locul fiecăruia sunt de o înaltă ținută morală.

În orice caz, am onoarea a rămâne sluga dumitale preaplecata

— I. Goliadkin”

Capitolul X.

Era limpede că toate evenimentele din ajun îl zguduiseră profund pe domnul Goliadkin. Avu un somn tulbure, agitat și nu dormi de fapt nici cinci minute; se răsucea pe o parte și pe alta, ca și cum cine știe ce șugubăț i-ar fi presărat în așternut fire de păr aspru, tăiate mărunț. Petrecu noaptea într-o chinuitoare toropeală, nici adormit, nici treaz, zvârcolindu-se, gemând și suspinând, ațipind pentru câteva clipe și trezindu-se apoi imediat. O neliniște stranie, o apăsare nedeslușită și stăruitoare, crâmpie de amintiri vagi, de vedenii hidoase – într-un cuvânt tot ce putea fi mai neplăcut îl chinură toată noaptea... Ba îi apărea în față, într-o penumbră ciudată și misterioasă, chipul lui Andrei Filippovici, cu privirea aspră, mânioasă, dojenindu-l cu o politețe glacială... Iar în clipa când domnul Goliadkin încerca să se apropie de Andrei Filippovici, pentru a se justifica într-un fel oarecare și a-i demonstra că, de fapt, el nu este așa, că dușmanii lui îl prezintă astfel, că el, de fapt, este uite așa și așa, ba posedă, peste calitățile sale obișnuite și înnăscute, cutare și cutare însușire – cum apărea îndată persoana cunoscută prin apucăturile ei netrebnice și printr-un mijloc oarecare, dintre cele mai revoltătoare, zădărnicea toate inițiativele domnului Goliadkin, chiar aci, pe loc, sub nasul domnului Goliadkin, denigrând totalmente reputația sa, căl-cându-i în picioare demnitatea, pentru ca, imediat după aceea, să-i ocupe locul la serviciu și în societate. Ba simțea și o usturime pe pielea capului exact în locul unde căpătase mai deunăzi bobârnace, fie la pensiune – și pe care le acceptase umil – fie în timpul serviciului la care era greu să protestezi... Și în timp ce domnul Goliadkin își frământa creierul că de ce, adică, era atât de greu să protesteze măcar împotriva unui anumit bobârnac, același gând despre bobârnac lua, pe nesimțite, o altă formă oarecare – forma unei ticăloșii cunoscute, mai mici sau mai mari, văzute, auzite sau provocate recent de el însuși, și, de multe ori, făcute nu dintr-un motiv josnic și nici măcar dintr-o pornire meschină oarecare, ci așa – uneori, de pildă, întâmplător, din delicatețe; alteori, din cauză că era cu totul neajutorat; și, în sfârșit, pentru că... Pentru că, într-un cuvânt, știa el, domnul Goliadkin, prea bine pentru ce I Aci domnul Goliadkin simțea că roșește în somn și, stăpânindu-și roșeața, murmură în sinea lui că, adică, aci, de pildă, ar fi putut să-și demonstreze tăria de caracter, și încă foarte bine ar fi putut să-și demonstreze în acest caz tăria de caracter... După care conchidea că, „adică, ce rost are acum să se gândească la tăria de caracter!... Că, adică, n-are nici un rost să-și mai amintească de ea...!” Cel mai mult însă îl enerva și îl înfuria pe domnul Goliadkin faptul că în asemenea clipe apărea de îndată și fără greș, chemată sau nechemată, persoana cunoscută prin apucăturile ei ticăloase și mârșave, ca să declare și ea, să mormăie cu un zâmbet nerușinat, deși totul era cât se poate de limpede, că, „adică, ce rost mai are să pomenim despre tăria de caracter, că, adică, despre ce fel de tărie de caracter poate fi vorba la noi doi, iubite Ia-kov Petrovici...!” Ba se făcea că domnul Goliadkin se află în mijlocul unei adunări selecte, ai cărei componenți erau cunoscuți prin

inteligența și manierele lor alese; că domnul Goliadkin, la rândul său, a excelat prin amabilitate, vervă și o conversație inteligentă, spirituală... Că l-au îndrăgit toți, până și unii dintre inamicii săi, prezenți acolo, și că faptul acesta de a fi fost îndrăgit de toți îl bucura nespus pe domnul Goliadkin; că toată lumea era unanimă în a-i recunoaște strălucitele calități și că, în sfârșit, domnul Goliadkin însuși, trăgând cu urechea, s-a simțit foarte măgulit, auzind cum gazda, luând puțin deoparte pe careva dintre oaspeți, îl elogiase pe domnul Goliadkin... Și deodată, ca din senin, răsare iar omul binecunoscut prin reaua sa credință și prin pornirile sale monstruoase, în persoana domnului Goliadkin-junior și, pe loc, într-o clipită, prin însăși apariția sa, acest Goliadkin-junior spulbera tot triumful și întreaga glorie a domnului Goliadkin-senior eclipsându-l pe Goliadkin-senior, împrôșcându-l cu noroi pe Goliadkin-senior și, în cele din urmă, demonstra ou toată evidența că domnul Goliadkin-senior, adică cel adevărat – nu este câtuși de puțin adevărat, ci unul fals, și că, de fapt, el este cel adevărat, că, în sfârșit, Goliadkin-senior nu este de loc ceea ce pare, ci așa și pe dincolo, și, prin urmare, nu trebuie și nu are dreptul să facă parte dintr-o societate selectă de oameni loiali și de condiție bună. Și toate acestea s-au petrecut atât de vertiginos, încât domnul Goliadkin-senior nu apucă nici să deschidă gura măcar, oând toți cei de față se lăsară fără doar și poate influențați de insinuările monstruoase ale falsului domn Goliadkin, repudiindu-l cu cel mai profund dispreț pe adevăratul și inocentul domn Goliadkin, cu nimic vinovat. Nu mai rămânea nici o persoană a cărei părere să nu fi fost răsturnată într-o clipită în felul dorit de monstruosul domn Goliadkin. Nu rămânea o singură persoană, nici chiar din rândul celor mai puțin marcante în această adunare, pe care să nu o fi lingușit netrebnicul și falsul domn Goliadkin în felul caracteristic lui, proferând nenumărate dulcegării; pe lângă care să nu se fi gudurat în felul său, eântându-i ditirambi după obiceiul său ticălos, adresându-i cuvinte mieroase și măgulitoare, încât persoana adulată se îmbăta de mireasma tămâierilor și sughița până la lacrimi de plăcere. Uluitoare era mai ales repeziciunea extraordinară cu care se deplasa acest individ suspect și netrebnic, acest pretins domn Goliadkin. Iată-l gudurându-se pe lângă unul ca să-i câștige bunăvoința și, cât ai clipi din ochi, îl și vedeai trecând la un altul. Se linge discret pe bot cu acesta, face o reverență trăgându-și caraghios piciorușul scurt, rotund și grosuț și lipindu-și călcâiele militarește; iată-l imediat lângă un al treilea, cădelnițându-l și pe acesta, pu-pându-se și cu el prietenește în bot; nici n-apuca să câști gura de uimire, că el și ajunsese lângă un al patrulea cu aceleași tertipuri și marafeturi – groaznic! Curată vrăjitorie, nu altceva! Și se bucură cu toții văzându-l, și-i zâmbește toată lumea, și-l laudă, îl laudă în cor, spunând că amabilitatea, drăgălășenia și înclinația satirică a inteligenței lui întrec cu mult amabilitatea, drăgălășenia și înclinația satirică a domnului Goliadkin cel adevărat, și-i reproșează acest lucru inocentului domn Goliadkin, și îl reneagă pe domnul Goliadkin cel iubitor de adevăr, ba acum îl și hulesc și-l alungă în brânci pe domnul Goliadkin cel loial; iată-l pe adevăratul domn Goliadkin, cunoscut prin

dragostea lui față de aproapele său înghițind și bobârnace! Îndurerat, îngrozit, furios, nefericitul domn Goliadkin fuge în stradă ca să ia o birjă și să meargă cât mai repede la excelența-sa, sau de nu, cel puțin la Andrei Filippovici, dar – oroare! Nici un birjar nu se învoiește să-l transporte pe domnul Goliadkin: „că, adică, nu putem lua în trăsură, cuconășule, doi oameni întru totul la fel; că, adică, un om de treabă, boierule, caută să trăiască cinstii, fără vicleșug, și nu umblă în dublu”. Copleșit de rușine, domnul Goliadkin cel absolut cinstit se uită în juru-i, convingându-se că, într-adevăr, și birjarii, și Petrușka – intrat în cârdășie cu ei – aveau, în felul lor, dreptate; căci mizerabilul domn Goliadkin se afla într-adevăr aici, lângă el, foarte aproape de el, și, potrivit apucăturilor lui ticăloase, chiar și acum, în momentul acesta critic, pune, desigur, la cale ceva foarte necuviincios, care nu ar fi vădit nicidecum noblețe de caracter – ceea ce se dobândește numai prin educație — noblețe de caracter cu care obișnuia să se fâlească infamul și dezgustătorul domn Goliadkin al doilea cu orăce prilej. Nemaiputând suporta această rușine, complet distrus și disperat, domnul Goliadkin cel absolut adevărat se smulse din loc și pomi în goana mare, luând-o razna și lăsându-se la voia întâmplării, oriunde va voi să-l ducă soarta; dar cu fiecare pas, cu fiecare bocănit al cizmelor sale pe granitul trotuarului, răsărea ca din pământ câte un nou domn Goliadkin, absolut asemănător, cu apucături la fel de imorale și cu inima la fel de perversă. Și toți acești indivizi care semănau leit porneau îndată să alerge unul după altul în șir neîntrerupt, ca un cârd de găște, se țineau șon-tâc-șontâc după domnul Goliadkin-senior, încât n-avea cum și unde să se ascundă de aceste figuri absolut asemănătoare, încât domnul Goliadkin cel demn de toată compătimirea simțea că i se taie răsuflarea din pricina spaimii care îl cuprinsese; și astfel răsăriră o liotă de indivizi absolut identici și toată capitala fu invadată de ei, toți semănând leit unul cu celălalt, încât, scandalizat, vardistul de stradă, văzând o atare încălcare a ordinii, fu nevoit să-i prindă pe toți acești oameni leit asemănători de guler și să-i arunce în primul zdup ce-i veni la îndemână... Înțepenind și înghețând de groază se trezea eroul nostru, înțepenind și înghețând de groază constata că nici aievea timpul său nu trecea mai plăcut... Simțea o sfâșiere chinuitoare în piept... Era ca și cum cineva i-ar fi sfâr-tecat inima cu dinții...

Ei bine, domnul Goliadkin nu mai putu să rabde toate acestea. „Până aici!” strigă el hotărât, ridicându-se în așternut și, o dată cu acest strigăt, se smulse și din toropeala somnului zbuciumat.

Trebuie să fi fost ziua-n amiaza mare, căci odaia lui era scaldată în lumină. Razele soarelui se prefirau în snopi deși prin geamurile înghețate, răspândindu-se din belșug în interior, ceea ce îl miră nespuse pe domnul Goliadkin: doar arareori și numai pe la amiazi dacă mai răzbea o rază de soare în locuința lui; altădată, cel puțin pe cât își aducea aminte domnul Goliadkin, nu prea se întâmplaseră asemenea excepții în crugul farului ceresc. Nici nu apucă bine eroul nostru să se minuneze de acest lucru, când în cămăruța de ală-turi se auzi hârâitul ceasornicului din perete, care se decisese, probabil, să bată cu adevărat. „Aha I” făcu domnul Goliadkin și se pregăti să asculte,

rămânând într-o așteptare încordată... Dar, spre nemărginita lui stupefacție, spre consternarea domnului Goliadkin, orologiul, după atâta opintea, bătuse doar o singură dată. „Ce-o mai fi și asta?” strigă eroul nostru, sărind din pat. Așa cum era, în ținuta sumară de noapte, necrezându-și urechilor, se repezi în cămăruță. Ceasornicul arăta într-adevăr ora unu. Domnul Goliadkin privi spre culcușul lui Petrușka, dar ia-l pe Petrușka de unde nu-i: patul lui era, probabil, făcut de mult; nu i se vedeau nici cizmele, nicăieri – dovadă sigură că servitorul plecase de acasă. Domnul Goliadkin se repezi la ușă: o găsi încuiată. „Bine, dar unde o fi Petrușka?” se întrebă el în șoaptă, tulburat la culme și tremurând din tot corpul... Îi străfulgera un gând... se repezi la birou, căută peste tot – așa era: scrisoarea lui de aseară către Vahrameiev lipsea... Lipsea și Petrușka... Ceasul arăta unu; iar în scrisoarea primită ieri de la Vahrameiev începuseră să se contureze acum niște indicii noi pentru el, foarte confuze, de altfel, la prima vedere, dar care acum deveneau tot mai clare. Ce mai, era limpede ca bună ziua: îl mituiseră și pe Petrușka; era evident că Petrușka se lăsase cumpărat! Să știi că așa este, da, da, este așa!

, Va să zică acolo se află nodul principal al uneltirilor! Strigă domnul Goliadkin, lovindu-se peste frunte și căscând ochii din ce în ce mai mari – va să zică, în cuibul acestei nemțoaice sordide se ascunde acum principala forță diavolească! Va să zică, indicația pe care mi-a dat-o dânsa, cu podul Izmailovski, n-a fost decât o diversiune strategică, ca să mă îmbrobodească, ca să mă încurce (blestemată vrăjitoare!), urzindu^și în felul acesta ticăloșiile! Așa este, ce mai! Căci dacă privim lucrurile din acest punct de vedere, ele se prezintă exact așa! Și apariția acestui ticălos se explică acum foarte simplu, toate sunt strâns legate între ele. Îl aveau de mult în rezervă, îl pregăteau și-l țineau pentru momentul potrivit. Asta-i va să zică, acum e limpede totul! Și ce deznodământ! Dar nu-i nimic! Încă nu e totul pierdut...!” Aci domnul Goliadkin își aduse aminte îngrozit că ceasurile erau aproape două după Hamiază. „Dar dacă ei au și izbutit până acum... Un geamăt îi scăpă din piept... Ei bine, n-o să le meargă, o să vedem noi...” Se îmbracă la repezeală, puse mâna pe pană și tră-'gând o foaie de hârtie, ticlui următoarea epistolă: „Stimate domn, Iakov Petrovici!

Ori dumneata, ori eu, dar amândoi laolaltă – asta nu se mai poate! De aceea îți declar că dorința dumitale ciudată, ridicolă și totodată imposibilă de a apărea drept geamănul meu și de a te prezenta drept atare nu va duce decât la dezonorarea și înfrân-gerea dumitale totală. De aceea te rog, în interesul dumitale, să te dai în lături și să lași drum liber unor oameni cu adevărat nobili și care urmăresc scopuri cinstitute. În caz contrar, sunt gata să recurg și la măsurile cele mai drastice. Las până din mână și aștept. De altfel, rămân gata la servicii și – la pistoale.

I... Goliadkin”

Terminând scrisoarea, eroul nostru își frecă energic mâinile. Apoi își puse mantaua, pălăria, deschise ușa cu cheia de rezervă și porni la serviciu. Ajunse la departament destul de repede, dar nu se hotărî să intre pentru că, într-

adevăr, era prea târziu; ceasul domnului Goliadkin arăta două și jumătate. Dar o împrejurare probabil cu totul neînsemnată avu darul neașteptat să risipească unele îndoieli ale domnului Goliadkin: de după colțul clădirii departamentale apăru un omuleț zorit, cu fața congestionată, care, pe furiș, în mers de șobolan, se strecură prin ușă în vestibul. Era copistul Ostafiev, pe care domnul Goliadkin îl cunoștea prea bine, un om care în anumite împrejurări putea fi destul de util și care pentru o piesă de zece copeici era gata să facă orice. Cunoscând coarda sensibilă a lui Ostafiev și făcându-și socoteala că, după această escapadă pentru niște nevoi gustative stringente, devenise probabil și mai aplecat de a căpăta un bănuț, eroul nostru se hotărî să nu se zgârcească, se repezi și el pe peron și se strecură în urma lui Ostafiev în vestibul. Strigându-l pe nume, îl chemă cu aer misterios într-un colț discret, după o sobă mare de fier. Atră-gându-l acolo, eroul nostru începu să-l descoasă:

— Ia spune, drăguțule, cum e pe acolo, adică... Mă înțelegi...?

— Ascult, domnule; să trăiți, domnule.

— Bine, bine, drăguțule; te voi răsplăti, dragul meu. Haide spune, dragă prietene!

— Despre ce mă întrebați? Aci Ostafiev își duse mâna la gura care i se căscase ușor, nepoftită.

— Eu, ca să vezi, dragă prietene, eu... Adică, să nu-ți închipui cumva... Andrei Filippovici e aici...?

— Aici, să trăiți.

— Și funcționarii toți sunt aici?

— Și funcționarii, ca de obicei, să trăiți.

— Și excelența-sa e aici?

— Și excelența-sa la fel, să trăiți. Aici, copistul își duse iarăși mâna la gură ca să acopere un nou căscat, și se uită cam curios și ciudat la domnul Goliadkin. Cel puțin așa i se păru eroului nostru.

— Și nu se observă nimic deosebit, dragă prietene?

— Nu; nimic, să trăiți.

— Ceva în legătură cu mine, dragă prietene, n-a răsuflet cumva ceva pe acolo, ceva care, mă rog... Hai? Ce zici? Dar numai așa... Dragă prietene, mă-nțelegi?

— Nu, nu se aude nimic deocamdată. Copistul își acoperi iarăși gura cu palma și iarăși îl privi cam ciudat pe domnul Goliadkin. Fapt este, că eroul nostru căuta acum să pătrundă gândurile lui Ostafiev, să descifreze pe fața lui dacă nu ascunde ceva ce nu vrea să-i spună. Și, într-adevăr, părea că fața lui Ostafiev ascunde ceva; cert era că Ostafiev devenea tot mai rezervat, mai dur, și nu mai arăta același interes viu pentru grijile domnului Goliadkin ca la începutul conversației. „In felul lui, cam are dreptate, gândi domnul Goliadkin, ce-i pasă lui de mine? Poate că a și ciupit ceva de la cei din tabăra adversă, de vreme ce a putut să se repeadă ca să-și satisfacă imperioasele cerințe. Ia să-i streacor ceva...” Domnul Goliadkin a înțeles că sosise momentul bacșișului.

— Ține, drăguță...

— Foarte mulțumesc, să trăiți.
— Și mai capeți.
— Porunciți, domnule.
— Chiar acum, îndată, mai capeți, iar după ce afacerea se încheie, îți mai dau încă pe atâta. Pricepi?

Copistul tăcea și, cum stătea în poziție de drepti, se uita țintă în ochii domnului Goliadkin.

— Ia spune acum: despre mine n-ai auzit nimic...?
— Mi se pare că, până în prezent... Cum să spun... Nimic deocamdată. Ostafiev vorbea acum târâgănat, ca și domnul Goliadkin, luând un aer întrucâtva misterios, mișeând din sprincene, cu ochii în pământ, căutând să fie în tonul acestuia și, într-un cuvânt, silindu-se să justifice suma făgăduită, căci banii primiți îi considera câștigați definitiv și acoperiți prin efortul de până acum.

— Și nu se știe nimic?
— Deocamdată nu, să trăiți.
— Dar, ia ascultă... Nu cumva... se știe totuși?
— Pe urmă, firește, poate c-o să se știe, să trăiți. „Semn rău!” gândi eroul nostru.

— Ține și asta, drăguță.
— Foarte mulțumesc, să trăiți.
— Vahrameiev a fost ieri pe aici...?
—.:
— A fost, să trăiți.
— Dar altcineva n-a mai fost?... Caută să-ți aduci aminte, dragul meu. Copistul își scotoci un timp prin memorie, dar nu-și aminti nimic potrivit.
— Nu, altcineva n-a fost, să trăiți.
— Hm! Urmă o pauză.
— Ascultă, frățioare, mai ține și asta, dar spune-mi tot, toate dedesubturile.

— Ascult, să trăiți. Ostafiev era acum blând ca un mielușel: tot ce voise domnul Goliadkin.

— Ce zici, dragul meu, cam ce hram poartă el acolo?
— Păi, cum să vă spun, se pare că se poartă bine, răspunse copistul căscând ochii la domnul Goliadkin.

— Adică cum bine?
— Adică, așa, bine, să trăiți. Aci Ostafiev ridică sprincenele cu înțeles. De fapt el nu înțelegea absolut nimic și nu știa ce-ar mai putea să spună. „Semn rău!” gândi domnul Goliadkin. - N-ai remarcat ceva special între ei și Vahrameiev?

— Totul e la fel ca și înainte, să trăiți.
— Ia gândește-te mai bine.
— Se zice că ar fi ceva, să trăiți.
— Și ce, anume?

Ostafiev își duse palma la gură.

— N-a venit de acolo vreo scrisoare pentru mine?

— Păi, portarul Miheev s-a dus astăzi pe la Vahrameiev, la locuința lui, acolo, la nemțoaica dumnealor. Să mă duc să întreb dacă e nevoie.

— Fă-mi binele ăsta, dragul meu, pentru Dumnezeu!... Eu numai așa... Să nu-ți închipui cumva cine știe ce, dragul meu; eu doar așa. Vezi de întrebă pe acolo, dragul meu, află dacă nu cumva se plănuiește ceva în legătură cu mine. Ce întreprinde el? Asta aș vrea să știu; să-mi afli toate astea, dragul meu, și te voi răsplăti pe urmă, dragul meu...

— Am înțeles, să trăiți; iar pe scaunul dumneavoastră s-a așezat astăzi Ivan Semionovici.

— Ivan Semionovici? Aha! Da? Zău?

— Andrei Filippovici i-a spus să se așeze acolo, să trăiți...

— Nu mai spune! Oare de ce? Vezi de află toate astea, dragul meu, pentru Dumnezeu, află toate astea – iar eu te voi răsplăti pe urmă, dragul meu.

— Postoievskx, Opere, vpî. J plăti, dragul meu; asta aș vrea să știu... Dar să nu-ți închipui cine știe, dragul meu...

— Am înțeles, am înțeles, să trăiți, mă întorc îndată. Dar dumneavoastră nu mai urcați la serviciu astăzi?

— Nu, dragul meu; am venit doar așa, am venit numai așa, să văd ce și cum, dragul meu; pe urmă te voi răsplăti, dragul meu.

— Am înțeles, să trăiți. Copistul urcă repede și sârguincios scara, iar domnul Goliadkin rămase singur.

„Semn rău, gândi el. Nu-mi place, nu-mi place de loc! Cum văd, afacerea asta a noastră... Nu prea merge bine! Ce-or fi în-semnând toate astea? Ce-or fi însemnând aceste aluzii ale bețivanului bunăoară, și cine și-o fi vârât coada aici? Aha! Acum știu cine-mi umblă cu șoalda. Negreșit, așa trebuie să fie. Au aflat probabil, și l-au instalat... Adică ce zic eu: l-au instalat! L-a instalat Andrei Filippovici; ei, dar de ce l-o fi instalat, și în ce scop anume? Au aflat, probabil... Trebuie să fie mâna lui Vahrameiev. Adică, ce vorbesc eu: Vahrameiev; e prost ca noaptea Vahrameiev ăsta; se vede că toți lucrează pentru dansul, pentru mizerabilul acela pe care l-au și montat în acest scop; ca să vezi, nemțoaica dracului, s-a plâns, păcătoasa! Am bănuțit întotdeauna că toată intriga asta nu s-a iscat așa, din senin, și că toate bârfe-lile lor muieresti și băbești trebuie să ascundă ceva, negreșit; același lucru l-am spus și lui Krestian Ivanovici, că, adică, s-au jurat să mă asasineze, moralmente adică, și s-au agățat de Karolina Ivanovna. Ehei, precum văd eu, sunt mari meșteri! Aici, domnule, e o mână de maestru la mijloc, și nu Vahrameiev. Am spus-o de mult că Vahrameiev ăsta e un prost; dar acum... Acum știu cine s-a pus în acțiune pentru ei toți: intrusul acționează, impostorul acționează! Cu asta se ține el și cea mai bună dovadă este chiar succesul de care se bucură în societatea aleasă. Într-adevăr, grozav aș vrea să știu care este acum poziția lui acolo... Cum o fi văzut la ei, acolo? De ce au recurs totuși la Ivan Semionovici? Ce nevoie aveau, naiba să-i ia, de Ivan Semionovici? Ca și cum nu s-ar fi putut găsi un altul. De altfel, pe oricare l-ar fi

instalat, ar fi fost același lucru; știu însă că el, Ivan Semionovici, adică, mi s-a părut de mult cam suspect. Îl observam de mult: un bătrânel păcătos, un nesuferit; se zice că dă bani cu împrumut și stoarce niște dobânzi cămătărești. Dar cel ce trage toate sforile este ursul. El și-a vârât coada în toată afacerea asta. Și iată cum a început. La podul Izmailovski a început; de acolo se trage totul...” Aci domnul Goliadkin schiță o strâmbătură, de parcă ar fi mușcat dintr-o lamâie, aducân-du-și aminte, probabil, de ceva foarte neplăcut. „Ei, dar nu-i nimic! Gândi el. Ce naiba îmi tot bat capul cu asta? De ce o fi întârziind atâta Ostafiev? S-o fi întins la vorbă, sau l-o fi reținut careva pe-acolo? De altfel, nu e rău că am pus pe roate intriga asta și că, la rândul meu, acționez. Cât despre Ostafiev, e de ajuns să-i pun în palmă câțiva gologani, și ar fi în stare. L-am și câștigat de partea mea; dar poate că și ei îl au la mână. Și-l folosesc și pe el în intriga asta. Are o privire cam suspectă. de lichea! Nu vrea să spună nimic, tâlharul! «Nu, nu-i nimic, zice, și foarte mulțumesc, adică: să trăiți, foarte mulțumesc», zice. Secătura!”

Se auzi zgomot de pași... Domnul Goliadkin se zgribuli și se trase repede după sobă. Cineva coborî scara și ieși în stradă. „Cine o fi pleoând la ora asta?” se întrebă eroul nostru. După un minut, se auziră alți pași... Aci domnul Goliadkin nu mai putu să reziste și-și scoase vârful nasului de după meterez – îl scoase și se dădu îndată înapoi, de parcă cineva i-ar fi înțepat nasul cu un ac. De astă dată află cine a trecut: era chiar intrigantul, mizerabilul, mârșavul Goliadkin-impostorul. Mergea, ca de obicei, cu pasul lui mărunț, trepădat și ticălos, aruncând ușor în lături căl-câiul piciorului drept, de parcă ar fi țintit să lovească pe cineva, ca un cal nărăvaș. „Canalia!” strecură printre dinți eroul nostru. De altfel, domnul Goliadkin n-ar fi putut să nu bage de seamă că această canalie ținea sub braț o imensă servietă verde – servieta excelenței-sale. „A primit iarăși o însărcinare specială”, gândi domnul Goliadkin, roșind și zgribulindu-se și mai tare de necaz. Nici nu apucă domnul Goliadkin-junior să treacă bine pe lângă domnul Goliadkin-senior, fără să-l observe, și răsunară pentru a treia oară niște pași; de data aceasta, domnul Goliadkin înțelese că sunt pași de copist. Într-adevăr, o siluetă de con-țopist cu părul lins își vârî capul după sobă; dar nu era Ostafiev, ci un alt copist cu numele de Pisarenko. Domnul Goliadkin rămase uluit. „De ce-o fi amestecând și pe alții în taina noastră? Gândi eroul nostru. Ce barbarie! N-au nimic sfânt!”

— Ei, ce-ai să-mi spui, drăguțule? Îl întrebă el pe Pisarenko. Cine te-a trimis, dragul meu...?

— Păi, în chestiunea dumneavoastră. Să știți că nu s-a primit încă nici o știre, de la nimeni. Când vine ceva, vă informăm, să trăiți.

— Dar Ostafiev...?

— L- Păi, să vedeți, dânsul n-a putut să vină, să trăiți. Lența-sa a trecut până acum de două ori prin secție, nici eu nu prea pot să întârzi.

— Mulțumesc, dragul meu, mulțumesc... Să-mi spui numai...

— Nu pot, zău... Ne cheamă mereu... Dumneavoastră binevoiți să mai rămâneți aici și cum vine ceva privitor la chestiunea dumneavoastră, vă dăm de știre...

— Dar spune-mi, te rog...

— Scuzați-mă, n-am timp, băigui Pisarenko, căutând să scape de domnul Goliadkin care îl apucase de haină; zău, nu pot. Binevoiți să mai stați puțin și o să vă dăm noi de știre.

— O clipă, o clipă, dragul meu! Numai o clipă! Uite ce este: ai aici o scrisoare, dragul meu; te voi răsplăti, scumpule.

— Ascult, să trăiți.

— Ai grijă s-o predai, dragul meu, domnului Goliadkin.

— Goliadkin?

— Da, scumpule, domnului Goliadkin.

— Bine; cum termin, o duc. Iar dumneavoastră rămâneți deocamdată aici. Nu vă vede nimeni...

— Așa, dragul meu; și să nu crezi cumva.... Nu, nu stau aici ca să nu mă vadă cineva. Acum n-o să mai stau aici... Voi fi în ulicioara aceea. E o cafenea, te aștept acolo, și dacă se întâmplă ceva, să-mi dai de știre, să-mi spui tot, înțelegi?

— Am înțeles, să trăiți. Dați-mi drumul numai; înțeleg...

— Am să te răsplătesc, dragul meu! Strigă domnul Goliadkin în urma lui Pisarenko, care, izbutind să scape, în sfârșit, zorea în sus pe scară... „Ca să vezi, ce ticălos e și ăsta; a devenit și el mai grosolan, gândi eroul nostru, strecurându-se tiptil de după sobă. E ceva la mijloc. E limpede... Mai întâi a fost așa și pe dincolo... De altfel se și grăbea; o fi având multă treabă. Și excelența-sa, care a trecut de două ori prin secție... Care să fie cauza?... Ei, dar nu-i nimic! Chiar așa, poate că într-adevăr, n-o fi nimic, o să vedem noi îndată...”

Domnul Goliadkin pusese mâna pe clanța ușii ca să iasă în stradă, când deodată se auzi în fața peronului huruitul cupeului excelenței-sale. Mai înainte ca domnul Goliadkin să-și fi revenit din uimire, portiera cupeului se deschise și domnul care se afla înăuntru sări pe peron. Nu era nimeni altul decât același domn Goliadkin-junior, care plecase în urmă cu zece minute. Domnul Goliadkin-senior își aduse aminte că locuința directorului se afla la doi pași. „A fost trimis cu vreo însărcinare specială”, gândi eroul nostru. Intre timp, domnul Goliadkin-junior, punând mâna pe impunătoarea servietă verde și pe niște mape cu hârtii, porunci ceva vizitiului, deschise ușa aproape împingându-l pe domn Goliadkin-senior – prefăcându-se că nici nu-l observă și procedând deci înadins astfel, ca să-i facă în necaz – și urcă în fugă scara vestibulului. „Nu-i a bine I” gândi domnul Goliadkin. Ca să vezi ce întorsătură a putut să ia afacerea noastră! Ce complicații, Dumnezeule I” Rămase câteva secunde nemișcat. În sfârșit, se hotărî. Fără a mai sta mult pe gânduri, cu zvâcniri de inimă și tremurând din toate mădularele, se repezi în urma prietenului său. „Fie ce-o fi; nici că-mi pasă! Doar șhit parte în afacerea asta!” își zicea el, în timp ce-și

scotea pălăria, mantaua și galoșii în vestibul. Când domnul Goliadkin apăru în secție, aproape se inserase. În birou nu mai erau nici Andrei Filippovici, nici Anton Antonovici. Se duseseră amândoi în cabinetul directorului pentru a-și prezenta rapoartele; se mai știa că directorul, la rândul lui, se grăbea să meargă la excelența-sa. Profitând de împrejurare, la care se adăuga și faptul inserării și că, prin urmare, programul de serviciu se apropia de sfârșit, unii dintre funcționari, mai ales cei tineri, în clipa când eroul nostru intră în birou, se îndeletniceau cu un fel de inactivitate: adunați în grupuri, își petreceau timpul rămas pălăvrăgind, discutând, râzând, iar câțiva dintre cei mai tineri, adică cei mai nefuncționari dintre toți funcționarii, organizaseră discret o partidă de riscă într-un colț, lângă fereastră. În virtutea regulilor de bună-cuviință și simțind în acel moment o nevoie stringentă de a-și atrage simpatii, domnul Goliadkin trecu pe la unul și altul, cu care se afla în relații mai bune, ca să-i salute etc. Dar colegii răspunseră cam ciudat la salutul domnului Goliadkin. Îi surprinse neplăcut mai ales atmosfera neobișnuită cu care a fost primit, un fel de rezervă, ba s-ar putea spune și rigiditate din partea tuturor. Nimeni nu-i întinse mâna. Unii îi răspunseră pur și simplu „bună ziua” depărtându-se apoi îndată; alții se mulțumiră doar să dea din cap, cineva se întoarse, prefăcându-se că nu l-a observat; în sfârșit, alții – și faptul acesta îi păru cel mai jignitor domnului Goliadkin – dintre tinerii cei mai nefuncționari, de fapt, niște băiețandri, care, după cum se exprimase pe bună dreptate domnul Goliadkin, nu știu decât să tragă chiulul și să ardă gazul degeaba jucând rișca și hoinărind fără nici un rost pe străzi și prin localuri – făcură treptat roată în jurul domnului Goliadkin, barându-i aproape complet drumul. Îi priveau cu toții cu o curiozitate ofensatoare.;; alii;

Era, desigur, un semn rău. Domnul Goliadkin simți acest lucru și se pregăti cu înțelepciune să nu observe nimic. Deodată, o împrejurare cu totul neașteptată îl scoase, cum se spune, din făgașul său pe domnul Goliadkin dându-i, cum se spune, lovitura de grație. În cercul tinerilor colegi care îl înconjuraseră, ca un făcut, și în clipa cea mai penibilă pentru domnul Goliadkin-senior răsări ca din pământ domnul Goliadkin-junior, vesel ca totdeauna, zâm-băreț și neastâmpărat ca totdeauna, într-un cuvânt: ghiduş, jovial, lingușitor și plin de haz, sprinten la vorbă și sprinten la picior ca întotdeauna, ca și mai înainte, ca și ieri, bunăoară. Rânjindu-se, izmenindu-se, arborând mereu același zâmbet care părea a spune tuturor „seara bună”, se vârî, trepădând, în grupul de funcționari; unuia îi strânse mâna, pe altul îl bătu pe umăr, pe un al treilea îl îmbrățișa ușor, unui al patrulea îi explică pentru ce fusese chemat și trimis de excelența-sa, unde a fost, ce-a făcut și ce-a dres, ce a adus cu el; pe un al cincilea, probabil prietenul său cel mai bun, îl sărută pe buze – într-un cuvânt, totul se petrecu exact ca în visul domnului Goliadkin-senior. Câștigându-i pe toți, într-o clipă, de partea lui, împărțind lingușiri, temenele, complimente și glume hazlii, fiecărui după gustul lui, după ce se pupă cât îi pofti inima cu toți, fie că era, fie că nu era nevoie, deodată, probabil din greșeală și fără să-l fi observat până atunci pe vechiul său prieten, domnul

Goliadkin-junior îi întinse mâna și domnului Goliadkin-senior. Probabil tot din greșeală, dar apucând totuși să-observe prea bine pe nesuferitul domn Goliadkin-junior, eroul nostru prinse bucuros mâna ce-i fusese întinsă atât de neașteptat și o strânse cu cea mai mare prietenie și cu un elan oarecum straniu, încercând un sentiment de grațitudine, înduioșat aproape până la lacrimi. Fie că a fost surprins și derutat de gestul oarecum spontan al dușmanului său nerușinat, fie că i-a lipsit prezența de spirit necesară, fie că a simțit și a înțeles în adâncul sufletului său halul de neajutorare în care ajunsese – e greu de spus. Cert este că domnul Goliadkin-senior, în carne și oase, nesilit de nimeni și în prezența atâtor martori, a strâns solemn mâna aceluia pe care îl considera dușmanul său de moarte. Care nu i-a fost însă mirarea, revolta și furia; care nu i-a fost groaza și rușinea, când adversarul și dușmanul său de moarte, nemernicul domn Goliadkin-junior. Observând greșeala celui persecutat de el, greșeala omului nevinovat și înșelat de el cu atâta viclenie, fără pic de rușine, fără milă, îndurare sau muștrări de cuget, își smulse deodată, cu o nemaipomenită brutalitate și obrăznicie, mâna din mâna (Jomriului it Goliadkin-senior; ba o mai și Scutură, de parcă și-ar fi murdărit-o cu ceva dezgustător; mai mult —• scui-pă într-o parte, însoțind mișcarea cu un gest din cele mai jignitoare; mai mult, își scoase batista și pe loc, în fața tuturor, în modul cel mai nerușinat, își șterse degetele pe care i le ținuse, cu o clipă înainte, în mâna sa domnul Goliadkin-senior. Procedând astfel, domnul Goliadkin-junior, după obiceiul său ticălos, se uită înadins în jurul lui, ca să-i vadă toată lumea comportarea; privi, pe rând, în ochii fiecăruia, căutând, probabil, să le sugereze lucrurile cele mai defavorabile în legătură cu domnul Goliadkin. Părea că atitudinea dezgustătorului domn Goliadkin-junior stârnise indignarea tuturor funcționarilor din jur; până și tineretul superficial își manifestă nemulțumirea. Se iscă un murmur și larmă multă. Freamătul general nu putu să scape auzului domnului Goliadkin-senior; dar o glumă venită la rezezeală și plasată abil de domnul Goliadkin-junior destramă, spulberă până și ultimele speranțe ale eroului nostru, aplecând balanța iarăși în favoarea dușmanului său de moarte, în favoarea acestui netrebnic.

— Aveți în fața voastră pe un Faublas rus u, domnilor; îngăduiți-mi să vi-l recomand pe tânărul Faublas! Strigă pițigăiat domnul Goliadkin-junior cu obrăznicia-i caracteristică, trepădând și în-vârtindu-se printre funcționari și arătând cu degetul spre domnul Goliadkin-senior, rămas complet nemișcat, înmărmurit, dar și înfuriat la culme, totodată. „Hai să ne pupăm, bombonelule l” continuă nerușinatul cu o familiaritate revoltătoare, apropiindu-se de omul pe care-l jignise cu atâta perfidie. Gluma inutilului domn Goliadkin-junior părea că prinsese unde trebuie, cu atât mai mult, cu cât ascundea o aluzie ticăloasă la o anumită împrejurare, ajunsă, probabil, de notorietate publică. Eroul nostru simți apăsarea grea a mâinii dușmanului pe umerii săi. De altfel se și hotărâse. Cu privirea scânteietoare, cu fața palidă, cu zâmbetul împietrit, se strecură prin mulțime și cu pași mărunți, împleticiți se îndreptă spre cabinetul excelenței-sale. În anticameră se întâlni față în față cu Andrei

Filippovici, care tocmai ieșea de la excelența-sa și, cu toate că aici mai erau și numeroase alte persoane, cu totul străine în acea clipă pentru domnul Goliadkin, eroul nostru nici nu voi să bage în seamă acest lucru. Hotărât, cu tot curajul, aproape mi-nunându-se el însuși și laudându-se în sinea lui pentru ceea ce face, îl acostă direct, fără a pierde o clipă, pe Andrei Filippovici rămas uluit de acest atac neașteptat.

— Poftim!... Ce-i cu dumneata... Ce dorești? Întrebă șeful secției, fără să-l asculte pe domnul Goliadkin, care apucase între timp să se poticnească în vorbă.

— Andrei Filippovici, eu... Aș putea, Andrei Filippovici, să am imediat o convorbire între patru ochi cu excelența-sa? Rosti răspicat și patetic eroul nostru, ațintind o privire din cele mai hotărâte asupra lui Andrei Filippovici.

— Poftim? Firește că nu! Andrei Filippovici îl măsură din cap până în picioare pe domnul Goliadkin.

— O spun asta, Andrei Filippovici, pentru că văd că aici nimeni nici nu are de gând să demaște pe un impostor și un ticălos. I – Cu-u-um?

— Pe un ticălos, Andrei Filippovici.

— Și la cine, mă rog, binevoiești a te referi dumneata?

— La o anumită persoană, Andrei Filippovici. Eu, Andrei Filippovici, mă refer la o anumită persoană; sunt în dreptul meu... Eu cred, Andrei Filippovici, că direcția trebuie să încurajeze asemenea imbolduri, adăugă domnul Goliadkin, evident ieșit din fire. Dumneavoastră, Andrei Filippovici... Vă dați seama, probabil, și singur, Andrei Filippovici, că este un imbold nobil și o dovadă de cea mai bună credință și intenție din partea mea – să consider pe superiorul meu ca pe un părinte al meu, Andrei Filippovici, consider, adică, pe superiorul binevoitor ca pe un părinte și-i încredințez întreaga mea soartă. Așa și pe dincolo, adică... Să vedeți cum stau lucrurile... Aci glasul domnului Goliadkin începu să tremure, fața i se roși și două lacrimi se prelinseră pe genele lui.

Andrei Filippovici îl ascultă uimit pe domnul Goliadkin și, fără să vrea, se dădu câțiva pași înapoi. Apoi privi neliniștit în juru-i... E greu de spus cum s-ar fi încheiat acest demers al domnului Goliadkin... Deodată, ușa cabinetului excelenței-sale se deschise și apărură excelența-sa în persoană, însoțit de câțiva funcționari superiori. Șeful departamentului fu urmat de toți cei prezenți în anticameră. Excelența-sa îl chemă pe Andrei Filippovici și discută cu el în mers câteva chestiuni de serviciu. Când își reveni, în sfârșit, și domnul Goliadkin, aproape toată lumea ieșise din anticameră. Intimidat, se aciua sub aripa lui Anton Antonovici Setoșkin, care venea șontăcăit, în urma tuturor, cu o expresie severă și îngrijorată pe față, după cum i s-a părut domnului Goliadkin. „Am făcut-o boacănă și aici, își zise acesta, dar nu-i nimic.”

— Sper, cel puțin, că dumneavoastră, Anton Antonovici, veți binevoi să mă ascultați și să examinați situația mea, zise el încet și cii același glas sugrumat de emoție.

— Respins de toată Uimea, mă adresez dumneavoastră. Nu m-am putut dumiri nici până acum, ce voiau să însemne cuvintele lui Andrei Filippovici, Anton Antonovici. Explicați-mi, dacă se poate...

— Totul se va explica la timpul potrivit, răspunse sever și răspicat Anton Antonovici, și, după cum i se păru domnului Goliadkin, cu aerul de a lăsa să se înțeleagă că Anton Antonovici nu dorește prelungirea conversației. Vei afla la timp tot ce trebuie. Chiar astăzi vei fi încunoștințat oficial despre toate.

— Despre ce anume voi fi încunoștințat oficial, Anton Antonovici, și de ce numaidecât oficial? Întrebă sfios eroul nostru.

— Noi, Iakov Petrovici, n-avem căderea să facem aprecieri asupra hotărârilor luate de șefi.

— Dar de ce șefii, Anton Antonovici, bâigui domnul Goliadkin speriat rău de tot, de ce e nevoie să intervină șefii? Nu văd nici un motiv ca să fie deranjați șefii, Anton Antonovici... Poate că vă referiți la cele întâmplate ieri, Anton Antonovici?

— Nu, nu-i vorba de cele întâmplate ieri; altceva șchiopătează la dumneata.

— Ce anume șchiopătează, Anton Antonovici? Mie mi se pare, Anton Antonovici, că la mine nu șchiopătează nimic.

— Dar cu cine voiai să unelțești? Îl întrerupse aspru Anton Antonovici pe bietul domn Goliadkin. Domnul Goliadkin tresări și se făcu alb ca varul.

— Păi, Anton Antonovici, bâigui el abia auzit, dacă ne-am lua după calomniile dușmanilor noștri, fără să ascultăm și justificările celeilalte părți, atunci... Bineînțeles, Anton Antonovici, atunci poate omul s-o și pățească, Anton Antonovici, cu totul nevinovat, să sufere fără nici o vină.

— Să zicem! Dar cum rămâne cu fapta dumitale necuviincioasă față de reputația unei tinere pline de virtuți, a cărei familie binecunoscută, respectată și onorată de toată lumea îți acordase ocrotire, copleșindu-te generos cu binefacerile ei?

— Dar ce anume faptă, Anton Antonovici?

— Poftim! Ai să mă întrebi, poate, și ce vină ai în purtarea dumitale față de cealaltă ființă, deși săracă și străină, dar de condiție onorabilă? Te pomenești că tot n-ai nimic de spus! Te-ai purtat cum trebuie?

— Dați-mi voie, Anton Antonovici... Binevoiți să mă ascultați, Anton Antonovici...

H

; t; – Dar atitudinea dumitale periidă și calomnia pe care ai născocit-o pe seama unei alte persoane – învinuirea unei alte persoane de niște fapte pe care le-ai săvârșit chiar dumneata? Ce zici? Cum se numește asta?

— Eu, Anton Antonovici, nu l-am dat afară, bâigui tremurând eroul nostru, și nici pe Petrușka, adică pe servitorul meu, nu l-am îndemnat la așa ceva... El a mâncat pâinea mea, Anton Antonovici; s-a bucurat de ospitalitatea mea, adăugă eroul nostru cu aerul grav și cu atâta tulburare în glas, încât începu să-i tremure bărbia și-i veniră lacrimi în ochi.

— Asta o spui dumneata, Iakov Petrovici, că l-ai găzduit și că ți-a mâncat pâinea, răspunse rânjind Anton Antonovici pe un ton batjocoritor, ea o lovitură de cuțit în inima domnului Goliadkin.

— Dar permiteți-mi să vă întreb respectuos, Anton Antonovici, dacă excelența-sa cunoaște toată chestiunea aceasta?

— Bineînțeles! Acum însă, te rog să mă lași, nu prea am timp.! Vei afla chiar astăzi totul.

— Vă rog, numai o clipă, Anton Antonovici.

— Vorbim mai târziu...

— Vă rog, Anton Antonovici; eu... Să vedeți... Ascultați-mă puțin și pe mine, Anton Antonovici... Nici nu mi-au trecut prin cap... cugetări din alea libere, Anton Antonovici; mă feresc de așa ceva, Anton Antonovici; eu sunt absolut dispus, în ce mă privește, și chiar purtam în cuget ideea...

— Bine, bine, am mai auzit asta...

— Nu, asta n-ați auzit-o, Anton Antonovici. E cu totul altceva, Anton Antonovici. E ceva frumos, credeți-mă, foarte frumos și o să vă facă plăcere să auziți... Purtam în cuget, după cum spuneam, următoarea idee, Anton Antonovici: că, uite, destinul a creat doi oameni absolut asemănători, iar șeful nostru generos și binevoitor, văzând în asta voia Domnului, i-a ocrotit pe cei doi gemeni. E ceva foarte frumos, Anton Antonovici, vedeți cât de frumos este, Anton Antonovici, și că, în ceea ce mă privește, sunt departe de orice liberalism. Pentru mine, șeful meu generos și binevoitor e un adevărat părinte. Iată cum stă chestia, va să zică, excelență generoasă și binefăcătoare, care cu toată bunăvoința... Adică... Și un tânăr trebuie să capete serviciu... Dați-mi un sprijin, Anton Antonovici, luați-mi apărarea, Anton Antonovici... Căci eu nici gând... Anton Antonovici, pentru Dumnezeu, încă un cuvânt... Anton Antonovici...

Dar Anton Antonovici ajunsese departe de domnul Goliadkin... Eroul nostru nu mai știa nimic – nici unde se află, nici ce i se spune, nici ce face, nici ce i s-a întâmplat sau ce i se va mai în-tâmpla – atât de zguduit și copleșit era de tot ce auzise și ce văzuse.

Cu ochi imploratori, îl căuta pe Anton Antonovici prin mulțimea de funcționari, ca să se dezvinovățească mai bine în fața lui și să-i spună ceva foarte loial, cu totul înălțător și plăcut în ceea ce-l privea pe el... Treptat însă o lumină nouă începu să mijească în mintea tulbure a domnului Goliadkin; o lumină nouă, cumplită, care îl făcu să întrezărească dintr-o dată o perspectivă întregă de circumstanțe absolut necunoscute lui până atunci și pe care nici nu le putea bănuși... În același moment, eroul nostru, rămas cu totul aiurit, simți că cineva îi dă un ghiont. Întorcând capul, îl văzu alături pe copistul Pisarenko.

— O scrisoare, domnule.

— Așa!... Ai și fost acolo, dragul meu?

— Da de unde? Încă de dimineață la ora zece a fost adusă de Serghei Miheev, curierul; a adus-o de la locuința secretarului gubernial Vahrameiev.

— Foarte bine, drăguțule, foarte bine, te voi răsplăti, dragul meu...

Domnul Goliadkin vâri scrisoarea în buzunarul interior al hainei de uniformă pe care o încheie cu grijă la toți nasturii; privind apoi în jurul său, constată cu surprindere că se găsea în vestibulul departamentului, în mijlocul funcționarilor, care, terminând serviciul, se îmbulzeau spre ieșire. Domnul Goliadkin nu numai că nu observase până atunci această împrejurare, dar nu observase și nu ținea minte nici cum s-a pomenit deodată cu mantaua îmbrăcată, în galoși și cu pălăria în mână. Toți funcționarii stăteau acum nemișcați într-o atitudine reverențioasă. Excelența-sa se oprise jos, la capătul scării, în așteptarea trăsorii care nu se știe din ce pricină zăbovea, și discuta cu însuflețire cu doi dintre consilierii săi și cu Andrei Filippovici. La o distanță cuviincioasă înapoia celor doi consilieri și a lui Andrei Filippovici stătea Anton Antonovici Setoșkin și alți câțiva funcționari care zâmbeau, văzând că excelența-sa a binevoit să glumească și să râdă. Funcționarii îngrămădiți sus pe scară zâmbeau și ei, așteptând ca excelența-sa să râdă iar. Nu zâmbea numai Fedoseici, portarul cel pântecos, care stătea în poziție de drepti cu mâna pe clanța ușii și își aștepta cu nerăbdare porția de plăcere cotidiană – aceea de a deschide cu

\par un gest larg ușa și apoi, curbându-se într-o plecăciune adâncă, de a lăsa pe excelența-sa să treacă. Dar mai mult decât toți ceilalți părea că se bucură, simțindu-se în al șaptelea cer, nevrednicul și impertinentul adversar al domnului Goliadkin. Uitase în clipa aceea de prezența tuturor celorlalți funcționari, renunțase chiar la obiceiul său ticălos de a umbla în pași mărunți, trepădați, printre ei, ba uitase chiar să se lingusească pe lângă careva profitând de acest prilej favorabil. Era numai ochi și urechi, cu capul tras puțin între umeri, și cu bărbia împinsă înainte, rămăsese într-o imobilitate ciudată, ca să audă, probabil, cât mai bine, nelăsând să-i scape nimic, cu privirea ațintită la excelența-sa și numai din când în când mâinile, picioarele sau capul tresăreau ciudat, convulsiv, abia perceptibil, trădând vibrațiile strunelor tănuite ale sufletului său.

„Uită-te la el ce se mai sclifosește! Gândi eroul nostru. Ce atitudine de trepăduș! Escrocul! Tare aș fi vrut să știu cum reușește el, prin ce anume reușește să parvină în societatea celor suspuși! Nici tu inteligență, nici tu caracter, nici tu studii, nici măcar bun-simț; are pur și simplu noroc, canalia! Când mă gândesc, Dumnezeule! Cum poate izbuti atât de repede un om să aibă trecere pe lângă toți! Și să vezi că tot așa o să meargă înainte, individul; aș putea să jur pe orice că ajunge departe, ticălosul; ajunge – cum să nu ajungă! Să vezi numai cum o să-i meargă de aci încolo! Aș mai vrea să aflu ce anume le șoptește el tuturor? Ce secrete poate să aibă cu toată omenirea asta, și despre ce anume vorbesc? Doamne! Ce n-aș da ca să pot și eu, oarecum... Să mă dau bine pe' lângă ei oarecum... Că, adică, așa și pe dincolo, să-l rog, adică, pe dânsul... Că adică, uite așa și pe dincolo, mă leg să nu mai fac; că, adică, îmi recunosc vina, sunt vinovat; iar un tânăr, excelențavoastră, trebuie să aibă un serviciu în vremea noastră; cât despre pocinogul meu, asemănarea aceea

nenorocită nu mă încurcă de fel – așa să se știe! Și nici n-am de gând să protestez într-un fel oarecare și voi suporta totul umil și resemnat – uite așa! Ce-ar fi să procedez astfel?... Dar cum naiba aș face să priceapă, canalia, că de vorbă nu înțelege, degeaba i-aș spune; cum să-l conving, când este așa de îngust la minte și îndărătnic... Să încercăm totuși. Poate că îl prind într-un moment prielnic. Așadar, să încerc...”

Zăpăcit, deprimat și ros de neliniște, simțind că lucrurile nu pot rămâne așa, că se apropie clipa hotărâtoare, că trebuie, în orice caz, să se explice cu cineva, eroul nostru începu să se strecoare încetșor spre locul unde stătea nevrednicul și misteriosul sau amic: dar în clipa aceea a tras la scară, huruind, trăsura mult așteptată a excelenței-sale. Fedoseici smuci de canatul ușii și, încovoiindu-se până la pământ, lăsă să treacă excelența-sa. Cei adunați la scară se îmbulziră toți dintr-o dată spre ieșire și-l împinseră pe domnul Goliadkin-senior, distanțându-l de domnul Goliadkin-junior. „N-ai să-mi scapi!” murmură eroul nostru încercând să răzbească prin mulțime și străduindu-se să nu scape din ochi pe cel urmărit. Treptat, mulțimea se risipi. Simțindu-se, în sfârșit, liber, eroul nostru se repezi ca fulgerul în urmărirea inamicului său.

Capitolul XI.

Cu răsuflarea tăiată, domnul Goliadkin zbura de parcă ar fi avut aripi pe urma adversarului care se depărta cu repeziciune. Simțea într-însul un flux de energie formidabilă. Dar cu toată această năvală de energie clocotitoare, domnul Goliadkin putea fi sigur că în clipa aceea chiar și un biet țânțar – dacă în acel anotimp ar fi putut viețui la Petersburg o asemenea gănganie – ar fi fost în stare să-l frângă în două printr-o simplă atingere de aripă. Simțea că puterile îl lasă de tot și că e purtat de o forță cu desăvârșire străină, că mersul său nu-i aparține, că nu derivă din efortul picioarelor sale, care, dimpotrivă, i se taie becisnice, refuzând să-l mai servească. De altminteri, s-ar putea ca toate acestea să se întoarcă spre bine. „Spre bine, sau cine mai știe cum, cugeta domnul Goliadkin, aproape sufocându-se de atâta alergătură; dar nu mai încapă îndoială că totul e pierdut; că sunt definitiv pierdut, este un lucru hotărât, aprobat și semnat.” Și totuși, eroul nostru părea că învie din morți, ca unul ce a rezistat la o mare bătălie, cucerind o victorie, când izbuti să se agate de poala mantalei adversarului său, care tocmai își săltase piciorul ca să urce într-o birjă oprită din mers. „Stimate domn I stimate domn! Strigă el în sfârșit nesimțitului domn Goliadkin-junior, surprins în atare poziție. Stimate domn, nădăjduiesc că...”

— Ba te rog să nu nădăjduiești nimic, răspunse evaziv insensibilul adversar al domnului Goliadkin, stând cu un picior pe scara trăsorii, încercând să salte piciorul suspendat în aer în interiorul trăsorii, păstrându-și echilibrul și căutând totodată din răspuseri să-și desprindă mantaua din mâna domnului Goliadkin-senior, care o prinsese de poală și trăgea cu toate puterile ce-i fuseseră hărăzite de natură.

— Iakov Petrovici! Numai zece minute,...

— Scuză-mă, n-am când...

— Dar fii bun, te rog, Iakov Petrovici... Pentru numele lui Dumnezeu, Iakov Petrovici... Că, adică, uite așa și așa... Să ne explicăm... Bărbătește... Doar o clipă, Iakov Petrovici!

— Dragul meu, înțelege că n-am vreme, răspunse cu o familiaritate impertinentă, afișând în același timp un aer de bunătațe sufletească pseudonobilul adversar al domnului Goliadkin; cu altă ocazie, mă rog, din toată inima și cu sufletul deschis îți stau la dispoziție; dar acum, crede-mă, nu pot.

„Canalia!” gândi eroul nostru.

— Iakov Petrovici! Strigă el disperat, eu nu ți-am fost dușman niciodată. Niște răuvoitori m-au ponegrit pe nedrept... În ce mă privește, sunt gata... Iakov Petrovici, dacă vrei, Iakov Petrovici, să intrăm chiar acum!... Și acolo, cu inima curată, așa cum ai spus foarte bine chiar acum, și în cuvinte sincere și generoase... Uite în cafeneaua asta: atunci totul se va lămuri de la sine – așa să știi, Iakov Petrovici! Atunci negreșit totul se va lămuri de la sine...

— La cafenea? Bine. N-am nimic împotriva, să mergem la cafenea, dar cu o singură condiție, bombonelule, cu o singură condiție: ca acolo totul să se lămurească de la. Sine. Și așa, va să zică, drăguțule, zise domnul Goliadkin-junior, coborând din trăsură și bătându-l cu nerușinare pe umăr pe eroul nostru, prieten bun ce-mi ești; pentru tine, Iakov Petrovici, sunt gata și prin ulicioară (cum drept ai binevoit să te exprimi adineauri, Iakov Petrovici). Ca să vezi ce șmecher, zău; ce și-a pus în gând, aia face cu omul! Continuă falsul prieten al domnului Goliadkin, zâmbind mios și învârtindu-se în jurul acestuia.

Ferită de larma străzilor zgomotoase, cafeneaua în care intrară cei doi domni Goliadkin era în acel moment complet goală. O nemțoaică durdulie apărură la teighea de îndată ce răsună clopoțelul de la ușa de intrare. Domnul Goliadkin și nevrednicul său adversar trecură într-o cameră mai dosnică, unde un băiețandru cu fața buhăită și tuns chilug își făcea de lucru cu un braț de surcele, încercând să ațâțe focul amorțit în sobă. La comanda domnului Goliadkin-junior, li se servi ciocolată.

— Apetisantă muiereșcă, zise domnul Goliadkin-junior făcând șiret cu ochiul către domnul Goliadkin-senior.

Eroul nostru roși și nu zise nimic.

— A, da; am uitat, scuză-mă. Cunosc gusturile dumatiale. Nouă, domnule, ne plac nemțoaicele subțirele și finuțe; noi, adică, suflete candid ce ești, dragă Iakov Petrovici, noi amândoi ne prăpădim după nemțoaicele finuțe și zvelte, care, de altfel, nu sunt lipsite și de unele atribute plăcute; stăm la ele cu chirie, le punem moralitatea la încercare; pentru Bj'er-supă și Milch-swpă le dăruim inimile noastre și iscălim tot felul de angajamente – iată cum suntem noi, Faublas ce ești, trădătorule!

Domnul Goliadkin-junior debită toate acestea cu o repeziciune uimitoare, făcând astfel o aluzie absolut nelalocul ei, și foarte perfidă, de altfel, la o anumită persoană de sex feminin, învârtindu-se ca un titirez în jurul domnului Goliadkin, zâmbindu-i amabil, manifestând în felul acesta falsa lui prietenie și

bucurie pentru această întâlnire. Observând însă că domnul Goliadkin-senior nu este chiar atât de prost și nici atât de lipsit de cultură și de maniere alese, încât să creadă tot ce spune, omul acesta mârșav hotărî să-și schimbe tactica și să discute pe șleau. După ce își rosti aluzia murdară, falsul domn Goliadkin încheie prin a-l bate pe respectabilul domn Goliadkin-senior pe umăr cu o nerușinare și familiaritate revoltătoare, ba, nemulțumindu-se cu atât, se lanșă în niște glume cu totul inadmisibile într-o societate de oameni binecrescuți, intenționând să-și repete gestul insolent de adineauri, adică încercând, cu toată rezistența și strigătele de protest ale domnului Goliadkin-senior, revoltat la culme, să-l ciupească de obraz. Față de această insolență, eroul nostru se aprinse, se înfurie și înghiți... de altfel, numai deocamdată.

— Este limbajul dușmanilor mei, răspunse el, în sfârșit, cu voce tremurătoare, dar stăpânindu-se totuși cu înțelepciune. În același timp, eroul nostru aruncă pe furiș o privire îngrijorată spre ușă. Era limpede că domnul Goliadkin-junior se afla într-o dispoziție excelentă și era, probabil, gata de orice șotii și glume neper-mise într-un local public și, de fapt, reprobate de toate regulile bune-cuviințe, dar mai ales într-o societate selectă.

— Mă rog, în cazul acesta, cum doriți, răspunse cu răceală domnul Goliadkin-junior la afirmația domnului Goliadkin-senior și puse pe masă ceașca goală pe care o golise cu o lăcomie indecentă. În cazul acesta, n-am de ce să-mi pierd vremea cu dumneata, deși,... Ei, cum o mai duci, Jakpy Petrovici?

M

— Un singur lucru aș vrea să știi, Iakov Petrovici, răspunse calm și cu demnitate eroul nostru, că nu te-am dușmănit niciodată.

— Hm... Dar Petrușka? Se pare că Petrușka îl cheamă, nu-i așa? El ce mai face? Ca de obicei?

— Și el e ca de obicei, Iakov Petrovici, răspunse cam surprins domnul Goliadkin-senior. Nici nu știu ce să spun, Iakov Petrovici... În ce mă privește... Eu din toată inima și cu sinceritate, Iakov Petrovici, mă înțelegi, Iakov Petrovici...

— Da, mă rog. Dar și dumneata știi prea bine, Iakov Petrovici, începu cu voce calmă, cu inflexiuni domnul Goliadkin-junior, afixând un aer demn, plin de tristețe, căință și regret. Știi și dumneata că vremurile sunt grele... Să luăm, bunăoară, cazul dumitale, Iakov Petrovici; ești un om cu scaun la cap și ai să judeci drept, strecură domnul Goliadkin-junior, lingușindu-l dezgustător pe domnul Goliadkin-senior. Viața nu-i o glumă, o știi și dumneata, Iakov Petrovici, încheie cu tâlc domnul Goliadkin-junior, străduindu-se să-și dea o aparență de om inteligent și cult, capabil să discute probleme dintre cele mai complexe.

— În ce mă privește, Iakov Petrovici, răspunse cu însuflețire eroul nostru, în ce mă privește, vorbind fără ocolișuri – pentru care am un total dispreț – vorbind cinstit și cu toată îndrăzneala, într-un limbaj sincer și ales, punând lucrurile pe tapet în chipul cel mai onorabil, trebuie să-ți spun deschis și să

afirm cu toată tăria, Iakov Petrovici, că sunt în fața durnitale cu inima absolut curată – ceea ce o știi și dumneata, Iakov Petrovici; o eroare de ambele părți – orice se poate întâmpla – judecata opiniei publice, părerea mulțimii lingușitoare... Îți vorbesc sincer, Iakov Petrovici, orice se poate întâmpla. Și-ți mai spun, Iakov Petrovici, dacă stăm să judecăm bine, dacă privim lucrurile dintr-un punct de vedere superior și nobil, ți-o spun cu tot curajul, ți-o spun fără falsă pudoare, Iakov Petrovici, aș fi fericit chiar să-ți mărturisesc că am greșit, aș fi fericit să recunosc acest lucru. O știi și dumneata, doar ești un om inteligent și nobil pe deasupra... Fără nici o jenă, fără falsă pudoare, sunt gata s-o recunosc... Conchise cu demnitate și mărinimie eroul nostru.

— Soarta, destinul! Iakov Petrovici... Dar să lăsăm asta, murmură cu un oftat domnul Goliadkin-junior. Să folosim mai bine puținele clipe ale întâlnirii noastre pentru o discuție mai utilă și mai plăcută, așa cum se cuvine între doi colegi... Nu știu cum se face, zău, dar n-am avut prilejul să schimb nici două vorbe eu dumneata în tot timpul acesta... Dar nu sunt eu de vină, Iakov Petrovici...

— Și nici eu, îl întrerupse cu însuflețire eroul nostru, nici eu! Inima îmi spune, Iakov Petrovici, că nu sunt eu de vină dacă s-a întâmplat așa. Nu ne rămâne decât să învinuim soarta, Iakov Petrovici, adăugă domnul Goliadkin-senior pe un ton pe deplin împăciuitor. Vocea-i începuse treptat să se moaie și să vibreze.

— Ei, dar cum îți mai merge cu sănătatea? Rosti cu glas mios cel în rătăcire.

— Tușesc puțin, răspunse și mai mios eroul nostru.

— Păzește-te. Astăzi bântuie tot felul de molimi, nu este greu să faci o anghina; mărturisesc că și eu am început să port și flanelă.

— Într-adevăr, Iakov Petrovici, e așa de ușor să faci anghina pe o vreme ca asta... Iakov Petrovici! Zise după o scurtă tăcere eroul nostru. Iakov Petrovici! Îmi dau seama că am greșit... Păstrez amintirea duioasă a clipelor fericite pe care le-am petrecut împreună sub acoperișul meu sărăcăcios, dar îndrăznesc să afirm, ospitalier...

— Deși în scrisoarea dumitale mi-ai adresat cu totul alte cuvinte, rosti oarecum cu reproș și pe bună dreptate (de altfel, numai în această singură privință pe bună dreptate) domnul Goliadkin-junior.

— Iakov Petrovici! Recunosc, am greșit... Îmi dau seama acum că am greșit în cele ce am sptfs în această nefericită scrisoare, Iakov Petrovici. Mi-e rușine să mă uit în ochii dumitale, Iakov Petrovici, poate că n-ai să mă crezi... Dă-mi această scrisoare s-o distrug în fața dumitale, Iakov Petrovici, sau, dacă nu se mai poate, te implor, dă-i un sens contrariu, înțelege-o cu totul invers, adică într-un sens prietenesc, dând un sens opus tuturor cuvintelor mele din această scrisoare. Am greșit. Iartă-mă, Iakov Petrovici. Am fost cu totul... Am greșit amarnic, Iakov Petrovici.

— Cum ai spus? Întrebă cu aer cam absent și nepăsător vicleanul amic al domnului Goliadkin-senior.

— Spuneam că am greșit total, Iakov Petrovici, și că, în ceea ce mă privește, absolut fără nici un fel de pudoare falsă...

— Bine, bine! Foarte bine că ai greșit, răspunse sec domnul Goliadkin-junior.

— M-am gândit chiar, la un moment dat, Iakov Petrovici, adăugă cu însuflețire eroul nostru, cuprins de o nobilă pornire, fără să observe perfidia cumplită a falsului său prieten, mi-a venit în cap ideea, că, uite cum se întâmplă, adică, să fie creați doi oameni absolut asemănători.

— Aha! E ideea dumitale...!

În aceeași clipă, domnul Goliadkin-junior, cunoscut prin netrebnicia lui, se ridică de pe scaun și puse mâna pe pălărie. Fără să observe nici acum înșelăciunea, se ridică și domnul Goliadkin-senior, zâmbind sincer și încrezător pseudo-prietenului său, însuflețit de aceeași pornire cinstită de a-i spune vorbe bune, de a și-l apropia și de a lega astfel o nouă prietenie...

— Adio, excelență! Strigă deodată domnul Goliadkin-junior.

Eroul nostru tresări, observând pe fața inamicului său o expresie bachică și numai ca să scape de el vârî în mâna întinsă a nerușinatului două degete ale mâinii drepte: aici, însă... Aici neobrăzarea domnului Goliadkin-junior întrecu orice măsură. Prinzând degetele domnului Goliadkin-senior și strângându-le mai întâi, nerușinatul își permise să repete chiar aci, în văzul domnului Goliadkin, gluma necuviincioasă de dimineață. Orice măsură a răbdării omenеști ajunsese la capăt...

Celălalt își vârî în buzunar batista cu care își ștersese mâna, când domnul Goliadkin-senior izbuti să-și vină în fire și se r (epezi în urmă-i în sala vecină, unde după ticălosul său obicei se grăbise să dispară dușmanul lui neîmpăcat. Acesta se postase cu aerul cel mai nevinovat în fața tejghelei și înfuleca la pateuri; în același timp, cu un calm absolut, ca un om cumsecade, făcea curte cofetăritei nemțoaice. „Nu se poate în fața unei doamne”, își zise eroul nostru și se apropie de tejghea, abia stăpânindu-și tulburarea care îl cuprinsese.

— Să știi că muierușca asta nu-i de loc de lepădat! Ce zici? Își reluă glumele deplasate domnul Goliadkin-junior, contând, probabil, pe răbdarea fără margini a domnului Goliadkin. Nemțoaica cea dolofană se uita, la rândul ei, la cei doi clienți cu niște ochi inexpresivi, neînțelegând, probabil, o boabă rusește și zâmbind cu amabilitate. La auzul cuvintelor nerușinatului domn Goliadkin-junior, eroul nostru roși până în vârful urechilor, și, nemaiputân-du-se stăpâni, se repezi asupra-i cu intenția vădită de a-l sfâșia și a scăpa de el o dată pentru totdeauna. Dar domnul Goliadkin-junior, după obiceiul său ticălos, o și luase din loc și ajunsese într-o clipă pe peronul de la intrare. După un moment de firească buimăceală, domnul Goliadkin-senior își recapătă cumpătul și se repezi în urma ofensatorului său, care tocmai era gata să urce în trăsura ce-l aștepta, fiind angajată, probabil, încă dinainte, în același timp, nemțoaica cea dolofană, văzând că cei doi clienți o șterg fără să plătească, scoase un țipăt strident și agită din răspuțeri clopoțelul de pe tejghea. Eroul

nostru se întoarse aproape din zbor, aruncă pe tejghea banii pentru el și pentru nerușinatul acela, fără a mai cere restul și, cu toată această zăbavă, izbuti tot așa, din zbor, să-l ajungă pe adversar. Agățându-se de aripa trăsorii din toate puterile sale, eroul nostru alerga un timp pe-alături de trăsură, încercând să se cațare în ea, cu toată opoziția domnului Goliadkin-junior, care căuta să-l respingă. Intre timp, birjarul se străduia cu tot zelul să-și îndemne mârtoaga, dându-i ghes și cu biciul, și cu hățurile, și cu piciorul, încât aceasta o luă pe neașteptate la galop, mușcându-și zăbala și zvârlind la fiecare trei pași din picioarele dinapoi, după năravul ei păcătos. În cele din urmă, eroul nostru izbuti totuși să se cațare în trăsură; se postă în fața adver* sarului său, proptit cu spatele de birjar și cu genunchii în genunchii nerușinatului, iar cu mâna dreaptă îl prinse cu putere de gulerul jerpelit de blană pe imoralul și înverșunatul său dușman. Un timp, cei doi dușmani au mers așa, în tăcere. Eroul nostru respira adânc și gâfâit, abia trăgându-și sufletul; drumul era desfundat și trăsura îl sălta la fiecare hurducătură, punându-l în primejdia de a-și frânge gâtul. Iar pe deasupra, adversarul său cel crunt tot nu se dădea încă bătut și căuta din răspuțeri să-l arunce în noroi. Pe lângă toate acestea, se nimerise și o vreme tare păcătoasă. Ninge și fulgii mari de zăpadă se încăpățâneau, la rândul-le, să pătrundă neapărat sub mantaua descheiată a adevăratului domn Goliadkin. Prin pânza deasă din jur nu se vedea nimic. Cu greu își putea da seama încotro și pe ce străzi gonea trăsura... Domnul Goliadkin avu senzația că se petrece cu el ceva foarte cunoscut, că mai trăise ceva asemănător. O clipă încercă să-și reamintească dacă nu presimțise aceasta chiar ieri... Văzând așa ceva în vis, bunăoară... Aici exasperarea lui atinse ultimul grad. Proptindu-se cu toată greutatea în dușmanul său neîmpăcat, începu să strige. Dar strigătul i se stinge pe buze... O clipă, domnul Goliadkin uită de toate, zicându-și că ceea ce se petrece nu înseamnă de fapt nimic, că totul se petrece într-un chip oarecum inexplicabil, că ar fi de prisos și n-ar avea nici un rost să protesteze, că orice protest ar fi cu totul inutil... Deodată însă și chiar în momentul când eroul nostru ajunsese la această concluzie, o mișcare imprudentă, pricinuită de o hurducătură puternică, răsturnă cu totul cursul afacerii. Domnul Goliadkin se rostogoli din trăsură ca un sac de făină recunoscând pe bună dreptate în momentul căderii că se pripise,

Într-adevăr, și că nu era încă momentul potrivit ca să se înfurie într-atât. Ridicându-se, în sfârșit, înțelese că ajunseseră undeva la destinație; trăsura se oprise în mijlocul unei curți și eroul nostru putu să-și dea seama, de la prima privire, că era curtea casei în care locuia Olsufi Ivanovici. În aceeași clipă, îl zări pe amicul său urcând treptele peronului de la intrare. În culmea disperării, se repezi să-l ajungă din urmă pe inamic, dar, tot spre norocul său, își luă seama la timp. Fără a uita să-i plătească birjarului, domnul Goliadkin fugi în stradă și o luă la goană de-a lungul trotuarului. Ninge la fel ca înainte, cu fulgi mari și deși; în juru-i era aceeași pâclă umedă și întunecoasă. Eroul nostru nu mergea în pas zorit sau în fugă, ci pur și simplu zbura, răsturnând

totul în cale – țărani, femei, copii și, la rândul său, sărea la o parte, ferindu-se cât putea de acești țărani, femei și copii. În jurul și în urma lui se auzeau strigăte speriate, țipete, exclamații... Dar părea că domnul Goliadkin nu-și dă seama de nimic și că nici nu-i mai pasă de nimic... Se dezmetici, de altfel, abia lângă podul Semionovski și numai datorită faptului că aici izbutise să răstoarne deodată două precupețe cu tarabele lor și, o dată cu ele, se rostogolise și el pe jos. „Nu-i nimic, gândi domnul Goliadkin, totul se poate încă aranja spre bine” și vârî mâna în buzunar, voind să le despăgubească cu o rublă de argint pe cele două precupețe pentru turta dulce, merele, mazărea și diferite alte mărfuri împrăștiate. Deodată o nouă rază de lumină își croi drum prin mintea tulbură a domnului Goliadkin; dăduse în buzunar peste scrisoarea ce-i fusese înmînată în dimineața aceea de către conțopist. Amintindu-și de un tractir cunoscut undeva prin apropiere, alergă într-acolo; se așeză grăbit la o măsuță luminată de o luminare de seu și, fără a da nici o atenție ospătarului care venise să ia comanda, rupse sigiliul și începu să citească uluit următoarea scrisoare: „Suflete nobil și om pururea drag inimii mele, care ai suferit atâtea pentru mine!

Sufăr cumplit și sunt pierdută – salvează-mă! Un clevetitor, un intrigant, un om cunoscut prin comportarea lui mizerabilă, m-a prins în mreje și m-a nenorocit! Am cedat! Dar el îmi este odios, pe când tu!... Au făcut totul ca să ne despartă, scrisorile mele către tine au fost interceptate – și toate acestea le-a făcut omul acela imoral, profitând de însușirea lui cea mai bună – asemănarea cu tine. În orice caz, poate să nu fie cineva frumos, dar să te cucerească prin inteligența sa, prin profunzimea sentimentelor, prin eleganța manierelor... Sunt pierdută! Vor să mă mărite fără voia mea și cel mai mult stăruie pentru aceasta părintele meu, binefăcătorul meu, consilierul de stat Olsufi Ivanovici, favorizând intențiile omului care vrea, probabil, să profite de poziția și relațiile mele în societatea selectă... Dar hotărârea mea este neclintită și protestez prin toate puterile ce mi-au fost hărăzite de natură. Așteaptă-mă în cupeul tău astăzi, la orele nouă precis, în fața ferestrelor locuinței lui Olsufi Ivanovici. O să avem iarăși o petrecere la care va fi prezent și frumosul locotenent. Voi ieși și ne vom lua zborul. Mai există și alte servicii de stat unde un om poate să aducă foloase patriei sale. În orice caz, te conjur, dragul meu, să-ți amintești că inocența este tare prin însuși faptul că este inocență. Și acum, la revedere, și așteaptă-mă în cupeu în dreptul ușii de la intrare. Mă voi arunca în brațele tale ocrotitoare în noaptea aceasta fix la ora două.

A ta până la ultima suflare Klara Olsufievna”

După citirea scrisorii, eroul nostru rămase câteva clipe înmărmurit. Cu sufletul răscolit, extrem de tulburat, alb ca varul, măsură de câteva ori încăperea în lung și în lat, ținând scrisoarea deschisă în mână. Ca o culme a nenorocirii, în tulburarea lui nemărginită, eroul nostru nici nu observă că devenise în clipa aceea obiectul atenției exclusive a tuturor mușterilor localului. Ținuta lui dezordonată, emoția nestăpănită, mersul, sau, mai bine zis, alergătura prin local, gesticulația dezordonată, poate că și cele câteva

cuvinte stranii aruncate în vânt fără să-și dea seama – toate acestea produsese probabil asupra celor de față o impresie extrem de nefavorabilă domnului Goliadkin. Până și ospătarul începu să-l privească bănuitor. Revenindu-și, eroul nostru băgă de seamă că stă în picioare în mijlocul încăperii, cu privirea ațintită în modul cel mai nepoliticos asupra unui bătrânel cu înfățișarea foarte respectabilă, care, după ce mâncase și se închinase în fața icoanei, se așezase iar la locul său și acum, la rândul său, nu-și mai lua ochii de pe chipul domnului Goliadkin. Eroul nostru își roti privirea prin sală și băgă de seamă că toată lumea nu-l slăbea din ochi, privindu-l cu o funestă suspiciune. Deodată un militar în retragere, cu guler roșu la haină, ceru cu glas tunător să i se aducă Buletinul poliției¹². Domnul Goliadkin tresări și simți cum îi năvălește sângele în obraz: întâmplător, lăsând privirea în jos, constată cu surprindere că toată îmbrăcămintea sa era într-un hal nepermis nici măcar acasă, necum într-un local public. Încălțăminte, pantalonii și toată partea stângă erau pline de noroi, bentița pantalonului drept era ruptă, iar redingota sfâșiată în mai multe locuri. Deprimat la culme, eroul nostru se apropie de masa la care se așezase și citise scrisoarea și atunci văzu apropiindu-se ospătarul cu o expresie cam ciudată pe față, insolentă și amenințătoare totodată. Pierzându-și cumpătul și complet deznădăjduit, eroul nostru se apucă să examineze masa la care stătea. Pe masă se aflau o mulțime de farfurii rămase de la altcineva, un șervet murdar și un tacâm de curând folosit. „Cine o fi mâncat aici? Se întrebă eroul nostru. Nu cumva eu? Totul este cu puțință! Am mâncat fără să bag de seamă; ce să fac acum?” Ridicând ochii, domnul Goliadkin văzu iar lângă el pe ospătar care se pregătea să-i spună ceva.

— Cât am de plată, amice? Întrebă eroul nostru cu glas tremurător.

Un râs zgomotos izbucni în jurul domnului Goliadkin; zâmbi și ospătarul. Domnul Goliadkin înțelese că și d'e astă dată dăduse în gropi, spunând cine știe ce prostie. În fața acestei situații, se simți atât de jenat, încât trebui să-și vâre mâna în buzunar ca să-și scoată batista pentru a întreprinde măcar ceva și a nu rămâne nemișcat; dar spre surprinderea sa și a tuturor celor de față, în loc de batistă, scoase un flaconaș cu medicamentul prescris acum patru zile de Krestian Ivanovici. „Medicamentele de la aceeași farmacie”, trecu prin capul domnului Goliadkin... Dar tresări brusc și abia se stăpâni să nu scoată un țipăt de groază. O lumină nouă licări în capul lui... Lichidul tulbure, respingător, de culoare roșietică sclipi în reflexe sinistre sub ochii domnului Goliadkii... Sticluța îi scăpă din mână și se sparse. Eroul nostru scoase un țipăt și sări doi pași înapoi, ferindu-se de lichidul vărsat... Tremura din tot corpul și o sudoare rece îi acoperi fruntea și tâmplele. „Va să zică, mi-e viața în primejdie!” întregul local se ridică în picioare; se produse o agitație și o hărmălaie nemaipomenite; toată lumea se înghesui în jurul domnului Goliadkin; toți îi vorbeau domnului Goliadkin, toți îl întrebau ceva, unii apucându-l chiar de mâini. Dar eroul nostru stătea încremenit și mut: nu vedea, nu auzea, nu simțea nimic... Apoi, deodată, se smulse din locu-i, se repezi spre ieșire, dând la o parte pe oricine încerca să-l oprească și se prăbuși aproape în nesimțire în prima birjă ce-'.
-

; ieșise înainte, și pe tare o oprise, cerând să fie dus acasă în goana mare. „' în vestibulul apartamentului său dădu peste Miheev, curierul „departamental, care ținea un plic oficial în mână. „Știu, dragul meu, știu totul, zise cu vocea stinsă și tristă eroul nostru sleit „de puteri, e un plic oficial...” în plic, într-adevăr, găsi ordinul ' Semnat de Andrei Filippovici prin care era somat să predea cole- „, igului său Ivan Semionovici toate lucrările pe care le avea în seama sa. Luând plicul și vârând în mâna curierului o monedă de zece «opeici, domnul Goliadkin intră în apartament unde îl găsi pe „' Petrușka adunându-și lucrurile și hainele într-o boccea, cu gândul, probabil, de a-l părăsi pe domnul Goliadkin și de a se muta la ÎKarolina Ivanovna, care îl chemase în locul lui Evstafi.

Capitolul XII.

Petrușka intră în mers legănat, nepăsător, cu mișcări voit degajate și cu mina solemnă a slugii eliberate de orice obligații. Era; limpede că-și pusese ceva în gând, că se simțea pe deplin în dreptul său și în situația de om absolut dinafară, adică aflat acum în serviciul altcuiva, în orice caz, și nicidecum în situația de până acum de servitor al domnului Goliadkin.

— Ei, bine, dragul meu, încep eroul nostru gâfâind. Cât e ' ceasul, dragul meu?

Petrușka trecu în tăcere în cămăruța de alături, apoi se întoarse și pe un ton destul de degajat anunță că orele sunt aproape șapte și jumătate.

— Foarte bine, dragul meu, foarte bine. Uite ce, dragul meu... Dă-mi voie să-ți spun, dragul meu, că acum, între noi, se pare că totul s-a sfârșit.

Petrușka tăcea.

— Și acum, după ce că totul s-a sfârșit între noi, spune-mi, te rog, deschis, ca unui prieten, pe unde mi-ai umblat, măi frățioare?

— Pe unde să umblu? Pe la oameni cumsecade.

— Știu, știu asta, dragul meu. Întotdeauna am fost mulțumit de tine, dragul meu, și am să-ți dau și o recomandare corespunzătoare... Ei, și cum, te-ai aranjat la ei acum?

— Ce era să fac, domnule? Știți și dumneavoastră. Bineînțeles, Ufl Oin Cumsecade ii-o să te îndemne la rău.

— Știu, dragul meu, știu. Numai că, în ziua de astăzi, mai rar se găsesc oameni cumsecade, dragul meu; prețuiește-i, dragul meu. Ei, și cum e pe la ei?

— Păi, cum să fie... Numai că eu, domnule, nu mai pot să stau în serviciul dumneavoastră; știți doar și dumneavoastră.

— Știu, dragul meu, știu; îți cunosc osârdia și vrednicia; mi-am dat seama de toate astea, dragul meu. Eu, dragul meu, te respect. Eu știu să respect un om de treabă și cinstit, chiar dacă este servitor.

— De, așa este! De-alde noi, firește, știți și dumneavoastră, caută unde-i mai bine. Așa e de când lumea. Ce să-i faci! Știut este, domnule, că fără sprijinul unui om cumsecade e greu să răzbești.

— Bine, bine, dragul meu; îmi dau seama... Poftim banii care ți se cuvin și recomandarea. Acum să ne îmbrățișăm frățeste și să ne luăm rămas bun...

Am să te rog totuși să-mi mai faci un serviciu, un ultim serviciu, zise domnul Goliadkin pe un ton solemn. Mă înțelegi, dragul meu, unui om i se poate întâmpla orice. Nenorocirea, dragul meu, pătrunde și în palatele aurite, și n-ai cum să te ascunzi de ea. Doar știi, dragul meu, că eu, dacă nu mă înșel, am fost totdeauna bun cu tine...

Petrușkii tăcea.

— Mi se pare că am fost totdeauna bun cu tine, dragul meu... Ei, ia să vedem, ce lenjerie avem noi acum, dragul meu?

— Păi, toată lenjeria e aici. Șase cămăși de pânză; trei perechi ciorapi, patru plastroane; o flanelă groasă; două perechi de izmene. Știți și dumneavoastră, asta-i tot. Eu, domnule, din lucrurile dumneavoastră, nu m-am atins de nimic... Eu, domnule, păzesc avutul stăpânului meu ca ochii din cap. Eu față de dumneavoastră, domnule, cum să spun... se știe doar... Și nu am păcătuit cu nimic... Asta niciodată, domnule; o știți și dumneavoastră, domnule...

— Te cred, dragul meu, așa este. Dar nu despre asta e vorba, dragul meu; mă înțelegi, ce vreau să spun, dragul meu...

— Cum să nu, domnule? Înțeleg prea bine. Uite, când am fost în serviciul generalului Stolbneakov, când mi-a dat drumul, că pleca la Saratov... Că avea acolo o moșie...

— Stai, dragul meu, nu-i vorba de asta; nici gând... Să nu-ți închipui cumva că eu, dragul meu...

— Păi, se știe. De-alde noi, știut este, e ușor să-i ponegrești. De mine au fost mulțumiți toți, oriunde am stat. Și miniștri, și generali, și senatori, și conți. La cine n-am stat: la prințul Svincia-tkin, la colonelul Pereborkin, la generalul Nedobarov. Veneau des la moșia stăpânilor mei. Se știe...

— Așa este, prietene, așa este; foarte bine, dragul meu, foarte bine. Uite că plec și eu acum, dragul meu... Fiecare cu drumul lui, dragul meu, și niciodată nu se știe pe ce drum nimerește. Și acum, dragul meu, ajută-mă să mă îmbrac; să nu uiți să pui și uniforma... Cealaltă pereche de pantaloni, cearșafurile, păturile, pernele...

— Le fac balot?

— Da, dragul meu, da; mai bine un balot... Cine știe ce i se poate întâmpla omului. Ei, și acuma, dragul meu, du-te și adă-mi un cupeu...

— Un cupeu...?

— Da, dragul meu, un cupeu mai încăpător și tocmește-l pe un timp mai îndelungat. Să nu-ți închipui cumva, dragul meu, că...

— Plecați departe?

— Nu știu, dragul meu, nici asta nu știu. Cred că ar trebui să pui și pilota aceea de puf. Tu ce zici, dragul meu? Am toată nădejdea în tine, dragul meu.

— Păi, plecați chiar acuma?

— Da, dragul meu, da! Așa sunt împrejurările... Ca să vezi cum se întâmpla câteodată, dragul meu, ca să vezi cum se întâmpla...

— Păi, știut este, domnule; uite, la noi la regiment tot așa s-a întâmplat cu un locotenent; de la un moșier... A răpit...

— A răpit?... Cum adică, dragul meu? Tu...

— Cum am spus, a răpit-o și la o altă moșie s-au cununat. Totul fusese pregătit dinainte. A fost trimisă și o poteră după ei; dar s-a amestecat răposatul prinț și a împăcat lucrurile...

— S-au cununat, zici? Păi... Tu cum de știi, dragul meu? De unde ai aflat, dragul meu?

— Păi cum să nu știu, ce mare lucru! Gura lumii, domnule. Am aflat și noi, domnule, noi știm tot... De, cu cine nu se întâmpla! Numai că aș vrea să vă spun acum, domnule, să-mi dați voie să v-o spun așa, în prostia mea de slugă, domnule, dacă a ajuns treaba până aici, apoi să v-o spun deschis, domnule: aveți un dușman, un rival, domnule, un rival tare, așa să știți...

— Știi, dragul meu, știu; o știi și tu, dragul meu... Așadar, am toată nădejdea în tine. Cum e mai bine să facem acum, dragul meu? Ce sfat îmi dai?

— Păi cum să fie, domnule, de vreme ce dumneavoastră acum ați apucat, ca să spunem așa, pe drumul acesta, domnule, atunci o să fie nevoie să cumpărați câte ceva —• să zicem, niște cearșafuri, perne, o altă pilotă pentru un pat dublu, o plapumă bună —s-ar putea găsi câteva lucruri de astea la vecina noastră de jos: e târgoveață, domnule; are o scurteică bună, de vulpo; ați putea s-o vedeți și s-o cumpărați, se poate merge și acum. Ar fi nevoie acum, domnule, de o scurteică; cu fața de atlas, căptușită cu blană de vulpe...

— Bine, bine, dragul meu; dacă zici tu, sunt și eu de acord, dragul meu, îmi pun toată nădejdea în tine, toată nădejdea, dragul meu; fie și o scurteică, dragul meu... Numai grăbește-te, te rog, grăbește-te! Pentru Dumnezeu, fă-o cât mai repede! Cumpăr și scurteică, numai, te rog, cât mai repede! A rămas puțin până la ora opt, te rog, dragul meu, cât mai repede! Grăbește-te, grăbește-te, dragul meu...!

Petrușka lăsă nelegat balotul cu rufe, perne, plăpumi, cearșafuri și tot felul de boarfe pe care le adunase la un loc, și ieși în fugă din odaie. Între timp, domnul Goliadkin scoase repede scrisoarea ca s-o mai recitească – dar nu fu în stare. Punându-și mâinile în cap, se sprijini uimit de perete. Nu era în stare să se gândească la nimic, nici să întreprindă ceva; nu înțelegea ce se petrece cu el. În sfârșit, văzând că vremea trece, iar Petrușka nu mai apare cu scurteică, domnul Goliadkin decise să meargă el singur. Deschizând ușa spre vestibul, auzi jos, la intrare, o larmă neobișnuită, discuții, exclamații... Câteva vecine flecăreau, strigau, discutau ceva cu multă însuflețire – ce anume, știa prea bine domnul Goliadkin. Se auzi glasul lui Petrușka; apoi niște pași.

„Doamne! Toată lumea o să dea buzna aici!” gemu domnul Goliadkin, frângându-și mâinile deznădăjduit și alergă înapoi în camera sa, unde se prăbuși aproape fără simțire pe divan, îngro-pându-și fața în pernă. Zăcu un timp așa, apoi sări în picioare și, fără să-l mai aștepte pe Petrușka, își puse galoșii, mantaua, pălăria, vâri în buzunar portofelul și coborî în fugă scara. „Nu trebuie nimic, nu trebuie nimic, dragul meu! Mă descurc eu și singur, fac totul

singur. Deocamdată nu-i nevoie de tine, și poate că între timp lucrurile se vor aranja cum e mai bine”, murmură domnul Goliadkin adresându-se lui Petrușka pe care-l întâlnește pe scară; apoi fugi în curte și de acolo în stradă; inima i se strângea dureros în piept; tot nu se hotărâse încă. Ce să facă, cum să procedeze, cum să procedeze în acest moment atât de critic.

— Poftim! Ce mă fac acum, Dumnezeuule? Și ce nevoie era de toate astea! Strigă el, în sfârșit, în culmea deznădejdiei, mergând șontăcăit pe stradă încotro vedea cu ochii. Ce nevoie era de toate astea? Căci dacă nu se întâmpla asta, tocmai asta, lucrurile s-ar fi aranjat în bine; dintr-o dată, dintr-o lovitură, dintr-o singură lovitură hotărâtă, energică, bine pregătită s-ar fi aranjat totul. Pot să pun mâna în foc că s-ar fi aranjat! Știu și cum anume s-ar fi aranjat. Iată cum ar fi decurs totul: aș fi spus, prin urmare, că, adică, așa și pe dincolo, dar eu, domnul meu, fie-mi îngăduit s-o spun, n-am încotro; că, adică, în afaceri nu se procedează așa; că, adică, domnul meu, stimate domn, nu se procedează așa, și impostorii nu au la noi șanse de izbândă; impostorul, domnul meu, este un om, ca să zic așa, nevrednic și care nu aduce nici un folos patriei. Înțelegeți dumneata? Adică, înțelegeți dumneata asta, stimate domn?! Uite, cam așa, prin urmare... Deși, adică, ce spun eu... Căci nu e de loc așa, dar de loc nu este așa... O cam încurc eu, guguman ce sunt! Sinucigaș ce sunt! Că, adică, sinucigașule, nu-i de loc așa... Poftim, acum, om depravat ce ești, poftim cum se procedează!... Ei bine, ce mă fac eu acum? Ce trebuie să fac, de pildă, acum, în cazul acesta? La ce mai sunt bun acum? La ce mai ești bun, omule, te întreb, la ce, Goliadkin ce ești; ne-pricopsitul, nevrednicule! Și acum, ce trebuie să fac? Să caut o trăsură, asta trebuie să fac; ia un cupeu, adică, și prezintă-te la locul stabilit, ca să nu ne udăm cumva piciorușele... Și cine și-ar fi putut închipui așa ceva? Cum se poate așa ceva, domnișoară, cum se poate așa ceva, scumpă domnișoară! Și când te gândești că e o fată cu creștere aleasă! Virtutea întruchipată! Bravo, n-am ce zice! M-ai uimit, domnișoară, pur și simplu, m-ai uimit!... Și toate astea din pricina unei educații imorale; după ce am văzut și am înțeles atâtea, văd că toate astea se întâmplă numai din pricina imoralității. În loc s-o ia din copilărie cu toată strictețea... ba și cu nuielușa câteodată, ei o îndoapă cu bomboane și cofeturi, cu tot felul de dulciuri, ba și bătrânul însuși, coșcogea om cu situație, îi dă nas cu răsfațul: că, adică, așa și pe dincolo, splendoarea mea, bucuria mea, ești cea mai frumoasă și câte și mai câte, că, adică, o să te mărit cu un conte!... Și uite că le-a arătat ce poate, și-a dat arama pe față; le-a jucat festa: a dat cărțile pe față, că, adică, asta-i jocul meu! În loc s-o țină acasă, tânără cum este, au dat-o la pension, la o madame franțuzoaică, la o emigrantă Falbalas oarecare ls; și uite că a învățat acolo fel de fel de la emigranta aia Falbalas – și uite că acum lucrurile s-au întors cum s-au întors. Că, adică, pofteste de te bucură! Că, adică, să mă aștepti cu trăsura-cupeu la ora cutare sub fereastră și să-mi cânti spaniolește o romanță sentimentală; și te aștept, adică, pentru că știu că mă iubești, și să fugim împreună, și să ne adăpostim într-o colibă. În definitiv, nici nu e permis așa ceva; căci, stimată domnișoară, dacă e vorba că lucrurile au

ajuns până acolo – nici nu e permis așa ceva, chiar și legile interzic ca o fată cinstită și nevinovată să fie răpită din casa părintească fără voia părinților! Dar, la urma urmelor, de ce și pentru ce? Ce rost ar avea toate astea? Să se fi măritat, acolo, cu cine se cuvine, cu omul pe care i l-a hărăzit soarta, și pace! Eu nu sunt decât un biet slujbaș; s-ar putea să-mi pierd și slujba din pricina asta; s-ar putea să fiu dat și în judecată din pricina asta, domnișoară! Așa să știi! Dacă n-ai știut-o până acum. Și numai nemțoaica e de vină; ea trage sforile. De la vrăjitoarea asta pornesc toate; ea este capul răutăților. Pentru că au calomniat și au ponegrit un om, pentru că au născocit despre el o bârfeală josnică, o minciună ticăloasă, din îndemnul lui Andrei Filippovici, de-aia s-au în-tâmplat toate astea. Altminteri, cum de-ar fi amestecat și Petrușka aici? Ce-l privesc toate astea pe dânsul? De ce-și bagă nasul, nemernicul, în toată treaba asta? Ba nu, domnișoară, nu pot, în nici un caz nu pot, în nici un caz... Iartă-mă, dar nu pot. Va trebui cumva să mă scuzi de data aceasta. De la dumneata au pornit toate, domnișoară, nu de la nemțoaică, nu de la vrăjitoare, ci numai de la dumneata; pentru că vrăjitoarea este o femeie de treabă, pentru că vrăjitoarea nu are nici o vină, ci numai dumneata, domnișoară, ești vinovată – așa să știi! Dumneata, domnișoară, dumneata mă târăști în cloaca clevetirilor... Pe mine... Un om care și așa se pierde, un om care dispare prin el însuși, din cauza lui însuși, și nu este în stare să se țină în frâu pe el însuși, nu este stăpân nici pe propriile sale fapte – ce vorbă mai poate fi aici despre nuntă! Și cum se vor termina toate astea? Cum se vor aranja? Mult aș da să aflu acest lucru!”

Așa cugeta în disperarea lui nemărginită eroul nostru. La un moment dat, venindu-și în fire, constată că se află undeva pe Liteinaia. Era un timp groaznic: lapoviță, ninsoare și ploaie – exact ca în noaptea aceea de neuitat, în ceasul nefast de la miedul nopții, când începuseră toate nenorocirile domnului Goliadkin.

„Numai în voiaj de nunta nu poți pleca pe o vreme ca asta! Gârl-dea domnul Goliadkin, scrutând cerul pâclous – prăpăd, nu alta... Doamne, Dumnezeule! Unde găsești acum o trăsură, de pildă? N-o fi punctulețul acela negru din colț, un cupeu? Ia să vedem! Să cercetăm... Doamne, Dumnezeule 1” se frământa eroul nostru, îndreptându-și pașii slabi și nesiguri spre locul unde i se păruse că se zărește un cupeu. „Ba, uite ce am să fac: mă duc, cad la picioarele lui, dacă se poate, și îl rog umil. Că, adică, așa și pe dincolo, îmi încredințez soarta în mâinile dumneavoastră, ca un șef bun ce sunteți; că, adică, excelențavoastră, ocrotiți și oblăduiți un om; căci așa și așa, adică, uite cum stă chestia, o faptă potrivnică legilor; nu mă lăsați pradă nenorocirii, sunteți pentru mine ca un părinte, nu mă lăsați... Salvați-mi demnitatea, onoarea, numele și prenumele... de un ticălos, de un imoral și pervers, salvați-mă... El e altcineva, excelențavoastră, iar eu sunt altcineva; el e bașca socoteală și eu sunt bașca socoteală; credeți-mă, excelențavoastră, că eu sunt altul, un om întru totul diferit; că, adică, așa să se știe. Că adică, nu mai pot suferi să semăn cu el; faceți rectificarea cuvenită, binevoiți a da ordin să se facă

rectificarea cuvenită – să fie anulată această substituie arbitrară și strigătoare la cer... ca exemplu pilduitor pentru oricine și pentru toate timpurile, excelențavoastră. Sunteți pentru mine ca un părinte; un șef, bineînțeles, un șef ocrotitor și oblăduitor trebuie să încurajeze asemenea porniri... Ar fi și un gest cavaleresc. Că, adică, sunteți pentru mine un șef ocrotitor, un adevărat părinte și-mi încredințez soarta în mâinile dumneavoastră și nu voi ieși din cuvântul dumneavoastră, îmi încredințez soarta... Și mă retrag din toate... Precum ca să se știe!”

— Ascultă, prietene, ești birjar?

— Birjar...

— Am nevoie de un cupeu, pentru o seară întreagă...

— Mergeți departe?

• Pentru toată seara, pentru toată seara; oriunde va fi nevoie, dragul meu, oriunde va fi nevoie.

— Vreți să mergeți afară din oraș?

— Da, dragul meu; poate că și afară din oraș. Nu sunt nici eu încă sigur, dragul meu, n-aș putea să-ți spun precis, dragul meu. Căci, să vezi, dragul meu, poate că lucrurile se aranjează spre mai bine. Știi doar, dragul meu...

— Știu, domnule, așa este; deie Domnul fiecăruia.

— Așa, dragul meu, așa; îți mulțumesc, dragul meu; ei, și cât o să mă coste, dragul meu...?

— Plecați acum?

— Da, chiar acum, adică nu, ai să aștepti într-un anumit loc... N-ai să aștepti prea mult, dragul meu...

— Păi, dacă mă luați pentru o seară întreagă, vă costă cel puțin șase ruble. Altcum nu se poate pe o vreme ca asta...

— Bine, dragul meu, bine; îți mai dau ceva și pe deasupra. Așadar, dumă chiar acum, dragul meu.

— Pofțiți, urcați-vă; dați-mi voie să îndrept aici puțin; pofțiți. Încotro porunciți?

— Spre podul Izmailovski, dragul meu.

Birjarul se cațără pe capră și îndemnă cele două mârtoage numai pielea și osul – pe care cu greu izbuti să le despartă de lada cu fân – și o luă spre podul Izmailovski. Deodată însă, domnul Goliadkin trase de sfoară, opri cupeul și îl rugă cu glas implorator să întoarcă din drumul spre podul Izmailovski și să o ia pe o altă stradă. Birjarul coti pe o altă stradă și după vreo zece minute cupeul tocmit de domnul Goliadkin se opri în fața casei în care locuia excelența-sa. Domnul Goliadkin coborî, îl rugă stăruitor pe vizitiu să-l aștepte, apoi, cu inima pierită, urcă scara la etaj, trase de finii clopoțelului, ușa se deschise și eroul nostru se văzu în vestibulul excelenței-sale.

— Excelența-sa e acasă? Îl întrebă domnul Goliadkin pe fecior.

— Cine sunteți dumneavoastră? Întrebă feciorul, măsurându-l din cap până în picioare.

— Eu sunt, dragul meu, eu sunt. Goliadkin, funcționar, în gradul de consilier titular, consilierul titular Goliadkin, că, adică, am venit așa și pe dincolo, pentru explicații.

— Așteptați; nu se poate așa...

— Dragul meu, eu nu pot să aștept: vin într-o chestiune importantă, care nu suferă nici o amânare...

— Dar din partea cui veniți? Aveți vreo scrisoare?

— Ba nu, dragul meu, vin personal... Anunță-mă, dragul meu, că, așa și pe dincolo... Pentru explicații. Îți voi mulțumi pentru asta, dragul meu.

— Nu e voie. Am ordin să nu primesc pe nimeni; excelența-sa are musafiri. Pofțiți mâine dimineață, la ora zece...

— Dar te rog, anunță-mă, dragul meu; nu pot, mi-e cu neputință să mai aștept... Altfel, vei avea de dat socoteală, dragul meu.

— Ce atâta vorbărie, du-te și anunță; doar n-o să îți se tocească ciubotele! Zise un alt fecior care ședea tolănit pe o bancă, fără să scoată o vorbă până atunci.

— Deștept mai ești! Am ordin să nu primesc, ai înțeles! Audiențele pentru dumnealor sunt numai dimineața.

— Anunță. Doar n-o să-ți cadă limba!

— Eu pot să anunț, și nici limba n-o să-mi cadă. Dar dacă am ordin să nu dau drumul la nimeni, înțelegi, am ordin! Intrați în anticameră.

Domnul Goliadkin trecu în anticameră; pe masă era o pendulă. Constată că era ora opt și jumătate. I se strânse inima de îngrijorare. Era gata să renunțe, să se întoarcă, dar în clipa aceea auzi glasul tunător al feciorului deșirat, care, oprindu-se în pragul încăperii de alături, anunță cu glas tare numele domnului Goliadkin. „Ce gătlej! Gândi eroul nostru cuprins de negrăită tristețe...

— Cel costa să spună simplu: că, adică, așa și pe dincolo, a venit prea plecat pentru explicații – că, adică... Binevoii să-l ascultați... Dar așa, a stricat totul, mi-a zădărnicit tot planul; dar să zicem... Poate că nu-i nimic...” De altfel, nu prea a mai avut timp să-și continue reflecțiile, căci feciorul s-a întors, spunându-i „pofțiți” și l-a condus pe domnul Goliadkin în cabinetul excelenței-sale.

Când trecu pragul cabinetului în care fusese pofțit, eroul nostru nu mai văzu nimic, ca și cum ar fi orbit. Apoi desluși ca prin ceață două-trei siluete și apucă să-și spună doar atât: „oaspeți, probabil”. În cele din urmă, eroul nostru izbuti totuși să vadă mai limpede steaua de pe fracul negru al excelenței-sale, apoi își plimbă privirea și peste frac și, în sfârșit, își recapătă capacitatea contemplării totale...

— Ce este? Auzi el glasul atât de binecunoscut al superiorului său.

— Consilierul titular Goliadkin, excelență.

— Vorbește!

— Am venit să mă explic...

— Pofțim?... Cum...?

< i – Așa. Că, adică, așa și pe dincolo, am venit să mă explic, excelențavoastră.

~ Da,... Cine ești dumneata...?

S87 lular.

Do-do-domnul Goliadkin, excelențavoastră – consilier ti-

— Și ce vrei să-mi spui?

— Că adică, așa și așa, sunteți pentru mine ca un părinte; mă retrag de bunăvoie din cauză, și vă rog să mă apărați împotriva dușmanului —• așa!

— Ce-ai spus...?

— Se știe...

— Ce se știe?

Domnul Goliadkin amuți; bărbia începuse să-i tremure...

— Ei?

— Am crezut că o să fie cavaleriește, excelențavoastră. Că, adică, așa e cavaleriește și sunteți pentru mine ca un părinte... Că adică, așa și așa, vă cer ocrotire, cu la... Crimi în ochi vă... Vă rog, și că asemenea por... niri tre... Buie. În. În. Curajate.

Excelența-sa întoarse capul, iar eroul nostru, timp de câteva secunde, nu mai văzu nimic.

I se tăiase respirația... Se înăbușea. Nu mai știa unde se află... se simțea copleșit de rușine și de o tristețe apăsătoare. Și nu mai știu ce a urmat după aceea. Revenindu-și, eroul nostru constată că excelența-sa discuta cu musafirii săi pe un ton mai ridicat. Pe unul dintre oaspeți domnul Goliadkin îl recunoscuse îndată: era Andrei Filippovici. Pe celălalt interlocutor nu-l cunoștea; deși i se păru o figură oarecum cunoscută. Era un bărbat în vârstă, înalt, voinic, cu sprincene stufoase și favoriți impresionanți, cu o privire expresivă. La gât purta o decorație, iar în gură ținea o țigaretă. Necunoscutul fuma și, fără a scoate țigara din gură, dădea din cap cu importanță, aruncând câte o privire spre domnul Goliadkin. Domnul Goliadkin se simți jenat; își întoarse privirea în altă parte și atunci zări încă un vizitator foarte ciudat. În pervazul ușii pe care până atunci eroul nostru o socotise oglindă, cum i se mai întâmplase și altădată – apăru el, se știe cine: cunoscutul său foarte apropiat, amicul domnului Goliadkin. Într-adevăr, domnul Goliadkin-junior se afla în camera alăturată și scria de zor; acum, terminând probabil, venea cu niște hârtii subsuoară; se apropie de excelența-sa și, cu multă abilitate, așteptând să fie observat numaidecât, reuși să intervină și el în discuție, postându-se respectuos în spatele lui Andrei Filippovici și oarecum în umbra necunoscutului cu țigara în gură. Părea că domnul Goliadkin-junior urmărea cu mult interes discuția la care asista în acest moment, căci dădea din cap cu importanță, își schimba mereu Jocul în pași mici, trepădați, căuta mereu privirea excelenței-sale, implorând parcă permisiunea să spună și el o vorbă. „Canalia 1” gândi domnul Goliadkin și, fără voie, făcu un pas înainte. În răstimp, generalul se întoarse și, oarecum nehotărât, se apropie de domnul Goliadkin.

— Bine, bine; poți să te retragi. Voi cerceta cazul duminică, iar acum dau poruncă să fii condus... Generalul se uită întrebător la necunoscutul cu favoriți stufoși. Acesta dădu din cap în semn de aprobare.

Domnul Goliadkin simți fără greș că este considerat și tratat cu totul într-alt fel decât s-ar fi convenit și decât merita el în realitate; că nu este privit așa cum trebuie. „Oricum, trebuie să mă explic, gândi el, că, adică, așa și pe dincolo, excelențavoastră.” Cum își lăsase, zăpăcit, privirea în jos, zări spre surprinderea sa nemărginită pe încălțăminte de excelență-sale o pată destul de albă, destul de măricică. „Să fi crăpat oare?” se întrebă domnul Goliadkin. Dar imediat făcu descoperirea că ghetele de excelență-sale nu erau crăpate, ci aveau niște luciri puternice – fenomen cu totul explicabil prin faptul că încălțăminte era de lac și răsfrângea razele de lumină. „Asta se cheamă reflex, gândi eroul nostru, dar această expresie este uzitată mai ales în atelierile pictorilor; unii mai numesc aceste scilipiri racursuri luminoase.” Aci domnul Goliadkin ridică privirea și înțelese că e momentul să vorbească, pentru că altminteri lucrurile puteau lua o întorsătură nefavorabilă... Eroul nostru făcu un pas înainte.

— Adică, așa și pe dincolo, excelențavoastră, zise el, în secolul nostru impostorii n-au nici o șansă de izbândă.

Generalul nu răspunse nimic, ci trase cu putere firul clopoțelului. Eroul nostru mai înainta un pas.

— El este un om ticălos și pervers, excelențavoastră, zise eroul nostru pierzându-și de tot cumpătul și tremurând de frică, și în același timp arătând cu degetul, cu multă îndrăzneală și hotărâre pe nevrednicul său geamăn, care tocmai trepăda în jurul de excelență-sale; că, adică, mă refer la o anumită persoană cunoscută.

Aceste cuvinte ale domnului Goliadkin avură darul de a provoca o animație generală. Andrei Filippovici și persoana necunoscută dădură din cap aprobator; excelența-sale trăgea energic de firul clopoțelului, chemând servitorii. Iar domnul Goliadkin-junior, la rândul său, făcu un pas înainte.

— Excelența voastră, zise el, vă rog respectuos să-mi îngăduiți și mie o vorbă. Glasul domnului Goliadkin-junior răsună toarte hotărât; se simțea evident absolut în dreptul său.

— Îngăduiți-mi să vă întreb, începu el, anticipând prin sânge-ința sa răspunsul de excelență-sale și adresându-se de data aceasta domnului Goliadkin; îngăduiți-mi să vă întreb, în fața cui vă permiteți să vorbiți astfel? În fața cui vă aflați, în cabinetul cui vă aflați?... Domnul Goliadkin-junior părea extrem de tulburat; era roșu la față de indignare și mânie, iar ochii i se umpluseră de lacrimi.

— Domnii Bassavriukov! Anunță cu glas tunător lacheul apărut în ușa cabinetului. „O familie cunoscută de nobili, originari din Ucraina”, reflectă domnul Goliadkin, simțind în același timp că cineva, cu un gest prietenesc, și-a pus mâna pe umerii săi și totodată o altă mână i s-a proptit în spate; nemernicul geamăn al domnului Goliadkin trepăda înainte-i, arătând drumul, și astfel eroul nostru își dădu seama că este împins spre ușa impresionant de

mare a cabinetului excelenței-sale. „Exact ca la Olsufi Ivanovici”, gândi el și se pomeni în vestibul. Întorcând capul, văzu în preajma sa pe cei doi lachei ai excelenței-sale și pe geamănul său.

— Mantaua, mantaua, mantaua, mantaua prietenului meu! Mantaua celui mai bun prieten al meu! Se agita nemernicul, smul-gând din mâna unuia dintre lachei mantaua și aruncând-o, pentru o și mai cruntă și mai ticăloasă bătaie de joc, pe capul domnului Goliadkin. Încercând să scape de mantaua astfel aruncată, domnul Goliadkin-senior auzi clar râsetele celor doi lachei. Dar fără să mai asculte și fără să mai fie atent la tot ce se petrece în juru-i, el părăsi vestibulul și se pomeni pe scara luminată. Domnul Goliadkin-junior se ținu după el.

— Adio, excelență! Strigă el în urma domnului Goliadkin-senior.

— Ticălosule! Strigă, la rândul său, eroul nostru cu totul ieșit din fire.

— Fie și ticălos...

— Desfrânatule...

— Fie și desfrânat... Așa răspundea onestului domn Goliadkin necinstitul său adversar și, după obiceiul său ticălos, se uita de sus, din capul scării, țintă în ochii domnului Goliadkin, ca și cum l-ar fi îndemnat să mai continue. Eroul nostru nu mai avu altă soluție decât să scuipe de scârbă și să fugă afară; zdrobit și copleșit cum era, nu mai știu nici cine și nici cum îl urcase în cupeu. Venindu-și în fire, înțelese că trăsură înaintea de-a lungul Fontankăi. „Va să zică, spre podul Izmailovski?” gândi domnul Goliadkin... Aci eroul nostru ar fi vrut să mai cugete la un lucru foarte important, dar n-a mai fost chip; părea să fie vorba de ceva atât de îngrozitor, încât ar fi fost imposibil de explicat... „Nu-i nimic!” își zise eroul nostru și-și continuă drumul spre podul Izmailovski.

Capitolul XIII.

Vremea arăta semne de îndreptare. Într-adevăr, ninsoarea, care până atunci căzuse în fulgi mari, apoși și deși, începu să se rărească și la urmă încetă cu totul. Se mai însenină, și pe cer apărură ici-colo stele sclipitoare. Dar pe stradă era zloată, noroi, și atmosfera rămânea umedă și înăbușitoare, mai cu seamă pentru domnul Goliadkin, care și așa abia mai sufla. Mantaua pătrunsă de apă îi apăsa mădulele cu o umezeală aburită, neplăcută; greutatea ei îl dărâma, picioarele îi erau și așa de mult istovite. Un tremur febril îi scutura neîncetat corpul – îl treceau fiori reci, înțepători; extenuarea răzbea din trupu-i vlăguit într-o sudoare rece, de om bolnav, încât domnul Goliadkin uită de data aceasta să mai repete cu acest prilej nimerit și cu fermitatea și hotărârea ce-l caracterizau, fraza lui preferată, că s-ar putea ca totul să se aranjeze deodată cum e mai bine, într-un fel sau într-altul, negreșit. „De altfel, nimic deosebit deocamdată”, adăugă eroul nostru cu toată convingerea și cu optimismul său din totdeauna, ștergând picăturile reci care i se prelingeau pe față de pe borurile pălăriei sale rotunde, îmbibată de apă. Adăugind că, deocamdată, nu era încă nimic deosebit, eroul nostru încercă să se așeze pe un buștean mai gros, care zăcea lângă stiva de lemne din curtea lui Olsufi Ivanovici. Nu era cazul, bineînțeles, să se gândească la serenade spaniole și

scări de mătase; trebuia să-și găsească totuși un colțișor mai retras, fie chiar și nu prea călduros, dar cât de cât comod și ferit de priviri indiscrete. Îi tenta mult, în treacăt fie spus, locșorul acela din antreiașul de serviciu al locuinței lui Olsufi Ivanovici, unde stătuse două ceasuri încheiate, pe la începutul acestei istorisiri adevărate, între dulapul cel mare și draperiile vechi, în mijlocul a tot felul de boarfe și vechituri casnice netrebuincioase. Trebuie spus că și acum domnul Goliadkin stătea și aștepta mai bine de două ore încheiate în curtea lui Olsufi Ivanovici. Dar colțișorul acela discret și primitiv, unde se simțise atât de bine atunci, prezenta de data aceasta unele neajunsuri, inexistente mai înainte. Primul inconvenient era că locul fusese probabil între timp reperat, luându-se anumite măsuri preventive de când cu întâmplarea de la ultimul bal din casa lui Olsufi Ivanovici; al doilea.

— Că trebuia să aștepte semnul convenit din partea Klarei Olsufievna, pentru că, oricum, un asemenea semn convențional trebuia să existe negreșit; doar așa s-a procedat întotdeauna și „de bună seamă, nu suntem noi primii care să punem începutul la asemenea dandanale și nici ultimii cu care se vor încheia”. Domnul Goliadkin își mai aduse aminte cu acest prilej, tot în treacăt, și de un roman pe care îl citise cândva, unde eroina a făcut un semn convenit lui Alfred într-o împrejurare absolut asemănătoare, atârând o panglică roz la fereastră. Dar o panglică roz acum, noaptea, și în condițiile climei petersburgheze, cunoscută prin umezeala și instabilitatea ei, nu mai putea fi luată în considerare, într-un cuvânt, părea cu totul imposibilă. „A trecut vremea scărilor de mătase, cugetă eroul nostru, să mă aciuez mai bine într-un locșor discret și neobservat... Uite aici, de pildă.” Și își alege un locșor în dreptul ferestrelor, lângă stiva de lemne. Bineînțeles, prin curte treceau tot felul de persoane străine: vizitii, servitori; se auzea huruit de roți și furnăit de cai etc.; locșorul i se păru totuși cel mai potrivit: dacă putea sau nu putea fi observat – aceasta era o altă chestiune; deocamdată, avea avantajul de a ști, stând în umbră și nevăzut de nimeni, de a vedea totul. Ferestrele erau puternic luminate, semn că în casa lui Olsufi Ivanovici avea loc o reuniune. Nu se auzea însă muzică. „înseamnă că nu e bal, ci s-au adunat cu un alt prilej oarecare, gândi cu inima strânsă eroul nostru. Dar n-am greșit oare ziua? Îi fulgeră prin cap. Să fi greșit eu cumva data? Se poate, tot ce se poate... Și uite cum anume s-ar fi putut întâmpla. Scrisoarea o fi fost scrisă încă de ieri, iar la mine n-a ajuns ieri, și n-a ajuns pentru că păcătosul acela de Petrușka a hoinărit cine știe pe unde 1 Ori a fost scrisă mâine și... Nu, ce spun eu!... Că mâine trebuie făcut totul, adică mâine trebuia s-o aștept aici, cu trăsura...” Aci eroul nostru simți că-i îngheață sângele în vine și caută scrisoarea în buzunar ca să se convingă. Dar spre surprinderea sa nu mai găsi scrisoarea în buzunar. „Cum așa? Șopti domnul Goliadkin mai mult mort decât viu, unde am pus-o? S-o fi pierdut? Atât îmi mai lipsea! Gemu el disperat. Dar dacă nimerește în mâinile unui răuvoitor? (poate că a și nimerit), Dumnezeu! Ce o să se întâmple acum! Se iscă un tămbălău de... Vai, ce soartă vitregă!” Și domnul Goliadkin începu să tremure ca varga la gândul că tizul și geamănul lui nerușinat i-a sfeterisit scrisoarea în momentul

când îi arunca mantaua în cap; căci numai cu scopul acesta procedase așa, aflând prin careva dintre dușmanii domnului Goliadkin despre scrisoare. „De aceea a căutat să pună mâna pe ea, își zise eroul nostru, drept dovadă... Dar ce să mai căutăm dovezi...!” După șocul de groază și înmărmurirea de o clipă, sângele îi năvăli vâjâind în cap; scrâșnind din dinți și ge-mând, domnul Goliadkin își puse mâinile în cap și se lăsă deznădăjduit pe buștean, încercând să-și adune gândurile... Dar în creierul lui înfierbântat nu se închea nici un gând mai limpede. I se prefirau prin minte diferite chipuri, reînviau mai clar sau vag de tot niște întâmplări de mult uitate, năvăleau tot felul de melodii, niște cântece stupide... Ce tânjală a inimii sfâșietor de nefirească! „Doamne, Dumnezeu! Gândi el, revenindu-și puțin, înăbușind un plâns amarnic în piept. Dă-mi tărie de cuget în abisul de nepătruns al nenorocirilor mele! Că sunt pierdut, sfârșit de tot – nu încapе îndoială, și e firesc să fie așa, pentru că nici n-ar putea fi altfel. În primul rând, că mi-am pierdut slujba, am pierdut-o sigur, este exclus să. Nu o fi pierdut... Dar să zicem că aceasta s-ar aranja într-un fel. Să zicem că pentru început mi-ar ajunge și bruma de bani pe care o am; îmi caut o altă locuință, mai micuță, și de ceva mobilă va fi nevoie... Petrușka, în orice caz, nu mai rămâne la mine. Mă descurc eu și fără păcătosul acela... Cumva cu ajutorul vecinilor; nu e rău! Vii și pleci când vrei; nu te mai sâoâie Petrușka mormăind că vii târziu – iar nu e rău! Așadar, e mai bine cu ajutorul vecinilor... Să zicem că în privința asta lucrurile se vor aranja cumva. Dar de ce vorbesc eu despre cu totul altceva, de ce nu vorbesc despre ceea ce trebuie?” Aci gândul lui reveni la situația în care se afla în acel moment. Privi în jur. „Doamne, Dumnezeu! Doamne, Dumnezeu! Dar ce tot îndrug eu acum?” gândi el pierdut complet și luându-și iar capul înfierbântat între mâini.

— Mai rămânem mult aici, boierule? Se auzi un glas deasupra lui. Domnul Goliadkin tresări; birjarul stătea în fața lui, ud leoarcă și rebegit de frig; pierzându-și răbdarea și împins de plictiseală s-a gândit să coboare pentru a vedea ce face domnul Goliadkin între stivele de lemne.

— Eu, dragul meu, nimic... Uite, îndată, dragul meu, mai așteaptă puținel... Mai așteaptă...

Birjarul plecă mormăind sub nas. „De ce o fi bombănind și el? Gândea printre lacrimi domnul Goliadkin. Că doar l-am angajat pentru toată seara, sunt prin urmare, oarecum... În dreptul meu... Ce mai! L-am angajat pentru toată seara, și gata! Chiar dacă stai locului, ce te interesează. Așa vreau eu. Dacă vreau – mă urc în trăsură și mergem, dacă nu vreau – nu mă urc și stăm pe loc. Iar faptul că stau aici, în dosul stivei de lemne, nu înseamnă nimic... Mă privește. Și n-ai dreptul să spui nimic; vrea boierul să stea lângă stiva de lemne, și stă acolo lângă stiva de lemne... Atinge onoarea cuiva? Nu. Așadar? Ce mai! Uite așa, domnița mea, dacă vrei să știi. Iar în ce privește traiul împreună în colibă, domnița mea, adică, așa și pe dincolo, în secolul nostru nimeni nu e dornic să trăiască în colibă. Așa să știi! Dar fără principii morale în secolul nostru industrial, domnița mea, nu merge – dovadă, exemplul dumitale dăunător de acum... Că, adică, poate omul să lucreze și ca impieगत undeva și

să stea în colibă, pe malul mării. În primul rând, domnița mea, pe malul mării nu există impiegați, în al doilea rând – nici n-ai cum să obții un asemenea post de impieगत. Căci să presupunem, de pildă, că fac o cerere, mă prezint – că adică, așa și pe dincolo, vreau să mă angajați impieगत, că, adică, cum să spun... Și apărați-mă de dușman... Iar ei ți-or spune, stimată domniță, că, adică, asta... Impiegați sunt destui și că nu vă aflați aici la emigranta Fal-halas, unde ați învățat principii morale, la care sunteți un exemplu dăunător. Principii morale, stimată domniță, înseamnă să stai acasă, să-ți respecti părintele și să nu te gândești la măritişuri înainte de vreme. Va veni și vremea măritişului, stimată domniță, așa să știi! Bineînțeles, trebuie să cultivi diferite talente, ca, de pildă: să cânti din când în când la pian, să conversezi franțuzește, să cunoști ceva istorie, geografie, catehismul și aritmetica – așa să știi! N-ai nevoie de mai mult. Și-apoi, nu trebuie să uiți nici de bucătărie. Domeniul de cunoștințe al oricărei tinere binecrescute trebuie să cuprindă și bucătăria! Dar așa, cum vine asta? Ce mai vorbă! În primul rând, drăguța mea, mult stimata mea domniță, nu te lasă cei de acasă, iar dacă te lasă – trimit din urmă o poteră și pe urmă, poftim după gratii, la mănăstire. Ei, și atunci, stimată domniță, ce ne facem? Ce mă fac eu atunci? Ai să-mi spui, poate, domnița mea, după exemplul unor romane stupide, să vin pe colnicul din apropiere și să mă topesc în lacrimi privind zidurile reci ale temniței dumitale și la urmă să mor ur-mând obiceiul unor poeți și romancieri germani caraghioși, asta vrei, stimată domniță? Dar în primul rând, dă-mi voie să-ți spun prietenește că lucrurile astea nu se fac așa; în al doilea rând, știi ce-aș face eu? V-aș da o învățătură de minte cu nuiaua, și ' dumitale, și părinților dumitale, pentru că te-au lăsat să citești cărțile franțuzești, căci aceste cărțile franțuzești nu te învață lucruri bune. Ele conțin otravă... Otrava descompunerii, domnița mea! Sau poate crezi, dă-mi voie să te întreb, îți închipui cumva, că adică, așa și pe dincolo, fugim nepedepsiți și că... Adică, ne tocmim o colibă pe malul mării și ne apucăm să gângurim despre tot felul de sentimente și că toată viața numai asta vom face, trăind în bunăstare și fericire; că pe urmă apare și un urmaș, și că noi... Adică, așa și pe dincolo, părintele nostru, domnule consilier de stat Olsufi Ivanovici, poftim, adică, vi s-a născut și un urmaș și, de aceea, cu acest prilej fericit, vă retrageți blestemul și bine-cuvântați fericita pereche? Nu, domniță, repet, nu prea se întâm-plă așa; și mai întâi că n-o să fie nici o gângureală, lasă-ți orice nădejde. Astăzi, bărbatul, stimată domniță, este stăpân, și o soție bună și binecrescută trebuie să-i facă totul pe plac. Tot felul de gingășii, delicatețuri și sentimentalisme, domnița mea, nu au trecut astăzi, în secolul nostru industrial; a trecut, adică, vremea lui Jean-Jacques Rousseau. Astăzi vine, de pildă, bărbatul flămând de la serviciu – și cere, adică: suflețelule, n-ai ceva de mâncare, un rachiaș, coala, și o scrumbioară pentru gustărică? Și dumneata, stimată domniță, trebuie să fii gata și cu rachiașul și cu scrumbioară. Soțul va mânca cu poftă și nici nu se va uita măcar la dumneata, ci va spune: acum du-te, adică, și vezi-ți de bucătărie, drăguț, și ai grijă ca prânzul să fie gata la timp, și doar o dată pe săptămână dacă te va

săruta, dar și atunci cu indiferență... Uite cum vedem noi lucrurile astea, domnița mea! O dată pe săptămână - > (mână și cu toate indiferența, va să zică!... Uite cum va fi, dacă e să vorbim pe șleau, dacă au ajuns lucrurile până acolo, dacă e să privim chestiunea în modul cuvenit... Și, la urma urmei, ce mă privesc pe mine toate astea? De ce mă amesteci, stimată domniță, în mofturile acestea ale dumitale? «Că, adică, omule drag inimii mele, care suferi pentru mine ș.a. rn. D.» Dar în primul rând, eu, „; stimată domniță, nu sunt potrivit pentru dumneata; o știi doar, „ nu mă pricep la complimenturi, să înșir tot felul de fleacuri ga-

I.

Lante, atât de dragi inimilor femeiești; nu-mi plac filfizonii; dar nici ca înfățișare, recunosc, nu ^înt potrivit. La mine nu găsești falsă pudoare ori lăudăroșenie, ci sinceritate pură. Că, adică, așa și pe dincolo, vorbesc deschis, sunt franc și drept din fire și am o minte trează; nu-mi plac intrigile. Nu sunt intrigant, adică, și mă mândresc cu asta, așa să știi... Nu port mască între oamenii de bine și ca să fie spus totul...”

Domnul Goliadkin tresări. Barba roșcovană și udă ciuciulete a birjarului său apăru iarăși între stivele de lemne...

— Îndată, dragul meu, să știi că vin îndată; eu, dragul meu, vin îndată, zise domnul Goliadkin cu un tremur jalnic în glas.

Birjarul se scarpină la ceafă, își mângâie îngândurat barba, făcu un pas înainte... se opri și se uită cu bănuială la domnul Goliadkin.

— Îndată, dragul meu; să vezi... Dragul meu... Mai așteaptă puțin, căci, să vezi, dragul meu, numai câteva clipe mai am aici... Auzi, dragul meu...

— Poate că nu mai mergeți de loc? Zise în cele din urmă birjarul, apropiindu-se hotărât de domnul Goliadkin...

— Ba nu, dragul meu, vin numaidecât. Știi, dragul meu, aștept...

— Așa...

— Știi, dragul meu... Din ce sat ești, dragul meu?

— Iobagi suntem...

— Și ai stăpâni buni...?

— De...

— Așa, dragul meu; mai așteaptă puțin, dragul meu. Ești de mult la Petersburg, dragul meu?

— Păi, cam de un an...

— Și o duci bine, dragul meu?

— N-am de ce să mă plâng.

— Așa, dragul meu, așa. Mulțumește providenței, dragul meu. Să cauți să dai de un om bun, dragul meu, în zilele noastre rar se întâlnesc oameni buni, dragul meu; un om bun îți potolește și foamea, și setea, dragul meu; omul bun... Iar uneori, o știi doar, că și de prea mare huzur și prin aur curg lacrimi, dragul meu... Ai aici un exemplu dureros; așa să știi, dragul meu...

Birjarului i se făcu milă de domnul Goliadkin.

— Păi, dacă ziceți că e nevoie, să mai aștept. Dar o să stați mult aici? >,,

— Ba nu, dragul meu, nu; știi, cred că... Cred că n-am să mai aștept, dragul meu. Tu ce zici, dragul meu? Fac ce spui tu. N-am să mai aștept aici...

— Poate că nu mai aveți nevoie de mine?

— Nu, dragul meu, nu; și îți voi mulțumi, dragul meu... Așa să știi. Cât îți datorez, dragul meu?

— Păi, cu cât ne-am tocmit, boierule, atâta să-mi dați. Am așteptat cam mult; n-o să obișnuiesc un om, boierule.

— Bine, bine, dragul meu, poftim. Domnul Goliadkin achită pe loc birjarului cele șase ruble și se hotără definitiv să nu mai piardă vreme, adică să plece de acolo, mai ales că problema fusese rezolvată definitiv fiind achitat și birjarul și, nemaiavând, prin urmare, de ce să aștepte, ieși din curte, o luă de la poartă la stânga și, fără să se mai uite înapoi, sufocându-se de bucurie, o luă la fugă. „Poate că o să se aranjeze cumva totul cum e mai bine, își făcea el socoteala, iar eu am să scap în felul acesta de o mare primejdie.” într-adevăr, domnul Goliadkin se simți deodată ușurat de o grea povară. „De s-ar aranja totul cu bine! Își zise iar eroul nostru, deși în sinea lui nu prea era convins de sensul cuvintelor sale. Așadar, iată cum... Gândea el, ba nu, mai bine ar fi să fac altfel... Sau, și mai bine, uite cum așa face...” Chinuit astfel de îndoieli și tot căutând cheia rezolvării acestor îndoieli, eroul nostru ajunsese până la podul Semionovski, iar ajungând la podul Semionovski, hotărî înțelepțește și, bineînțeles, definitiv, să se reîntoarcă. „Va fi mai bine așa, gândi el, să procedez, adică, într-altfel, și uite cum anume: să mă duc ca un observator dinafară... Exact. Zis și făcut; că, adică, sunt un observator dinafară, persoană străină de cauză – și atât; iar încolo, orice s-ar în-tâmpla, n-am nici o vină, nu mă privește! Grozavă idee! Uite așa trebuie să decurgă totul.”

Hotărând să se înapoieze, eroul nostru s-a reîntors cu adevărat, mai ales că, potrivit inspirației sale fericite, se vedea în situația unei persoane cu totul dinafară. „E chiar mai bine așa: n-ai nici o răspundere, și în același timp vezi tot ce trebuie... E mai bine așa! E mare lucru totuși să chibzuiești bine și să-ți faci calculele dinainte. Așadar, totul este în regulă!” Liniștindu-se astfel, eroul nostru se adăposti iar la umbra protectoare a stivei de lemne care-i asigura așteptarea și observația liniștită, rămânând cu privirea ațintită spre ferestrele locuinței lui Olsufi Ivanovici. Acum însă nu trebui să aștepte mult. Deodată, observă la toate ferestrele o mișcare neobișnuită, perdelele se dădură la o parte, apărură niște siluete și grupuri de oameni se îmbulziră la geamuri, cer-cetând cu privirea interiorul curții. Convins că umbra stivei îl acoperă îndeajuns ca să nu fie văzut, eroul nostru, la rândul-i, urmări cu interes toată această mișcare, întinzând gâtul spre a vedea la dreapta și la stânga, atât cât îi permitea umbra scurtă și ocrotitoare a stivei. Deodată tresări și se trase speriat înapoi, aproape să se așeze la pământ de spaimă. I se păru – în câteva secunde urma să fie sigur de aceasta – că cei de la ferestre nu manifestau o curiozitate întâmplătoare, ci îl căutau pe el, pe domnul Goliadkin. Toată lumea privea și arăta cu mâna spre locul unde se afla el. Nu era chip să fugă: l-ar vedea... Îngrozit, domnul Goliadkin se lipi cât mai strâns de stivă și abia atunci băgă de

seamă că umbra cea protectoare îl trădase, că nu-l acoperea de tot. Cu câtă bucurie ar fi convenit acum eroul nostru să se vâre cumva între butuci, să se ascundă undeva chiar și într-o gaură de șoarece, printre lemne, și să stea acolo liniștit, dacă ar fi fost cu puțință. Era limpede însă că așa ceva ar fi fost cu totul imposibil. Disperat, hotărî să-i înfrunte pe toți și privi cu sfidare spre ferestre, cuprinzându-le pe toate dintr-o dată; era și mai bine așa... Dar în aceeași clipă simți că roșește de rușine. Fusese văzut, toată lumea îl văzuse, cu toții îi făceau semne cu mâna, dând binevoitori din cap, îl chemau toți; iată, se deschiseră cu zgomot câteva gemulețe; se auziră câteva voci strigându-i ceva... „Mă mir, de ce aceste fetișcane nu sunt bătute încă din copilărie”, murmură eroul nostru, contrariat la oulme. Deodată, ușa de la intrare se deschise și pe peron apăru el (se știe cine), numai în' redingotă de uniformă și cu capul gol, apoi coborî în grabă, cu pași mărunți, trepădați, în curte, exprimându-și zgomotos vicleana bucurie de a fi văzut în sfârșit pe domnul Goliadkin.

— Iakov Petrovici, gânguri omul cunoscut prin netrebnicia sa. Iakov Petrovici, ești aici? Ai să răcești. E frig afară, Iakov Petrovici. Vino înăuntru.

— Iakov Petrovici!... Adică, să lăsăm... Nu-i nimic, Iakov Petrovici, îngăimă eroul nostru, resemnându-se.

— Cum așa? Dar nu se poate, Iakov Petrovici: ești poftit să intri în casă, ești poftit stăruior, toată lumea te așteaptă. „Fiți amabil, adică, și aduceți-l înăuntru pe Iakov Petrovici”. Așa mi-au spus. Te rog să mă crezi.

— Nu, Iakov Petrovici; eu cred... Adică, aș prefera... Mai bine să plec acasă, Iakov Petrovici... Bâigui eroul nostru, perpelindu-se ca pe jăratric și totodată înghețând de rușine și groază.

295

— Nu-nu-nu-nu! Se agită antipaticul individ – nu-nu-nu-nu, în nici un caz! Să mergem! Zise el hotărât și îl târî pe domnul Goliadkin-senior spre intrare. Domnul Goliadkin-senior n-ar fi vrut de loc să meargă; întrucât însă toată lumea se uita la el și ar fi fost caraghios să se împotrivescă și să se smulgă, eroul nostru porni, deși acest cuvânt e cam impropriu în cazul de față, căci, fără îndoială, nu-și mai dădea seama nici el ce face și ce se petrece cu el.

Înainte de a fi apucat să-și vină cât de cât în fire și să-și controleze ținuta, eroul nostru se pomeni în salon. Era palid, cu părul răvășit, descompus la față; roti o privire tulbure prin salon și se îngrozi! Și salonul, și toate încăperile alăturate erau ticsite de lume: o mulțime de invitați, un adevărat buchet de doamne, toată lumea aceasta se îndrepta grăbită și curioasă spre domnul Goliadkin, se îmbulzea în jurul domnului Goliadkin, îl purta în mișcarea ei pe domnul Goliadkin într-o anumită direcție, după cum putu el să-și dea seama în acel moment. „Nu spre ușă”, licări în mintea domnului Goliadkin o constatare. Într-adevăr, nu era împins spre ușă, ci direct spre confortabilul fotoliu al lui Olsufi Ivanovici. Lângă fotoliu, de o parte stătea Klara Olsufievna, palidă, melancolică, tristă, fermecătoare, îmbrăcată luxos și elegant, gătită ca de sărbătoare. Atraseră în mod deosebit atenția domnului Goliadkin niște floricele albe, micuțe, în părul ei negru, care produceau un efect

extraordinar. De cealaltă parte, cu mâna sprijinită pe speteaza fotoliului, stătea Vladimir Semionovici, în frac negru, cu o decorație nou-nouță pe rever. Domnul Goliadkin, după cum am mai spus, era condus direct spre Olsufi Ivanovici; dintr-o parte îl susținea de braț domnul Goliadkin-junior, care arborase un aer extrem de cuviincios și binevoitor – ceea ce îl bucura nespuse pe eroul nostru — iar de cealaltă parte de Andrei Filippovici care înainta cu aerul cel mai solemn cu putință.. „Ce-o fi însemnând asta?” gândi domnul Goliadkin. Când văzu însă că este dus spre Olsufi Ivanovici, îi veni un gând înspăimântător: gândul la scrisoarea interceptată. Ca în agonie se înfățișă eroul nostru înaintea lui Olsufi Ivanovici. „Ce mă fac acum? Se întrebă el disperat. Nu-mi rămâne decât să mărturisesc cu tot curajul, cu toată sinceritatea și nu fără demnitate; că adică, așa și pe dincolo, și așa mai departe.” Dar teama eroului nostru nu se adeveri. Olsufi Ivanovici îl primi, se pare, cu foarte multă bunăvoință și, cu toate că nu-i întinse mâna, în orice caz, uitându-se la domnul Goliadkin, clătină din capu-i cărunț care inspira un nemărginit respect – clătină din cap cu un aer grav și trist, dar și binevoitor; cel puțin așa i se păru domnului Goliadkin. Ba i se păru că în ochii împăienjeniți ai lui Olsufi Ivanovici sclipi și o lacrimă; domnul Goliadkin ridică ochii și i se păru că și pe genele Klarei Olsufievna, care stătea în picioare alături, zărește așijderea sclipiri de lacrimi, ca și în ochii lui Vladimir Semionovici; că până și ținuta gravă, calmă și imperturbabilă a lui Andrei Filippovici părea să fie în consens armonios cu această manifestare lacrimogenă a compasiunii generale; că, în sfârșit, tânărul, care semăna rândul trecut cu un consilier impozant, plângea amarnic, acoperin-du-și obrazul cu palmele, în această clipă atât de emoționantă... Sau poate că așa i s-a părut numai domnului Goliadkin, pentru că el însuși stătea cu ochii împăienjeniți și simțea precis cum lacrimi mari, fierbinți, îi curg șiroaie pe obrajii reci... Zguduit, cu glasul sugrumat de plâns, împăcat cu oamenii și cu destinul său ingrăt și plin în acea clipă de o iubire nemărginită nu numai față de Olsufi Ivanovici, nu numai față de toți oaspeții adunați acolo laolaltă, dar și față de răuvoitorul și netrebnicul său geamăn, care evident acum nu mai era netrebnic și răuvoitor și nici geamănul domnului Goliadkin, ci un om cu desăvârșire străin și, de fapt, foarte amabil și simpatic, eroul nostru voi să-i vorbească lui Olsufi Ivanovici, exprimând tot ce simțea în acel moment inima lui mult încercată; dar năvala de simțăminte ferecate de atâta vreme în sufletul său zbuciumat îi înecă cuvintele și nu mai fu în stare decât să arate cu un gest grăitor spre inima sa... În! Cele din urmă, Andrei Filippovici, dorind, probabil, să cruțe sensibilitatea venerabilului bătrân, îl duse pe domnul Goliadkin mai la o parte și-l lăsă acolo absolut de capul lui. Zâmbind, murmurând ceva sub nas, puțin nedumerit, dar în orice caz pe deplin împăcat ou oamenii și cu soarta, eroul nostru porni mai departe, strecurân-du-se prin mulțime. Toți îi făceau loc să treacă, privindu-l cu o stranie și misterioasă curiozitate și compasiune. Trecu în camera de alături: îl întâmpină și acolo aceeași atenție generală; simțea freamătul surd al mulțimii în urma lui. Își dădea seama că fiecare pas al său este urmărit, că toți vorbeau în șoaptă între ei despre ceva deosebit de

interesant, dădeau din cap, schimbau păreri, comentau. Grozav ar fi vrut domnul Goliadkin să afle subiectul conversației lor discrete, reținute. Întorcând capul, eroul nostru îl văzu alături pe domnul Goliadkin-junior. Simțind nevoia de a-i prinde de mână și de a se retrage cu el ceva mai la o parte, domnul Goliadkin îl rugă pe celălalt Iakov Petrovici să-l ajute în toate acțiunile sale viitoare și să nu-l părăsească în momentele critice. Domnul Goliadkin-junior dădu din cap cu un aer grav și strânse cu putere mâna domnului Goliadkin-senior. Inima eroului nostru tresări sub năvala unui sentiment copleșitor. În aceeași clipă însă avu senzația unei greutate în piept; simți că se sufocă, că toate privirile acestea întoarse spre el îl apasă și-l strivesc... Zări în treacăt figura consilierului care purta perucă. Consilierul îl privea cu ochi severi, iscoditori, fără a fi cătuși de puțin îmblânziți de manifestarea compasiunii generale... Eroul nostru hotărî să se ducă la el, să-i zâmbească și să se explice cu el pe loc; dar nu mai știu cum se întâmplă de nu izbuti s-o facă. Domnul Goliadkin se desprinse pentru un moment cu totul de realitate, rămânând aproape în neștire; pierduse memoria și simțirea... Revenindu-și, observă că se rotește în mijlocul unui cerc larg de invitați adunați în jurul său. Deodată, dintr-o altă cameră cineva îl strigă pe domnul Goliadkin; strigătul fu reluat subit de întreaga mulțime. Toată lumea fu cuprinsă de o agitație nemaipomenită, într-o larmă de nedescris se repezică cu toții spre ușa salonului din față; îl conduseră aproape pe sus pe domnul Goliadkin, care se pomeni alături de consilierul cel cu inima aspră și cu perucă pe cap. Acesta îl apucă de mână și-l așeză alături de dânsul, față în față cu Olsufi Ivanovici, de altfel, la o distanță destul de considerabilă de fotoliul acestuia. Toată lumea, din toate încăperile, se adunase aici, formând rânduri compacte în jurul domnului Goliadkin și al lui Olsufi Ivanovici. Se așternuse o liniște desăvârșită, o liniște solemnă; toate privirile erau ațintite asupra lui Olsufi Ivanovici, probabil în așteptarea unui eveniment cu totul neobișnuit. Domnul Goliadkin băgă de seamă că alături de fotoliul lui Olsufi Ivanovici și tot în fața consilierului, se așezară celălalt domn Goliadkin și Andrei Filippovici. Tăcerea se prelungea; toată lumea era în așteptare. „Exact ca într-o familie, când pleacă cineva la drum lung; rămâne doar să ne sculăm cu toții în picioare și să ne spunem rugăciunea”, gândi eroul nostru. Deodată se stârni iarăși o agitație neobișnuită care curmă firul reflecțiilor domnului Goliadkin. Se produsese, probabil, evenimentul mult așteptat. „Sosește, sosește!” se rostogoli zvon de glasuri prin mulțime. „Cine o fi sosind?” se întrebă domnul Goliadkin tresărind; îl încerca b senzație bizară. „E timpul 1” zise consilierul, privindu-l atent pe Andrei Filippovici. Andrei Filippovici, la rândul său, privi spre Olsufi Ivanovici. Acesta încuviință grav și solemn cu o înclinare a capului. „Să ne ridicăm în picioare”, zise consilierul, ajutându-l pe domnul Goliadkin să se scoale în picioare. Toată lumea se ridică în picioare. Atunci consilierul îl prinse de mână pe domnul Goliadkin-senior, iar Andrei Filippovici pe domnul Goliadkin-junior și amândoi îi alăturară în mod solemn pe cei doi absolut asemănători, în mijlocul mulțimii adunate în jur, într-o așteptare încordată. Eroul nostru se

uită nedumerit în jurul său, dar fu oprit îndată, atrăgându-i-se atenția că domnul Goliadkin-junior îi întinsese, mâna. „Vor să ne împace”, gândi eroul nostru și, înduioșat, îi întinse mâna domnului Goliadkin-junior; apoi îi întinse și obrazul. Celălalt domn Goliadkin făcu la fel... Aci însă, domnul Goliadkin-senior avu impresia că surprinde pe fața vicleanului său amic un surâs perfid; că acesta face cu ochiul, mucalit, spre mulțimea din jurul lor; că vede ceva înspăimântător pe fața nerușinatului domn Goliadkin-junior, că i-a surprins și o strâmbă-tură necuviincioasă în clipa sărutului său de Iuda... În capul domnului Goliadkin răsunară bătăi puternice de clopot, apoi se stârni o larmă de sunete asurzitoare, și i se întunecă în fața ochilor; avu senzația că o mulțime nenumărată, o liotă de Goliadkini absolut asemănători dau năvală, forțând ușile încăperii, prea târziu însă... Sărutarea trădătoare veni și...

Aci surveni o împrerurare cu totul neașteptată... Ușile salonului se deschiseră cu zgomot și în prag apăru un om, la a cărui vedere domnul Goliadkin îngheță. Picioarele i se pironiră în podea. Strigătul amuți sugrumat de strânsoarea apăsării din piept. De altfel, domnul Goliadkin știuse dinainte, presimțise de mult totul. Necunoscutul se apropia de dânsul grav și solemn... Domnul Goliadkin îl cunoștea foarte bine pe acest om. Îl văzuse, îl văzuse de multe ori, chiar și astăzi îl văzuse... Necunoscutul era un om înalt, voinic, în frac negru; purta decorație impresionantă la rever și era împodobit cu niște favoriți negri, stufoși; îi lipsea doar țigara din gură pentru ca asemănarea să fie perfectă. În schimb, privirea necunoscutului, după cum am mai spus, îl făcu pe domnul Goliadkin să înghețe de groază. Cu un aer grav și solemn omul acesta cumplit se apropie de bietul erou al povestirii noastre... Domnul Goliadkin îi întinse mâna; necunoscutul îl luă de mână și îl duse cu el... Cu fața răvășită, eroul nostru își plimbă privirile rătăcite peste cei din jur...

— E Krestian Ivanovici Rutenspitz, doctor în medicină și chirurgie, o veche cunoștință a dumitale, Iakov Petrovici! Sporovăi cineva, cu un glas antipatic chiar la urechea domnului Goliadkin. Întorcând capul, domnul Goliadkin văzu că nu era altul decât geamănul său atât de odios prin însușirile mârșave ale sufletului său infam. O bucurie triumfătoare și răutăcioasă, plină de cinism apăruse pe fața-i ipocrită; încântat, își freca mâinile, își răsucea capul în toate părțile, țopăia în jurul fiecăruia și a tuturor; de încântare, părea gata să danseze; iată-l acum sărind înainte, ca să smulgă lumina din mâinile unui servitor și să lumineze mai bine calea domnului Goliadkin și a lui Krestian Ivanovici. Domnul Goliadkin auzi clar cum toți cei din salon se îmbulziră în urma sa, înghesuindu-se, strivindu-se; cu toții, într-un singur glas, începură să repete după domnul Goliadkin că „nu-i nimic; nu te teme, Iakov Petrovici, e doar o veche cunoștință a dumitale, e prietenul dumitale Krestian Ivanovici Rutenspitz...” în sfârșit, ieșiră pe scara principală puternic luminată, și de asemeni ticsită de lume; ușa de la ieșire se deschise cu zgomot și domnul Goliadkin se pomeni pe peron împreună cu Krestian Ivanovici. În fața peronului aștepta un cupeu cu patru cai voinici, care sforăiau bă-tând nerăbdători din copite. Răutăciosul și bicisnicul domn Goliadkin-junior coborî

în trei salturi scara și deschise ușa cupeului. Krestian Ivanovici, cu un gest al mâinii, îl pofti pe domnul Goliadkin să ia loc în cupeu. Gest inutil, de altfel, căci și fără îndemnul lui sărise destulă lume să-l ajute la urcat... Amuțit de spaimă, domnul Goliadkin privi înapoi: scara sclipitor luminată era înțesată de lume; de pretutindeni îl urmăreau ochi curioși; însuși Olsufi Ivanovici trona în capul scării, așezat în jilțul său comod, scos pe palier în acest scop, și urmărea cu multă compasiune desfășurarea ceremoniei. Toți erau într-o așteptare încordată. Un murmur de emoție înfiora mulțimea nerăbdătoare, când domnul Goliadkin întoarse capul.

— Nădăjduiesc că, în cazul de față, nu există nimic... Nimic condamnabil... Sau de natură să atragă reprobarea... Și atenția tuturor, în ce privește relațiile mele oficiale... Rosti aiurit eroul nostru. Rumoare generală, glasuri și clătănări energice din cap exprimară asentimentul deplin al mulțimii. Lacrimi țâșniră din ochii domnului Goliadkin.

— În cazul acesta, eu sunt gata... Mă las pe deplin în voia... Și îmi încredințez soarta în mâinile lui Krestian Ivanovici.

Cuvintele domnului Goliadkin, că își încredințează soarta în mâinile lui Krestian Ivanovici, fură întâmpinate cu un entuziasm delirant: un strigăt asurzitor de bucurie izbucni din pieptul celor care îl înconjurau, plutind ca un ecou sinistru peste mulțimea adunată. În același timp, Krestian Ivanovici dintr-o parte, iar Andrei Filippovici din cealaltă parte, îl prinseră de subsuori pe domnul Goliadkin și îl urcară în cupeu; celălalt, dublul său, după obiceiul lui ticălos, îl împingea de zor din spate. Nefericitul domn Goliadkin-senior aruncă o ultimă privire asupra oamenilor și lucrurilor din jur, și, tremurând ca un pisoi nimerit sub un șuvoi de apă rece – fie-mi îngăduită comparația – intră în cupeu; alături de el luă loc Krestian Ivanovici. Ușa cupeului se închise cu un zgomot sec, apoi răsună un pocnet de bici, caii se opintiră și trăsura porni... Totul se smuci în urma domnului Goliadkin. Strigătele asurzitoare, turbate ale tuturor dușmanilor săi se rostogoliră din urmă, ca o ultimă urare. Un timp, câteva chipuri mai mijiră în jurul cupeului care-l ducea pe domnul Goliadkin; treptat, însă, pe măsură ce caii se avântau înainte, rămaseră în urmă, apoi dispărură cu totul. Cel mai mult a zăbovit chipul omonimului, al mizerabilului geamăn al domnului Goliadkin. Cu mâinile vârâte în buzunarele pantalonilor săi verzi de uniformă, el alerga cu fața mulțumită, țopăind, când de o parte, când de cealaltă parte a trăsुरii; uneori, prinzându-se de cadrul ferestrei, își vâră capul înăuntru și, în semn de adio, îi trimitea domnului Goliadkin bezele: curând, însă, începu să obosească și el, apărând tot mai rar în dreptul ferestrei; în cele din urmă, dispăru definitiv. Inima domnului Goliadkin zvâcnea dureros în bătaia surde; sângele-i vâjâia în pulsații fierbinți pe la tâmpale; se înăbușea, ar fi vrut să se descheie la gât, să-și descopere pieptul, să și-l frece cu zăpadă, să-l expună sub șuvoaie de apă rece. În cele din urmă căzu în neștire... Când își reveni, văzu că trăsura aleargă cu mare viteză pe un drum necunoscut lui. În dreapta și în stânga străjuiau desișuri de pădure; locurile păreau singuratice și pustii. Deodată, simți că încremenește: doi ochi scânteietori îl fixau din

întuneric, sclipind de o bucurie diabolică, sinistră... Dar acesta nu este Krestian Ivanovici! Atunci oine-i? Sau poate că e el? El este, desigur! E Krestian Ivanovici, dar nu acela pe care îl cunoștea; e un alt Krestian Ivanovici! Un Krestian Ivanoyici înspăimântător!

— Krestian ivanovici, eu... Eu, mi se pare că, nimic... Krestian Ivanovici, începu sfios și tremurând eroul nostru, sperând ca, măcar prin supunere și umilință, să-l îmbuneze cât de cât pe neînduplecatul și cumplitul Krestian Ivanovici.

— Tumneavoastră căpătat apartament gratis de la stat, cu mult lemn de foc, cu Licht * și cu servitor, care tumneavoastră nu meritat te loc – răsună răspunsul domnului Krestian Ivanovici, aspru și cumplit, ca un verdict.

Eroul nostru scoase un țipăt și-și luă capul în mâini. O, presimțise el asta de multă vreme...!

SFÂRȘIT

* Lumină (germ).